

การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ
ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
Coastal Resource Management for Ecotourism of Koh Lipe Community,
Tambon Koh Sarai, Amphoe Mueang, Changwat Satun

ชฎารัตน์ บุญจันทร์

Chadarat Boonchan

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy in Tropical Agricultural Resource Management
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ
ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
**Coastal Resource Management for Ecotourism of Koh Lipe Community,
Tambon Koh Sarai, Amphoe Mueang, Changwat Satun**

ชฎารัตน์ บุญจันทร์

Chadarat Boonchan

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy in Tropical Agricultural Resource Management
Prince of Songkla University**

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
 เกาะหลีเป๊ะตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ผู้เขียน นางสาวชฎารัตน์ บุญจันทร์

สาขาวิชา การจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา สมบูรณ์สุข)	(ดร. นฤมล พุกกา)
กรรมการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	(ศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา สมบูรณ์สุข)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สายัณห์ สดุดี)	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประวัติ เวทย์ประสิทธิ์)
กรรมการ
	(ดร. ปุรวิชญ์ พิทยาภินันท์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร
 เกษตรเขตร้อน

.....
 (ศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ศักดิ์ ฟ้ารุ่งสว่าง)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ

(ศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา สมบูรณ์สุข)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สายัณห์ สดุดี)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ

(นางสาวชฎารัตน์ บุญจันทร์)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ

(นางสาวชฎารัตน์ บุญจันทร์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
ผู้เขียน	นางสาวชฎารัตน์ บุญจันทร์
สาขาวิชา	การจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพลวัต และสถานการณ์การจัดการทรัพยากรชายฝั่งในปัจจุบันของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ (2) สังกเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ (3) สังกเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ (4) เสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Research Method) (1) เทคนิค RRA (Rapid Rural Appraisal) ควบคู่ไปกับการทำประวัติชุมชน ปฏิทินฤดูกาล การสำรวจเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง จำนวน 15 คน (2) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจงผู้ที่สามารถมองภาพรวมการเชื่อมโยงทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ จำนวน 20 คน ครอบคลุม 2 ส่วนนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) (3) เก็บแบบสอบถามกับประชากรทั้งหมดในหมู่ที่ 7 บ้านเกาะหลีเป๊ะ จำนวน 205 คน ครอบคลุม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปกับสถิติพรรณนา

จากผลการศึกษาพบว่า (1) พลวัตของชุมชน และสถานการณ์การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ยุค ตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่ง ดังนี้ (1.1) ยุคตั้งถิ่นฐานชาวเลอูรักลาโว้ย ประมาณปี พ.ศ. 2440 – 2450 (1.2) ยุคประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ปี พ.ศ. 2517 (1.3) ยุคปรับเปลี่ยนอาชีพ และทางเลือกเพื่อการประกอบอาชีพ ปี พ.ศ. 2528 (1.4) ยุคขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งในปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพ และการท่องเที่ยว ส่งผลให้สัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งน้อยลง เกิดการบุกรุกเข้าทำประมงใกล้ชายฝั่งมากขึ้น เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการจับสัตว์น้ำบริเวณใกล้เขตอุทยาน รวมถึงเกิดการแย่งชิงน้ำจืดในฤดูแล้ง ไม่มีที่ดินทำกิน ขาดแคลนของป่า และน้ำมันเรือส่งผลทำให้วิถีชีวิตของน้ำบริเวณชายฝั่งเสื่อม

โทรม (2) ความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อปัจจัยการจัดการทรัพยากรชายฝั่งในระดับมาก ได้แก่ (2.1) จิตสำนึกต่อการฟื้นฟู และดูแลทรัพยากรชายฝั่งเนื่องจากมีความผูกพันกันมายาวนาน (2.2) สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งต้องมีจำนวนมากพอกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม และมีอำนาจในต่อรอง (2.3) องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ต้องมีส่วนในการขับเคลื่อนความคิดเห็นเพื่อนำไปจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (3) สังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม ทั้งนี้จากความคิดเห็นในด้านความตระหนักถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ คุณค่าของทัศนียภาพ และคุณค่าของชุมชน สามารถสังเคราะห์การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชนเกาะหลีเป๊ะได้ 3 ประเภท (1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม (1.1) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวเล (1.2) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (1.3) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางธรรมชาติ (2.1) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (2.2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (3) การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (3.1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (3.2) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (3.3) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (3.4) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (3.5) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

จากรูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชนเกาะหลีเป๊ะยังไม่สามารถเห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนในหลายด้านที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งอย่างเหมาะสม จำเป็นต้องให้หน่วยงานรัฐเล็งเห็นความสำคัญของระบบความรู้ของชุมชน โดยให้การยอมรับอำนาจชุมชนในการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรผ่านระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และสร้างหลักประกันว่าชุมชนสามารถใช้ภูมิปัญญาของตนในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่ได้จริง

คำสำคัญ: การจัดการ ทรัพยากรชายฝั่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Thesis Title	Coastal Resource Management for Ecotourism of Koh Lipe Community, Tambon Koh Sarai, Amphoe Mueang, Changwat Satun
Author	Miss Chadarat Boonchan
Major Program	Tropical Agricultural Resource Management
Academic Year	2017

ABSTRACT

This research is intended to (1) Study the dynamics and current situation of coastal resources management in Koh Lipe community. (2) Synthesize the factors affecting the management of coastal resources for Ecotourism in Koh Lipe. (3) Synthetic forms of coastal resource management for ecotourism in Koh Lipe. (4) Propose ways to manage coastal resources to proper community ecotourism using the mixed research method. (1) The RRA (Rapid Rural Appraisal) alongside with a history of community, seasonal calendar, and spatial surveys to conduct a focus group discussion with 15 stakeholders in coastal resource management. (2) In-Depth interviews with 20 household random samples that can approach a specific vision linking coastal resources with ecotourism. These 2 sections uses qualitative analysis by interpreting and creating a conclusion by analytic induction model. (3) The questionnaire was collected from 205 households from village no.7 of Koh Lipe community to be used for analyzing quantitative data using descriptive statistics software.

Results shows that (1) the dynamics of the community and the management of coastal resources in Koh Lipe can be divided into 4 periods according to the changes in the coastal resource utilization. (1.1) Settlements of Urak Lawoi in 1897 – 1907. (1.2) Announcement of Tarutao National Park in 1974. (1.3) Modification alternatives to career period in 1985 (1.4) The year of expansion of Koh Lipe tourism industry. The use of coastal resources currently being used to utilize the occupation and tourism. As a result, there is less animals along the coastal area, more intrusion into the fisheries near the coast. The inequality in catching fish near the park are, including the usurpation of fresh water in the dry season, no arable land, lack of forest and oil ships resulted subjective views of coastal water degradation. (2) The opinions of the community

on the factors of coastal resource management at the high level are: (2.1) Consciousness for rehabilitation (2.2) Participants involved in coastal resource management must have a sufficient amount of time to make decisions about the activities and has the power to bargain. (2.3) Non-governmental organizations in the area must contribute to the drive for coastal management. (3) Synthetic forms of coastal resource management for proper ecotourism. The feedback from the awareness of the management of coastal resources for ecotourism for ecotourism of Koh Lipe community can be categorized in 3 as follows: (1) Ecotourism tourism culture (1.1) Chao Lay tourism (1.2) Culture and traditions tourism (1.3) Historical tourisms (2) Ecological tourism (2.1) Astronomy tourism (2.2) Ecotourism (3) Travel in special interests (3.1) Health tourism (3.2) Tourism in religious (3.3) Study travel on ethnic or minority groups (3.4) Business travel (3.5) Homestay – Travel

The management of coastal resources for Ecotourism in Koh Lipe community is not quite appropriate due to lack of supporting factors in many aspects that contribute to the exploitation of coastal resources appropriately to make government is fully aware of the importance of knowledge system of the community. The acceptance of the community in monitoring the use of resources through beliefs, traditions, and to ensure that the communities can use their wisdom in the management of coastal resources that are available.

Key words: Management Coastal resources Ecotourism

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะ การปรับแก้ไข และตรวจสอบวิทยานิพนธ์จากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร. บัญชา สมบูรณ์สุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สายัณห์ สคูตี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ รวมถึงคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจสอบ ตรวจสอบข้อมูล อีกทั้งให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะโดยละเอียด เพื่อให้ศึกษานำไปปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณทุนโครงการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ หลักสูตรภายในประเทศ ปีการศึกษา 2553 และทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้การสนับสนุนทุนเพื่อการศึกษาและทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะหลีเป๊ะ ชาวเลอุรักลาไว้ย และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้อ้างถึงในที่นี้ด้วย ขอกล่าวขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และการร่วมเก็บข้อมูล ในระยะเวลาที่ผู้วิจัยลงภาคสนาม

ขอบคุณ พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ของผู้วิจัย ที่คอยเป็นกำลังใจ และช่วยเหลือในการลงพื้นที่ภาคสนาม ตลอดจนการช่วยเหลือในด้านข้อมูลเชิงเอกสารที่สำคัญ

ขอขอบพระคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาของข้าพเจ้ามาโดยตลอด ข้าพเจ้าขอมอบคุณงามความดีนี้ให้แก่บิดามารดา และครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ชฎารัตน์ บุญจันทร์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(7)
กิตติกรรมประกาศ	(9)
สารบัญ	(10)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพ	(14)
บทที่ 1 บทนำ	
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์การวิจัย	3
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
4. นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. ขอบเขตชายฝั่ง	5
2. ประเภทของทรัพยากรชายฝั่ง	10
3. การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	12
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	14
5. ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	18
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
1. สถานที่ทำการวิจัย	29
2. ประชากร	31
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
4. เครื่องมือในการวิจัย	32
5. การรวบรวมข้อมูล	33
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	35
7. ขอบเขตของการวิจัย	39

เรื่อง	หน้า
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล	
1. สภาพทั่วไปของเกาะหลีเป๊ะ	41
2. ประวัติและพลวัตของชุมชนชาวเกาะหลีเป๊ะ	42
3. สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนเกาะหลีเป๊ะ	47
4. การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ	62
5. รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ	106
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1. สรุปผลการวิจัย	145
2. ข้อเสนอแนะ	148
บรรณานุกรม	152
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	161
ภาคผนวก ข	187
ประวัติผู้เขียน	198

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนครัวเรือนและประชากร ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล	31
ตารางที่ 2	สภาพทั่วไปของครัวเรือน	44
ตารางที่ 3	สภาพความเป็นอยู่ในครัวเรือน	50
ตารางที่ 4	สภาพของที่อยู่อาศัย	51
ตารางที่ 5	ความต้องการย้ายออกจากพื้นที่และการติดต่อซื้อขายที่ดิน	52
ตารางที่ 6	แรงงานในครัวเรือนและการประกอบอาชีพ	53
ตารางที่ 7	ปฏิทินฤดูกาลของทรัพยากรสัตว์น้ำใน 1 รอบปี	54
ตารางที่ 8	ปฏิทินฤดูกาลของการประกอบอาชีพ ใน 1 รอบปี	56
ตารางที่ 9	ปฏิทินฤดูกาลของกิจกรรมการท่องเที่ยว การเปิดบริการของ สถานประกอบการ และการอพยพเคลื่อนย้ายของแรงงานใน 1 รอบปี	49
ตารางที่ 10	ปัญหาในการประกอบอาชีพเบื้องต้น	59
ตารางที่ 11	รายได้-รายจ่ายของครัวเรือน	61
ตารางที่ 12	การเป็นหนี้สินและการออมเงินของคนในชุมชนเกาะหลีเป๊ะ	62
ตารางที่ 13	ความคาดหวังด้านการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือน	63
ตารางที่ 14	การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพของครัวเรือน บนเกาะหลีเป๊ะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา	65
ตารางที่ 15	การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพของครัวเรือน บนเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน	66
ตารางที่ 16	การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า	67
ตารางที่ 17	การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำใต้ดิน	69
ตารางที่ 18	การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล	71
ตารางที่ 19	สัตว์น้ำที่ชาวเลพบบ่อยครั้งบริเวณรอบเกาะหลีเป๊ะ	74
ตารางที่ 20	เครื่องมือในการประกอบอาชีพ และลักษณะการจับสัตว์น้ำ	76
ตารางที่ 21	ทรัพยากรทางประเพณี/วัฒนธรรมและอนุรักษ์และฟื้นฟู	78
ตารางที่ 22	การแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง	80

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 23	ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง	83
ตารางที่ 24	ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง	85
ตารางที่ 25	การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อบุคคลภายนอกเกาะ	91
ตารางที่ 26	ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	93
ตารางที่ 27	ความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	95
ตารางที่ 28	หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	97
ตารางที่ 29	ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	99
ตารางที่ 30	ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	106
ตารางที่ 31	สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทยเดินทางเข้า-ออกเกาะหลีเป๊ะ	107
ตารางที่ 32	ความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน	116
ตารางที่ 33	ความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	131

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ 1	ขอบเขตชายฝั่งบริเวณที่มีชีวะ-กายภาพ และบริเวณที่ได้รับอิทธิพลจากทะเล	6
ภาพที่ 2	ขอบเขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	30
ภาพที่ 3	สรุปขั้นตอนการวิจัย	38
ภาพที่ 4	กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
ภาพที่ 5	สถานการณ์และผลการเปลี่ยนแปลงตามยุคของการพัฒนา	64
ภาพที่ 6	แผนที่แสดงระดับความสูงและทรัพยากรชายฝั่งของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล	89
ภาพที่ 7	แผนที่ทำมือ : จุดดำน้ำลึกโซนใน-โซนนอก	112
ภาพที่ 8	การท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน	114
ภาพที่ 9	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล	120
ภาพที่ 10	แผนที่แสดงเส้นถนนของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล	122
ภาพที่ 11	แผนที่แสดงพื้นที่แนวปะการังของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล	125
ภาพที่ 12	แผนที่แสดงพื้นที่ตั้งชุมชนชาวเลของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล	127
ภาพที่ 13	แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้ของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล	129
ภาพที่ 14	แผนที่ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ	135
ภาพที่ 15	รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม	138
ภาพที่ 16	รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติ	140
ภาพที่ 17	รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ	142

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เกาะหลีเป๊ะเป็นเกาะหนึ่งที่มีพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา แต่เนื่องจากมีชาวเลพื้นเมืองอาศัยอยู่บนเกาะมาเป็นเวลากว่าร้อยปี ก่อนการประกาศจัดตั้งเขตหวงห้ามเพื่อการราชทัณฑ์ และประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตาในปี พ.ศ. 2517 จึงทำให้การจัดการบนเกาะอยู่นอกเหนืออำนาจของอุทยาน ซึ่งปล่อยให้เป็นที่ของชุมชนบริหารจัดการกันเอง โดยขึ้นตรงกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย ในส่วนอุทยานจะคอยดูแลความเรียบร้อยเฉพาะในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว (สำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดสตูล, 2553) ทั้งนี้ทรัพยากรธรรมชาติบนเกาะไม่ว่าจะเป็นแนวปะการัง สัตว์ทะเล น้ำทะเล และหาดทราย รวมถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมคือชุมชนชาวเลที่อาศัยอยู่บนเกาะกว่า 200 ครัวเรือน อีกทั้งเป็นศูนย์รวมของที่พักร และจุดให้บริการนำเที่ยวต่าง ๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย, 2553) ด้วยจุดเด่นนี้เอง จึงทำให้เกาะหลีเป๊ะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาติเข้ามาปีละประมาณ 16,993 คน (ด้านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสตูล, 2553)

อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวบนเกาะหลีเป๊ะกลับเป็นสาเหตุหลักที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในระยะเวลาเพียง พ.ศ. 2550 – 2553 ปี โดยมีเอกชนเข้าไปประกอบกิจการรีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหาร มินิมาร์ท และชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การท่องเที่ยวอย่างไร้ทิศทาง เกิดการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว รวมถึงชาวเลดั้งเดิมมีการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพ (ฝ่ายระบบฐานข้อมูล, 2552) ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยการแสวงหาผลประโยชน์ของนายทุนภายนอก ปัญหาขาดการแคลนน้ำในฤดูกาลท่องเที่ยว ปัญหาทัศนียภาพเสื่อมโทรมจากขยะล้นเกาะ น้ำเน่าเสียจากแหล่งชุมชน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนมาประกอบอาชีพจับเรือรับจ้าง เรือนำเที่ยว หรือไกด์ทัวร์ (ภาควิชาชีววิทยา, 2543) และปัญหาระบบนิเวศเสื่อมโทรม ซึ่งมีนายทุนเข้ามาลงทุนจับสัตว์น้ำ โดยให้ค่าแรง ค่าเครื่องมือทำประมง โดยละเลยเรื่องความสมดุลทางสภาพแวดล้อมของนิเวศท้องถิ่นไป ผลกระทบเหล่านี้เกิดขึ้นกับหลายเกาะของทะเลฝั่งอันดามัน เช่น เกาะสุรินทร์ เกาะตอลินรา เกาะยุง เกาะค้างคาว เกาะแรด และเกาะตะลิงบิง เป็นต้น (นงนภัส เทียงกมล, 2552) ทำให้คนในชุมชนถูกมองว่า ขาดจิตสำนึกในการปกป้องหวงแหนทรัพยากรชายฝั่ง ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรม และยากต่อการฟื้นฟู ประกอบกับการขาด

ความรู้ความเข้าใจที่จะส่งเสริมให้เกิดความตระหนัก รวมทั้งการมีทัศนคติที่ถูกต้องในการที่จะปฏิบัติจนเป็นนิสัยที่ดีในเรื่องการดำรงชีพที่เหมาะสมด้วยจิตสำนึกที่จะอยู่กับธรรมชาติ และไม่เบียดเบียนธรรมชาติมากเกินไป (ยศ สันตสมบัติ, 2544)

ทั้งนี้จากลักษณะเด่นของเกาะหลีเป๊ะที่เอื้อต่อการพัฒนา และส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวประกอบกับมีชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรชายฝั่งมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่การที่ชุมชนจะมีการจัดการทรัพยากรชายฝั่งกันเองนั้นเป็นเรื่องยากมากเนื่องจากชุมชนไม่มีความเข้มแข็งพอ เว้นแต่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งหลายฝ่าย (บำเพ็ญ เขียวหวาน, 2546) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ผู้ประกอบการ รวมถึงคนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพ และจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยว ยกตัวอย่างที่ผ่านมา ปี พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาชุมชนหลีเป๊ะขึ้นภายใต้การดำเนินการวางแผนงานเบื้องต้นจากสถาบันทรัพยากรชายฝั่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีขอบเขตการดำเนินงานที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตชุมชน และกลุ่มเยาวชนชาวเลเพื่อนำเที่ยวเชิงนิเวศ โดยยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งจากกลุ่มนักท่องเที่ยว และชาวประมงมีการใช้อวนรุนในเขตชายฝั่งเพื่อแย่งชิงทรัพยากรสัตว์น้ำเพื่อความอยู่รอด (สถาบันทรัพยากรชายฝั่ง, 2543)

ทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าหากชุมชนเกาะหลีเป๊ะมีการจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่เหมาะสมซึ่งหมายถึงการใช้ประโยชน์ การแปรสภาพทรัพยากร การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรชายฝั่งที่ครอบคลุมตั้งแต่บนแผ่นดิน และในน้ำ ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชนบนเกาะ จะนำมาซึ่งการลดปัญหาความขัดแย้ง และการใช้ทรัพยากรชายฝั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับจุดเด่นทางกายภาพ ชีวภาพของเกาะหลีเป๊ะที่ยังมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจเป็นทางเลือกหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต จึงเป็นเหตุจูงใจให้ศึกษาการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้การแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ทำให้ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศชายฝั่ง รวมถึงกระตุ้นการปลูกจิตสำนึกแก่คนในชุมชน และผู้ที่มาท่องเที่ยว อีกทั้งนำมาซึ่งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งที่เท่าเทียมกัน ประกอบกับการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และยังสามารถจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่ชุมชนมีอยู่ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวต่อทรัพยากรชายฝั่ง และคนในชุมชนอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพลวัต และสถานการณ์การจัดการทรัพยากรชายฝั่งในปัจจุบันของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
2. สังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
3. สังเคราะห์รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
4. เสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในประเด็นการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล อาจทำให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และด้านการท่องเที่ยว ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับออกมาเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. พลวัตของชุมชนชายฝั่ง ทำให้ทราบถึงเหตุการณ์สำคัญ และผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่วิธีการรับมือ และวิธีการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน
2. สถานการณ์สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่ง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหลีเป๊ะ รวมถึงทิศทางการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน
3. รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมพร้อมเสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนเกาะหลีเป๊ะต่อไป

4. นิยามศัพท์

<p>การจัดการ (Management)</p>	<p>แนวทางการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้จากกระบวนการเรียนรู้ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อเป็นตัวกำหนดทิศทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชุมชน</p>
<p>ทรัพยากรชายฝั่ง (Coastal Resource)</p>	<p>ทรัพยากรทั้งสิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตตั้งแต่แถบแผ่นดินนับจากแนวชายทะเลลงไปใต้น้ำทะเล 0-3 กิโลเมตร และนับจากแนวชายทะเลขึ้นไปบนบก 8 กิโลเมตร ได้แก่ สัตว์ทะเล สาหร่าย หญาทะเล แนวปะการัง หาดทราย หาดหิน น้ำทะเล น้ำใต้ดิน ที่ดิน คนในชุมชน และวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งที่มนุษย์สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ โดยพัฒนาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร แหล่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และแหล่งทำการประมง</p>
<p>การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)</p>	<p>เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) พื้นที่ท่องเที่ยว 2) การจัดการอย่างยั่งยืน 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้ เช่น การดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น - น้ำลึก ชมธรรมชาติชาย ฝั่งช่วงน้ำลด การพายเรือแคนู ชมวิถีชีวิตชาวเล ตั้งแคมป์ ปั่นจักรยาน ชมธรรมชาติ ชมประเพณีลอยเรือ เป็นต้น และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน</p>

บทที่ 2

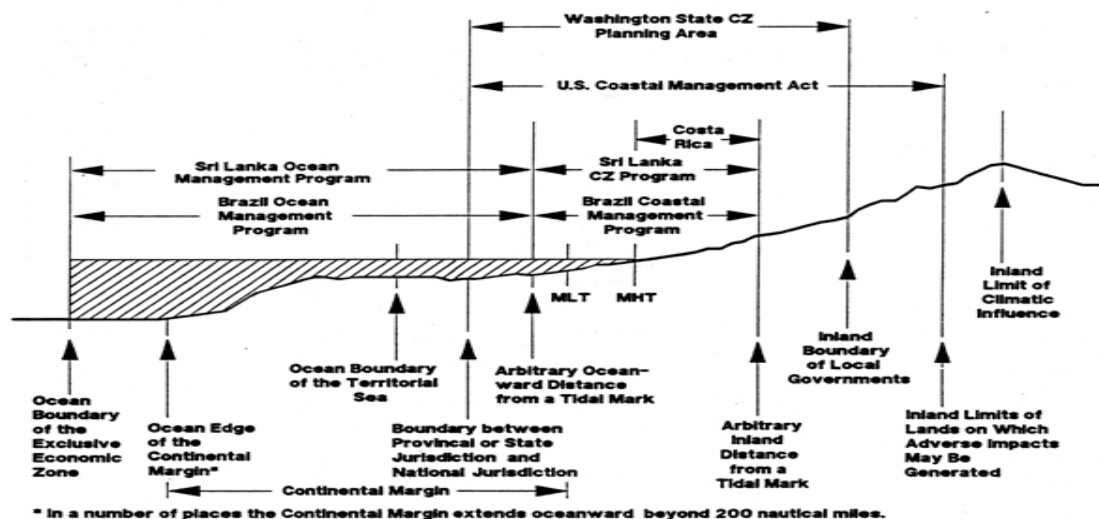
การตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) ขอบเขตชายฝั่งทะเล 2) ประเภทของทรัพยากรชายฝั่ง 3) การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง 4) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ขอบเขตชายฝั่งทะเล

พื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์เกื้อกูลต่อวิถีชีวิตชุมชนชาวเล การแพร่พันธุ์ อนุบาลและหลบภัยของสัตว์น้ำวัยอ่อน อีกทั้งยังเป็นแหล่งกักเก็บตะกอน และกั้นกรองความสกปรกของแผ่นดินที่ถูกพัดพามาจากทะเล แต่ในปัจจุบันการขยายตัวของชุมชน การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อุตสาหกรรม การบริการ และการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายฝั่งได้ก่อมลพิษต่อสภาพแวดล้อมชายฝั่ง รวมถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงอันเนื่องมาจากการใช้เครื่องมือที่ทำลายล้างความสมบูรณ์ของระบบนิเวศชายฝั่ง และการใช้ทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรมีการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่ายทั้งภาครัฐในส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น เอกชน และประชาชนเพื่อการพัฒนา และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืนต่อไป (สำนักงานส่งเสริมและประสานงานมวลชน, 2552) ทั้งนี้จึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตชายฝั่งทะเลของประเทศ ไทย และประเภทของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อสามารถมองความเชื่อมโยงที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศได้ ดังนี้

ขอบเขตชายฝั่งทะเล Clark (1996) ศึกษาแนวทาง Integrated Coastal Zone Management (ICZM) ซึ่งได้กำหนดเขตพื้นที่ชายฝั่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) พื้นที่ในทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Water) ได้แก่ พื้นที่ที่มีการทำประมง ทำเรือ พื้นที่เพาะเลี้ยงอนุบาลสัตว์น้ำ 2) พื้นที่น้ำกร่อย (Transition Area) ได้แก่ พื้นที่น้ำตื้นและบริเวณน้ำขึ้นน้ำลง 3) พื้นที่บนฝั่ง (Shore Land) ได้แก่ พื้นที่บนฝั่งถัดขึ้นมาจากบริเวณน้ำลงต่ำสุด ซึ่งรวมถึงพื้นที่ที่อาจเกิดน้ำท่วมจากพายุ เป็นพื้นที่ที่ควรพิจารณาถึงการควบคุมพัฒนาที่จะเกิดขึ้น 4) พื้นที่บนแผ่นดิน (Upland) ซึ่งเป็นพื้นที่แห้ง (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ขอบเขตชายฝั่งบริเวณที่มีชีวะ-กายภาพ และบริเวณที่ได้รับอิทธิพลจากทะเล
ที่มา : Clark (1996)

การแบ่งขอบเขตชายฝั่งของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ เช่น ประเทศอเมริกา กำหนดให้มีพื้นที่การจัดการพิเศษ คือ พื้นที่ 100 หลา หรือ 91 เมตร โดยประมาณจากแนวเส้นชายฝั่งทะเลเมื่อน้ำขึ้นสูงสุด ประเทศศรีลังกา กำหนดให้พื้นที่ในระยะ 60 เมตรจากแนวน้ำทะเลขึ้นเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากกิจกรรมการใช้พื้นที่ชายหาด และกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้พื้นที่ทะเล ประเทศคอสตาริกา กำหนดให้พื้นที่ภายในเขต 50 เมตร จากแนวน้ำทะเลขึ้นสูงสุดเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมสาธารณะเท่านั้น ห้ามมีการพัฒนาเป็นพื้นที่เชิงพาณิชย์ และพื้นที่จากระยะ 50 เมตรเข้ามาในแผ่นดินอีก 150 เมตร เป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้แต่มีการควบคุมการอนุญาตและการให้สัมปทาน โดยกฎหมายที่ออกโดยท้องถิ่นควบคุม (Clark, 1996) นอกจากนี้ Chua (2006) กล่าวว่า พื้นที่ชายฝั่ง (Coastal Area) หมายถึง ส่วนของแผ่นดินที่พบในบริเวณชายฝั่ง และส่วนของพื้นน้ำที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการเชื่อมต่อกันระหว่างแผ่นดินกับน้ำทะเล ต่างก็มีอิทธิพลซึ่งกัน และกันอย่างแยกจากกันไม่ได้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541) ให้คำจำกัดความของเขตชายฝั่งทะเล (Coastal Zone) หมายถึง พื้นที่ผิวโลกซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นดินและน้ำรวมกัน ทำให้เกิดสภาพภูมิประเทศ และระบบนิเวศที่มีลักษณะเฉพาะ คำว่า เขต หรือ Zone ในที่นี้ครอบคลุมทั้งบริเวณพื้นดินและพื้นน้ำทะเล ได้แก่ ส่วนพื้นดินที่ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล และส่วนพื้นน้ำซึ่งพื้นดินสามารถส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาถึง เช่น น้ำจืด และตะกอนดินจากที่สูงจะไหลลงสู่ชายฝั่งและลงสู่ทะเล อิทธิพลของห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) บริเวณชายฝั่ง

สามารถดำรงอยู่ได้ อิทธิพลจากน้ำทะเลสามารถพบได้บริเวณพื้นดิน เช่น น้ำทะเลที่ไหลเข้าสู่บริเวณปากแม่น้ำและแม่น้ำ กระแสน้ำทะเลที่กักเซาะบริเวณพื้นที่ชายฝั่งรวมกัน ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตทั้งพื้นและสัตว์ที่มีลักษณะเฉพาะ และไม่อาจพบได้ทั่วไปบริเวณพื้นที่ดินบนบกหรือพื้นน้ำทะเลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ป่าชายเลน แนวปะการัง และหญ้าทะเล ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันทรัพยากรชายฝั่ง (2543) ได้ขยายคำจำกัดความของชายฝั่ง และเขตชายฝั่ง หมายถึง ที่ดินนับตั้งแต่แนวเขตถอยร่นที่เป็นแนวกันชนตามธรรมชาติ รวมถึงที่ดินบริเวณหาดทราย หาดกรวด หาดหิน หาดเลน ที่ดินปากแม่น้ำที่มีอิทธิพลของน้ำทะเลเข้าถึง พื้นที่ชุ่มน้ำ พรุทะเล หนอง บึง บ่อ ทะเลสาบ รวมทั้งเนินดิน เนินทราย กองหิน และส่วนเขตชายฝั่ง หมายถึง ชายฝั่ง พื้นที่น้ำกร่อย และทะเล รวมทั้งพื้นคอนได้ทะเลจรดไหล่ทวีปรวมทั้งเกาะที่มีน้ำทะเล และน้ำกร่อยล้อมรอบ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2529) ได้กล่าวว่า เขตที่ดินชายทะเลครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่แนวสันปันน้ำที่สูงที่สุดด้านบนแผ่นดินลงไปจนถึงแนวไหล่ทวีปการกำหนดขอบเขตที่ดินต้องนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นเกณฑ์เพื่อเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และนำมาใช้ในการจัดการ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยต้องพิจารณาถึงอิทธิพลต่างๆ ที่ได้รับ รวมไปถึงความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อม และได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาในการกำหนดขอบเขตที่ดินชายทะเลซึ่งครอบคลุมทั้งบนบก และในทะเล ดังนี้

(1) เกณฑ์การพิจารณาชายฝั่งทะเลส่วนที่อยู่บนบก ได้แก่

ลักษณะดิน ใช้ลักษณะดินที่มีความสัมพันธ์กับอิทธิพลของทะเล เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา เช่น ดินทะเล ดินเค็มจากอิทธิพลของน้ำทะเล ดินที่เกิดจากตะกอน น้ำกร่อย ดินอินทรีย์วัตถุ ดินที่ถูกทับถมจากทะเล เป็นต้น

ลักษณะภูมิสัณฐาน พิจารณาลักษณะทางธรณีสัณฐานวิทยาของชายฝั่งที่เกี่ยวข้องกับการเกิดชายฝั่ง ได้แก่ การยกตัว การจมตัว และการคงตัวของแผ่นดิน การกักเซาะและการทับถมของตะกอน เช่น ห้วยเกาะ ตะพักน้ำทะเล บริเวณที่น้ำทะเลเคยท่วม หาดหิน หาดทราย หาดโคลน ชะวากทะเล ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ พรุน้ำเค็ม ทะเลสาบน้ำเค็ม และสันทรายนอกชายฝั่ง เป็นต้น

ลักษณะพืชพรรณ โดยพิจารณาจากลักษณะของสังคมของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ชายฝั่งทะเล เช่น ไม้โกงกางแสม และจาก เป็นต้น

สภาพการใช้ที่ดิน โดยใช้ปัจจัยการจำแนกลักษณะการขึ้น - ลงของน้ำทะเล เนื่องจากการขึ้น - ลงของน้ำทะเลมีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดิน โดยทั่วไปที่ดินบนฝั่งเริ่มจากแนวระดับน้ำทะเลลดต่ำสุดหรือน้ำลงเต็มที่ตามเกณฑ์ด้านสมุทรศาสตร์

(2) เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาชายฝั่งที่เป็นทะเล คือ ทรัพยากรและขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ แนวปะการัง แนวหญ้าทะเล แนวหาดเลน แนวเขตการเพาะปลูกสัตว์น้ำชายฝั่งและไหลทวิป แต่ในกรณีที่ไม่ปรากฏอยู่ของทรัพยากรดังกล่าว ให้กำหนดระยะห่างจากฝั่งทะเลออก 3,000 เมตร ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยเรื่องกำหนดเขตห้ามใช้เครื่องมืออวนลาก และอวนรุนที่ใช้กับเรือยนต์ทำการประมง (วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2515) หรือระยะห่างจากเกาะออกไป 1,000 เมตร

ทั้งนี้ในประเทศไทยถูกกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งโดยกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งได้กำหนดความกว้างของพื้นที่ชายฝั่งทะเลเพื่อเป็นขอบเขตในการวางแผนการพัฒนาที่ดินชายทะเลไว้ 8 กิโลเมตร และกำหนดพื้นที่จากแผ่นดินออกไปในพื้นที่น้ำไว้ 3 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่ชายฝั่งทะเลจากการสำรวจ รวมทั้งสิ้น 20,686.28 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 23 จังหวัด คือ ตรัง จันทบุรี ระยอง ชลบุรี กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง สตูล สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส (Marine Environment Division, 2004) นอกจากนี้ Ativitatas (2547) ได้สรุปการกำหนดพื้นที่ชายฝั่งเพิ่มเติม และได้มีการให้คำนิยามชายฝั่งที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานที่ดูแลบริหารจัดการได้ตามกฎหมาย โดยทั่วไปแล้วเขตชายฝั่งทะเล (Coastal Zone) ควรที่จะครอบคลุมพื้นที่ดังนี้

- 1) พื้นที่ริมชายฝั่งที่อาจเกิดภัยพิบัติจากพายุ และน้ำท่วมจากทะเลได้
- 2) บริเวณชายฝั่งที่มีน้ำขึ้นน้ำลงของป่าชายเลน บึงสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ
- 3) แนวชายฝั่งน้ำตื้น เช่น อ่าว ทะเลสาบ สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ หรือพื้นที่ใกล้ชายฝั่งที่มีหญ้าทะเล แนวปะการัง สัตว์น้ำที่มีเปลือก เช่น หอย กุ้ง และปู เป็นต้น
- 4) เกาะขนาดเล็กตามชายฝั่ง และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ชายฝั่ง

ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เกาะ (Island) คือ แผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ โดยมีวัตถุประสงค์ในการนิยามที่แตกต่างกันไป

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม (2547) ได้ให้นิยามคำว่า เกาะ หมายถึง ส่วนของแผ่นดินที่มีผืนน้ำล้อมรอบตลอดเวลา ตัวเกาะต้องมีแผ่นดินที่พื้นผิวน้ำขึ้นสูงสุด ระบบนิเวศบนเกาะจะไม่สามารถเชื่อมต่อกับระบบนิเวศบนบกของแผ่นดินใหญ่ได้ เว้นแต่จะอาศัยการเชื่อมต่อทางน้ำ หรือทางอากาศเท่านั้น ทั้งนี้เกาะอาจอยู่ในทะเล หรือที่ลุ่มขัง เช่น บึง ทะเลสาบก็ได้

(The Millennium Ecosystem Assessment - MA) กำหนดคำว่า เกาะ หมายถึง ลักษณะผืนแผ่นดินที่ถูกแยกตัวออก โดยมีน้ำอยู่โดยรอบ อีกทั้งมีระยะระหว่างชายฝั่ง และพื้นที่แผ่นดินเบื้องหลังชายฝั่ง (Hinterland) ทั้งนี้กำหนดให้เกาะต้องมีประชากรอาศัยอยู่ โดยมีที่ตั้งห่าง

จากแผ่นดินใหญ่ ระยะไม่น้อยกว่า 2 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่อย่างน้อยตั้งแต่ 0.15 ตารางกิโลเมตร ไปจนถึงเกาะขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ 2.2 ล้านตารางกิโลเมตร ทั้งนี้สอดคล้องกับ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้นิยามคำว่า เกาะ ไว้ดังนี้ เป็นส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ มีส่วนของแผ่นดินที่ไม่ได้อยู่เหนือน้ำตลอดเวลา คือส่วนที่เรียกว่า แก่ง

นอกจากนี้แล้วกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งว่าด้วยเรื่องทะเล (The United Nation Convention on the Law of the Sea - UNCLOS, 1982) ได้ให้ความหมาย คำว่า เกาะ หมายถึง บริเวณแผ่นดินใหญ่ที่มีการก่อตัวขึ้นเองตามธรรมชาติ มีน้ำล้อมรอบ ซึ่งอยู่เหนือน้ำขณะน้ำขึ้น (กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ, 2530) โดยมีรายละเอียดดังนี้

(ก) เกาะตามนัยแห่งข้อ 121 ว่าด้วยอนุสัญญาของสหประชาชาติ ซึ่งว่าด้วยเรื่องกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 (UNCLOS, 1982) คือ แผ่นดินใหญ่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และล้อมรอบด้วยผืนน้ำ อีกทั้งมีส่วนโผล่พ้นจากน้ำเมื่อระดับน้ำเพิ่มสูงสุด โดยลักษณะของเกาะต้องมีอาณาเขตเป็นของตนเอง เป็นเกาะที่คนไม่สามารถอาศัยหรือยังชีพอยู่ได้ โดยมีหินโสโครกที่โผล่พ้นน้ำในขณะน้ำขึ้นสูงสุดเป็นอาณาเขต

(ข) พื้นที่ที่อยู่เหนือจากระดับน้ำในขณะน้ำลด อาทิ เช่น บริเวณพื้นดินและพื้นที่ทรายที่เกิดขึ้นเองตามสภาพแวดล้อม ถูกล้อมไปด้วยผืนน้ำ และ โผล่เหนือระดับน้ำ ในขณะน้ำลด แต่จมน้ำขณะน้ำขึ้น ในกรณีที่มีพื้นที่พ้นจากระดับน้ำในขณะน้ำลดลง ไม่เกินความกว้างของทะเลอาณาเขตรัฐ ชายฝั่งอาจใช้เส้นแนวน้ำลดตลอดฝั่งของพื้นที่ที่อยู่เหนือระดับน้ำขณะน้ำลดนั้น เป็นเส้นฐานสำหรับวัดความกว้างของทะเลอาณาเขต แต่ในกรณีที่พื้นที่ที่อยู่เหนือระดับน้ำขณะน้ำลดทั้งหมดตั้งอยู่ในระยะห่างจากแผ่นดิน หรือแผ่นเกาะเกินกว่าความกว้างของทะเลอาณาเขต พื้นที่ซึ่งอยู่เหนือระดับน้ำลดนั้น ไม่สามารถมีทะเลอาณาเขตของตนเองได้ ทั้งนี้การกำหนดพื้นที่ของอนุสัญญาดังกล่าว พื้นที่ที่อยู่เหนือระดับน้ำขณะน้ำลด ทั้งหมดหรือบางส่วนที่อยู่ในทะเลอาณาเขต อาจถือว่าเป็นเกาะเกาะหนึ่งได้ โดยหมายรวมถึงหินโสโครกดังกล่าวด้วย

2. ประเภทของทรัพยากรชายฝั่ง

ชายฝั่งทะเลของประเทศไทยมีระยะทางรวมกันประมาณ 2,815 กิโลเมตร ประกอบด้วยแนวชายฝั่งทะเล 2 ชายฝั่ง คือ ฝั่งอ่าวไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทะเลจีนใต้ในมหาสมุทรแปซิฟิก และฝั่งอันดามัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย ประกอบด้วย สัตว์ทะเล ป่าชายเลน หญ้าทะเล สาหร่าย แนวปะการัง ชายฝั่งและชายหาด น้ำทะเลชายฝั่ง เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540)

1) ป่าชายเลน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า โดยทั่วไปมักพบบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีสภาพดินเลน และเป็นที่ราบกว้าง ในประเทศไทยพบป่าชนิดนี้อยู่บริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ และบริเวณรอบเกาะที่มีสภาพเป็นดินเลน กระจายอยู่ตลอดแนวชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกฝั่งอ่าวไทย ตั้งแต่จังหวัดตราดลงไปถึงใต้สุดจังหวัดนราธิวาส และฝั่งตะวันตกฝั่งทะเลอันดามัน ตั้งแต่จังหวัดระนองไปถึงจังหวัดสตูล มีความสำคัญทางนิเวศวิทยา ได้แก่ เป็นแหล่งอนุบาล และแหล่งพักสัตว์น้ำวัยอ่อน เช่น ลูกกุ้ง ลูกปลา เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย สืบพันธุ์ วางไข่ และหลบภัย อีกทั้งยังเป็นแหล่งธาตุอาหารที่สำคัญ เป็นแหล่งกักเก็บตะกอนและกักเก็บกรองความสกปรกของแผ่นดินที่ถูกพัดมาจากทะเล เป็นแนวเปลี่ยน และแนวกันชนระหว่างบกกับทะเล ช่วยสร้างสมดุลของสภาวะอากาศ

2) แหล่งหญ้าทะเล และแหล่งสาหร่ายทะเล มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในระบบนิเวศ คือ การเป็นผู้ผลิตในห่วงโซ่อาหาร ซากเน่าเปื่อยของส่วนต่าง ๆ ของหญ้าทะเลที่สลายตัวลงและผลผลิตที่ได้จากการสังเคราะห์แสง หญ้าทะเลจะปล่อยอินทรีย์สารที่ละลายน้ำลงสู่ทะเลและถูกถ่ายไปยังชายฝั่ง ซึ่งเป็นการหมุนเวียนคาร์บอนในแหล่งน้ำที่สำคัญ และยังเป็นอาหารของแพลงก์ตอนพืชและสัตว์ต่อไป อีกทั้งยังเป็นอาหารโดยตรงของเต่าทะเล พะยูน และนกเป็ดน้ำบางชนิดในเขตอบอุ่น รวมถึงปลาบางชนิด เช่น ปลาสลิดทะเล หอยเม่น หอยฝาเดียวบางชนิดมักเพาะเลี้ยงหญ้าทะเลเป็นอาหาร และดูดซึมเซลล์ที่อยู่ในใบหญ้าทะเล หรือสาหร่ายที่เกาะอยู่ตามผิวใบเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของกุ้ง หอย หู ปลา นานาชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งหลบภัย เป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการวางไข่ และอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน

3) ปะการัง แนวปะการังที่เราพบเห็น คือ ซากโครงร่างแข็งของปะการังที่ตายทับถมพอกพูนมาเป็นระยะเวลาานาน ทั้งนี้ในน่านน้ำชายฝั่งทะเลไทยมีแนวปะการังปกคลุมอยู่เป็นพื้นที่รวมประมาณ 12,000 ตารางกิโลเมตร และมีปะการังมากกว่า 300 ชนิด ทั้งนี้การหมุนเวียนถ่ายทอดพลังงานหรือห่วงโซ่อาหารในแนวปะการัง คือ ปัจจัยที่ทำให้กำเนิดความสมบูรณ์แก่ท้องทะเล นอกจากนี้ยังมีความสำคัญอีกหลายประการ คือ ทำหน้าที่เป็นกำแพงธรรมชาติ ลดความรุนแรงของการกัดเซาะชายฝั่งจากคลื่นลมและกระแสน้ำ เป็นแหล่งอาหารหลักที่สำคัญให้แก่มนุษย์

เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หากิน และแพร่กระจายพันธุ์ของสัตว์ทะเล เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญ ช่วยกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยทางธรรมชาติวิทยาอีกด้วย

4) ชายฝั่งและชายหาด เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าทรัพยากรธรรมชาติประเภทอื่น กล่าวคือ ชายฝั่งและชายหาดมีความสำคัญต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล คือ เป็นแนวกันชนช่วยลดความรุนแรงของคลื่นและกระแสน้ำ ช่วยรักษาสมดุลอากาศ ทั้งยังเป็นแหล่งกำเนิดของพืช และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ โดยเฉพาะหาดเลน อันเป็นแหล่งกำเนิดของป่าชายเลน ที่ล้วนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ชายฝั่งและชายหาดยังมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ในด้านการคมนาคม สามารถพัฒนาชายหาดและชายฝั่งเป็นท่าเทียบเรือ ซึ่งเปรียบเสมือนประตูออกสู่ทะเล ในหลายบริเวณก็เหมาะสมสำหรับการตั้งบ้านเรือนที่พักอาศัยของชาวประมง อีกทั้งชายหาดที่สวยงามยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนของประชาชน และเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งสามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก

5) น้ำทะเลชายฝั่ง เนื่องจากน้ำทะเลเป็นแหล่งอาศัยและเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และก่อให้เกิดความสมดุลแก่ระบบนิเวศชายฝั่ง คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งจึงเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่ง เช่น แนวปะการัง ป่าชายเลน และสัตว์น้ำชายฝั่ง เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่ง อีกทั้งยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติอีกด้วย และน้ำทะเลชายฝั่งยังเป็นแหล่งรับของเสียที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงหรือของเสียที่ผ่านตามแม่น้ำสายต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่ทะเล

6) สัตว์น้ำ พบทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวไทยมากกว่าฝั่งอันดามัน เนื่องจากบริเวณอ่าวไทยเป็นส่วนหนึ่งของไหล่ทวีป มีความลึกเฉลี่ย 45 เมตร มีแม่น้ำหลายสายไหลลงสู่อ่าวไทย พัดพาเอาตะกอน และสารอาหารจำนวนมากลงสู่ทะเล บริเวณที่มีแพลงก์ตอนมากคือบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งมีปริมาณแพลงก์ตอนมากสูงสุดในเดือนธันวาคม และฝั่งตะวันตกมีปริมาณแพลงก์ตอนมากสูงสุดในเดือนมีนาคมถึงสิงหาคม จึงทำให้มีปริมาณธาตุอาหารมากขึ้น เป็นแหล่งอาหารปลาที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้ทรัพยากรประมงประกอบด้วย สัตว์น้ำทุกชนิดที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา รวมไปถึงพืชน้ำต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีสัตว์เลื้อยคลาน มีเฉพาะเต่าทะเลเท่านั้นที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะไขเต่าทะเล ไข่เต่าที่เก็บได้ส่วนใหญ่ใช้บริโภคในประเทศ และเพราะความนิยมบริโภคไข่เต่านี้จึงทำให้ต้องขึ้นบัญชีเต่าทะเลเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ ปัจจุบันมีกฎหมายห้ามเก็บไข่เต่าทะเล และห้ามมีซากไว้ในครอบครอง

จากการตรวจเอกสารข้างต้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการ ศึกษาขอบเขตของเกาะหลีเป๊ะ และทำการสำรวจเพื่อจำแนกประเภทของทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจุบันทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับผลกระทบ

จากการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้ทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล ดังนั้นการจัดการทรัพยากรชายฝั่งจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างสมดุลของการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อาจโดยการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ การควบคุมการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ขีดความสามารถของระบบนิเวศ และเพิ่มความสมบูรณ์ป่าชายเลน และทรัพยากรชายฝั่ง เป็นต้น

3. การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2542) ให้ความหมายของคำว่า การจัดการ (Management) เป็นคำกริยา หมายถึง สั่งงาน หรือควบคุมงาน หรือดำเนินงาน ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ดังนั้น การจัดการ ซึ่งเป็นคำนาม ซึ่งหมายถึง การสั่งงาน หรือการควบคุมงาน คือการดำเนินการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) สรุปว่า การจัดการเป็นกระบวนการออกแบบรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งบุคคลจะทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเน้นการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนที่วางไว้ นิยมใช้สำหรับการจัดการธุรกิจ ส่วนการบริหารจะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่จะกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำที่นิยมนำมาใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration)หรือใช้ในหน่วยงานราชการหรือองค์กรของรัฐ

วิบูลย์ จุง (2550) การจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่างๆสำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรที่มีอยู่

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551) กล่าวว่า การจัดการหมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่หน่วยงาน บุคลากรของหน่วยงานนำมาใช้เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้ คำนี้ส่วนใหญ่ใช้ในหน่วยงานและบุคลากรของภาคเอกชนแต่ได้มีการนำคำนี้มาปรับใช้ในการบริหารภาครัฐในปัจจุบัน

ดังนั้น ซึ่งสรุปได้ว่า การจัดการหมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล และทรัพยากรอื่นเป็นกระบวนการในการรักษาสภาพแวดล้อมที่มีบุคคลหลายกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

การจัดการเกี่ยวข้องกับกระบวนการ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยต้องใช้กระบวนการในการจัดการซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผนการจัดองค์กรการชักนำ และการควบคุม

เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งต้องการให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง และคุ้มค่า ทั้งนี้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีความหมายถึงว่า ในการใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องมีการตัดสินใจที่ถูกต้อง อีกทั้งมีการปฏิบัติการให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ ดังนั้นความสำเร็จด้านการจัดการต้องมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลควบคู่กัน การจัดการมีการนำไปใช้ในทางธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ (Erwin, 1967) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีการนำการจัดการไปใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น เช่น การจัดการระบบข้อมูล (Management Information System) การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการจัดการใช้พลังงานด้วย เนื่องจากปัญหาของความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งทั้งที่เกิดจากการกระทำของธรรมชาติ และผลกระทบที่เกิดขึ้น หลักการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง (อนันต์ เกตุวงศ์, 2543)

ในการให้ความหมายของการจัดการชายฝั่งนั้น Panetta and Elder (1993) กล่าวว่า การจัดการชายฝั่งหรือ เดิมมีการให้ความหมายในด้านวิศวกรรมชายฝั่งทะเลหรืออุทกวิทยา โดยหมายถึงการปรับปรุงหรือจัด สภาพชายฝั่งให้เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ หรือเพื่อป้องกันชายฝั่ง จากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือกระบวนการชายฝั่ง

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ประกาศกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ชายฝั่ง โดยคำจำกัดความของคำว่า การจัดการชายฝั่ง ของประเทศสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1972 คือการจัดการใช้ประโยชน์ทั้งหมดในบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง (Cincin, 1998) ให้คำจำกัดความของการจัดการชายฝั่งว่าหมายถึงแผนงานต่างๆที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อจัดการทรัพยากร พื้นที่ หรือกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ชายฝั่งที่อยู่บนแผ่นดินและในทะเล

French (1997) กล่าวว่า การจัดการชายฝั่งเป็นกระบวนการในการป้องกันชายฝั่ง จากความเสียหายหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกิจกรรมใดๆ

Kay and Alder (2005) กล่าวว่า การจัดการหมายถึงความสามารถในการรับมือหรือควบคุมสถานการณ์การจัดการชายฝั่งจึงตีความได้ว่าเป็นการควบคุม การกำกับ หรือการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนงานหรือกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่อยู่บนแผ่นดินและในทะเล

ดังนั้น การจัดการชายฝั่ง การควบคุมหรือการดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนหรือนโยบายการจัดการชายฝั่งที่วางไว้ซึ่งก็คือ การแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง โดยการจัดการการใช้ประโยชน์และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไปในแวดวงวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศ และชุมชนต่าง ๆ ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศตั้งอยู่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทางทะเลถูกจัดว่าเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยธรรมชาติเป็นหลัก มีลักษณะของการผจญภัย และเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแง่ของการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกหวงแหน และต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ศักดิ์อนันต์ ปลาทอง, 2541) ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างครอบคลุม จึงจำเป็นต้องทราบคำจำกัดความ และความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

4.1 คำจำกัดความ และความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Boo (1990) เสนอความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยการเดินทางในพื้นที่ทางธรรมชาติที่ยังไม่ถูกรบกวน หรือถูกทำให้เสื่อมโทรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อการศึกษาการแสวงหาความเพลิดเพลินในทิวทัศน์ พืช และสัตว์ป่า รวมทั้งสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมในพื้นที่เหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามที่ World Tourism Organization (2002) ระบุไว้ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ และจะต้องเน้นความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Conservation of Environment)
- 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเกิดผลดีต่อสังคมในท้องถิ่น และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) คือ ระมัดระวังไม่ให้มีผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและวัฒนธรรม
- 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นไปเพื่อให้ประสบการณ์ทางการศึกษา (Educational Experience) แก่ทั้งนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีความยั่งยืน (Sustainability) คือ มีรายได้พอเพียงแก่การดำเนินการ มิได้มุ่งหวังกำไรสูงสุดในระยะสั้น ๆ แต่รักษาความสมดุลของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น การฟื้นตัวและการดำรงอยู่ของระบบนิเวศ ผลกระทบต่อสังคม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำจำกัดความ และความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้มากมาย จำเป็นต้องอธิบายความหมายให้เป็นที่ยอมรับกันในเรื่องต้นก่อนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสน ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ทำการขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมาย คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

4.2 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีแนวคิดที่เน้นความสัมพันธ์ของจุดหมายการอนุรักษ์ การปรับตัวของคนชุมชนในแง่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่สามารถใช้เป็นแบบแผนเดียวกันได้กับทุกพื้นที่ (Wichupankul, 2006) ซึ่งในทางกลับกัน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนได้ในหลายๆ ด้าน เช่น เศรษฐกิจท้องถิ่น การจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น แนวทางการประกอบอาชีพ การกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแท้จริงในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ต้องเข้าใจบริบทของการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยเชื่อมโยงกับเงื่อนไขภายนอกในระดับภูมิภาค และระดับมหภาค เพื่อให้เชื่อมโยงปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไข ซึ่งอาจเอื้อให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน (สินธุ์ สโรบล, 2545) นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีหลักการสำคัญ ดังนี้ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2542)

- 1) เกิดประโยชน์ระยะยาวต่อทรัพยากรท้องถิ่นในท้องถิ่น รวมถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยนารายได้ส่วนหนึ่งกลับไปอนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศต่อไป
- 2) การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรธรรมชาติ
- 3) การจัดการต่าง ๆ ควรได้รับการยอมรับด้านข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยว หากมีการเปลี่ยนแปลง ควรมีแนวโน้มเป็นไปเพื่อพัฒนาทัศนียภาพท้องถิ่น การลงทุนจึงควรมุ่งเน้นเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจ และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
- 4) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา วางแผน และตัดสินใจ ดำเนินการต่าง ๆ โดยไม่ยอมให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจ อาจส่งผลให้แนวทางจะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง
- 5) ให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว โดยให้การสนับสนุนนักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

6) กระบวนการจัดการการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวต้องอยู่ในปริมาณที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ โดยไม่ควรเกินขีดความสามารถที่ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นจะรองรับได้

7) มีกระบวนการทำธุรกิจที่เหมาะสม โดยมีผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ กับระบบนิเวศได้อย่างแท้จริง

วรรณ วลัยวานิช (2546) ได้อธิบายหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นหลักการที่ว่าด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ครอบคลุมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เป็นการปรับตัวทางด้านการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ และขณะเดียวกันจะต้องเป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชน โดยมีหลักสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านสภาพภูมิศาสตร์ ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยจะต้องยึดหลักสำคัญที่ว่า เราจะต้อง

2) การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจสังคม ทุกท้องถิ่นจำเป็นต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวของตนเอง โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด

3) เป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิต เอกลักษณ์ของท้องถิ่น และประเทศซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางสังคม และวัฒนธรรมที่หลากหลายเท่านั้น

4) ให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งต่อนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้ตระหนักถึงความจำเป็น และความสำคัญอย่างยั่งยืน ในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา

5) ในด้านการจัดการท่องเที่ยวประชาชนบนพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การลงมือปฏิบัติการ และประเมินผล การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนของตนเอง และสามารถได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุด

6) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องมีเอกลักษณ์โดดเด่น เป็นลักษณะที่เป็นการท่องเที่ยวจริงๆ ทั้งทางด้านการจัดการ สถานที่ และกิจกรรมที่เกิดขึ้น

7) ความพอใจของนักท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยว ลักษณะนี้ นักท่องเที่ยวต้องได้รับความพึงพอใจ จึงจะกลับมาท่องเที่ยวอีก กิจกรรมต่างๆต้องอยู่ในกรอบของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และได้รับความรู้ทั้งทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และประสบการณ์

4.3 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติเป็นสำคัญ หรืออาจเรียกว่าเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศ (Nature -Based Tourism)

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Travel) ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม โดยมีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน และกำจัดมลพิษ ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism)

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ และประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่ความตระหนัก และการปลูกจิตสำนึกที่เหมาะสมต่อนักท่องเที่ยว คนในชุมชน และผู้ประกอบการต่าง ๆ

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Involvement of Local Community or People Participation) การมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การปฏิบัติตามแผน แนวความคิด การได้รับประโยชน์ ติดตามประเมินผล อันก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนนั้นสามารถช่วยการกระจายรายได้ ช่วยพัฒนา และยกระดับสภาพทางเศรษฐกิจ - สังคม และซึ่งการได้รับผลตอบแทนของชุมชนจะสามารถนำกลับมาบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

จากการตรวจเอกสารข้างต้นเกี่ยวกับคำจำกัดความและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลักการและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการท่องเที่ยวลักษณะหนึ่งที่น่าไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ โดยมุ่งเน้นถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อคนในท้องถิ่น เพิ่มความตระหนักโดยทำความเข้าใจ

ระบบธรรมชาติและวัฒนธรรม มีการอนุรักษ์และการจัดการเพื่อป้องกันพื้นที่ทางธรรมชาติอย่างถูกกฎหมาย รวมถึงสร้างเสริมการร่วมมือระยะยาวของคนในท้องถิ่นในกระบวนการตัดสินใจ และสร้างผลกำไรและรายได้เสริมแก่คนท้องถิ่น โดยมีได้มุ่งเพื่อทดแทนอาชีพดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น

5. ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หากมองความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านการจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์ของชุมชน และชุมชนเป็นผู้ประสานการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือได้ว่าชุมชน และทรัพยากรชายฝั่งมีความเชื่อมโยงกันในระบบนิเวศอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งนี้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541) ได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับทรัพยากรชายฝั่งทางกายภาพ เช่น หาดทราย หาดเลน ทะเลใน ถ้ำทะเล และกองหิน ไว้ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรปะการังกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรปะการังสามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในระบบนิเวศ วิถีชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแนวปะการังเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ การจัดการกับระบบนิเวศที่ยังคงให้มนุษย์มีวิถีชีวิตในเขตปะการัง ต้องจัดให้มีความสมดุลของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการจัดการที่ดีจะเป็นการประสานการใช้ประโยชน์และการเรียนรู้ธรรมชาติที่ดียิ่ง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องอาจประกอบด้วยกิจกรรมประมงชายฝั่งกับชาวประมง เช่น การวางลอบ ลอยอวน ตกปลา และการพบปะสนทนากับชาวประมง เป็นต้น ชาวประมงพื้นบ้านต้องการเก็บเกี่ยวทรัพยากรเพื่อใช้ประโยชน์โดยไม่มีความผูกพัน โดยเฉพาะในขณะที่นักท่องเที่ยวจะมีความชื่นชม และผูกพันกับทรัพยากรเป็นการเฉพาะ ดังนั้นจึงมักพบว่านักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งจะได้ทำลายลอบซึ่งเป็นเครื่องมือประมงของชาวประมงพื้นบ้านที่วางดักปลาไว้ในแนวปะการัง การกระทำดังกล่าวย่อมมีผลต่อการดำรงชีวิตของชาวประมงเหล่านี้

2) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรหญ้าทะเลกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรหญ้าทะเลเป็นแหล่งอาหารและแหล่งประกอบอาชีพการประมง (พื้นบ้าน) โดยมีการใช้ประโยชน์โดยตรงจากหญ้าทะเลในรูปของอาหารและยา ส่วนสัตว์น้ำจะถูกจับมาเป็นอาหาร เนื่องจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเลี้ยงตัวของลูกสัตว์น้ำวัยอ่อนหลายชนิด เช่น ปลาเก๋า ดังนั้นจึงเป็นแหล่งจับลูกสัตว์น้ำเพื่อการเพาะเลี้ยงด้วย ทั้งนี้การประสานผลประโยชน์ของชุมชนกับการท่องเที่ยว ใช้หลักการเช่นเดียวกับแนวปะการัง คือให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนช่วยเสริมรายได้แสดง และทำให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน และการได้รับผลประโยชน์เพิ่มจากส่วนนี้มีใช้การ

แย่งพื้นที่ และแย่งทรัพยากร นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถสื่อความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ นักท่องเที่ยวได้

3) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรหาดทราย หาดหิน หาดกรวดกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรหาดทราย หาดหิน หาดกรวดเป็นทรัพยากรชายฝั่งที่ใช้ประโยชน์ทางกายภาพ เป็นที่จอดเรือ ซ่อมเรือ ในบางครั้งคัดเลือกหินกรวดไปใช้ในการก่อสร้าง หรือทำทางเดินเท้า เป็นต้น การใช้ประโยชน์จากชีวภาพ เช่น การเก็บหอย ปู ปลา เพื่อการยังชีพ ในกรณีที่ชุมชนขยายตัวจะมีความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์มากขึ้น จนอาจกลายเป็นชุมชนขนาดกลางและใหญ่ มีการก่อสร้างท่าเรือหรือกำแพงหรือเขื่อนกั้นชายหาดเป็นกิจกรรมทำขยายตัวตามด้วย ทั้งนี้การประสานการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวต้องมีการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน โดยยังคงรักษาการอยู่อาศัยของชุมชนเป็นการประสานการท่องเที่ยวที่ดี อันจะทำให้ชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากรต่าง ๆ ผลที่ได้ คือชุมชนอยู่ได้ ธรรมชาติอยู่ได้ การท่องเที่ยวให้ประโยชน์ และไม่ทำลายวิถีชีวิตชุมชน นักท่องเที่ยว รวมถึงชาวบ้านได้ประสานความเข้าใจระหว่างกัน

4) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนชายฝั่งอย่างมาก ในทางตรง คือ การตัดไม้ เผาถ่าน การจับและเลี้ยงสัตว์น้ำเวลาน้ำขึ้น การจอดเรือ ส่วนทางอ้อม คือ การเป็นแหล่งอาหารแก่สัตว์วัยอ่อน สัตว์ปีกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม แหล่งหลบภัย และกำบังคลื่นลม เป็นต้น ทั้งนี้การประสานการใช้ประโยชน์กับการท่องเที่ยว ชาวบ้านบริเวณโดยรอบป่าชายเลนยังใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตประจำวัน โดยการตัดไม้ การจอดเรือ การประมงชายฝั่ง ซึ่งในบางพื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์ บางพื้นที่เป็นเขตสัมปทาน จึงเกิดการกระทบกระทั่งกันในลักษณะของการแย่งชิงทรัพยากร ทั้งนี้จึงควรมีการกำหนดเขตป่าชายเลนให้ชัดเจน การอนุรักษ์ การสัมปทาน การดูแลโดยองค์กรชุมชน และพื้นที่ขอใช้ประโยชน์อื่น ๆ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรและความพร้อมขององค์กรต่าง ๆ สำหรับการท่องเที่ยวแล้วประชาชนอาจรับนักท่องเที่ยวเข้าศึกษาธรรมชาติ หรือร่วมกิจกรรมที่เป็นวิถีของชุมชนในการดูแลรักษาผืนป่าการประกอบอาชีพ เป็นต้น ความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้านจะสามารถสื่อความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ หากการเพิ่มข้อมูลจากแหล่งทางวิชาการต่าง ๆ จะทำให้การสื่อความรู้มีผลดีมากยิ่งขึ้น (Reeder, 1947)

5) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรป่าบกในพื้นที่เกาะกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชายฝั่งที่มีพื้นที่ติดต่อกับป่าบกหรือมีพื้นที่ป่าบกอยู่ใกล้ชุมชน ประชาชนจะใช้ประโยชน์ในการหาของป่า เช่น พืชล้มลุกที่เป็นอาหาร สัตว์ป่า สมุนไพรและการตัดไม้มาใช้ประโยชน์ในการต่อเรือ สร้างบ้าน ทำเสาหลัก เป็นต้น ความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์ขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอย ความอุดมสมบูรณ์ และเขตควบคุมการจัดการ ในบางกรณีที่มีผู้มึนกรรมสิทธิ์ในที่ดินชายหาดในเกาะ

เล็ก ๆ มักยึดถือครอบครองป่าโดยปริยายเหมือนหนึ่งเป็นเจ้าของเกาะทั้งหมด ทั้งนี้การประสานการใช้ประโยชน์กับการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกิจกรรมการเก็บหาของป่าเป็นการใช้หลักการดำรงชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากป่า รวมทั้งความงาม ความอุดมสมบูรณ์ และระบบนิเวศมานำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้จะเป็นการประสานผลประโยชน์ที่ดีที่สุด การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตชุมชน และเขตป่าโดยชุมชนมีบทบาทในการนำศึกษาธรรมชาติ จะลดการทำลายทรัพยากรลง และชี้ให้เห็นถึงคุณค่าประโยชน์ที่แท้จริงของการดำรงรักษาป่าไม้

6) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรถ้ำทะเล โพรงหินชายฝั่งทะเลกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรถ้ำทะเล โพรงหินชายฝั่งทะเลมีการใช้ประโยชน์จากชุมชนน้อยมาก ยกเว้นแต่เป็นประเภทที่น้ำท่วมไม่ถึง บางแห่งบางพื้นที่อาจมีประชาชนที่ทำอาชีพเก็บรังนก ซึ่งจะต้องเป็นกลุ่มผู้ชำนาญอย่างสูง ซึ่งจะได้รับการจ้างเหมาจากผู้ได้สัมปทานหรือบางส่วนประชาชนอาจมีการเก็บมูลค้างคาวไปขาย ทั้งนี้การประสานการใช้ประโยชน์กับการท่องเที่ยว สามารถทำได้ง่ายเนื่องจากลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรถ้ำทะเลในการยังชีพของชุมชนไม่ใช่ปัจจัยหลัก และการเก็บรังนกแอนกิ้งมักเป็นการให้สัมปทาน การเก็บมูลค้างคาวควรจำกัดในอัตราที่เหมาะสม การวางแผนเฉพาะพื้นที่จะเป็นการประสานการใช้ประโยชน์ที่ดี การพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองสู่ธุรกิจการให้บริการ มีการให้การศึกษาสภาพธรรมชาติและระบบนิเวศในถ้ำ ควรต้องมีการสานเครือข่ายกับเจ้าของสัมปทาน และหรือ อุทยานแห่งชาติทางทะเลด้วย

7) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรหน้าผาสูงชันริมชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรหน้าผาสูงชันชายฝั่งมีการใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตน้อย ในอดีตอาจมีการตัดไม้ เก็บหาของป่าในบางพื้นที่ ที่มีสภาพนิเวศเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของไม้ใหญ่ อย่างไรก็ตามต้นไม้ที่ขึ้นบริเวณหน้าผาสูงชัน มักมีลำต้นบิดงอ และพุ่มแคระแกรน ทั้งนี้เนื่องจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ส่วนการใช้ประโยชน์ของประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตมีน้อย ทั้งนี้การประสานการใช้ประโยชน์กับการท่องเที่ยว มีกรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ อ่าวนางหาดไร่เลย์ จังหวัดกระบี่ มีการฝึกสอน การปีนเขา มีศักยภาพในการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรการกระจายรายได้เป็นอย่างดี (Denicolai และคณะ, 2010)

8) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรทะเลใน และทะเลสาบน้ำเค็มกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทะเลใน และทะเลสาบน้ำเค็มโดยมากมีการใช้ประโยชน์จากชุมชนน้อยมาก เนื่องจากการเข้าถึงยากลำบาก และไม้ค้ำค่าในการเดินทาง ปกติมีการรบกวนน้อย หากจะประสานการใช้ประโยชน์กับการท่องเที่ยวสามารถทำได้ง่ายเพราะทะเลในไม่ใช่เป็นปัจจัยหลักในการดำรง

ชีพ หนึ่งทะเลใน และทะเลสาบน้ำเค็มในพื้นที่อยู่ในเขตสัมปทานรังนกอีแอ่นกินรัง (นกแอ่นกินรัง) ซึ่งการใช้ประโยชน์ของการท่องเที่ยวของชุมชน การจัดเก็บภาษีการค้าอาจขัดแย้งกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตที่สัมปทานซ้อนทับกับเขตอุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้การประสานการใช้ประโยชน์ของชุมชนกับการท่องเที่ยว การประโยชน์การใช้ทรัพยากรทะเลใน และทะเลสาบน้ำเค็มเพื่อการท่องเที่ยว ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาได้ (Kang, 2008)

9) ความสัมพันธ์ของการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในระบบชายฝั่งทะเลกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอดีตที่ผ่านมาชุมชนจึงมักเป็นจุดท่องเที่ยวที่ถูกทะเลในเชิงการจัดการและการป้องกันผลกระทบ ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้มักเป็นรายได้จากการจำหน่ายสินค้าและบริการของสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่มักไม่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวมมากนัก ทั้งนี้การใช้ประโยชน์ของชุมชน คือ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ปฏิสัมพันธ์และดำรงเอกลักษณ์แบบแผนการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมและประเพณี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปรากฏการณ์โดยธรรมชาติ และถ่ายทอดกันมาเป็นลำดับ ซึ่งการประสานการใช้ประโยชน์กับการท่องเที่ยวแนวใหม่ในวิถีทางที่จะธำรงรักษาไว้ทั้งวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาของท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ควบคู่ไปกับการสร้างโอกาสการค้าและการ และตัดสินใจของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด และเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้ทางหนึ่งด้วย

จากการตรวจเอกสารข้างต้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความเชื่อมโยงของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อทำความเข้าใจถึงการพึ่งพาอาศัยระหว่างธรรมชาติกับชุมชน และการเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นทิศทางที่ก่อให้เกิดรายได้ของชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ โดยต้องคำนึงว่าทั้งชุมชน และทรัพยากรชายฝั่งสามารถเกื้อกูลกันได้อย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ และไม่ทำลายวิถีชีวิตชุมชน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และแต่ละปัญหา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพยากรชายฝั่งที่นำเข้ามาทำการจัดการ เช่น อมรเทพ ณ บางช้าง และคณะ (2549) ศึกษาโครงการวิจัยการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง กรณีศึกษา จังหวัดระยอง พบว่า ปัญหาทรัพยากรชายฝั่งถูกใช้โดยไม่มีการวางแผนอย่างรัดกุม สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย แสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องในเรื่องนโยบายผลการพัฒนาอย่างไม่สมดุลทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรม ซึ่งแผนพัฒนาจังหวัดมีลักษณะเป็น (Top Down Stakeholders) ปัจจุบันมีการใช้ทรัพยากร และที่ดินจนเกินขีดความสามารถ ซึ่งชาว

ระของได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เลิศชาย ศิริชัย และคณะ (2546) ศึกษาสิทธิชุมชนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนท้องถิ่นภาคใต้มีฐานทรัพยากรหลายอย่างที่เป็พื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดการดำรงอยู่ และการพัฒนาชุมชนต่างๆทั้งด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ภูเขา ป่า ที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นเหตุให้เกิดชุมชนมากมาย โดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรเหล่านี้ ในด้านภูมิปัญญา ชุมชนสามารถนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของชีวิตอย่างทั่วถึง ขณะที่ยังสามารถรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรไว้ได้ ในด้านอำนาจของชุมชน ชุมชนสามารถจัดระเบียบความสัมพันธ์ในการเข้าถึง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติใน 4 ลักษณะสำคัญ ดังนี้ ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้มาก่อน การครอบครองเพื่อการใช้ประโยชน์ การครอบครองทรัพยากรในจำนวนจำกัดเฉพาะที่ใช้ประโยชน์ และให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งสิทธิ โดยไม่สร้างความเดือนร้อน และไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

นวนน้อย ศรีรัตน์ (2552) อธิบายระบอบกรรมสิทธิ์ : กฎเกณฑ์และข้อตกลงในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน และยากลำบากในการจัดการเป็นอย่างมาก เมื่อไม่มีกฎเกณฑ์มาควบคุมการใช้ประโยชน์ จึงทำให้การใช้ล้นขีดจำกัดที่มีอยู่ และรองรับได้ซึ่งที่ผ่านมามีในอดีตเกิดภาวะเช่นนี้ เป็นปรากฏการณ์ของการใช้ประโยชน์ ซึ่งทุกคนต่างมุ่งใช้ประโยชน์ของตน ทั้งนี้รัฐมองว่าหากปล่อยให้ชุมชนจัดการหรือให้ประโยชน์กันอย่างเสรี จะทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมและสูญสิ้นไปได้ เห็นได้ว่ากระบวนการบังคับหรือชุดความคิดนี้ขัดแย้งต่อหลักการของแนวคิดสิทธิชุมชนที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม และให้สิทธิแก่ชุมชนในการจัดการทรัพยากรของตนเอง จากแนวคิดการจัดการทรัพยากรโดยรัฐ ทำให้กลุ่มชาวบ้านที่ไม่มีทุนมักถูกเอาเปรียบ ทั้งที่พวกเขาเหล่านั้นเติบโตและใช้ทรัพยากรเลี้ยงชีพมายาวนาน ก่อนที่กลุ่มทุนเหล่านั้นจะเข้ามาเสียอีก แต่ทรัพยากรของพวกเขาถูกลักลอบนำไปใช้เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับคนเพียงไม่กี่กลุ่มที่มีความมั่นคง ขณะที่คนส่วนใหญ่ที่เป็นชาวบ้านยังคงยากจนอยู่เช่นเดิม หรือต้องหมดโอกาสในการใช้ทรัพยากรของตน

นอกจากนี้ จรินทร์ เฉยเชยชม (2551) ศึกษาการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำในอ่าวพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรในทะเลที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้น คือ การเอาไม้ปักสุมรวมกันเป็นที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์วัยอ่อน และยังสามารถเป็นแนวป้องกันเรืออวนรุน อวนลากเข้ามาในพื้นที่ได้ดี สอดคล้องกับ โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้ (2549) การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชน: ศึกษากรณีการทำซั้งของชุมชนบ้านทอน ตำบลโลกเคียน อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษา พบว่า การทำซั้งยังเป็นการกำหนดเขตไม่ให้เรือประมงพาณิชย์รุกล้ำ

เข้ามาในเขต 3,000 เมตร ทรัพยากรทางทะเลมีความสมบูรณ์ขึ้น นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชาวประมงพื้นบ้าน

นอกจากนี้ควรมองถึงอุปสรรคที่ทำงานการดำเนินงานด้านการจัดการประมงผลสำเร็จ วีระชัย นาควินุลย์วงศ์ และคณะ (2550) ศึกษาการจัดการพื้นที่กันชนในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเรื่องสิทธิในที่ดิน ปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ซึ่งนำไปสู่ความยากจนของประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในภาวะที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน แต่ปัจจุบันการแก้ปัญหาขาดความเป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดความชัดเจนในเรื่องกฎหมาย และนโยบายที่มารองรับเฉพาะ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้ขาดความชัดเจนในการวางแผนงาน หรือแนวทางพัฒนาพื้นที่อย่างเหมาะสม

จากการตรวจเอกสารข้างต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ทำให้ทราบถึงการจัดการในบางพื้นที่ว่า ควรมีการกำหนดแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เฉพาะ กำหนดความหนาแน่นของการก่อสร้าง พื้นที่กันชน ตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของทะเลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวกับภาคเกษตร และอุตสาหกรรม เพื่อทิวไรได้ให้กับท้องถิ่น ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งมากขึ้น

2) งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรชายฝั่งมีความหลากหลายกันไปในแต่ละพื้นที่ หากมีการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจเป็นทางเลือกหนึ่งสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Kakazu (2009) ศึกษากิจการท่องเที่ยวบนเกาะอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เกาะโอกินาวา ทั้งนี้จากการผลักดันทางด้านเศรษฐกิจของเกาะที่พึ่งพาอาศัยการท่องเที่ยว นับตั้งแต่สามช่วงทศวรรษเป็นต้นมา ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นประมาณ 10 เท่า ทั้งนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการจับจ่ายของนักท่องเที่ยวที่บริโภคทรัพยากรเพิ่มขึ้น ประกอบกับทรัพยากรบนเกาะมีความเปราะบางมากกว่าที่จะกลับคืนสู่สภาพเดิม โดยเฉพาะสิ่งหนึ่งที่เห็นอย่างชัดเจน คือ น้ำจืดที่ใช้บริโภคเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน รวมไปถึงเกาะอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง จากที่ผ่านมามีพบว่า บนเกาะต้องเผชิญปัญหาหลายประการ เช่น ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความไม่ปลอดภัยทางด้านอาหาร และวิถีชีวิตชาวเลเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับ Durham และ Wallingford (2008) ศึกษากิจการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา งานเขียนนี้ทำให้ข้อเท็จจริงของกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นพื้นฐานของชุมชนซึ่งมีความเข้มแข็งขึ้น ในการเรียกร้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ วัฒนธรรม เนื่องจากสามารถบรรเทาความยากจนในชนบทได้ ทั้งนี้ในการแก้ปัญหา

เศรษฐกิจ โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือ เช่นเดียวกับ Denicolai และคณะ (2010) ศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นที่มีทรัพยากรชายฝั่งเป็นหลัก โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อเป็นข้อคิดเห็นในการเข้าถึงองค์ประกอบการวิเคราะห์ระบบการท่องเที่ยวชายฝั่ง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างทรัพยากร โดยการมองด้านพลวัตของการเปลี่ยนแปลงทรัพยากร การสำรวจทรัพยากร และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของธุรกิจท่องเที่ยว และการพัฒนาในส่วนของการท่องเที่ยว เพื่อประเมินค่าของทรัพยากรชายฝั่งในท้องถิ่น และความสามารถของการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ

จากการตรวจเอกสารข้างต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละพื้นที่ที่มีหลายวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มงบประมาณในการสนับสนุน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อควบคุมการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3) งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน Jiwan และคณะ (2009) ศึกษาความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศเกษตร และผลประโยชน์เพื่อความยั่งยืนของชุมชนเคลาพิท ประเทศบราซิล ทั้งนี้ชุมชนมีการทดแทนการนำเข้า เช่น การทำนาข้าว ผลิตเกลือจากบ่อน้ำพุเค็ม นอกจากนี้ยังมีการสงวนป่าไม้ทั้งแบบวนเกษตร และแบบผสมผสาน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทำให้พื้นที่เกิดคุณค่าทางสุนทรียภาพมากขึ้น ซึ่งปัญหาที่สำคัญที่สุดคือการขนส่ง เป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันให้ค่าครองชีพสูงขึ้น ทั้งนี้ในอนาคตชุมชนต้องเตรียมรับมือ โดยแก้ปัญหาเพื่อค่าจูงการดำรงชีพให้อยู่บนฐานทรัพยากร เพื่อเป็นทางเลือกในการยกระดับการดำรงชีพ สอดคล้องกับ ยศ สันตสมบัติ (2544) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) การเตรียมความพร้อมขององค์กรชุมชน (2) การจัดทำแผนงานและโปรแกรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน (3) การเตรียมแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน (4) การเตรียมความพร้อมด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว (5) การประชุมปรึกษาหารือของคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เพื่อติดตามการทำงานและการจัดการความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน

ทั้งนี้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยชุมชน ต้องอาศัยองค์ความรู้ ศักยภาพด้านทรัพยากร ความพร้อมของชุมชน และการตระหนักในปัญหาที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้จากงานวิจัยของ ธฤชวรรณ นนทพุทท (2545) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด พบว่า การเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนเกิดขึ้นได้เนื่องจากทุนที่ชุมชนมีอยู่เดิม และเมื่อสมาชิกในชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ และมีปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมทุนของชุมชนแล้วจะส่งผลให้ชุมชนพัฒนาทุน

จากฐานเดิม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่เอื้อต่อการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับ ดา
รุณี บุญธรรม และคณะ (2546) โครงการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยมั่ง
บ้านน้ำคะ จังหวัดพะเยา พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้มีกลุ่มคณะกรรมการเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งที่สำคัญคือกระบวนการเรียนรู้สร้างโอกาสให้กลุ่มคนในสังคมทุกกลุ่มตั้งแต่ผู้
อาวุโส กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และเด็ก ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอันจะ
นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ สาทิส สุขฟ่องศรี (2543) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชุมชนจะต้องมีส่วนในการกำหนด
ทิศทางและความเป็นไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม ความ
พร้อมและความต้องการของชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน
รูปแบบขององค์กรชุมชน ทั้งผลกระทบทางบวก และผลกระทบทางลบอันอาจเกิดจากการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่นเดียวกับ อภิกรม พรหมจรรยา และคณะ (2543) พบว่า จากการศึกษากการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา นับตั้งแต่การพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนได้รับการพัฒนาที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ การสร้างเส้น
ทางเข้าออก อีกทั้งประชาชนเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม
วิถีชีวิตชุมชน สาธารณูปโภค ทั้งนี้การพัฒนาจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐอย่างจริงจัง และ
ต่อเนื่อง ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ

จากการตรวจเอกสารข้างต้นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ทำ
ให้ทราบถึงความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้เรียนรู้ว่าจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เป็นการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันของและ
ผลักดันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดกระบวนการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนในการคิดและตัดสินใจใน
การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยต้องการยกระดับการดำรงชีพเป็นสำคัญ และให้คนในชุมชน
ตระหนักถึงความสำคัญของทุนชุมชนควบคู่ไปกับการฟื้นฟู อนุรักษ์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

4) งานวิจัยที่เกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Logar (2010) ศึกษาการ
จัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ คริก เวนิกา โครเทียร์ ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้นโยบายการ
พัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลในทางลบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม
วัฒนธรรม รวมไปถึงด้านเศรษฐกิจในหลายรูปแบบเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแถบ
ชายฝั่งทะเล สอดคล้องกับผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น ในการศึกษาของ Ghimire และคณะ (2010)
ศึกษาผลกระทบของนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพน้ำในอุทยานแห่งชาติชาการ์มาทาร์ ประเทศเนปาล

พบปัญหา เกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลที่สลายตัวยาก ไม่ได้มีการจัดการตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง คุณภาพน้ำที่เคยอยู่ในชั้นมาตรฐานของน้ำดื่ม ตามมาตรฐานขององค์การอนามัยโลกกลับเสื่อมโทรมลง มีปริมาณของธาตุเหล็ก ทองแดง ในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงแมกนีเซียม และโซเดียม อีกทั้งมีแนวโน้มสูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมาในฤดูกาลท่องเที่ยว นอกจากนี้ Horn และ Simmons (2002) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับตัวของชุมชนต่อการท่องเที่ยว : กรณีเปรียบเทียบระหว่างเมืองโรโตรัว และเมืองไคกัวรา ประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า ชุมชนสามารถปรับตัวให้ยอมรับการท่องเที่ยวได้แต่ต้องใช้เวลาพอสมควร ดังนั้นหากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นอย่างรวดเร็วในชุมชนใด ชุมชนนั้นก็ จะได้รับผลกระทบทางลบมากยิ่งขึ้น ซึ่งการปรับตัวของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม การเมืองและภูมิศาสตร์ของชุมชน ๆ

จากการตรวจเอกสารข้างต้นเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ทราบถึง การศึกษาผลกระทบควรทำการศึกษาทั้งผลกระทบทางบวก และทางลบไปพร้อมกัน โดยกำหนดตัวดัชนีชี้วัดเพื่อนำไปพัฒนา ก่อนการวัดผลกระทบที่เกิดขึ้น ต้องศึกษาวิธีการประเมิน โดยอาศัยพื้นฐานซึ่งวางอยู่บนสภาพความเป็นจริง รวมถึงผลที่เกิดจากผู้เข้ามาลงทุนจากภายนอก การเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยงานรัฐ และการลงทุนของเอกชน เป็นต้น

5) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงความสามารถของชุมชนในการควบคุมผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเอื้อให้เกิดความเท่าเทียมกันของคนในชุมชน และความต้องการของชุมชน เป็นต้น สมชาย สนั่นเมือง (2541) ศึกษาชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนเกาะขาวน้อย จังหวัดพังงา พบว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน จำเป็นต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ซึ่งต้องให้สอดคล้อง และเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ทั้งชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้ชุมชนท้องถิ่นคาดหวังจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การได้มีที่พักผ่อนหย่อนใจ เกิดความภูมิใจต่อชุมชน และได้รับประโยชน์ด้านสาธารณูปการมากขึ้น ด้านความคาดหวังของนักท่องเที่ยว คือ ได้สัมผัสเอกลักษณ์ท้องถิ่น ได้สัมผัสประชาชนเจ้าของพื้นที่ ความสะอาด เป็นระเบียบ และร่มรื่น สอดคล้องกับ ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2551) และการศึกษาของ Scheyvens (1999) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เพื่อศึกษาความเข้าใจถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อคนในชุมชนท้องถิ่นและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจะคำนึงถึงความ สามารถของชุมชนในการควบคุมผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และมีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ในการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ จิตวิทยาและ

การเมือง ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนท้องถิ่น และควรสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนทั้งในด้านการอนุรักษ์และการพัฒนา

นอกจากนี้จำเป็นต้องมองถึงความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีประสิทธิภาพ และความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการจัดการด้านการท่องเที่ยวด้วย Victurine (2000) ศึกษาการสร้างความเป็นเลิศด้านการท่องเที่ยวในระดับชุมชน : การพัฒนาความสามารถของวิสาหกิจชุมชนในอุทกานดา โดยได้ทำการอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับผู้เข้าร่วม รวมทั้งมีกิจกรรมการอบรมรูปแบบต่าง ๆ เช่น การนำเสนอของผู้เข้าร่วม การชมวีดิทัศน์ และการแสดงบทบาทสมมติ พบว่า ผู้เข้าร่วมต้องการการอบรมเกี่ยวกับการบริการทางการท่องเที่ยว เช่น ทักษะการสื่อสาร การพัฒนาการบริการ เป็นต้น รวมทั้งพัฒนาการแลกเปลี่ยนและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ประกอบการด้วยกัน นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น ยังต้องมีการจัดองค์กรและการนำเสนอในระดับชาติ และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ด้วย สอดคล้องกับ Potts และ Harrill (1998) การส่งเสริมชุมชนสู่ความยั่งยืน : แนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนประเด็นของการพัฒนาทางสังคมและความยั่งยืนทางชีวภาพ พบว่า การวางแผนการท่องเที่ยวควรเอื้อให้เกิดความเท่าเทียมกันของคนในชุมชน และเอื้อต่อการอยู่รอดของสิ่งแวดล้อมอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ และการ เมือง โดยผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประสพการณ์ เพิ่มรายได้ และเป็นแหล่งงานของคนในชุมชน Choi และ Sirakaya (2006) ศึกษาตัวชี้วัดความยั่งยืนในการจัดการชุมชนการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาของตัวชี้วัดความก้าวหน้าของชุมชนท่องเที่ยวที่อยู่ภายในโครงสร้างของความยั่งยืน ผลของชุดตัวชี้วัดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สามารถสนองตอบความต้องการที่เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อวางแผนของตัวชี้วัดท้องถิ่นและตัวชี้วัดในระดับเขต การศึกษาในขั้นต่อไปจะมีการพัฒนาลักษณะพิเศษของชุมชน โดยเฉพาะ และมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากทางสายสังคม และวิทยาศาสตร์กายภาพ กลุ่มผู้มีส่วนร่วม รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรม นักวางแผนของรัฐ และองค์กรเอกชน เป็นต้น

จากการตรวจเอกสารข้างต้นเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ทราบว่า ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีการวางแผนการอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับผู้เข้าร่วมการทำแผน จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชาทั้งสายสังคม และวิทยาศาสตร์กายภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรม นักวางแผนของรัฐ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน และองค์กรเอกชน เป็นต้น และสุดท้ายแล้ว การวางแผนการท่องเที่ยวควรเอื้อให้เกิดความเท่าเทียมกันของคนในชุมชน เอื้อต่อการอยู่รอดของสิ่งแวดล้อมทั้งใน

ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และต้องเป็นความต้องการของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศอย่างแท้จริง

บทที่ 3

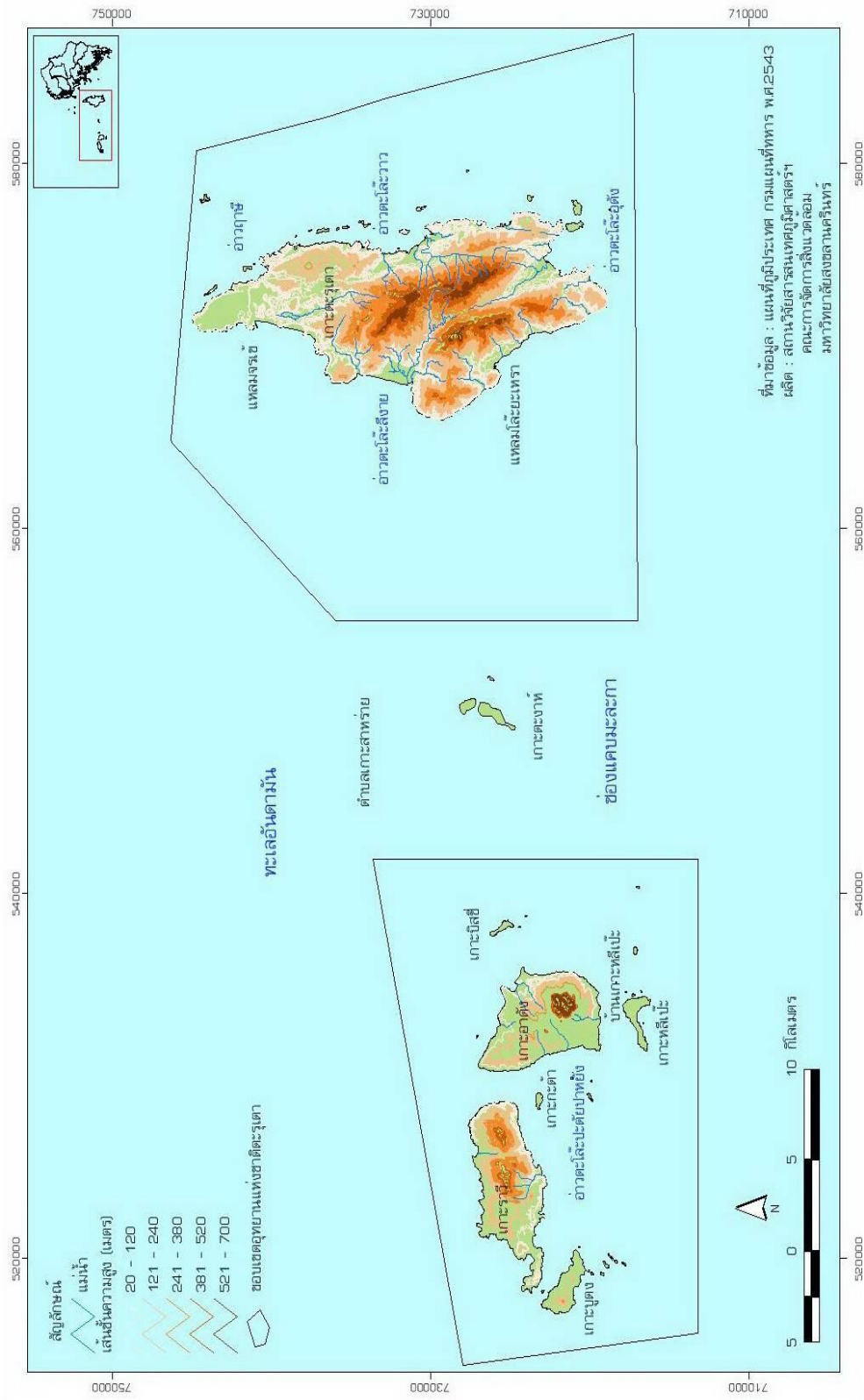
ระเบียบวิธีวิจัย

1. สถานที่ทำการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เป็นเกาะขนาดเล็กในกลุ่มหมู่เกาะอาดัง - ราวี ซึ่งขึ้นตรงกับอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในฤดูกาลท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังไม่มีรูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบกับเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรชายฝั่งมายาวนาน

เกาะหลีเป๊ะมีขนาดพื้นที่ 1.957 ตารางกิโลเมตร อยู่ในกลุ่มของหมู่เกาะอาดัง-ราวี อยู่ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะตะรุเตาไปทางทิศตะวันตกประมาณ 45 กิโลเมตร ห่างจากฝั่งท่าเรือปากบารา 62 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2-3 ชั่วโมง อยู่ใกล้เกาะตะรุเตา เกาะไข่ และเกาะอาดัง ทั้งนี้มีความยาวจากหัวถึงท้ายเกาะ 3 กิโลเมตร กว้างสุด 1.75 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นๆ ดังนี้ (อนุวัฒน์ นทีวัฒนา, 2551) (ภาพที่ 2)

ทิศเหนือ	จดทะเลอันดามันและอุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตา
ทิศใต้	จดทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	จดทะเลอันดามัน จังหวัดสตูล และเกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	จดทะเลอันดามัน ประเทศอินโดนีเซีย

ภาพที่ 2 ขอบเขตอุทยานแห่งชาติศรีสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
ที่มา: สถาบันวิจัยสารสนเทศภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2543)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เกาะหลีเป๊ะตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะสาหร่าย เป็นตำบลที่อยู่ในขอบเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็น 1 ในกว่า 50 เกาะของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา ซึ่งมีหมู่เกาะที่สำคัญ 3 กลุ่ม คือ หมู่เกาะสาหร่าย-ตันหยงอูมา หมู่เกาะตะรุเตา-เกาะกลาง และหมู่เกาะอาดัง-ราวี-หลีเป๊ะ ทั้งสามหมู่เกาะมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 294 ครัวเรือน โดยเป็นครัวเรือนประชากรบนเกาะหลีเป๊ะ 205 ครัวเรือน (สำนักบริหารงานทะเบียน, 2554) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนครัวเรือนและประชากร ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านตันหยงอูมา	209	200	409	98
2	บ้านบากันใหญ่	113	132	245	55
3	บ้านตันหยงกลิง	319	343	662	141
4	บ้านเกาะยะระโตนนุ้ย	154	174	328	75
5	บ้านเกาะยะระโตนใหญ่	754	754	1,508	375
6	บ้านตะโล๊ะน้ำ	384	407	791	176
7	หมู่เกาะตะรุเตา (3 หมู่เกาะ รวมเกาะหลีเป๊ะ)	510	513	1,023	294
รวม		2,443	2,523	4,966	1,214
ข้อมูลเฉพาะเกาะหลีเป๊ะ		319	411	730	205

ที่มา: สำนักบริหารงานทะเบียน (2554)

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ได้ศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละวิธีการ ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้กับการวิเคราะห์ชนบทแบบเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลักตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวม ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ (1) ผู้สูงอายุหรือผู้ที่ทราบเกี่ยวกับประวัติชุมชน จำนวน 7 คน (2) ผู้ที่มีความชำนาญหรือมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพด้านต่างๆ จำนวน 16 คน และ (3) แกนนำชุมชน จำนวน 5 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้กับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส โดยแบ่งครัวเรือนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ครัวเรือนชาวเลดั้งเดิมหรือชาวอุรักลาโว้ย จำนวน 10 ครัวเรือน และครัวเรือนที่ไม่ใช่ชาวอุรักลาโว้ย จำนวน 10 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 20 ครัวเรือน ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดลักษณะของครัวเรือนว่า เป็นผู้ที่เต็มใจให้ข้อมูล มีความพร้อมและยินดีที่จะให้สัมภาษณ์เป็นระยะเวลายาวนานๆ และหลายๆ ครั้งได้ อีกทั้งยังสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนเกาะหลีเป๊ะ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งได้

3) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คือ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยว มีจำนวน 15 คน ได้แก่ แกนนำชุมชน จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ต. 5 (แหลมสน) จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าของรีสอร์ท จำนวน 1 คน เจ้าของร้านอาหาร จำนวน 1 คน เจ้าของร้านค้าเบ็ดเตล็ด จำนวน 1 คน ลูกจ้างในรีสอร์ท จำนวน 1 คน เจ้าของกิจการนำเที่ยว จำนวน 1 คน และชาวเลอุรักลาโว้ย จำนวน 5 คน

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ครัวเรือนประชากรทั้งหมดของเกาะหลีเป๊ะ คือ 205 ครัวเรือน ในการตอบแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Questionnaire) โดย (1) ใช้กับการทำ RRA เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแบบรวดเร็ว มีความคล่องตัวสูง เสียเวลาในการลงภาคสนามไม่มากนัก และมีการใช้เทคนิคอื่นควบคู่ด้วย ได้แก่ การทำประวัติชุมชน การทำปฏิทินฤดูกาล การทำแผนที่ชุมชน และการสำรวจเชิงพื้นที่ (2) ใช้ในการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรชายฝั่งต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหา ความขัดแย้ง เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง รวมถึงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ ได้กำหนดประเด็นคำถาม (Subtopic) ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (ยุทธ ไกรวรรณ, 2556)

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Questionnaire) ใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชน สภาพชุมชน และการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่ง สภาพการประมง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของ

ทรัพยากรชายฝั่ง ความเชื่อมโยงของทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชน

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เพื่อศึกษาข้อมูลครัวเรือนประชากร ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจสังคม การมีทรัพยากร การใช้ประโยชน์ ผลกระทบของการมีทรัพยากร การแปรสภาพทรัพยากร การเข้าถึงทรัพยากร ลักษณะการแปรสภาพทรัพยากร และผลกระทบของการแปรสภาพทรัพยากร

4. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของทรัพยากรชายฝั่ง ชนิดและที่ตั้งของทรัพยากรชายฝั่งในพื้นที่ศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้เทคนิค RRA

1) การกำหนดประเด็นคำถาม สิ่งสำคัญที่นำมาใช้ในการพิจารณา คือ ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่ในระบบ และความสัมพันธ์นั้น มีการพิจารณาอยู่ในเชิงของเวลาว่ามีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ต่าง ๆ อย่างไร การพิจารณาลักษณะกว้างๆ ของระบบนี้ เป็นตัวช่วยนำไปสู่การกำหนดประเด็นคำถามจากหัวข้อที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามตามแนวทางของสุภางค์ จันทวานิช (2546) ดังนี้

- ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วเขียนประเด็นคำถามต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเป็นไปได้ออกมา
- นำประเด็นคำถามต่าง ๆ ที่ได้ มาจัดให้เป็นหมวดหมู่
- วิเคราะห์ประเด็นคำถามในแต่ละหมวดหมู่ โดยดูว่าประเด็นคำถามต่าง ๆ สามารถนำไปสู่ปัญหาที่ต้องการทราบหรือไม่ และสอดคล้องกับหัวข้อหรือไม่ เพื่อที่จะตัดประเด็นคำถามบางประเด็นออก หรือทบทวนประเด็นคำถามใหม่ให้ชัดเจน สามารถปรับเปลี่ยนประเด็นคำถามได้ตลอดเวลา ทั้งตัดออกเพิ่มเติม หรือการเน้นเนื้อหาเฉพาะในบางประเด็น ทั้งในขณะที่ยังสัมภาษณ์หรือหลังการสัมภาษณ์เสร็จ เพื่อให้เหมาะกับเวลาและสถานการณ์

2) ขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

2.1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและข้อขัดแย้งในพื้นที่ศึกษา

2.2) เข้าศึกษาชุมชนโดยเริ่มต้นจากการเข้าถึงผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานกลุ่มชุมชน โดยการเข้าพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่จะเข้ามาดำเนินการเก็บข้อมูล

2.3) เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามคำแนะนำของแกนนำชุมชน ให้สอดคล้องกับประเด็นที่กำหนดไว้ ได้แก่ การทำประวัติชุมชน การทำปฏิทินฤดูกาล การทำแผนที่ชุมชน และการสำรวจเชิงพื้นที่

2.4) เข้าสู่กระบวนการสรุปและสร้างประเด็นคำถามสู่จากการออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และเข้าสู่กระบวนการอื่นต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์เชิงลึกชาวเลดั้งเดิมหรือชาวอุรักลาโว้ย และคนในพื้นที่ที่ไม่ใช่ชาวอุรักลาโว้ย เนื่องจากทั้งสองกลุ่มอาจมีความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ แตกต่างกัน โดยประเด็นที่สัมภาษณ์ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยว การมองความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรชายฝั่งกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง โดยใช้กับทุกครัวเรือนบนเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งมีทั้งหมด 205 ครัวเรือน เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม การมีทรัพยากร การแปรสภาพทรัพยากร และผลกระทบที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 จัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งมีขั้นตอนการเตรียมการและการดำเนินการตามวิธีการของสูวิมล ตีรกานันท์ (2551) ดังนี้

5.1 ขั้นตอนการเตรียมการจัดสนทนากลุ่มย่อย

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์
- 2) กำหนดกลุ่มผู้ร่วมงานและบุคคลกลุ่มเป้าหมาย
- 3) รวบรวมที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ของผู้ร่วมงาน
- 4) ตัดสินใจว่าจะทำการสนทนาเป็นจำนวนกี่กลุ่ม
- 5) วางแผนเรื่องระยะเวลาและตารางที่เวลาการสนทนา
- 6) ออกแบบแนวคำถามที่จะใช้
- 7) ทดสอบแนวคำถามที่สร้างขึ้น

8) ทำความเข้าใจกับผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) และผู้จัดบันทึก (Note Taker)

- 9) คัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา และจัดทำบัตรเชิญส่งให้ผู้ร่วมสนทนา
- 10) โทรศัพท์เพื่อติดตามผลและส่งบัตรเชิญให้ผู้ร่วมงาน
- 11) แจ้งสถานที่ให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทราบล่วงหน้า 2 วัน
- 12) จัดกลุ่มสนทนา
- 13) สรุปผลการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลและส่งให้ผู้ร่วมประชุมทุกคน
- 14) การเขียนรายงาน

5.2 ขั้นตอนการดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย

1) แนะนำตัวเองและทีมงาน ประกอบด้วย พิธีกร ผู้จัดบันทึก และผู้บริการทั่วไป

2) อธิบายถึงจุดมุ่งหมายในการมาทำสนทนากลุ่ม และวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3) เริ่มเกริ่นนำด้วยคำถามที่สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง

4) เมื่อเริ่มคุ้นเคย เริ่มคำถามในแนวการสนทนาที่จัดเตรียมไว้ และทิ้งช่วงให้มีการถกประเด็น และโต้แย้งกันให้พอสมควร

5) สร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน พยายามให้คนที่ไม่ค่อยพูดได้แสดงความคิดเห็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา และนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลปฐมภูมิจากการใช้เทคนิค RRA และข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามความเหมาะสม ใช้สามัญสำนึก หรือประสบการณ์ของผู้วิจัย และตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลในเชิงนามธรรม (สุภางค์ จันทวานิช, 2546)

ขั้นตอนที่ 3 ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามและการวิเคราะห์ ดังนี้ (เกรียงศักดิ์ ปัทมรเวท, 2541; สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2543; วัฒนา สุนทรชัย, 2547; ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2551)

1) คำถามเปิด (Open ended from) เป็นคำถามที่ใช้ในการหาข้อมูลโดยให้ผู้ที่เป็นบุคคลเป้าหมาย มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น คำตอบที่ได้ นำมาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ แล้วนำไปวิเคราะห์สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความถี่

2) คำถามปิด (Closed question) เป็นคำถามที่กำหนดขึ้นโดยมีการคาดการณ์คำตอบขึ้นที่ค่อนข้างแน่นอน บางข้อคำถามตอบได้เพียงข้อเดียว บางข้อมีการกำหนดให้เลือกหลายคำตอบ คำตอบที่ได้นำไปวิเคราะห์สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความถี่

3) แบบเติมคำหรือข้อความสั้นๆ คำตอบที่ได้ นำมาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ แล้วนำไปวิเคราะห์สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความถี่

4) แบบจัดลำดับความสำคัญ เป็นการให้เรียงลำดับความสำคัญของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ผู้ตอบมีความชอบ เรียงจากน้อยไปหามาก แล้วนำมาวิเคราะห์สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และความถี่

5) แบบอัตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้ตอบเลือกตอบได้เพียงข้อใดข้อหนึ่งเท่านั้น ใช้ในการถามความคิดเห็นของครัวเรือนเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง โดยกำหนดมาตราส่วนประเมินค่าไว้ 6 ระดับ คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	คะแนน	=	5
เห็นด้วยมาก	คะแนน	=	4
เห็นด้วยปานกลาง	คะแนน	=	3
เห็นด้วยน้อย	คะแนน	=	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	คะแนน	=	1
ไม่เห็นด้วย	คะแนน	=	0

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ทักษะในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การใช้ทรัพยากรชายฝั่งในการดำรงชีพแต่ละด้าน ใช้เกณฑ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 0}{6} = 0.83 \end{aligned}$$

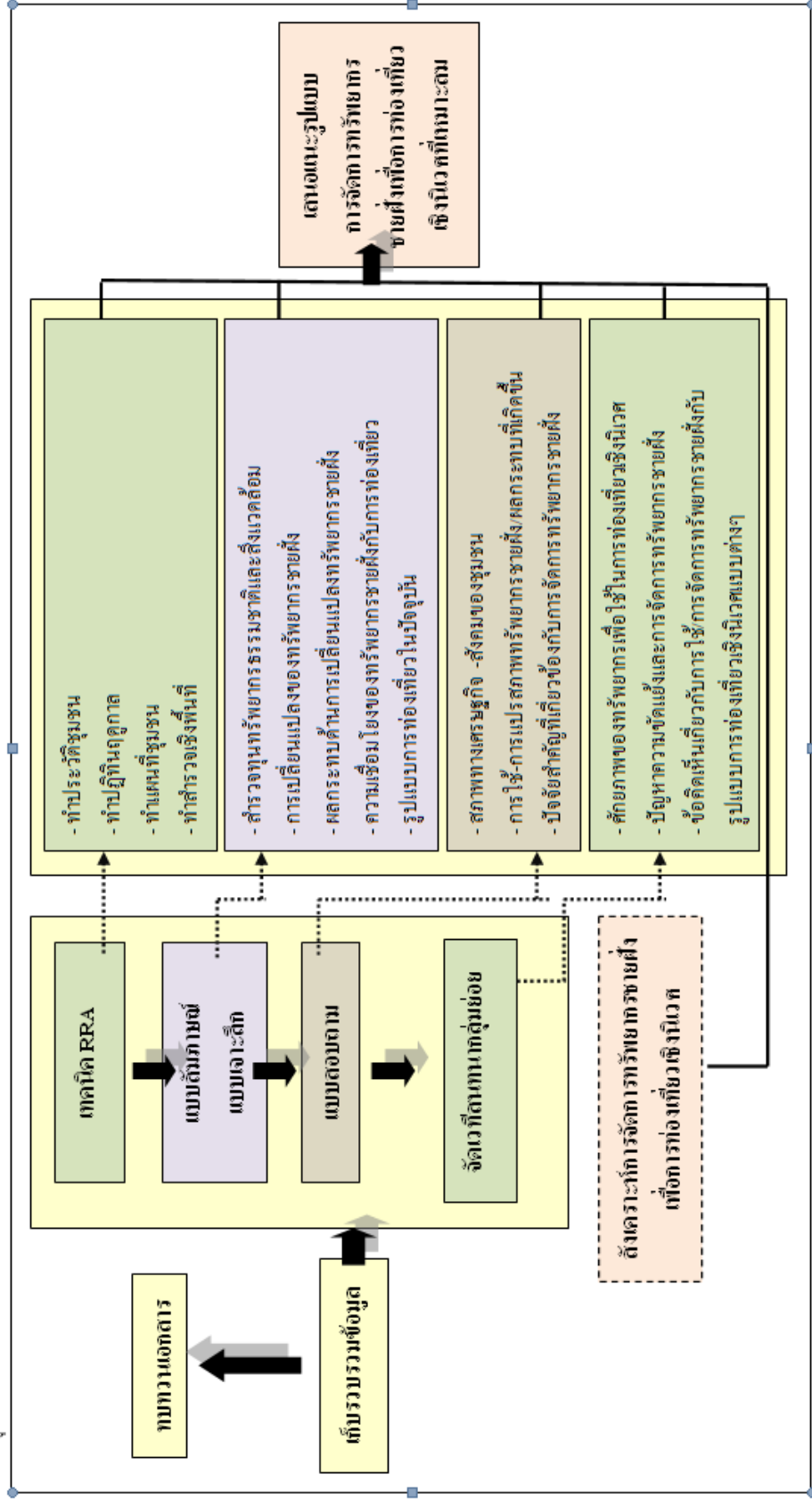
ค่าอัตราภาคชั้นที่นำมากำหนดขอบเขตมัธยฐานในการอ่านช่วงค่าเฉลี่ย ดังนี้

ขอบเขตมัธยฐาน = 4.20 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ขอบเขตมัธยฐาน = 3.36 – 4.19	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ขอบเขตมัธยฐาน = 2.52 – 3.35	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ขอบเขตมัธยฐาน = 1.68 – 2.51	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ขอบเขตมัธยฐาน = 0.84 – 1.67	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ขอบเขตมัธยฐาน = 0.00 – 0.83	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย

ขั้นตอนที่ 4 ข้อมูลจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย ใช้วิธีการวิเคราะห์ตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) (สุภางค์ จันทวานิช, 2546)

ขั้นตอนที่ 5 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-4 มาวิเคราะห์การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางและรูปแบบในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงที่เหมาะสมสำหรับเกาะหลีเป๊ะ

สรุปขั้นตอนการวิจัย

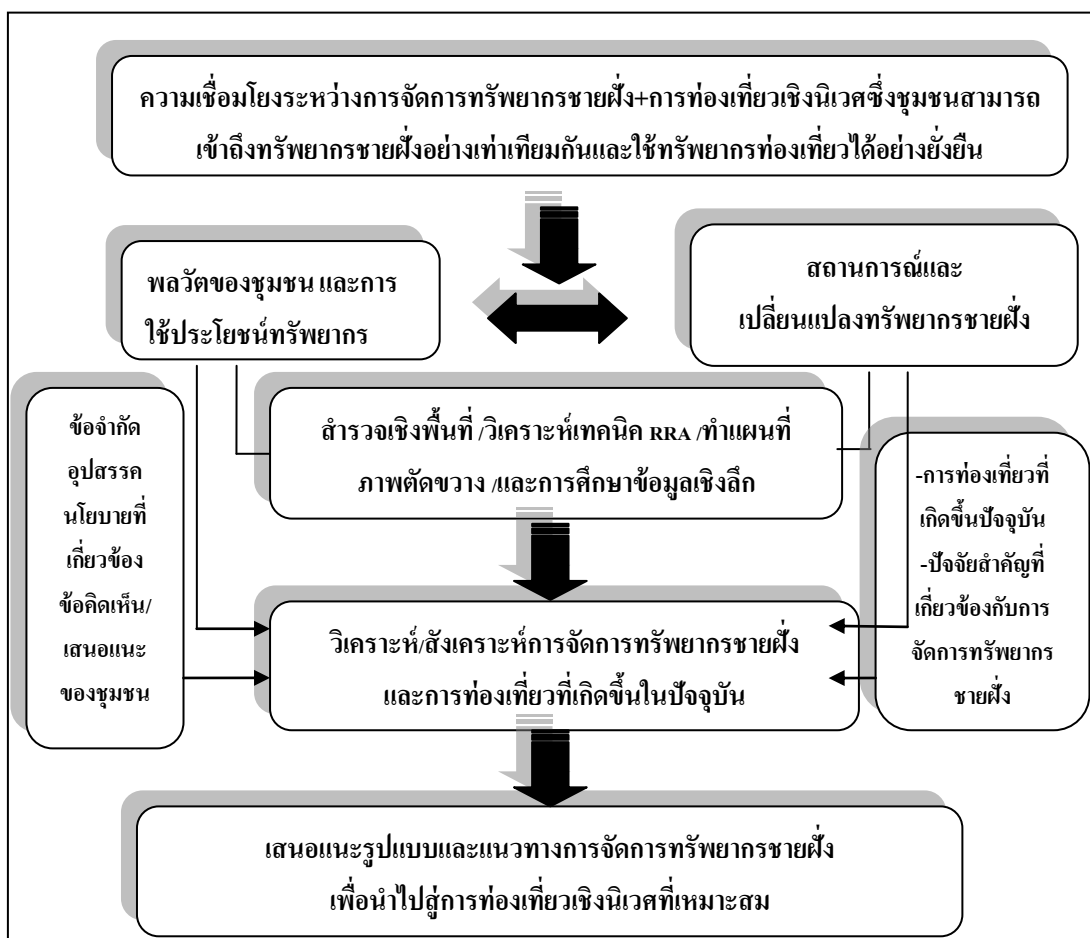

ภาพที่ 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย: การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

6. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาพลวัตของชุมชนชายฝั่ง และสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และรูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชน ซึ่งมีขอบเขตสถานที่ในการวิจัย โดยเลือกเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล การศึกษาคครอบคลุมประชากรทั้งหมดทั้งชาวเลพื้นเมือง (อูรักลาโว้ย) คนในพื้นที่ที่ไม่ใช่ชาวอูรักลาโว้ย แกนนำชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยขอบเขตการศึกษา ทำการศึกษาถึงพัฒนาการของสถานการณ์ทรัพยากรชายฝั่งที่เปลี่ยนแปลงไป และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรชายฝั่ง รวมถึงแนวโน้มการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรชายฝั่ง การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำมาสู่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งอย่างเหมาะสม อีกทั้งสามารถแก้จุดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้การรับมือ และแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย : การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ เกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษาที่ได้มาจากการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์ชุมชนแบบเร่งด่วน (เทคนิค RRA) โดยทำการศึกษาร่วมกับการทำประวัติชุมชน ปฏิทินฤดูกาล การทำแผนที่ชุมชน และการสำรวจเชิงพื้นที่ ประกอบกับผลการศึกษาการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบถึงการใช้และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง ผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรและการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อมองความเชื่อมโยงของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ แสดงดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของเกาะหลีเป๊ะ

“หลีเป๊ะ” เป็นภาษาชาวเล แปลว่า แผ่นกระดาษ ลักษณะเป็นพื้นแผ่นดินแบนเรียบ คล้ายกับแผ่นกระดาษที่ลอยน้ำได้ ตั้งอยู่ในกลุ่มของหมู่เกาะอาดัง – ราวี ทางทิศตะวันตกของเกาะตะรุเตา ลักษณะของเกาะหลีเป๊ะคล้ายรูปมูเมอแรง มีทางเดินเชื่อมจากหน้าเกาะไปหลังเกาะได้ สามารถเดินรอบเกาะได้อย่างสบาย ๆ เกาะหลีเป๊ะนี้ถึงแม้จะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา แต่ในพื้นที่ทั้งหมด มีชาวบ้านอาศัยอยู่บนเกาะมาเป็นเวลานานร้อยปี ก่อนประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นการจัดการพื้นที่บนเกาะจึงอยู่นอกเหนืออำนาจของอุทยานแห่งชาติ ปล่อยให้ป็นหน้าที่ของชุมชนบริหารจัดการเอง โดยอุทยานแห่งชาติคอยดูแลความเรียบร้อยและมีสถานีตำรวจคอยให้ความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล, 2553)

1.1 ลักษณะภูมิอากาศ เกาะหลีเป๊ะตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน จึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ส่งผลให้มีฝนตกชุก นอกจากนี้ระหว่างช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม เป็นช่วงลมจากทิศตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุม ซึ่งจะมีฝนตกเพียงเล็กน้อย จากข้อมูลภูมิอากาศของอุทยานแห่งชาติตะรุเตาในรอบปี (มกราคม - ธันวาคม 2544) พบว่า ฝนตกมากที่สุดในเดือนกันยายน 564 มิลลิเมตร รองลงมาในเดือนตุลาคม 478 มิลลิเมตร และตกน้อยที่สุดในเดือนกุมภาพันธ์ 15 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนรายปี 2,908 มิลลิเมตร อุณหภูมิเฉลี่ย 39 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 19 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน และต่ำสุดในเดือนมิถุนายน ในฤดูฝนเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ นอกจากจากจะทำให้ฝนตกหนักแล้ว ทะเลยังมีคลื่นลมแรง ทำให้การเดินทางไปท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตาในช่วงนี้ไม่ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ เกาะหลีเป๊ะมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะทอดยาวจากแนวตะวันออกไปด้านตะวันตก มีแนวเขาอยู่ทางด้านทิศเหนือลาดลงสู่หาดทางทิศใต้ โดยยอดเขาสูงสุด สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 99 เมตร และจุดสูงสุดของพื้นที่เป็นยอดเขาด้านทิศตะวันตกของเกาะ พื้นที่ส่วนนี้ยังเป็นพื้นที่ป่า ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่บนเกาะหลีเป๊ะจะมีลักษณะเป็นที่ราบ มีทางเดินเชื่อมจากหน้าเกาะไปหลังเกาะได้ ระยะทางไม่ไกลและสามารถเดินเที่ยวหาดต่างๆ ได้ และมีหาดเล็กๆรายรอบเกาะหลีเป๊ะอีกจำนวนมาก ส่วนปลายแหลมของเกาะด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะเป็น โขดหิน ทั้งนี้เกาะหลีเป๊ะประกอบด้วยชายหาดหลักๆ 3 หาด ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล, 2558)

1) หาดพัทยา (หาดบันดาหยา) มีความยาวหาดรวมระยะทาง 830 เมตร อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะ มีเส้นทางเดินเท้าจากหน้าเกาะมายังหาดบันดาหยา ชายหาดทอดยาวเป็นโค้งเว้ารูปครึ่งวงกลม เป็นหาดที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เนื่องจากมีความหลากหลายทั้งที่พักอาหาร และเครื่องดื่ม

2) หาดชาวเล (หาดชันไรส์) มีความยาวหาดรวมระยะทาง 1,350 เมตร เป็นหาดที่มีรีสอร์ตอยู่ไม่มากนักสามารถชมพระอาทิตย์ขึ้น และมองเห็นเกาะอาดัง ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะหลีเป๊ะเพียง 800 เมตร ใต้อย่างดี มีบ้านเรือนชาวเลอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายไม่หนาแน่น

3) หาดประมง (หาดชันเซ็ท) มีความยาวหาดรวมระยะทาง 300 เมตร เป็นหาดที่มีขนาดเล็กที่สุด และมีที่พักอยู่น้อยกว่าหาดอื่นๆ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ตั้งของตำหนักสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2. ประวัติและพลวัตของชุมชนชาวเกาะหลีเป๊ะ

เครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน (2548) ปัจจุบันชาวเล (Sea Gypse) ในแถบอันดามันมีชื่อเรียกขนานแตกต่างกันออกไป “อูร์กลาไว้” เป็นกลุ่มชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานบนเกาะหลีเป๊ะมายาวนาน และได้รับพระราชทานนามสกุลในเวลาต่อมา ทามกลางความผันผวนผันแปรเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขาดต่อการปรับตัว ท้องทะเลที่เคยกว้างขวางเอื้อต่อการดำรงชีพอย่างเพียงพอด้วยเครื่องมือทำประมงแบบพื้นบ้าน หรือพื้นที่ตั้งบ้านเรือนและชุมชนกำลังถูกยึดครองโดยนายทุน ตลอดจนคนนอกเกาะที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ Warran (1963) ได้อธิบายความหมายของชุมชน โดยการพิจารณาจาก 3 ลักษณะคือ 1) พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Geographically) ชุมชน หมายถึง อาณาบริเวณที่มีขอบเขตโดยเฉพาะ และมีกลุ่มคนที่อยู่ในอาณาบริเวณนั้น 2) ความผูกพันหรือความรู้สึกทางจิตใจ (Geographically) ชุมชน หมายถึง ความรู้สึกผูกพันด้านจิตใจของกลุ่มคนที่มีการติดต่อซึ่งกันและกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน 3)

ด้านสังคม (Sociologically) ชุมชน หมายถึง พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีกลุ่มคนอยู่ในอาณาบริเวณนั้น ซึ่งมีแนวพฤติกรรมและการสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มบุคคลที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน

จากการศึกษาประวัติชุมชน โดยใช้ช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรชายฝั่ง การประกอบอาชีพ รวมถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

1) ยุคตั้งถิ่นฐานชาวเลอุรักลาไว๊ ประมาณปี พ.ศ. 2440 – 2450 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 โตะฮีรีเป็นชาวมุสลิมได้ชักชวนเพื่อนประมาณ 3 – 4 คน แวะเรือมาจากรัฐอาเงะประเทศอินโดนีเซีย เพื่อหาหลักแหล่งที่ทำกิน ระหว่างทางได้หยุดพักที่เทือกเขาฆุนงนิริย ประเทศอินโดนีเซีย ต่อมาเดินทางแวะที่เกาะบาหลีแล้วได้เดินทางต่อไป เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เพื่อนของโตะฮีรีทั้งหมด ได้แต่งงานและตั้งถิ่นฐานที่เกาะลันตา แต่โตะฮีรีมีความมุ่งมั่นจะเดินทางต่อไปเพื่อแสวงหาที่ทำกิน จนได้เดินทางมาถึงเกาะหลีเป๊ะ จึงได้ตัดสินใจตั้งถิ่นฐานบนเกาะแห่งนี้ เนื่องจากเกาะหลีเป๊ะ มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรบนฝั่ง และในทะเล โดยสร้างบ้านแบบยกพื้นสูงทำด้วยไม้ทั้งหลัง ไม่มีการใช้ตะปูหรือโลหะ ตั้งอยู่บริเวณหาดชาวเล อยู่ใกล้อ้นดามันริสอร์ท และโรงเรียนบ้านเกาะอาดังในปัจจุบัน สอดคล้องกับ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (2557) อธิบายว่า ชาวอุรักลาไว๊เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่อยู่บริเวณเกาะและชายฝั่งทะเลอันดามันมาเป็นเวลานาน อุรัก แปลว่า คน และ ลาไว๊ แปลว่า ทะเล วิถีอุรักลาไว๊ดั้งเดิมคือ การเก็บหาและล่าสัตว์ทะเลมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ดำรงชีพแบบย้ายถิ่นฐานบ่อย โดยเฉพาะฤดูแล้งระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ซึ่งได้ทำแหล่งพักพิงชั่วคราว (บาคัด) ในแต่ละที่ไว้เพื่อการล่าสัตว์น้ำในครั้งต่อไป ชาวอุรักลาไว๊มีความสามารถด้านการว่ายน้ำ ดำน้ำ มีความเชี่ยวชาญด้านการเดินเรือ การสังเกตสภาพแวดล้อม สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ตั้งแต่สมัยที่มีการตั้งถิ่นฐาน หมู่บ้านจะตั้งอยู่บริเวณอ่าวด้านทิศตะวันออกเพื่อหลบลม และภัยธรรมชาติอื่นๆ มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐาน ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ในการตั้งถิ่นฐานนั้น จะต้องมีปัจจัยที่เหมาะสมด้านภูมิศาสตร์ มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อ ความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ รวมทั้งความสะดวกในการเดินทางค้าขายกับชุมชนอื่นด้วย ประกอบกับ ชีระภัทรา เอกพาณิชย์สวัสดิ์ (2554) การศึกษาประวัติชุมชน อธิบายความเป็นมาของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมตั้งแต่อดีต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านและสภาพแวดล้อมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจะทำให้เห็นภาพที่รวมของชุมชนในด้านมิติเวลาชัดเจนมากขึ้น

ปี พ.ศ. 2452 โตะฮีรีจึงได้ชักชวนเครือญาติเข้ามาอาศัยอยู่บนเกาะหลีเป๊ะ และได้แต่งงานกับนางแบอะ ซึ่งเป็นชาวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยมีบุตรกับนางแบอะ จำนวน 2 คน เป็นชาย 1 คน ชื่อ นายสนู และเป็นผู้หญิง 1 คน ชื่อ นางดารา ทั้งนี้ นายสนู หาญทะเล ได้แต่งงาน

กับนางบีเยะ (ปัจจุบันทั้งคู่ได้เสียชีวิตไปแล้ว) มีบุตรด้วยกันทั้งหมด 7 คน ส่วนนางดารา ได้แต่งงานกับนายบรรจง อัง โชติพันธ์ มีบุตรด้วยกัน 5 คน

ปี พ.ศ. 2459 เมื่อครั้งมีการแบ่งแยกดินแดน หมู่เกาะอาดัง-ราวี-หลีเป๊ะ เคยเกือบตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 (2457 – 2462) แต่เนื่องจากพระยาภูมินาทรภักดี เจ้าเมืองสตูลในขณะนั้นยกเอาชาวเลมาเป็นข้ออ้างสำคัญ เพราะเกาะแห่งนี้มีคนไทยอาศัยอยู่ก่อน ฝ่ายไทยจึงสามารถยกเป็นข้ออ้างต่ออังกฤษได้อย่างชัดเจน แผ่นดินนี้จึงตกเป็นของฝ่ายไทยตามเดิม

2) ยุคประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ปี พ.ศ. 2517 และเป็นยุคฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลอุรักลาโว้ย มีการก่อตั้งอุทยานบนเกาะอาดัง หน่วยพิทักษ์ฯ ที่ตต.5 แหลมสน (ในอดีตเคยเป็นเกาะเดียวกันกับเกาะหลีเป๊ะ แต่เกิดการกัดเซาะจากกระแสน้ำ และลม) มีการห้ามชาวเลเข้าไปใช้ทรัพยากรป่าไม้ จับสัตว์น้ำบริเวณนั้น ประกอบกับนักท่องเที่ยวเริ่มรู้จัก และหลงใหลเข้ามาเที่ยวบนเกาะหลีเป๊ะ – เกาะอาดังมากขึ้น

ปี พ.ศ. 2482 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 (2482 - 2488) ญี่ปุ่นบุกขึ้นมายังเกาะหลีเป๊ะ เพื่อตั้งฐานทัพชั่วคราว ทำให้สภาพเกาะหลีเป๊ะได้รับความเสียหายอย่างมาก ทิวมะพร้าวถูกโคน ป่าไม้ถูกเผา สัตว์ป่าตายเป็นจำนวนมาก

ปี พ.ศ. 2489 หลังจากสงครามญี่ปุ่นยุติ ชาวเลมีการปลูกข้าวไร่ ทำไร่เลื่อนลอย ปลูกมะพร้าว ขนุน น้อยหน่า ตะไคร้ กล้าย จำปา มะม่วงหิมพานต์ เป็นต้น

ประมาณ ปี พ.ศ. 2490 โต๊ะฮิรีได้รับการแต่งตั้งจากราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้านเกาะหลีเป๊ะ

ปี พ.ศ. 2491 ชาวเลกล่าวขานกันว่า มีการทำพิธีบูชาเกาะ เป็นการเรียกฝูงปลาเข้าฝั่งเป็นจำนวนมาก อาหารอุดมสมบูรณ์ สามารถใช้ทรัพยากรป่าไม้ได้ในเกาะหลีเป๊ะ และเกาะใกล้เคียง คือ เกาะอาดัง อาศัยการชุมฉวน ชูดกอย หน่อไม้ ลำสัตว์มาทำอาหาร ไร่ข้าวไร่ และสัตว์ทะเลเป็นยารักษาโรค ซึ่งมีโต๊ะฮิรีเป็นผู้ทำพิธีกรรม ควบคุมการใช้ไสยศาสตร์ มีการดาก ทำให้เกิดความขลัง ทำพิธีเส้นไหว้ด้วยของสุก – ดิบ รวมถึงในพิธีลอยเรือไม่ให้มีการนำออกเรือ ต้องลากเรือขึ้นฝั่งก่อน 3 วัน โดยมีการนำไม้ระกำมาใช้เพื่อต่อเรือในการประกอบพิธี และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2501 ก่อตั้งโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง มีนักเรียนประมาณ 100 คน ครูจำนวน 1 คน และมีห้องเรียนจำนวน 4 ห้อง

ปี พ.ศ. 2503 ก่อสร้างวัดมาลัย ซึ่งชาวเลเล่าว่า การก่อสร้างเข้าไปรุกกล้าที่ดินของชาวบ้านดั้งเดิม

ปี พ.ศ. 2504 รำมะนา รำมโนราห์ และร้องเงิงของชาวเลเกาะหลีเป๊ะเป็นกล่าวขาน และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาติเป็นอย่างมาก

ปี พ.ศ. 2505 มีจำนวนครีวเรือประมาณ 20 ครีวเรือ

ปี พ.ศ. 2506 -2507 ยังคงมีการปลูกข้าวไร่ มะละกอ มะพร้าว มะม่วงป่า มะม่วงหิมพานต์ มะมุด เป็นต้น

ประมาณ ปี พ.ศ. 2513 หลังจากที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จราชดำเนินมายังเกาะหลีเป๊ะเป็นครั้งแรก และได้พระราชทานนามสกุล หาดยูทะเล ให้แก่ ชาวเลอุรักลาไว้ยบนเกาะหลีเป๊ะ สร้างความปลาบปลื้ม และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณยิ่ง

ปี พ.ศ. 2519 มีการตั้งสถานีอนามัยเกาะหลีเป๊ะขึ้นบริเวณข้าง โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง อยู่ทางทิศเหนือด้านหน้าหาดชาวเลในปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2521 มีการนำเรือยางหางยาวติดตั้งเครื่องยนต์เข้ามาใช้ แต่ยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากมีราคาสูง

ปี พ.ศ. 2524 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้พระราชทานสะพานขึ้นเพื่อใช้ในการจอดเรือ และเพื่อการคมนาคมขนส่ง เนื่องจากในบริเวณนั้นล้วนเป็นหาดทรายขาวทอดยาวออกไปด้านนอก นานวันโคนน้ำเซาะทรายหมด ทำให้สะพานพังทลายลง เหลือเพียงซากสะพานที่เห็นกันในปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2525 องค์การยูเนสโก (UNESCO) แห่งสหประชาชาติ ได้ประกาศยกย่องให้อูทยานแห่งชาติตะรุเตาให้เป็นมรดกแห่งอาเซียน (ASEAN Heritage Parks and Reserves)

3) ยุคปรับเปลี่ยนอาชีพ และทางเลือกเพื่อการประกอบอาชีพ ปี พ.ศ. 2528 มีการจัดตั้ง อสม. ซึ่งมีหมอมจินดา เป็นหมอมคนแรกของเกาะหลีเป๊ะที่ชักชวนชาวบ้านไปเข้ากลุ่ม

ปี พ.ศ. 2529 ชาวเลหยุดการระเบิดปลา เนื่องจากรัฐเข้มงวดด้วยการบังคับใช้กฎหมายห้ามใช้วัตถุระเบิดในการทำประมง เนื่องจากส่งผลให้แนวหินใต้ทะเล ปะการัง สัตว์ทะเลชนิดอื่นได้รับความเสียหายรุนแรง ทั้งนี้การที่ชาวเลรู้จักการระเบิดปลาเพราะคนในเมือง โดยเฉพาะพวกเค้าแก่แนะนำให้ชาวเลรู้จักวิธีการจับปลาด้วยการใช้ระเบิด

ปี พ.ศ. 2534 รัฐเข้ามาทำการรางวัลที่ดินให้ชาวเลบนเกาะ และออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินให้ ได้แก่ สก.1 นส 3 ก. และโฉนด

ปี พ.ศ. 2537 มีกลุ่มคนจากภายนอกประมาณกว่า 100 คนเข้ามาจับจองที่ทำกิน เนื่องจากเห็นความสมบูรณ์ของเกาะหลีเป๊ะ และมองเห็นถึงแนวโน้มที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับความนิยม จึงเข้ามาประกอบกิจการท่องเที่ยวต่าง ๆ ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท เป็นต้น

นอกจากนี้ยังคงใช้วิธีการจับจองโดยการปลูกต้นมะพร้าว หรือต้นไม้ยืนต้นเป็นหลักแนวเขต เช่นเดียวกับในอดีต

ปี พ.ศ. 2539 จากเดิมชาวเลทั้งหมดเป็นชาวมุสลิม แต่ภายหลังเริ่มมีชาวไทยพุทธ เข้ามาอยู่อาศัย และชาวมุสลิมดั้งเดิมเริ่มเปลี่ยนศาสนาเป็นศาสนาพุทธ และศาสนาอื่นๆ ได้แก่ ศาสนาคริสต์ พราหมณ์ ฮินดู เนื่องจากความเจริญเข้ามา นอกจากนี้ยังมีการติดต่อกับทางฝั่ง แผ่นดินใหญ่มากขึ้น ได้แก่ จังหวัดสตูล ตรัง ภูเก็ต และกระบี่

ปี พ.ศ. 2540 องค์การบริหารส่วนตำบลเริ่มเข้ามาซ่อมหลังคา จัดโต๊ะเก้าอี้ให้ โรงเรียน สนับสนุนอุปกรณ์ เสื้อผ้า และค่าใช้จ่ายเมื่อมีงานประเพณี เช่น พิธีลอยเรือ

ปี พ.ศ. 2547 เกิดคลื่นยักษ์สึนามิ เนื่องจากแผ่นดินไหวใต้ท้องทะเล แต่จุดเกิดเหตุ อยู่เลยหัวแหลมสุมาตราลงไป เกาะสุมาตรากั้นความแรงของคลื่นไว้ จึงทำให้เกาะหลีเป๊ะได้รับ ผลกระทบน้อยมาก

ปี พ.ศ. 2551 รัฐเริ่มมีการเข้ามาทำการออกบัตรประชาชนให้ชาวเลอุรักลาโว้ยที่ตกสำรวจอย่างละเอียด

4) ยุคขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกาะหลีเป๊ะ ปี พ.ศ. 2544 ก่อตั้งชมรม เรือหางยาว เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยการรวมตัวของชาวเลในพื้นที่ ทำหน้าที่รับส่ง นักท่องเที่ยวไปยังจุดท่องเที่ยวอื่นที่ต้องการ หรือเพื่อเช่าเหมาไปยังเกาะใกล้เคียง สร้างรายได้ให้กับ คนในชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในฤดูท่องเที่ยว

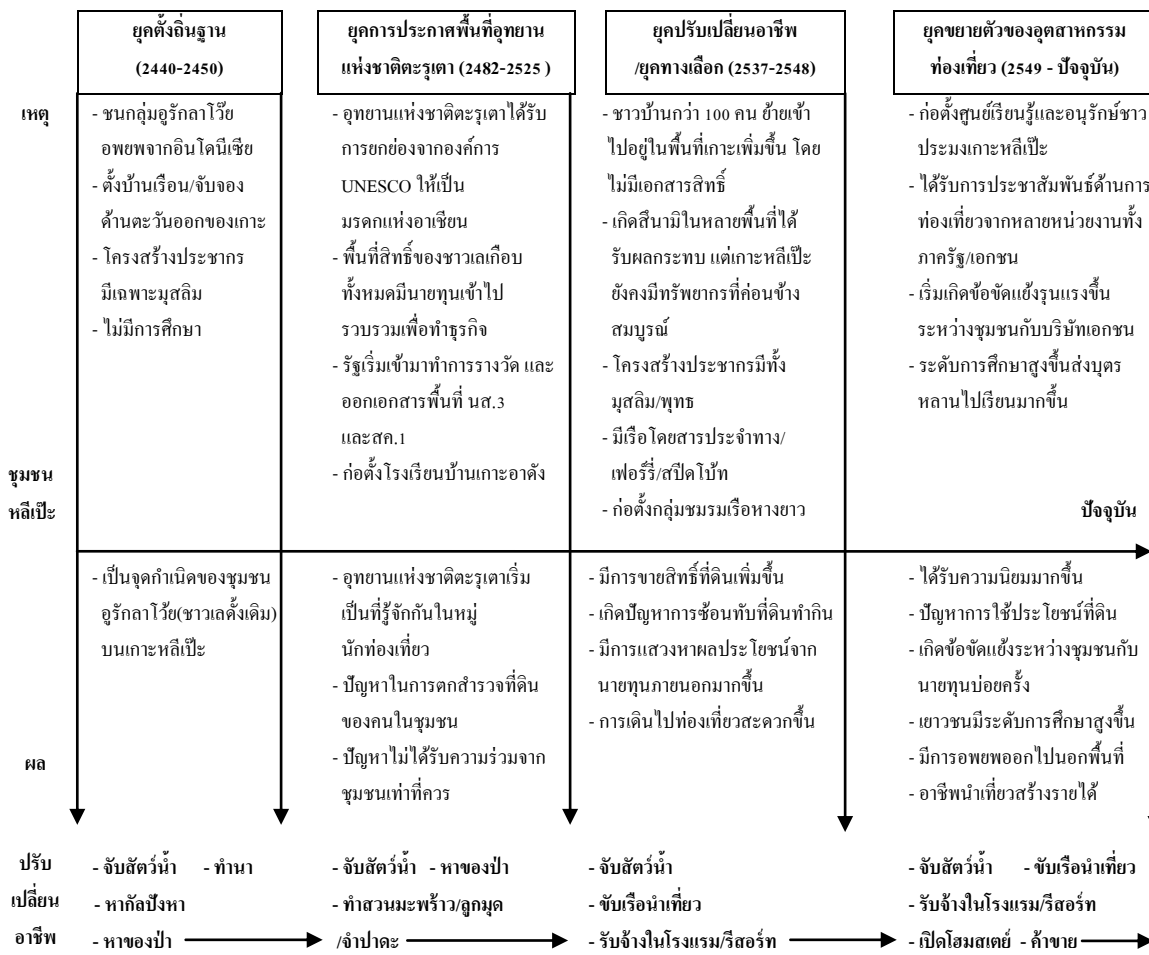
ปี พ.ศ. 2548 เริ่มเปิดใช้เรือสปีดโบ๊ท ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 15 นาที ถึง 45 นาที ขึ้นอยู่กับกระแสลมในทะเล

ปี พ.ศ. 2549 เริ่มเปิดใช้เรือเฟอร์รี่ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 45 นาที ถึง 2 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับกระแสลมในทะเล

ปี พ.ศ. 2552 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เปิดศูนย์เรียนรู้ และอนุรักษ์ชุมชนประมงดั้งเดิมชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งทางกรมประมงร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา และ บริษัท ปตท. สำรวจ และผลิตปิโตรเลียมจำกัด (มหาชน) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตของชาวประมงในฝั่งอันดามัน เพื่อการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยยึดหลักการดำเนินงานที่เรียบง่าย และประหยัดเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถ สร้างคุณภาพชีวิต สร้างคุณค่าทางความคิดและทางปฏิบัติ และการพัฒนาด้านจิตใจของ ชาวประมงให้เข้มแข็งตามแนวพระราชดำริ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการศึกษาประวัติชุมชนข้างต้น โดยใช้ช่วงเวลาที่มีการพัฒนา สามารถแบ่ง ออกเป็น 4 ยุค จากการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาตั้งแต่ยุคตั้งถิ่นฐานชาวเลอุรักลาโว้ย ยุคการฟื้นฟูวิถี

ชีวิตชาวเลอุรักลาไว้ยจนก้าวเข้าสู่ยุคประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา และพัฒนาแบบก้าวกระโดดเข้าสู่ยุคปรับเปลี่ยนอาชีพ และทางเลือกเพื่อการประกอบอาชีพ จนมาถึงยุคปัจจุบันที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง คือยุคขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกาะหลีเป๊ะ ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 สถานการณ์และผลการเปลี่ยนแปลงตามยุคของการพัฒนา

3. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนชาวเกาะหลีเป๊ะ

ในอดีต ชาวเลอุรักลาไว้ยมีการเดินทางโยกย้ายไปตามแหล่งทำมาหากินเพื่อให้สอดคล้องกับฤดูกาล พฤติกรรมเคลื่อนที่ที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้ชุมชนบนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์และหลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เนื่องมาจากการใช้สอยที่ต่อเนื่อง วิธีดั้งเดิมของชาวอุรักลาไว้ยจึงเป็นวิถีแห่งการอนุรักษ์ แต่ภายหลังระบบตลาดเข้ามาครอบงำวิถีชีวิตมากขึ้น ทำให้ต้องเก็บหาทรัพยากรมากขึ้น และขูดรีดแรงงานตนเองมากขึ้น เช่น การใช้เครื่องปั๊มลมช่วยในการดำน้ำ ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคน้ำ

หนีบ (Decompression Sickness) ส่งผลให้ชายชาวอูริกลาไว้มากมายคนพิการหรือเสียชีวิต ผลการศึกษาประวัติชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2440-ปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงพลวัตของการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนอาชีพ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่ง และการสนับสนุนทางหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาช่วยเหลือ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2557)

3.1 สภาพทั่วไปของครัวเรือน

พบว่า ครัวเรือนชาวเกาะหลีเป๊ะมีลักษณะด้านพื้นฐานครัวเรือนที่แตกต่างไปจากในอดีต โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 70.73 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 38.46 ปี หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 66.34) มีการนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด มีส่วนน้อยที่นับถือศาสนาอิสลาม บางครัวเรือนไม่สามารถบอกได้ว่าตนเองนับถือศาสนาใด เนื่องจากมีการนับถือภูตผีมาตั้งแต่ในอดีต มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.43 คน ซึ่งจัดเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก มีแรงงานในการทำประมงเฉลี่ย 2.06 คน แรงงานที่ไม่ทำประมงเฉลี่ย 1.34 คน วิทยาลัย 2.17 คน มีการประกอบอาชีพจับเรือนำเที่ยวเป็นอาชีพหลักร้อยละ 41.46 รองลงมาคือ การจับสัตว์น้ำ รับจ้างในโรงแรม/รีสอร์ท ค้าขาย เปิดร้านอาหาร และกิจการนำเที่ยวตามลำดับ โดยคนในชุมชนร้อยละ 51.40 มีการรับจ้างในโรงแรม/รีสอร์ทเป็นอาชีพรอง ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของหัวหน้าครอบครัวที่ยังคงเป็นเพศชาย มีลักษณะครอบครัวขนาดเล็ก อีกทั้งยังใช้แรงงานครัวเรือนในการประกอบอาชีพประมงมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน มีแรงงานบางส่วนที่ไม่ได้ทำการประมง ซึ่งยังอยู่ในวัยเรียน บ่งบอกถึงชาวเลในยุคปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญการศึกษา และการออกไปหางานทำภายนอกเกาะ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 สภาพทั่วไปของครัวเรือน

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	144	70.73
หญิง	91	29.27
อายุ (ปี)		
27-30	54	26.34
31-40	73	35.61
41-50	66	32.20
51-60	10	4.87
มากกว่า 60	2	0.98
เฉลี่ย	38.46	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	136	66.34
ประถม 6 หรือต่ำกว่า	59	28.78
มัธยม 1-3 หรือเทียบเท่า	7	3.42
มัธยม 4-6 / ปวช.	3	1.46
ศาสนา		
พุทธ	164	80.00
อิสลาม	7	3.42
คริสต์	24	11.71
นับถือภูตผี	10	4.87
สมาชิกในครัวเรือน (คน)		
2-3	51	24.88
4-5	105	51.22
6-7	49	23.90
เฉลี่ย	4.43	

3.2 สภาพที่อยู่อาศัย การตั้งถิ่นฐาน และการถือครองที่ดิน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) อธิบายเกี่ยวกับหนังสือรับรองการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน และสามารถนำไปใช้ในการทำนิติกรรมต่างๆ ได้ เช่น การจำนอง ขายฝาก โอน เป็นต้น ที่ถูกกำกับไว้เป็นเอกสาร สค. 1 (หนังสือแสดงสิทธิการครอบครองที่ดินมือเปล่า) ที่แสดงว่าบุคคลนั้นได้แจ้งการครอบครองตาม พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 5 ซึ่งทำให้ผู้ครอบครองมีโอกาที่จะได้รับ โฉนดหรือ นส. 3/ นส. 3 ก จากทางราชการต่อไป โฉนด (หนังสือสำคัญแสดงสิทธิที่รับรองถูกต้องตาม พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้อยู่ในปัจจุบัน

จากข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ พบว่า สภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ มีการถือครองที่ดินเฉลี่ยประมาณ 2 ไร่ ทั้งนี้สามารถนำมาสนับสนุนข้อมูลลักษณะทั่วไปด้านสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ พบว่าร้อยละ 78.54 อาศัยอยู่บนเกาะมาตั้งแต่กำเนิด ที่เหลือร้อยละ 21.46 เพิ่งย้ายเข้าอยู่ในเกาะ เฉลี่ย 7.42 ปี ซึ่งมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 0.08 ไร่ มีเอกสารสิทธิ์ร้อยละ 91.22 ส่วนมากเป็น ส.ค. 1 คิดเป็นร้อยละ 60.43

และไม่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 8.78 ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการถือครองพื้นที่ของชาวอุรูกลาโวย์ลดน้อยลง อาจเป็นเพราะมีการขายที่ดินทำกินเพื่อการดำรงชีพ ขายสิทธิ์ในที่ดินทำกินให้กับนายทุนบนเกาะ จึงมีพื้นที่ปลูกสร้างบ้าน และทำกิจกรรมในครอบครัวเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 สภาพความเป็นอยู่ในครัวเรือน

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยบนเกาะ (ปี)		
ตั้งแต่กำเนิด	161	78.54
เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่	44	21.46
ระยะเวลาที่ย้ายเข้า (ปี)		
2-3	3	6.82
4-5	4	9.09
6-7	8	18.18
มากกว่า 7 ปี	29	65.91
เฉลี่ย	7.42	
พื้นที่ถือครอง (ตารางวา)		
25 – 50 (0.06 - 0.13 ไร่)	165	80.49
400 – 800 (1 - 2 ไร่)	28	13.66
1,200 – 1,600 (3 - 4 ไร่)	7	3.41
มากกว่า 2000 (5 ไร่)	5	2.44
เฉลี่ย	0.08	
เอกสารสิทธิ์ที่ดิน		
มี	187	91.22
ไม่มี	18	8.78
ชนิดของเอกสารสิทธิ์		
ส.ค. 1	113	60.43
โฉนด	23	12.30
นส. 3/นส. 3ก	51	27.27

ลักษณะทั่วไปของที่อยู่อาศัยส่วนมากร้อยละ 59.02 มีสภาพบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ยกพื้น หลังคาสังกะสี ซึ่งยังคงมีปัญหาความเป็นอยู่ การคมนาคมในชุมชนไม่สะดวก สุขภาพที่อนามัยไม่ดี ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ ขาดแคลนไฟฟ้า ร้อยละ 83.41 มีปัญหาด้านการประกอบอาชีพ ชาวเลทั้งหมดมีขาดแคลนเงินทุน รองลงมาร้อยละ 94.74 เผชิญกับปัญหาที่ดินไม่เหมาะแก่การทำ

เกษตร ปัญหาขาดน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 77.78 ไม่มีที่ดินทำกิน ร้อยละ 49.12 การขนส่งไม่สะดวก ร้อยละ 57.89 ขาดอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 41.52 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากสภาพภูมิประเทศของเกาะหลีเป๊ะเป็นพื้นที่เกาะ ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกลงไป พอเข้าสู่ฤดูแล้งจึงเกิดการแย่งกันการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปจนเกินความจำเป็น ส่งผลให้ในชุมชนมีน้ำใช้ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องซื้อน้ำจากบริษัทเอกชนภายในเกาะมาใช้ในการอุปโภคบริโภค (ตารางที่ 4)

จากสภาพของที่อยู่อาศัยชาวเลเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของคุณัยมานุษยวิทยาสรีนทร (องค์การมหาชน) (2557) ได้อธิบายถึงลักษณะบ้านของชาวอุรักลาโว้ย เป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง ตัวบ้านค่อนข้างโปร่ง มีประตูหน้าบ้าน และหลังบ้าน โดยบันไดขึ้นบ้านต้องมีจำนวนเลขคู่ หลังคาและฝาบ้านทำด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ใบเตยหนาม ใบจาก แต่ภายหลังหันมาใช้สังกะสี กระเบื้องมุงหลังคา พื้นทำด้วยไม้ไผ่ ซึ่งภายหลังพัฒนามาเป็นกระดานไม้ นิยมต่อแคร่ไม้ไผ่เป็นเตียงนอน ใต้ถุนบ้านเป็นที่สารพัดประโยชน์ สำหรับนั่งพักผ่อน ทำกิจกรรมสานเสื่อ ทำเครื่องมือประมง ชาวเลเกาะหลีเป๊ะไม่มีแนวคิดเรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์เหนือผืนดินหรือผืนน้ำ วิถีชีวิต และการใช้ทรัพยากรแต่พอเพียง เป็นวิถีที่ยั่งยืนด้วยการเก็บหาเฉพาะในปริมาณที่ต้องการ และแบ่งปันกันภายในชุมชน ประกอบกับคนในชุมชนมีจำนวนน้อย อาศัยทำกินในพื้นที่กว้าง ย้ายที่อยู่ไปเรื่อยๆ ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรเฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่ง (ภาคผนวก ข)

ตารางที่ 4 สภาพของที่อยู่อาศัย

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะที่อยู่อาศัย (หลัง)		
บ้าน ไม้ยกพื้น ฝาขัดไม้ไผ่ หลังคามุงจาก	25	12.20
บ้าน ไม้ยกพื้น หลังคาสังกะสี	121	59.02
บ้าน ไม้ หลังคามุงกระเบื้อง	20	9.76
บ้านไม้ 2 ชั้น	11	5.37
บ้านครึ่งปูน ครึ่งไม้	28	13.66
ความคิดเห็นด้านปัญหาความเป็นอยู่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การคมนาคมในชุมชนไม่สะดวก	195	95.12
สุขภาพที่อ่อนแอไม่ดี	133	64.88
ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้	205	100.00
ขาดแคลนไฟฟ้า	169	82.44

นอกจากนี้คนในชุมชนเพียงส่วนน้อยร้อยละ 6.83 ความต้องการย้ายออกจากพื้นที่มี ซึ่งหากมีผู้มาติดต่อขอซื้อจะทำกรขาย คิดเป็นร้อยละ 10.24 โดยทำการขายไร่ละ 705,300 บาท ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประชากรส่วนน้อยมีการอพยพย้ายเข้ามาอยู่ในเกาะไม่นาน ไม่มีความผูกพันกันภายในชุมชน หรือมีกลุ่มวัยรุ่นบางกลุ่มต้องการออกไปหางานทำภายนอกเกาะ จึงตัดสินใจทำการขายที่ดิน เพื่อเป็นต้นทุนในการประกอบชีพต่อไป (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ความต้องการย้ายออกจากพื้นที่และการติดต่อซื้อขายที่ดิน

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
ความต้องการย้ายออกไปอยู่ที่อื่น		
ต้องการ	14	6.83
ไม่ต้องการ	191	93.17
กรณีมีผู้มาติดต่อของซื้อที่ดิน		
ขาย	21	10.24
ไม่ขาย	184	89.76
เฉลี่ย (บาท/ไร่)	705,300	

3.3 การประกอบอาชีพและสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน

ในช่วงก่อนมีการประกาศห้ามจับสัตว์น้ำบางประเภทบริเวณรอบเกาะ ชาวเลดั้งเดิมอุรุกลาไวย์ยังคงมีการประกอบอาชีพหลัก คือ จับสัตว์น้ำ ต้มปลิงทะเล ทำลอบเพื่อจำหน่าย และการจับเรือหน้าเที่ยว ส่วนอาชีพ รับจ้างตามรีสอร์ท พนักงานรักษาความปลอดภัยถือเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ในอดีตผู้หญิงบางครัวเรือนมักไปทำงานรับจ้างในรีสอร์ท พอหมดช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวจึงกลับมาทำการต้มปลิงทะเล ตากหมึกเพื่อจำหน่าย ส่วนชาวเลที่ไม่ใช่ชาวอุรุกลาไวย์ที่เพิ่งย้ายเข้ามาภายหลังนิยมเปิดร้านขายของชำ และค้าขาย (ร้านเหล้า บาร์) ร้านอาหารตามสั่ง บางครัวเรือนทำการจับปลิงทะเลเพื่อการจำหน่ายเป็นอาชีพเสริม (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แรงงานในครัวเรือนและการประกอบอาชีพ

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แรงงานในครัวเรือน (คน)		
วัยกำลังศึกษาเฉลี่ย	2.17	
แรงงานที่ไม่ทำประมงเฉลี่ย	1.34	
แรงงานที่ทำประมง		
1-2	187	91.22
3-4	18	8.78
เฉลี่ย	2.06	
อาชีพหลัก		
จับสัตว์น้ำ	55	26.83
รับจ้างในโรงแรม/รีสอร์ท	38	18.54
ค้าขาย	16	7.80
ขับเรื่อนำเที่ยว	85	41.46
เปิดร้านอาหาร	9	4.39
ทำธุรกิจนำเที่ยว	2	0.98
การประกอบอาชีพรอง (ตอบมากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่มี	26	12.68
มี	179	87.32
จับสัตว์น้ำ	63	35.20
รับจ้างในโรงแรม/รีสอร์ท	92	51.40
ค้าขาย	18	10.06
ขับเรื่อนำเที่ยว	64	35.74
เปิดร้านอาหาร	11	6.15

พื้นที่เกาะหลีเป๊ะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศ ได้แก่ ดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น น้ำลึก พักตากอากาศ ชมพิธีลอยเรือ ตกปลา พายเรือคายัค และกางเต็นท์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำเอาทรัพยากรชายฝั่งและทัศนียภาพที่ดึงดูดความสวยงามเป็นจุดขายสำคัญ รวมถึงในเวลาต่อมา มีการก่อตั้งกลุ่มชมรมเรือหางยาวขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2554 มีเรือหางยาวเพียง 160 ลำ ปัจจุบันมีเรือเพิ่มมากขึ้นกว่า 200 ลำ ค่าตอบแทนที่ได้จากการนำเที่ยว 1,500 บาท/เที่ยว เจ้าของเรือได้ 500 บาท คนขับเรือได้ 1,000 บาท ชมรมเรือหางยาวได้มีการจัดคิวออกเรือวันละ 10 ลำ ประกอบกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ได้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่ายรวบรวมสมาชิกเพื่อเข้าโครงการโฮมสเตย์ เพื่อให้เป็นรายได้เสริมของครอบครัวอีกทางด้วย จึงทำให้ชาวเลเกาะหลีเป๊ะมีรายได้ตลอดทั้งปี (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ปฏิทินฤดูกาลของกิจกรรมการท่องเที่ยว การเปิดบริการของสถานประกอบการ และการอพยพเคลื่อนย้ายของแรงงานใน 1 รอบปี

กิจกรรมการ ท่องเที่ยว	เดือน											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ค้ำน้ำดิน	XXXX	XXXX	XXX	XXX	XX						XXX	XXXX
ค้ำน้ำลึก	XXXX	XXX	XXX	XX	X						XXX	XXXX
พักตากอากาศ	XXXX	XXXX	XXX	XXX	XX						XXX	XXXX
ชมพิธีลอยเรือ					XXX					XXX		
พายเรือคายัค	XXX	XXX	XXX	XX	X						XX	XX
ตกปลา	XXX	XX	XX	XX	X	X				X	XX	XXX
กางเต็นท์	XX	X	X								XX	XX
สถานประกอบการ												
ร้านอาหาร	XXXX	XXXX	XXXX	XXX	XX	X				XX	XXX X	XXXX
ร้านมินิมาร์ท	XXX	XXX	XXX	XXX	XX	X	X	X	X	XX	XXX	XXX
ร้านขายของชำ	XX	XX	XX	XX	XX	XX	X	X	X	XX	XX	XX
ธุรกิจค้ำน้ำ/นำ เที่ยว	XXX	XXX	XXX	XX	XX					X	XXX	XXX
ร้านขายของที่ ระลึก	XX	XX	XX	XX	X						XX	XX
โฮมสเตย์	X	X	X								X	X
รีสอร์ต	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	X					XXX	XXX X	XXXX
การแรงงาน												
แรงงานต่างด้าว					XXX	XXX	XXX	XX	XX	XX		
แรงงานในพื้นที่	XXXX	XXXX	XXX	XXX	XX	X	X	X	X	XXX	XXX X	XXXX
แรงงานจากฝั่ง					X	XXX	XX	X	X	XXX		

หมายเหตุ: X = น้อย XX = ปานกลาง XXX = มาก XXXX = มากที่สุด

สำหรับปัญหาในการประกอบอาชีพที่ข้างต้น สามารถเรียงลำดับปัญหาในการประกอบอาชีพเบื้องต้นลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ อันดับ 1 คริวเรือทั้งหมดประสบปัญหาขาดแคลนเงินทุน รองลงมาร้อยละ 94.74 ประสบที่ดินไม่เหมาะแก่การทำเกษตร และร้อยละ 77.78 ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และประสบปัญหาการขนส่งไม่สะดวก ร้อยละ 57.89 ประสบปัญหาไม่มีที่ดินทำกิน ร้อยละ 49.12 และประสบปัญหาขาดอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 41.52 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ปัญหาในการประกอบอาชีพเบื้องต้น

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ		
ไม่มี	34	16.59
มี	171	83.41
ถ้ามี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	133	77.78 ³
ขาดแคลนเงินทุน	171	100.00 ¹
ไม่มีที่ดินทำกิน	84	49.12 ⁵
ที่ดินไม่เหมาะแก่การทำเกษตร	162	94.74 ²
การขนส่งไม่สะดวก	99	57.89 ⁴
ขาดอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ	71	41.52 ⁶

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

สำหรับสภาพเศรษฐกิจครัวเรือน พบว่า มีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 1,225 บาทต่อปี สัตว์ที่เลี้ยงไว้บริโภคนครวเรือน และจำหน่ายเป็นครั้งคราว ได้แก่ ไก่ เป็ด นกกระทา เป็นต้น รายได้สุทธิจากการทำประมงเฉลี่ย 43,500 บาทต่อปี นำไปจำหน่ายพ่อค้าคนกลาง จำหน่ายให้ร้านอาหารบนเกาะ และบางครัวเรือนจำหน่ายให้กับพ่อค้าจากปากบารา นอกจากนี้ยังมีรายได้นอกฟาร์มเฉลี่ย 143,400 บาทต่อปี มาจากการขับเรือหางยาว รับจ้างในรีสอร์ท เปิดร้านอาหาร เปิดร้านขายของชำ รวมถึงบุตรส่งมาให้จากต่างจังหวัด หากมองย้อนกลับมาดูรายได้รวมทั้งหมดในครัวเรือนโดยเฉลี่ยสูงถึง 188,125 บาทต่อปี เมื่อมาหักกับค่าใช้จ่ายในครัวรวมทั้งหมดเฉลี่ย 123,430 บาทต่อปี จึงทำให้มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 6,4695 บาทต่อปี ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปคนในชุมชนต้องปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง อาทิเช่น ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ภาษีสังคม และรายจ่ายในส่วนการซื้อของเพื่อตอบสนองความต้องการ ที่เป็นตัวเร้าให้คนในชุมชนอยากมีอยากได้ให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนที่มาจากรายได้จากการจับสัตว์น้ำ ในบางครัวเรือนจับสัตว์น้ำเดือนละ 4 ครั้ง ซึ่งสามารถจับสัตว์น้ำได้โดยเฉลี่ยอยู่ในช่วง 200-300 กิโลกรัมต่อสัปดาห์ มีรายได้โดยเฉลี่ยอยู่ในช่วง 400 – 1,500 บาทต่อครั้ง บางรายออกจับสัตว์น้ำทุกวัน ทั้งนี้ในช่วงฤดูท่องเที่ยวเรือหาปลาแต่ละลำจะถูกคัดแปลงเป็นเรือนำเที่ยว ชาวเลมากกว่า 100 คน เข้าเป็นสมาชิกของชมรมเรือหางยาว ซึ่งทำการออกเรือ 20 ครั้งต่อเดือน จับเรือนำเที่ยว 1,200 - 1,500

บางคนอาทิตย์ละ 3,000 บาท วันละ 1,500 บาท บางรายมีรายได้จากการรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างก่อสร้าง รับจ้างทำความสะอาดรีไซเคิล รับจ้างในร้านอาหาร ซึ่งมีรายได้ประมาณ 300 บาทต่อวัน บางครัวเรือนมีการเปิดร้านขายของชำ ซึ่งมีรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้บางครัวเรือนมีการลงทุนเพื่อเปิดร้านอาหารขนาดเล็ก มีรายได้ในช่วงฤดูท่องเที่ยวประมาณ 1,500 – 2,500 บาทต่อวัน นอกฤดูท่องเที่ยวมีรายได้ประมาณ 3,000 – 4,500 บาทต่อวัน ส่วนรายได้ในการรับจ้างเป็นยามในรีสอร์ตมีรายได้ประมาณ 1,500 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือน

รายการ	หน่วย:บาท/ปี		
	รายได้	รายจ่าย	เฉลี่ยรวม (N=205) คงเหลือ
1. รายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์			1,225
ไก่	345	-	-
เป็ด	520	-	-
นกกกระทา	360	-	-
2. รายได้สุทธิจากการจับสัตว์น้ำ	43,500	-	-
3. รายได้จากการทำงานนอกฟาร์ม		-	143,400
รายได้จากการจับเรือหางยาว	45,000	-	-
รายได้จากการรับจ้างในรีสอร์ท	12,000	-	-
รายได้จากการค้าขาย	28,000	-	-
รายได้จากการเปิดร้านอาหาร	37,400	-	-
รายได้จากบุตรที่ส่งมาให้	21,000	-	-
4. รายได้ครัวเรือน	-	-	188,125
5. รายจ่ายครัวเรือน			123,430
ค่าข่าวสาร	-	20,140	-
ค่าเสื้อผ้า/เครื่องประดับ	-	7,800	-
ค่าการศึกษานบุตร	-	16,700	-
ค่ารักษาพยาบาล	-	9,520	-
ค่าทำบุญ	-	1,500	-
ค่าซ่อมแซมบ้าน	-	12,020	-
ค่าน้ำ-ไฟฟ้า-ค่าน้ำมัน	-	18,600	-
ค่าภาษี	-	1,250	-
ค่าผ่อนรถ	-	1,100	-
ค่าเดินทางขึ้นเกาะ	-	13,800	-
เบ็ดเตล็ด	-	21,000	-
รายได้หลังหักค่าใช้จ่าย (ต่อปี)	188,125	123,430	64,695
เฉลี่ย (เดือน)	5,391.25	-	-

นอกจากนี้ในส่วนการเป็นหนี้สิน และการออมเงินของคนในชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ร้อยละ 44.88 มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ และร้อยละ 27.80 มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรง

ชีพ โดยมีการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ร้อยละ 42.11 ซื้อสินค้าเงินเชื่อ 31.58 กู้โดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ตามลำดับ ประกอบกับร้อยละ 27.8 ยังคงเผชิญกับปัญหาหนี้สินที่ส่วนใหญ่จะยืมญาติพี่น้องตัวเองถึงร้อยละ 56.14 ส่วนน้อยร้อยละ 27.32 ยังคงมีการออมเงินทั้งในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 31.58 นอกจากนี้ยังออมแบบเก็บไว้ในรูปเงินสด นำไปปล่อยเงินกู้หรือซื้อที่ดิน และลงทุนในอาชีพ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 การเป็นหนี้สินและการออมเงินของคนในชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ในครัวเรือน		
เพียงพอ	92	44.88
มีเหลือเก็บ	56	27.32
ไม่มีเหลือเก็บ	57	27.80
การแก้ปัญหา		
เอาของไปจำนำ	11	19.30
ซื้อสินค้าเงินเชื่อ	24	42.11
เล่นแชร์	4	7.02
กู้โดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน	18	31.58
การมีหนี้สิน		
ไม่มี	148	72.20
มี	57	27.8
ยืมญาติพี่น้อง	32	56.14
ยืมเพื่อนบ้าน	6	10.53
ยืมนายทุน	19	33.33
การออมเงิน		
ไม่มี	149	72.68
มี	56	27.32
เก็บไว้ในรูปเงินสด	14	25.00
ลงทุนในอาชีพ	16	28.57
ปล่อยเงินกู้	4	7.14
ซื้อที่ดิน	4	7.14
กลุ่มออมทรัพย์	18	31.58

สำหรับความคาดหวังด้านอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือน พบว่า คนในชุมชนมีความคาดหวังมากต่อการประกอบอาชีพบนเกาะหลีเป๊ะได้แก่ ความคาดหวังให้บุตรหลานมีการศึกษาสูงคิดเป็นร้อยละ 86.83 ความคาดหวังมีความมั่นคงทั้งการทำงานและการเงินร้อยละ 85.37 ความคาดหวังช่วยเหลือตนเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นร้อยละ 51.71 ความคาดหวังมีความยั่งยืนในการสืบทอดอาชีพร้อยละ 48.78 ความคาดหวังมีเงินออม/ไม่มีหนี้สินร้อยละ 91.71 ความคาดหวังมีงานทำในพื้นที่ร้อยละ 63.41 ความคาดหวังมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 88.29 ความคาดหวังมีความรู้ในการประกอบอาชีพร้อยละ 48.29 และความคาดหวังมีที่ดินเพียงพอต่อการประกอบอาชีพร้อยละ 78.05 นอกจากนี้ในส่วนความคาดหวังในเรื่องความต้องการให้มีเงินพอใช้ ความคาดหวังมีสุขภาพที่ดี ความคาดหวังมีความสุขในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมากคิดเป็นร้อยละ 76.10 ร้อยละ 87.32 และร้อยละ 58.54 ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ความคาดหวังด้านอาชีพและเศรษฐกิจของครัวเรือน

ประเด็น	ระดับความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพรวม (N=205)								\bar{X}	S.D.
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่คาดหวัง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ให้บุตรหลานมีการศึกษาสูง	178	86.83	14	6.83	7	3.41	6	2.93	3.42 ⁵	0.34
มีความมั่นคงทั้งการทำงาน/ การเงิน	175	85.37	13	6.34	10	4.88	7	3.41	3.34 ⁶	0.21
ต้องการให้มีเงินพอใช้	13	6.34	156	76.10	33	16.10	3	1.46	3.80 ²	0.37
ช่วยเหลือตนเองไม่ต้องพึ่งพา ผู้อื่น	106	51.71	41	20.00	45	21.95	13	6.34	3.28 ⁸	0.28
ความยั่งยืนในการสืบทอดอาชีพ	100	48.78	45	21.95	46	22.44	14	6.83	3.27 ⁹	0.32
มีสุขภาพที่ดี	9	4.39	179	87.32	2	0.98	15	7.31	3.15 ¹¹	0.27
มีเงินออม/ไม่มีหนี้สิน	188	91.71	10	4.88	3	1.46	4	1.95	3.87 ¹	0.16
มีงานทำในพื้นที่	139	63.41	32	15.61	9	4.39	25	16.59	3.26 ¹⁰	0.29
มีความสุขในครอบครัว	63	3.07	120	58.54	20	9.76	2	28.63	2.51 ⁴	0.27
มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ	181	88.29	11	5.37	7	3.41	6	2.93	3.61 ³	0.19
มีความรู้ในการประกอบอาชีพ	99	48.29	60	29.27	44	21.46	2	0.98	3.26 ¹⁰	0.20
มีที่ดินเพียงพอในการประกอบ อาชีพ	160	78.05	11	5.37	23	11.22	11	5.36	3.29 ⁷	0.23

หมายเหตุ : เลขยก หมายถึง การเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

จากความคาดหวังของครัวเรือน ความยากจนถือเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้ทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรม เนื่องจากทำให้ต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อให้มีรายได้มากขึ้นต้องมีการ

ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งมากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรชายฝั่ง เช่น การทำประมงใกล้ชายฝั่งมากเกินไป การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย และที่ทำการเกษตรหรือใช้เป็นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำส่งผลให้แหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตลดลงและการชะล้างพังทลาย การกัดเซาะชายฝั่งเกิดมากขึ้น ทั้งนี้ผลที่ตามมาคือการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเข้าไปอยู่บนฝั่ง นอกจากนี้ยังทำให้คนในชุมชนขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากต้องใช้เวลาไปกับการประกอบอาชีพ มากกว่าเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ

4. การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ

เกาะหลีเป๊ะเป็นเกาะที่อยู่ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา ห่างไกลจากแผ่นดินใหญ่ การเดินทางค่อนข้างใช้เวลานาน แม้ว่าการจัดการชายฝั่งในปัจจุบันจะเกิดขึ้นก่อนภายในชุมชนมาเป็นระยะเวลาพอสมควร แต่เนื่องจากไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างเหมาะสม ที่ผ่านจึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ความเข้าใจ หรือแกนนำในชุมชนที่มีประสบการณ์ในการปรับปรุง และพัฒนาวิธีการให้ความเข้าใจกับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังคงพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งนับเป็นการยากที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการชายฝั่งจะตระหนักถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และหาทางแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป

4.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง และผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ

การใช้ทรัพยากรชายฝั่งของครัวเรือนบนเกาะหลีเป๊ะเมื่อ 10 ปีที่แล้วเพียงเพื่อการดำรงชีพ จากผลการศึกษาพบว่า ทรัพยากรป่าไม้มีการใช้ประโยชน์ปานกลางก่อนไปทางใช้ประโยชน์น้อยร้อยละ 65.37 ทรัพยากรน้ำใต้ดินไม่ได้ใช้ประโยชน์ก่อนไปทางใช้ประโยชน์น้อยร้อยละ 89.76 ทรัพยากรสัตว์ป่ามีการได้ใช้ประโยชน์น้อยก่อนไปทางไม่ได้ใช้ประโยชน์ร้อยละ 61.46 ทรัพยากรที่ดินมีการไม่ใช้ประโยชน์ก่อนไปทางใช้ประโยชน์น้อยร้อยละ 69.27 ทรัพยากรน้ำทะเลมีการใช้ประโยชน์น้อยก่อนไปทางไม่ได้ใช้ประโยชน์ร้อยละ 58.05 ทรัพยากรปะการังมีการไม่ได้ใช้ประโยชน์ก่อนไปทางน้อยร้อยละ 68.29 ทรัพยากรชายหาดมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 93.17 ทรัพยากรสัตว์ทะเลมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 54.63 และทรัพยากรชุมชนยังคงมีการใช้ประโยชน์น้อยก่อนไปทางปานกลางร้อยละ 62.44 (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพของครัวเรือนบนเกาะหลีเป๊ะ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

ทรัพยากรชายฝั่ง	ระดับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง								\bar{X}	S.D.
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่ได้ใช้ประโยชน์			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ป่าไม้	0	0	134	65.37	45	21.95	26	12.68	3.43	1.32
สัตว์ป่า	0	0	0	0	126	61.46	79	38.54	1.74	1.16
น้ำใต้ดิน	0	0	0	0	21	10.24	184	89.76	0.86	1.19
ที่ดิน	0	0	0	0	63	30.73	142	69.27	1.70	1.09
สัตว์ทะเล	0	0	0	0	81	39.51	112	60.49	1.78	1.18
น้ำทะเล	0	0	0	0	119	58.05	86	41.95	1.76	1.22
ปะการัง	0	0	10	4.88	71	34.63	124	60.49	1.74	1.47
ชายหาด	0	0	0	0	112	54.63	93	45.37	1.79	1.23
ชุมชน	0	0	77	37.56	128	62.44	0	0	1.63	1.38

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถใช้สนับสนุนข้อมูลการใช้ทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพของครัวเรือนบนเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน พบว่าทรัพยากรป่าไม้มีการใช้ประโยชน์น้อยก่อนไปทางไม่ได้ใช้ประโยชน์เลยร้อยละ 66.83 มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้น้อยที่สุด ทรัพยากรน้ำใต้ดินมีการใช้ประโยชน์ปานกลางก่อนไปทางไม่ได้ใช้ประโยชน์ร้อยละ 40.98 ทรัพยากรสัตว์ป่าไม่ได้ใช้ประโยชน์ก่อนไปทางมีการใช้ประโยชน์น้อยร้อยละ 84.88 ทรัพยากรที่ดินมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 91.23 ทั้งนี้จากบทสรุปของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2551) ในเรื่องการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่ดินที่มีอย่างจำกัด โดยรัฐยึดโยงอยู่กับข้อกำหนด ประกาศ พระราชบัญญัติ และจัดแบ่งส่วนแผนที่ในเชิงหลักการ โดยไม่พิจารณาในทางหลักปฏิบัติว่าพื้นที่ประกาศกฎหมายทับลงไปนั้น ล้วนแต่เป็นที่ที่ประชาชนอาศัยทำมาหากินอยู่ก่อนแล้ว จึงกลายเป็นสาเหตุหลักของกรณีพิพาท และเมื่อรัฐไม่มีนโยบาย มาตรการการแก้ไขอย่างจริงจังมาโดยตลอด ทำให้ปัญหายืดเยื้อ และนับวันทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบัน

ทรัพยากรน้ำทะเลมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 90.24 ทรัพยากรปะการังมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 68.29 ทรัพยากรชายหาดมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 93.17 ทรัพยากรสัตว์ทะเลมีการใช้ประโยชน์ร้อยละ 77.56 และ ทรัพยากรชุมชนยังคงมีการใช้ประโยชน์มากร้อยละ 42.44 (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพของครัวเรือนบนเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน

ทรัพยากรชายฝั่ง	ระดับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง								\bar{x}	S.D.
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่ได้ใช้ประโยชน์			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ป่าไม้	0	0.00	0	0.00	137	66.83	68	33.17	1.64	1.12
สัตว์ป่า	0	0.00	0	0.00	31	15.12	174	84.88	1.73	1.08
น้ำใต้ดิน	46	22.44	84	40.98	22	10.33	53	25.85	3.23	1.84
ที่ดิน	187	91.23	12	5.86	6	2.91	0	0.00	3.30	1.35
สัตว์ทะเล	159	77.56	36	17.56	10	4.88	0	0.00	3.27	1.32
น้ำทะเล	185	90.24	14	6.83	6	2.93	0	0.00	3.26	1.24
ปะการัง	140	68.29	45	20.98	22	10.73	0	0.00	3.28	1.49
ชายหาด	191	93.17	11	5.37	3	1.46	0	0.00	3.29	1.26
ชุมชน	87	42.44	85	41.46	33	16.10	0	0.00	3.26	1.19

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า จากผลการศึกษาคุณภาพที่เชิงลึกพบว่า การใช้ทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพปัจจุบันมีการสานเสื่อโดยใช้ใบเตยหรือใบปาล์มนั้นจึงถูกเรียกว่า “เสื่อเตย” ลวดลายที่ทำคือ ลายดอกข้าวหลามตัด ในการผลิตจะผลิตมานาน ๆ ครั้งหรือตามการสั่งผลิต นอกจากนี้มีการเย็บจาก จากที่ผลิตบนเกาะอาดัง และเกาะหลีเป๊ะมีอยู่ 2 ชนิด คือ จากที่ผลิตจากใบหวายเรียกว่า “จากจำ” ส่วนจากที่ผลิตจากใบมะพร้าว เรียกว่า “จากใบมะพร้าว” ส่วนจากที่ทำจากใบจากนั้นซื้อมาจากภายนอกเกาะ ทั้งนี้ในปัจจุบันยังคงพบเห็นการสานฝ้ายบ้านด้วยไม้ไผ่ นำวัสดุมาจากเกาะอาดัง เกาะราวี ลายที่ทำมักเป็นลายขัด และลายลูกแก้ว นอกจากนี้ยังมีการทำเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ถูกผลิตเป็นเครื่องมือแบบง่ายๆ โดยถูกสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ได้แก่ ลอบ ไซ อวน สวิง เบ็ดตก เบ็ดราว รวมทั้งการผูกท่อนที่ใช้ในการประมงอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่าร้อยละ 37.07 ของคนในชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ และบางส่วนยังคงหาสัตว์ป่ามาบริโภค เช่น กระรอก นก งู เป็นต้น อีกทั้งนิยมเข้าป่าไปตัดเตยปาล์มนั้นมาทำเสื่อ ตัดไม้ทำฟืน ตัดหวาย และหาของป่าตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 27.63 ตัดไม้มาทำฟืน โดยใช้ไม้จากเกาะอาดัง ซึ่งส่วนใหญ่ 89.27 นิยมซื้อถ่านจากร้านค้าบนเกาะ อาจเนื่องจากราคาไม้แพงและสะดวก ทั้งนี้คนในชุมชน ร้อยละ 94.63 ให้ความเห็นว่าสภาพป่าไม้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการสร้างรีสอร์ทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การปรับตัวต่อการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าไม้ ร้อยละ 66.83 ใช้ไฟที่ผลิตจาก

โรงไฟฟ้าบนเกาะ และมองแนวโน้มของสภาพป่าไม้ที่เหลืออยู่ส่วนมากร้อยละ 97.56 ถูกจับจอง
โดยนายทุนเพิ่มมากขึ้นในอนาคต (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์จากป่าไม้		
ไม่ใช้ประโยชน์	129	62.93
ใช้ประโยชน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	76	37.07
ตัดไม้มาทำฟืน	21	27.63
หาของป่า	9	11.84
ตัดหวาย	17	22.37
ตัดเตยป่านั่น	29	38.15
แหล่งซื้อเชื้อเพลิง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เผาถ่านใช้เอง	21	10.24
ซื้อจากนอกเกาะ	4	1.95
ซื้อจากร้านค้าบนเกาะ	183	89.27
นำไม้จากแหล่งใดมาทำฟืน (n=21)		
ภายในเกาะหลีเป๊ะ	4	19.05
บนเกาะอาดัง	17	80.95
สภาพป่าไม้จากในอดีตจนถึงปัจจุบัน		
ไม่เปลี่ยนแปลง	11	5.37
ลดลง เพราะ (n=194) (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	194	94.63
ป่าเสื่อมโทรม	163	84.02
ปลูกบ้านพักอาศัย	188	96.91
ก่อสร้างรีสอร์ท	194	100.00
สร้างหน่วยงานราชการ/หน่วยงานต่างๆ	130	63.41

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
การปรับตัวต่อการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าไม้		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช้ไฟที่ผลิตจากโรงไฟฟ้าบนเกาะ	137	66.83
ใช้การปั่นไฟ	59	28.78
ใช้แผงโซลาร์เซลล์	16	7.80
หาไม้จากเกาะอื่นมาใช้	23	1.12
ซื้อถ่านมาใช้	82	40.00
แนวโน้มของสภาพป่าไม้ที่เหลืออยู่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ถูกปรับเปลี่ยนเป็นรีสอร์ท	197	96.10
ถูกจับจองโดยนายทุน	200	97.56
คงพื้นที่อนุรักษ์เพื่อหน่วยงานราชการ	60	29.27
ปริมาณสัตว์ป่า		
ไม่เคยมีให้เห็น	174	84.88
ลดลง เพราะ (n=31) (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	31	15.12
ถูกจับนำไปเป็นอาหาร	31	100
ถูกจับนำไปจำหน่าย	16	51.61

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำใต้ดิน พบว่า ร้อยละ 22.44 ใช้ประโยชน์จากน้ำจืดใต้ดิน ร้อยละ 65.22 ของผู้ใช้น้ำใต้ดิน นิยมขุดบ่อบาดาล นอกจากนี้การใช้น้ำจืดเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 91.33 ของผู้ใช้น้ำใต้ดิน ใช้บ่อน้ำร่วมกับกับเพื่อนบ้าน หากมองสภาพน้ำจืดว่ามีเปลี่ยนแปลงจากในอดีตหรือไม่ ร้อยละ 30.07 ของคนในชุมชนมองว่ามีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในเรื่องระดับน้ำในฤดูแล้ง ถึงร้อยละ 98.68 เนื่องจากพอเข้าสู่ช่วงฤดูแล้งน้ำใต้ดินก็จะแห้งตามไปด้วย ส่งผลให้ขาดแคลนน้ำใช้ในบางครัวเรือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 89.76 ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาช่วยดูแลในยามเกิดภาวะขาดแคลนน้ำเพื่อการบริโภค นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีการปรับตัวต่อการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงน้ำจืดใต้ดินถึงร้อยละ 73.17 ทำการเก็บกักน้ำในฤดูฝนไว้ใช้ แต่หากมองถึงแนวโน้มการใช้ประโยชน์น้ำจืดใต้ดินพบว่า ร้อยละ 87.80 จะเกิดการขาดแคลนน้ำจืดเพิ่มขึ้นในอนาคต และจำเป็นต้องซื้อน้ำจากบริษัทเอกชนบนเกาะมากถึงร้อยละ 72.68 ใช้น้ำประปาจากบริษัทเอกชนบนเกาะ ทำการขุดบ่อเพิ่มขึ้น และอาศัยน้ำจากเกาะอดังตามลำดับ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำใต้ดิน

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
การใช้น้ำใต้ดิน		
ไม่ใช่	159	77.56
ใช่	46	22.44
นำน้ำจืดขึ้นมาใช้โดยวิธีใด (n=46)		
ขุดบ่อน้ำซึม	16	34.78
เจาะบาดาล	30	65.22
ลักษณะการใช้น้ำจืดเพื่อการอุปโภค-บริโภค (n=196)		
ใช้ร่วมกับเพื่อนบ้าน	183	91.33
ใช้ในครัวเรือนอย่างเดียว	13	8.67
สภาพน้ำจืดมีการเปลี่ยนแปลงจากในอดีต		
ไม่เปลี่ยน	129	69.93
เปลี่ยนแปลง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	76	30.07
ระดับน้ำในตุ่ดูแล้ง	75	98.68
ความขุ่น/ใส	58	76.32
สีน้ำทะเล	30	39.47
หน่วยงานที่เข้ามาให้การช่วยเหลือในช่วงขาดแคลนน้ำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อบต.	184	89.76
หน่วยงานเอกชน	91	44.39
หน่วยงานรัฐอื่น	80	39.02
แนวโน้มการใช้ประโยชน์น้ำจืดใต้ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ขาดแคลนน้ำจืดมากขึ้น	180	87.80
อาศัยน้ำจากเกาะอาดัง	66	32.20
ซื้อน้ำจากบริษัทเอกชนบนเกาะ	149	72.68
ทำการขุดบ่อเพิ่มขึ้น	27	13.17
ใช้น้ำประปาจากบริษัทเอกชนบนเกาะ	93	43.37

การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันบนเกาะหลีเป๊ะปี พ.ศ. 2553 โดยคิดเป็นร้อยละ 23.59 สร้างที่พักอาศัย สถานประกอบการ สถานที่ราชการ ศาสนสถาน และชุมชนหนาแน่น นอกจากนี้ร้อยละ 73.49 ของพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าไม้สมบูรณ์ ป่าเสื่อมโทรม และทุ่งหญ้า ส่วนน้อยร้อยละ 2.92 ของพื้นที่มีสภาพเป็นแนวโคกหินและหาดทราย ที่เหลือร้อยละ 2.92 เป็นหาดทรายและแนวโคกหิน ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2541 จนถึงปี 2553 จากเดิมได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมาเป็นการก่อสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น พื้นที่ส่วนมากถูกเปลี่ยนไปเป็นรีสอร์ท โรงแรม และสถานประกอบการที่พักเชิงพาณิชย์ เส้นทางเดินในหมู่บ้านบางเส้นถูกปิดตาย ไม่สามารถใช้งานได้ ทั้งนี้ลักษณะทางภูมิศาสตร์ทางทิศตะวันตกของเกาะส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชันไม่เหมาะสมกับการตั้งชุมชน และอยู่ห่างไกลจากทะเล จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์การใช้ประโยชน์ที่ดินไปเป็นกลุ่มผู้ประกอบการ บางรายเข้ามาขอซื้อหรือเช่าที่ชาวเลเพื่อประกอบกิจการท่องเที่ยว ทำให้ชาวเลที่อยู่เดิมต้องย้ายที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่เดิม

ทั้งนี้สถานประกอบการ และธุรกิจท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะเริ่มมีการขยายตัวเข้ามาในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2547 เนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวได้รับการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย ทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเริ่มเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงพื้นที่ป่า พื้นที่อนุรักษ์ที่มีขนาดเล็กลง เนื่องจากการเปิดพื้นที่ใหม่เพื่อเข้าไปพัฒนาการใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้สืบเนื่องจากระบบไฟฟ้าและประปามีปัญหาเกี่ยวกับการรั่วซึม ท่อส่งน้ำระหว่างเกาะแตก แต่ก็ไม่ได้ทำให้สถานประกอบการลดลง เนื่องจากมีบริษัทน้ำประปาเอกชนเข้ามาให้บริการ รวมถึงหน่วยงานราชการได้ให้ความสำคัญกับการอุปโภคบริโภคมากขึ้น ทำให้ชาวเลบนเกาะเข้าถึงการให้บริการต่างๆ เช่น สถานีอนามัย โรงเรียน วัด โบสถ์ เป็นต้น (มนตรี กรรพุมมาลย์, 2539) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล พบว่า ร้อยละ 96.59 ของคนในชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล โดยการจับสัตว์น้ำเป็นอาหาร ร้อยละ 80.98 ใช้ที่ดินชายฝั่งในการสร้างบ้านเรือน และร้อยละ 84.88 ใช้ทะเลในการทำพิธีกรรม (ลอยเรือ) นอกจากนี้ยังมีความเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพน้ำทะเล ร้อยละ 47.32 ยังคงมีขยะในทะเล ส่วนความเห็นต่อความสมบูรณ์ของแนวปะการังร้อยละ 90.24 ของคนในชุมชน คนในชุมชนมองว่าแนวปะการังยังคงมีสีสันสดใส รองลงมา ร้อยละ 80.00 ยังมีสัตว์น้ำอาศัยชุกชุม และ 78.54 มีปลาดาวหนามมากขึ้นตามลำดับ ในส่วนความเห็นต่อสภาพชายหาดร้อยละ 96.59 ทศนียหาดภาพที่เริ่มเสื่อมโทรม รองลงมา ร้อยละ 96.10 มองว่ามีการพัดตะกอนและทรายมากองอยู่บริเวณหน้าหาดชาวเลในปริมาณมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากกระแสนลม และกระแสน้ำเป็นปัจจัยทางกายภาพที่สำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช้ชายฝั่งในการสร้างบ้านเรือน	166	80.98
ใช้ชายหาดในการนอนเล่นกินเดือนมีด	92	44.88
ใช้ทะเลในการทำพิธีกรรม (ลอยเรือ)	174	84.88
จับสัตว์น้ำเป็นอาหาร	198	96.59
จับสัตว์น้ำเพื่อจำหน่ายภายในเกาะ	65	31.71
จับสัตว์น้ำจำหน่ายให้เจ้าแก้ว	77	37.56
จับสัตว์น้ำส่งจำหน่ายที่ทำเรือปากบารา	79	38.54
จับแล้วนำไปเลี้ยงในกระชัง	3	1.46
ใช้เป็นแหล่งศึกษาในเขตทางทะเลเพื่อลูกหลาน	36	17.07
ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพน้ำทะเล(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
น้ำลึกมากขึ้น	28	13.66
อุณหภูมิน้ำเย็นขึ้น	14	6.83
อุณหภูมิน้ำร้อนขึ้น	28	13.66
สีน้ำทะเลเข้มขึ้น	36	17.56
มีขยะในทะเล	97	47.32
ความคิดเห็นต่อความสมบูรณ์ของแนวปะการัง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
มีสีส้มสดใส	185	90.24
มีสัตว์น้ำอาศัยชุกชุม	164	80.00
แตกหักเป็นบางส่วน	123	60.00
ฟอกขาวเป็นบางส่วน	97	47.32
มีปลาดาวหนามมากขึ้น	161	78.54
ความคิดเห็นต่อสภาพชายหาด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เกิดการกัดเซาะมากขึ้น	176	85.85
ทัศนียภาพที่หาดเสื่อมโทรม	198	96.59
พบคราบน้ำมันเรือ	83	40.49
มีการพัดพาตะกอน/ทรายเข้ามามากขึ้น	197	96.10
บางหาดเป็นหาดปะการัง	64	31.22
ทรายขาวละเอียด	181	88.29
มีขยะมูลฝอย	59	28.78

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า การประกอบอาชีพจับสัตว์ ถือได้ว่าเป็นรายได้ที่มากที่สุด เมื่อเทียบกับการทำเกษตรประเภทอื่น ทั้งนี้สามารถอ้างอิงถึงข้อมูลเชิงคุณภาพที่ศึกษาถึงปฏิทินฤดูกาล ซึ่งสภาพภูมิอากาศของเกาะหลีเป๊ะมี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน และฤดูร้อน ฤดูฝนเริ่มจากปลายเดือนพฤษภาคม ซึ่งจะมีทั้งมรสุม และคลื่นลมในทะเล ส่วนฤดูร้อนเริ่มจากต้นพฤศจิกายนเป็นต้นไป ในช่วงเริ่มต้นของฤดูร้อน คือ เดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม มีอุณหภูมิค่อนข้างพอเหมาะกับการท่องเที่ยว และปลายฤดูร้อน คือ เดือนเมษายน และเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิร้อนขึ้น ทั้งนี้กิจกรรมการประกอบอาชีพของชาวเล จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทางกายภาพที่ และชีวภาพที่ของเกาะหลีเป๊ะควบคู่กันไปด้วย

1) กระแสลม และกระแสน้ำ ชาวอุรักลาไวย์แบ่งกระแสลมออกเป็น 2 ช่วง คือ กระแสลมในช่วงฤดูมรสุม (เดือนมิถุนายน - ตุลาคม) ซึ่งเหมาะแก่การวางลอบ ตกเบ็ดเป็นอย่างมาก ส่วนกระแสลมในช่วงฤดูร้อน (เดือนพฤศจิกายน - พฤษภาคม) เหมาะแก่การท่องเที่ยวทางทะเล ทั้งนี้กระแสลมในช่วงฤดูมรสุม มี 4 ประเภท ได้แก่ กระแสลมใต้ (ไบ-ดาया) เป็นกระแสลมแรงควบคู่กับมีฝนตก ส่งผลทำให้กระแสน้ำมีลักษณะขุ่น และอุณหภูมิน้ำต่ำกว่าปกติ กระแสลมตะวันตกเฉียงใต้ (จาร์อป ปานา) เป็นกระแสลมแรงมาก กระแสลมสวนทางกันไปมา ส่งผลให้แนวปะการังได้รับความเสียหาย นอกจากนี้กระแสน้ำมีลักษณะขุ่น และอุณหภูมิน้ำสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย กระแสลมตะวันตก (บาไร) เป็นกระแสลมแรงควบคู่กับมีฝนตก มีส่งผลให้มีคลื่นสูงมาก ลักษณะการพัดของกระแสลมแรง – กระแสลมเบาสลับกันไป บางครั้งลักษณะคลื่นสงบนิ่ง กระแสยังคงมีลักษณะขุ่น และอุณหภูมิน้ำสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย วิสัยทัศน์ในการท่องเที่ยวแย่ แต่กลับเป็นผลดีกับการวางลอบ และตกเบ็ด โดยเฉพาะการตกเบ็ดปลาอินทรี (king mackerel) กระแสลมตะวันตกเฉียงเหนือ (เบือย ลาไวย์) ลักษณะการพัดของกระแสลมแรง – เบาสลับกันไป จึงส่งผลให้ลักษณะคลื่นสูงบ้าง ไม่สูงบ้าง ขาดต่อการท่องเที่ยวทางทะเล กระแสน้ำมีอุณหภูมิอุ่นขึ้นเล็กน้อย มองไกลเป็นสีส้มอ่อน

1.1) กระแสลมในช่วงฤดูร้อน ได้แก่ กระแสลมเหนือ (ทารา) มีกระแสลมเป็นครั้งคราว บางครั้งมีลมแรงมาก บางครั้งกระแสลมเบาลง กระแสน้ำมีลักษณะขุ่น และเย็น ขาดต่อการท่องเที่ยวไปยังชายฝั่ง กระแสลมใต้ (ไทมอ มาทา อะไร) เป็นกระแสลมแรง ขาดต่อการท่องเที่ยวไปยังชายฝั่ง กระแสลมตะวันออก (ไทมอ รัมมาค) เป็นกระแสลมแรง เมื่อเข้าสู่เดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคม กระแสลมในทะเลนิ่ง ทะเลเริ่มปลอดโปร่ง และกระแสลมตะวันออกเฉียงใต้ (ซีละเทท) กระแสลมแรง

2) น้ำขึ้นน้ำลง ในวันขึ้น 11-15 ค่ำ หรือแรม 11-15 ค่ำ จะเป็นช่วงที่น้ำขึ้นลงต่างกัน น้ำไม่นิ่ง กระแสน้ำทำให้ลำบากแก่การดำน้ำ ชาวเลจึงหยุดออกเรือในช่วงนี้ ช่วงขึ้น 7-9 ค่ำ

หรือแรม 7-9 ค่ำ เป็นช่วงน้ำขึ้น แต่น้ำลงต่างระดับต่างกันไม่มากทำให้น้ำนิ่ง กระแสน้ำจึงไม่แรง มรสุมน้อย เหมาะแก่การดำน้ำ และตกปลา ช่วงวันขึ้น 4 - 6 ค่ำ หรือแรม 4 - 6 ค่ำ กระแสน้ำไม่แรง มาก เหมาะแก่การดำหอย จนเข้าสู่ขึ้น 11-15 ค่ำ หรือแรม 11-15 ค่ำ มักจะเกิดมรสุม และพายุแรง เหมาะแก่การวางลอบ ทั้งนี้การขึ้นลงของกระแสน้ำ ปลาบางชนิดมีมากในช่วงน้ำลง ส่วนช่วงน้ำขึ้น มีการกระจายตัวของกุ้ง หลังจากน้ำลงกุ้งมักรวมกันจะไปรวมกันในร่องน้ำ ในด้านการท่องเที่ยว น้ำลด ทั้งข้างขึ้น-แรม เกาะหลีเป๊ะกลายเป็นจุดเด่น ที่ทำให้ปรากฏส่วนกว้างใหญ่ของปะการังโผล่ขึ้นมาให้เห็น ซึ่งสามารถลงไปสัมผัสกับปะการังนั้นโดยตรง

3) ลักษณะทางกายภาพที่ของทะเล (สี ความขุ่น ใส) น้ำทะเลนิ่ง และความเย็นของน้ำทะเลที่เย็นกว่าปกติ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าบริเวณนั้น ไม่มีปลาอาศัยอยู่ หากมองออกไปไกลๆ น้ำทะเลใส ชาวเลจะไม่จับสัตว์น้ำเนื่องจาก สัตว์น้ำจำพวกปลา และกุ้งจะง่ายต่อการมองเห็น แต่กลับเป็นผลดีต่อการไชหมึก เพราะหมึกจะมองเห็นเหยื่อใน ไซ้ได้ง่าย นอกจากนี้คาดเดาได้ว่าตามบริเวณหินปะการัง กองหินใต้ทะเลมีพวกปลาเก๋า ปลาแดง ปลาหมึกอยู่รวมกันเป็นฝูง อีกทั้งบริเวณนี้ยังเหมาะแก่การวางเบ็ด ตกหมึก แต่ไม่เหมาะกับการวางอวน เนื่องจากกระแสน้ำอาจพัดอวนไปโดนแนวปะการัง ทำให้เครื่องมือจับสัตว์น้ำเสียหาย

4) ลักษณะทางชีวภาพที่ของสิ่งมีชีวิตอื่นในทะเล การสังเกตฝูงปลา โดยดูจากพฤติกรรมสัตว์น้ำ เช่น ปลากระโดดขึ้นเหนือน้ำในระดับตื้น แสดงว่าหน้าดินใต้น้ำบริเวณนั้นมีปลาฝูงใหญ่อาศัยอยู่ หากปลากระโดดสูงเหนือระดับผิวน้ำ แสดงว่าใต้น้ำมีปลาอยู่ปริมาณไม่มากนัก นอกจากนี้หากปลากระโดดสูงมาก แสดงว่ากำลังตกใจบางสิ่งใต้น้ำ (การสังเกตทั้งหมดใช้ในสังเกตปลาหลังเขียว ปลามง ปลาอินทรี)

5) ทักษะ และความชำนาญในการออกทะเล ชาวเลมักนิยมทำการหมายเกาะ คือ การวาดเส้นเชื่อมในใจระหว่างเกาะหนึ่งกับอีกเกาะหนึ่ง เพื่อคำนวณระยะทางแบบง่าย นอกจากนี้หากบริเวณใดเป็นแนวปะการัง กองหิน ใช้การไดยินโดยแนบหูกับท้องเรือ บริเวณที่ได้ยินเสียงน้ำกระทบกันเสียงดัง แสดงว่ามีแนวปะการังบริเวณนั้น ชาวเลบางคนใช้ศิระชะจุ่มน้ำเพื่อหาฝูงปลา และวางอวนกุ้ง ทำให้ไดยินเสียงปลาหน้าดิน เพื่อบอกตำแหน่งฝูงกุ้ง ปลาลามะ และปลาแมว นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตจากนกนางนวล มักเข้ามากินปลาในบริเวณใกล้เคียง หรือทำการสังเกตจากสีน้ำทะเล หากบริเวณใดมีสีขาว แสดงว่าบริเวณนั้นเป็นป่าทราย ไม่มีปะการัง อาจพบเห็นหอยเม่น และปลาดาวเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบเห็นชาวเลสูงอายุใช้การทำนาย และการคาดเดาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ คือการมองหาแสงดาวระยับทางทิศหัวนอน (ทิศเหนือ) หมายถึง วันรุ่งขึ้นอาจจะเกิดลมแรง จึงไม่นิยมออกเรือหาปลา

จากผลการศึกษาเบื้องต้นชาวเลใช้ทักษะ และความชำนาญในการออกทะเล ประกอบกับการทำนาย และการคาดเดาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ควบคู่กับการสังเกตลักษณะทาง ภายภาพที่ของทะเล น้ำขึ้นน้ำลง และกระแสน้ำ กระแสลมควบคู่กันไป พบว่า ชาวเลสามารถจับ สัตว์น้ำหลักๆ รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้จับ บริเวณที่พบสัตว์น้ำบ่อยครั้ง จนถึงกระบวนการส่งจำหน่าย ดังแสดงใน (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 สัตว์น้ำที่ชาวเลพบบ่อยครั้งบริเวณรอบเกาะหลีเป๊ะ

ชนิดสัตว์	ชนิดที่พบบ่อย	บริเวณที่พบ	วิธีการจับ	ราคาจำหน่าย	วิธีการจำหน่าย
ปลา	ปลาเก๋า, ปลามง ปลาสลิคทะเล, ปลา สลิคหิน, ปลาเหลือง ญี่ปุ่น, ปลาอินทรี, ปลาหูช้าง, ปลาแก้มแดง , ปลาสาก, ปลานกแก้ว , ปลาหางแข็ง, ปลา คุกทะเล	ข้างเกาะ, ข้าง หลังเกาะ, แนวปะการัง	เหล็กแทง ปลา, อวน, ลอบ, เบ็ด	ไม่เกิน 500/กก.	พ่อค้าคนกลาง, เจ้า แก่เจ้าของเรือ, นำไปส่งที่ทำเรือ ปากบารา ขาย ร้านอาหารบนเกาะ
กระเบน	ท้องขาว	ตามพื้นทราย ใต้ทะเล	อวน	ไม่ระบุ (ขาย ทั้งตัวไม่ชั่งกก.)	ขายร้านอาหารบน เกาะ
ปลาหมึก	หมึกกล้วย, หมึกหอม, หมึกกระดอง	รอบเกาะ และ เกาะ	ตกเบ็ด และ อวน	ไม่ระบุ (ขาย ทั้งตัวไม่ชั่งกก.)	ขายร้านอาหารบน เกาะ
กุ้ง	กุ้งมังกร	ข้างเกาะ, ข้าง หลังเกาะ,	อวน	ไม่เกิน 500/กก.	พ่อค้าคนกลาง, เจ้า แก่เจ้าของเรือ, ร้านอาหารบนเกาะ
ปู	ปูหิน, ปูเขา, ปูม้า	ข้างเกาะ, ข้าง หลังเกาะ, แนวปะการัง	ติดมากับลอบ ใช้ไฟฉาย ส่องในเวลา กลางคืน	ไม่เกิน 200/กก.	พ่อค้าคนกลาง, เจ้า แก่เจ้าของเรือ, นำไปส่งที่ทำเรือ ปากบารา
หอย	หอยนมสาว, หอย มะระ, หอยหน้ายักษ์, หอยมุกโจ่ง, หอยตีน ช้าง	ข้างเกาะ, ข้างหลังเกาะ	มือเปล่า	หน้ายักษ์ทั้ง เปลือก 30/กก. แกะเนื้อ 230/กก.	นำไปส่งที่ทำเรือ ปากบารา, ขาย ร้านอาหารบนเกาะ
ปลิงทะเล (ปัจจุบัน ห้ามจับ)	กาหมาด เลือด สมร นม พญานาคราชย์ ลั๊กกี้ คอเทศ	รอบเกาะ และ เกาะใกล้เคียง มักพบตามแนว โขดหิน	มือเปล่า	แบบทำแห้ง 1,500-1,700/ กก.	พ่อค้าคนกลาง, เจ้า แก่เจ้าของเรือ, นำไปส่งที่ทำเรือ ปากบารา

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ชนิดสัตว์	ชนิดที่พบมาก	บริเวณที่พบ	วิธีการจับ	ราคาจำหน่าย	วิธีการจำหน่าย
มันทะเล	มันไข่	รอบเกาะ และ เกาะใกล้เคียง มักพบตามพื้น ทรายใต้ทะเล	ไม้ป้าง	ตัวมัน 500 ไข่มัน 100	พ่อค้าคนกลางสั่ง จับพิเศษ, นำไปส่ง ที่ทำเรือปากบารา
ปลา สวยงาม	ปลาลิงโต ปลาโนรี (ปัจจุบันห้ามจับ)	ข้างเกาะ, ข้าง หลังเกาะ, แนว ปะการัง	อวน	ไม่ระบุ	พ่อค้าคนกลางสั่ง จับพิเศษ

เครื่องมือในการประกอบอาชีพ และลักษณะการจับสัตว์น้ำ ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรในการประกอบอาชีพ ที่ต้องใช้ควบคู่กับลักษณะการจับสัตว์น้ำ พบว่าเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ อาทิเช่น เรือหางยาว 15 ลำ เรือไม่มีเครื่องยนต์ 6 ลำ ลอบ 34 ลูก อวนดัก 18 ปาก เหล็กแทงปลา 13 ด้าม อวนถ่วง 19 ปาก 29 คัน ไม้ป้าง 10 ด้าม ในส่วนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพที่เป็นของตัวเอง ดังนี้ เรือหางยาว 48 ลำ เรือไม่มีเครื่องยนต์ 9 ลำ ลอบ 56 ลูก อวนดัก 7 ปาก เหล็กแทงปลา 45 ด้าม อวนถ่วง 4 ปาก 62 คัน ไม้ป้าง 30 ด้าม วัตถุประสงค์ในการจับสัตว์น้ำของครัวเรือนทั้งหมดเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย ร้อยละ 81.34 โดยลักษณะการจับสัตว์น้ำในครัวเรือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.12 เมื่อจับสัตว์น้ำไม่ได้ขนาดมาจะปล่อยกลับสู่ทะเล และส่วนน้อยร้อยละ 6.78 ยังคงจับปลาในฤดูวางไข่ และร้อยละ 12.71 จับสัตว์น้ำตามแนวปะการัง ทั้งนี้ยังทำให้ทราบว่าชุมชนชาวเลมีการจับสัตว์น้ำตลอดทั้งปี คิดเป็นร้อยละ 83.90 อีกทั้งยังมีการจับสัตว์น้ำในฤดูมรสุมอีกด้วยคิดเป็นร้อยละ 70.34 อย่างไรก็ตามในส่วนของความคิดเห็นต่อความรู้และทักษะความชำนาญในการประกอบอาชีพ พบว่า ร้อยละ 94.92 ต้องการอนุรักษ์ความเป็นอนุรักษ์วิถี รองลงมาร้อยละ 72.88 ต้องการให้รุ่นหลังอนุรักษ์ทักษะไว้ และร้อยละ 61.86 ต้องการให้คนรุ่นหลังใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ต่อไป (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 เครื่องมือในการประกอบอาชีพ และลักษณะการจับสัตว์น้ำ

รายการ	รวม (N=118)	
	จำนวน	ร้อยละ
เครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ		
เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เป็นของเจ้าแก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เรือหางยาว (n=63)	15	23.81 ⁷
เรือไม่มีเครื่องยนต์ (n=15)	6	40.00 ³
ลอบ (n=90)	34	37.78 ⁴
อวนดัก (n=25)	18	72.00 ²
เหล็กแทงปลา (n=58)	13	22.41 ⁸
อวนถ่วง (n=23)	19	82.61 ¹
เบ็ด (n=91)	29	31.87 ⁵
ไม้ป้าง (n=40)	10	25.00 ⁶
หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าร้อยละจากน้อยไปมาก		
เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เป็นของตนเอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เรือหางยาว (n=63)	48	76.19
เรือไม่มีเครื่องยนต์ (n=15)	9	60.00
ลอบ (n=90)	56	62.22
อวนดัก (n=25)	7	28.00
เหล็กแทงปลา (n=58)	45	77.59
อวนถ่วง (n=23)	4	17.39
เบ็ด (n=91)	62	68.13
ไม้ป้าง (n=40)	30	75.00
วัตถุประสงค์ในการจับสัตว์น้ำของครัวเรือน (n=118)		
บริโภคในครัวเรือน	118	100.00
นำไปจำหน่าย	96	81.34

ตารางที่ 20 (ต่อ)

รายการ	รวม (N=118)	
	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการจับสัตว์น้ำในครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
จับสัตว์น้ำตลอดทั้งปี	99	83.90
จับสัตว์น้ำเฉพาะฤดูมรสุม	83	70.34
จับปลาในฤดูวางไข่	8	6.78
จับสัตว์น้ำตามแนวปะการัง	15	12.71
ปล่อยสัตว์น้ำไม่ได้ขนาดลงทะเล	117	99.12
มีความคิดเห็นต่อความรู้/ทักษะความชำนาญในการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ให้รุ่นหลังอนุรักษ์ทักษะไว้	86	72.88
ให้รุ่นหลังใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้	73	61.86
อนุรักษ์ความเป็นอนุรักษ์วิถี	112	94.92

นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ ทรัพยากรทางประเพณี/วัฒนธรรมและอนุรักษ์และฟื้นฟู ทั้งนี้มีบางประเพณีที่กำลังจะสูญหายไปจากสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน พบว่าร้อยละ 49.76 คือพิธีตุลละบาลา เป็นพิธีสะเดาะเคราะห์ของชาวเลเกาะหลีเป๊ะที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ รองลงมาร้อยละ 46.83 คือพิธีปูยาลาโว้ย เป็นพิธีบูชาทะเล และน้อยที่สุดร้อยละ 34.15 คือปูยาปินยู เป็นพิธีบูชาเต่าทะเล ซึ่งเป็นพิธีสำคัญอีกอย่างหนึ่งของชุมชนบนเกาะหลีเป๊ะ นอกจากนี้ยังพบว่า พิธีที่ปัจจุบันยังคงพบเห็นในทุกๆปี คือประเพณีลอยเรือ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมและได้ชมกันได้ในช่วง 15 คำ เดือน 6 และ เดือน 11

ประเพณีที่ต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน มีค่าเฉลี่ยร้อยละที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้ ร้อยละ 45.85 พิธีตุลละบาลาเป็นประเพณีที่ต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างเร่งด่วนอันดับแรก ร้อยละ 44.39 พิธีปูยาปินยู และร้อยละ 40.00 พิธีปูยาลาโว้ย ร้อยละ 37.56 พิธีลอยเรือ ตามลำดับ นอกจากนี้มีความเห็นว่าต้องการให้คนภายนอกเรียนรู้และเข้ามาศึกษาถึงประเพณี วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 43.41 เนื่องจากร้อยละ 32.68 เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป ร้อยละ 16.68 เพื่อให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และร้อยละ 5.85 เพื่อต้องการขอทุนสนับสนุน (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 ทรัพยากรทางประเพณี/วัฒนธรรมและอนุรักษ์และฟื้นฟู

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
ประเพณีที่กำลังสูญหาย		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ลอยเรือ	0	0
ปุยปิ่นยู	70	34.15
ตุลละบาลา	96	46.83
ปุยลาโว้ย	102	49.76
ประเพณีที่ต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ลอยเรือ	177	37.56
ปุยปิ่นยู	91	44.39
ตุลละบาลา	94	45.85
ปุยลาโว้ย	82	40.00
ต้องการให้คนภายนอกเรียนรู้/เข้ามาศึกษาถึงประเพณีวัฒนธรรม		
ไม่ต้องการ	116	56.59
ต้องการ (n=89) (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	89	43.41
ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย	33	16.68
ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป	67	32.68
เพื่อต้องการขอทุนสนับสนุน	12	5.85

4.2 การแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

จากผลการศึกษาคูณภาพที่ พบว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอดีตเคยเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์ ถูกเปลี่ยนสภาพไปเป็นสวนมะพร้าว และก่อสร้างบ้านเรือน หลังจากความเจริญเข้ามา ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น การคมนาคมสะดวกขึ้น การก่อสร้างรีสอร์ท ที่พัก สถานที่ให้บริการทั้งของภาครัฐและเอกชนจึงเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การบุกรุกหรือซ้อนทับการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ป่าไม้ และบริเวณหน้าหาด รวมถึงพื้นที่ใจกลางเกาะกลายสภาพเป็นทุ่งหญ้าเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรบนเกาะทั้งที่อยู่เดิม และประชากรแฝง รวมถึงบริเวณหน้าหาดทั้ง 3 ด้าน มีการเพิ่มจำนวนรีสอร์ทและที่พัก จากการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว จึงทำให้เกาะหลีเป๊ะถูกใช้เป็นที่ท่องเที่ยวและพักผ่อน

หย่อนใจ เป็นศูนย์รวมที่พัก รีสอร์ท และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือนหมู่เกาะอาดัง - ราวี

ทั้งนี้หากมองย้อนไปในด้านการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ไม่มีอาชีพเกษตรกรรม เพียงอย่างเดียวหลงเหลืออยู่แล้ว ชาวเลมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรทางธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในช่วงฤดูท่องเที่ยว ชาวเลจึงปรับเปลี่ยนอาชีพจากหาสัตว์ทะเลไปรับจ้างขับเรือนำเที่ยว เป็นพนักงานในรีสอร์ท บ้างก็เปิดร้านขายของชำ ร้านอาหาร เป็นต้น พอเข้าสู่ช่วงฤดูมรสุม ไม่มีนักท่องเที่ยว ชาวเลจึงกลับมาทำอาชีพประมง จับสัตว์น้ำส่งขายบนฝั่ง หรือส่งให้เจ้าแก่นบนเกาะที่เข้ารับซื้อ เป็นต้น ทั้งนี้จากข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่าแนวโน้มที่จะใช้แปรสภาพเพื่อการประกอบอาชีพต่อไปได้อีก 10 ปี ข้างหน้า มากที่สุดร้อยละ 94.63 สัตว์น้ำ รองลงมาร้อยละ 90.73 น้ำทะเล และร้อยละ 45.37 ที่ดินตามลำดับ การแปรสภาพด้านทักษะ/ความชำนาญในการประกอบอาชีพของท่านถูกนำมาใช้ร้อยละ 89.27 เทคนิค/วิธีการจับสัตว์น้ำร้อยละ 83.90 ทำอุปกรณ์จับสัตว์น้ำร้อยละ 78.05 ขับเรือนำเที่ยว การแปรสภาพด้านค่านิยมและความเชื่อในการประกอบอาชีพร้อยละ 93.17 เสี่ยงทายในการประกอบอาชีพ การแปรสภาพด้านทรัพยากรทุนที่ดินในการประกอบอาชีพของท่านร้อยละ 95.24 ขายเพื่อนำเงินมาใช้หนี้ร้อยละ 89.76 และบางรายที่ไม่ขาย นิยมนำที่ดินไปสร้างบ้านที่อยู่อาศัยต่อไป โดยส่วนมากทุนในการประกอบอาชีพร้อยละ 79.51 จะมาจากเงินออม ประกอบกับมีความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนเป็นแบบเครือญาติมากถึงร้อยละ 92.20 และ ความผูกพันระหว่างชุมชนกับทรัพยากรชายฝั่งยังมีส่วนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 96.10 รองลงมาร้อยละ 88.78 เพื่อรักษาความเชื่อ เพื่อรักษาประเพณี/ค่านิยมและเพื่อความอยู่รอด ร้อยละ 88.78 ร้อยละ 78.05 และร้อยละ 60.98 ตามลำดับ (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 การแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
แนวโน้มการแปรสภาพทรัพยากรเพื่อการประกอบอาชีพ 10 ปี		
ข้างหน้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ป่าไม้	29	14.15
สัตว์น้ำ	194	94.63
น้ำทะเล	186	90.73
ชุมชน	75	36.59
ที่ดิน	93	45.37
การแปรสภาพด้านทักษะ/ความชำนาญในการประกอบอาชีพ		
(ตอบได้ มากกว่า 1 ข้อ)		
ขับเรือนำเที่ยว	160	78.05
รับจ้างเฝ้าแก้มจับสัตว์น้ำ	94	45.83
ทำอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ	172	83.90
เทคนิค/วิธีการจับสัตว์น้ำ	183	89.27
ลักษณะการแปรสภาพด้านค่านิยมและความเชื่อในการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เสี่ยงทายในการประกอบอาชีพ	191	93.17
มีเครื่องอำนวยความสะดวกเหมือนเพื่อนบ้าน	82	40.00
มีเงินในการเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น	50	24.39
มีเงินเก็บเพิ่มขึ้น	94	47.80
มีเป็นที่นับหน้าถือตาของคนในชุมชน	67	32.68
การแปรสภาพด้านทรัพยากรทุนที่ดินในการประกอบอาชีพ		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ขายที่ดิน	21	10.24
ขายเพื่อนำเงินมาใช้หนี้	20	9.52
ขายเพื่อนำเงินไปใช้จ่ายในครัวเรือน	12	5.71
ขายเพื่อนำเงินส่งบุตรเรียนต่อ	10	4.76
ขายเพื่อนำเงินไปปลูกบ้านหลังใหม่	9	4.28
ขายเพื่อนำเงินไปประกอบกิจการอื่น	8	3.81

ตารางที่ 22 (ต่อ)

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ขาย	184	89.76
ทำบ้านพัก/โฮมสเตย์บริการนักท่องเที่ยว	11	5.98
ปลูกผัก ผลไม้ เลี้ยงสัตว์เพื่อไว้ขาย	2	1.09
เก็บเป็นที่ดินว่างเปล่า	71	38.59
สร้างบ้าน	100	54.35
ทรัพยากรชุมชน		
ทุนในการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เงินออม	163	79.51
กองทุน	54	26.34
มรดก	27	13.17
กู้ยืม	91	44.39
ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนเป็นแบบเครือข่าย		
ใช่	189	92.20
ไม่ใช่	16	7.80
ความผูกพันระหว่างชุมชนกับทรัพยากรชายฝั่ง		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เพื่อความอยู่รอด	125	60.98
เพื่อรักษาประเพณี/ค่านิยม	160	78.05
เพื่อรักษาความเชื่อ	182	88.78
เพื่อการประกอบอาชีพ	197	96.10

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการใช้ทรัพยากรย่อมก็ให้เกิดผลกระทบไม่ว่าจะผลกระทบทางบวก หรือทางลบ ซึ่งผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่งพบว่า จากความคิดเห็นของคนในชุมชนในประเด็น สัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งน้อยลงจากกิจกรรมท่องเที่ยว มีการบุกรุกเข้าทำประมงใกล้ชายฝั่งมากขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันในการจับสัตว์น้ำบริเวณใกล้เขตอุทยาน เกิดการแย่งชิงน้ำจืดในฤดูแล้งโดยการขุดบ่อบาดล ไม่มีที่ดินทำกินเนื่องจากขายให้กับนายทุน ขาดแคลนของป่าเนื่องจากพื้นที่ป่าลดลง ปริมาณปลิงทะเลใกล้ฝั่งลดลงเนื่องจากค้าปลิงมากเกินไป และน้ำมันเรือส่งผลทำให้วิสัยทัศน์ของน้ำบริเวณชายฝั่งเสื่อมโทรม มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งเรียงลำดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ (1)

สัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งน้อยลงจากกิจกรรมท่องเที่ยว (2) ไม่มีที่ดินทำกินเนื่องจากขายให้กับนายทุน
(3) ปริมาณปลิงทะเลใกล้ฝั่งลดลงเนื่องจากค่าปลิงมากเกินไป (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)													
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย		\bar{X}	S.D.
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. เกิดการแย่งชิงน้ำจืดในฤดูแล้งโดยการขุดบ่อบาดาล	58	28.30	88	42.90	42	20.50	7	3.40	4	2.00	6	2.90	3.83 ⁵	1.12
2. ขาดแคลนของป่าเนื่องจากพื้นที่ป่าลดลง	58	28.30	77	37.60	53	25.90	11	5.40	0	0.00	6	2.90	3.80 ⁶	1.09
3. ปริมาณปลิงทะเลใกล้ฝั่งลดลงเนื่องจากค่าปลิงมากเกินไป	66	32.20	89	43.40	33	16.10	10	4.90	2	1.00	4	2.00	3.98 ³	1.10
4. สัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งน้อยลงจากกิจกรรมท่องเที่ยว	76	37.10	89	43.40	28	13.70	2	1.00	6	2.90	4	2.00	4.05 ¹	1.06
5. ไม่มีที่ดินทำกินเนื่องจากขายให้กับนายทุน	71	34.60	88	42.90	34	16.60	8	3.90	0	0.00	4	2.00	4.02 ²	0.99
6. น้ำมันเรือส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของน้ำบริเวณชายฝั่งเสื่อมโทรม	49	23.90	85	41.50	44	21.50	7	3.40	6	2.90	14	6.80	3.60 ⁹	1.34
7. มีการบุกรุกเข้าทำประมงใกล้ชายฝั่งมากขึ้น	58	28.30	79	38.50	42	20.50	8	3.90	4	2.00	14	6.80	3.67 ⁸	1.35
8. ปลาที่อยู่เป็นฝูงใหญ่อยู่ใกล้ชายฝั่งมากขึ้นส่งผลให้ระบบนิเวศเสียสมดุล	74	36.10	71	34.60	39	19.00	10	4.90	5	2.40	6	2.90	3.88 ⁴	1.19
9. ความไม่เท่าเทียมกันในการจับสัตว์น้ำใกล้เขตอุทยาน	68	33.20	74	36.10	36	17.60	9	4.40	7	3.40	11	5.40	3.75 ⁷	1.3

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง พบว่า คนในชุมชนมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดในการที่บุตรหลานได้เข้าไปเรียนหนังสือในเมือง การนำเข้าทรัพยากรจากภายนอกมากขึ้น มีเครื่องอำนวยความสะดวกเพียงพอ และการเกิดธุรกิจและกิจการที่หลากหลายขึ้น โดยร้อยละ 35.10 มีการนำเข้าทรัพยากรจากภายนอกมากขึ้น ร้อยละ 37.10 บุตรหลานได้เข้าไปเรียนหนังสือในเมือง นอกจากนี้ ร้อยละ 31.70 มีเครื่องอำนวยความสะดวกเพียงพอ และร้อยละ 31.70 เกิดธุรกิจและกิจการที่หลากหลายขึ้น ซึ่งค่าเฉลี่ยที่สูงเป็นอันดับ 1 คือ บุตรหลานได้เข้าไปเรียนหนังสือในเมือง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.93 ซึ่งหมายถึงมีความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. เกิดความฟุ้งเฟ้อมากขึ้น	67	32.70	81	39.50	40	19.50	7	3.40	2	1.00	8	3.90	3.88 ²	1.17
2. ใช้ทรัพยากรเกินขีดความสามารถ ของพื้นที่ที่จะรองรับได้	52	25.40	82	40.00	50	24.40	8	3.90	4	2.00	9	4.40	3.70 ⁶	1.20
3. มีเครื่องอำนวยความสะดวกเพียงพอ	65	31.70	85	41.50	34	16.60	10	4.90	2	1.10	9	4.40	3.84 ³	1.21
4. บุตรหลานได้เรียนหนังสือในเมือง	76	37.10	83	40.50	26	12.70	5	2.40	6	2.90	9	4.40	3.93 ¹	1.25
5. มีการนำเข้าทรัพยากรจากภายนอก มากขึ้น	72	35.10	80	39.00	25	12.20	5	2.40	7	3.40	16	7.80	3.77 ⁴	1.44
6. เกิดธุรกิจและกิจการที่หลากหลายขึ้น	65	31.70	71	34.60	44	21.50	10	4.90	6	2.90	9	4.40	3.74 ⁵	1.28
7. คนจากภายนอกอพยพเข้ามามากขึ้น	50	24.40	92	44.90	40	19.50	6	2.90	6	2.90	11	5.40	3.67 ⁷	1.26
8. วิถีชีวิตความเป็นของคนในชุมชน เปลี่ยนแปลง	53	25.90	86	42.00	42	20.50	9	4.40	4	2.00	11	5.40	3.69 ⁸	1.26
9. ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน รัฐและเอกชน	48	23.40	95	46.30	40	19.50	6	2.90	4	2.00	12	5.90	3.69 ⁸	1.25

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

4.3 ความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรชายฝั่ง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรชายฝั่ง

จากการศึกษาเชิงคุณภาพที่ และการสำรวจเชิงพื้นที่ พบว่าทรัพยากรชายฝั่งที่ทำหน้าที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว อันได้แก่ ชายหาด โขดหิน แนวปะการัง น้ำทะเล สัตว์ทะเล ทัศนียภาพที่ ชุมชนชาวเลและวิถีความเป็นอยู่ ทรัพยากรชายฝั่งเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับการดำรงชีพของชาวเลเกาะหลีเป๊ะอย่างแยกกันไม่ออก ชาวเลใช้ทรัพยากรชายหาดเพื่อการจอดเรือ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ ขณะที่นักท่องเที่ยวใช้ชายหาดในการนอนอาบแดด และชมทัศนียภาพที่ ส่วนทรัพยากรน้ำทะเล สัตว์ทะเล แนวปะการัง ชาวเลใช้ทรัพยากรเหล่านี้เพื่อการดำรงชีพ และการยังชีพ นักท่องเที่ยวใช้ทรัพยากรนี้เพื่อความบันเทิง การผจญภัย เช่น กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น-น้ำลึก พายเรือคายัค เดินเล่นชายหาด ว่ายน้ำ ชมพระอาทิตย์ขึ้น-ตก เป็นต้น ส่วนชุมชนชาวเลและวิถีความเป็นอยู่ของชาวอุรักลาโว้ยเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำบริเวณรอบเกาะ ในขณะที่นักท่องเที่ยวใช้ทรัพยากรนี้เพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติชุมชน วิถีความเป็นอยู่ เช่น ศึกษาประวัติเกาะหลีเป๊ะที่ศาลโตะฉิมรี ชมการประกอบพิธีลอยเรือ และชมการทำลอบจับสัตว์น้ำ เป็นต้น ทั้งนี้จากการทำแผนที่ชุมชน ทำให้ทราบถึงข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรชายฝั่งที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวก และทางลบในหลายด้าน ทั้งนี้จึงเกิดคำถามขึ้นมาว่า “ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเข้ามาจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่ได้รับผลกระทบอย่างไร”

1. ปัญหาด้านกายภาพที่ (1.1) ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ระบบประปา ไฟฟ้า ซึ่งมีการพัฒนาที่รวดเร็วจนเกินไป ส่งผลกระทบต่อชาวเลยากต่อการปรับตัว ชาวเลนิยมปั่นไฟใช้เองเกือบทุกครัวเรือน หากต้องการใช้บริการจากบริษัทเอกชนต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง อีกทั้งเมื่อสร้างถนนคอนกรีตขึ้น เป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างรถจักรยานยนต์เพิ่มมากขึ้น (1.2) ปัญหาการก่อสร้างรีสอร์ท ส่วนใหญ่จะเป็นการแบ่งแยกพื้นที่ของใครของมัน เป็นสัดส่วน มีถนน หรือกำแพงกั้น ผลกระทบทางลบ คือ ทำลายทัศนียภาพที่และความไม่กลมกลืนกันของสภาพแวดล้อม และจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลให้เกิดการเก็งกำไรจากการซื้อขายที่ดินในราคาสูง จึงนำมาซึ่งการบุกรุกที่ดินตามมา

2. ปัญหาด้านชีวภาพที่ (2.1) ปัญหาการใช้น้ำ ผลกระทบทางลบ คือ มีการขุดบ่อบาดาลขึ้นมาใช้มากขึ้น ส่งผลให้ไม่มีน้ำใช้อย่างเพียงพอในฤดูแล้ง ผลกระทบทางบวก คือ อิทธิพลของการท่องเที่ยวทำให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติ และอุทยานแห่งชาติ เพราะการท่องเที่ยวทาง

ธรรมชาติย่อมอาศัยความสมบูรณ์ของระบบนิเวศเป็นสิ่งสำคัญ (2.2) ปัญหาขยะ ผลกระทบทางลบ คือ การเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีการนำอาหารจากฝั่งเข้ามามากขึ้น ประกอบกับ สุขอนามัยในการทิ้งขยะของชาวเล ไม่มีวัฒนธรรมในการทิ้งขยะ จึงทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้การปล่อยของเสียออกสู่ทะเลของรีสอร์ทขนาดใหญ่ย่อมทำให้สภาพแวดล้อมทางชีวภาพ ที่ และระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป

3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาค่าครองชีพสูง ผลกระทบทางลบ คือ เมื่อธุรกิจท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สินค้าอุปโภค-บริโภคมีราคาสูงตามไปด้วย ชาวเลที่มีรายได้น้อย ได้รับผลกระทบอย่างมาก ส่วนผลกระทบทางบวก คือ การท่องเที่ยวสามารถกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น เกิดการจ้างงาน ช่วยลดการอพยพแรงงานเข้าไปสู่เมือง นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น และช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนคิดค้นทรัพยากรส่วนเกินไว้ค่ามาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก อีกทั้งการท่องเที่ยวทางทะเลเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาเที่ยวเกาะหลีเป๊ะ

4. ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม (4.1) ปัญหาสถานเริงรมณ์และโสเภณี ส่งผลกระทบทางลบ คือ ค่านิยม และโครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป เริ่มบริโภคสินค้าที่ทันสมัยขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือ รถจักรยานยนต์ เกิดปัญหาเพศพาณิชย์ เป็นต้น (4.2) ปัญหาการแต่งกาย ผลกระทบทางลบ คือ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ แต่งกายแบบง่าย ๆ คนท้องถิ่นเกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษา และวัตถุนิยม เป็นต้น ผลกระทบทางบวก คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดรายได้ ส่วนหนึ่งนำไปใช้บำรุงสภาพแวดล้อม และพัฒนาชุมชน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ของชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เช่น พิธีลอยเรือ นอกจากนี้ยังเกิดการฟื้นฟูงานฝีมือของท้องถิ่นให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น การทำลอบ และอุปกรณ์จับปลาอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าใจบริบทในเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้น จึงได้ทำการสำรวจเชิงพื้นที่ในขั้นตอนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ อำพร วิริยโกศล และคณะ (2548) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชน: กรณีศึกษาหมู่บ้านเกาะหลีเป๊ะ พบว่า ผลกระทบด้านบวกที่เกิดขึ้นมีดังนี้ ด้านเศรษฐกิจชุมชนมีการกระจายรายได้ และการจ้างงานทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น การบริการ สาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกมีมากขึ้น ผลกระทบด้านลบ มีดังต่อไปนี้ ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาขยะ ค่าครองชีพสูง สภาพแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมถูกทำลาย ปัญหาเพศพาณิชย์ การร่วมมือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่อุทยานมีน้อยมาก

จากผลการสำรวจเชิงพื้นที่ พบว่าเกาะหลีเป๊ะในปี 2554 มีการกระจายตัวของหมู่บ้านหนาแน่นขึ้น พบว่าขนาดพื้นที่ชุมชนมีขนาดเล็ก และมีการกระจายตัวเป็นกลุ่มเล็กๆ อยู่

รอบเกาะ มีการเปิดพื้นที่ใหม่เพื่อตั้งชุมชน บางส่วนอยู่ด้านทิศตะวันตกของเกาะ ซึ่งในสมัยก่อน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวเลมักจะสร้างบ้านเรือนใกล้ทะเล แต่เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทางด้านทิศตะวันตกของเกาะเป็นพื้นที่ลาดชันไม่เหมาะกับการตั้งชุมชน และอยู่ห่างไกลทะเล อีกทั้งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินไปเป็นของกลุ่มผู้ประกอบการเข้ามาซื้อเช่า หรือขายสิทธิ์ให้นายทุนเพื่อประกอบธุรกิจท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของสถานประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยว ร้านอาหาร และร้านสะดวกซื้อเกิดขึ้นมากมาย ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดิน พื้นที่ป่า พื้นที่อนุรักษ์ลดขนาดลง เนื่องจากการเปิดพื้นที่ใหม่เพื่อการใช้ประโยชน์มากขึ้น ประกอบกับระบบไฟฟ้า ประปา และการสื่อสารที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น หน่วยงานราชการเข้ามาให้บริการกับประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เส้นทางเดิน รวมถึงสถานีนอนามัย โรงเรียน และวัด เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่บริเวณชายหาดของเกาะหลีเป๊ะ ยังมีถึง 3 ด้าน ด้านหาดพัทธา (บันดาหยา) หาดนี้มีรีสอร์ตค่อนข้างหนาแน่น ช่วงเย็นค่ำยังใช้ประโยชน์โดยกลายเป็นที่นั่งรับประทานอาหาร ลานหน้าหาดในหลายรูปแบบอีกด้วย ส่วนหาดชาวเล (ชันไรซ์) หน้าหาดหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นหาดที่ยาวที่สุด ประกอบด้วยหน่วยงานราชการ รีสอร์ต และที่พักอาศัยชาวเล หาดประมง (หาดชันเซท) เป็นหาดที่เล็กที่สุด หันหน้าไปทางทิศตะวันตก จึงทำให้เป็นจุดเด่นในการชมวิวพระอาทิตย์ตกได้ในบริเวณนี้

ทั้งนี้พื้นที่ป่า และพื้นที่ทางทะเลที่คงความสมบูรณ์ สามารถพบเห็นได้บริเวณด้านในของเกาะ บริเวณนี้มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ซึ่งกำลังถูกรุกทำลายทำการก่อสร้างรีสอร์ต ถัดออกมารอบนอกเป็นพื้นที่ป่าบริเวณแนวโขดหิน ป่าไม้บริเวณนี้ค่อนข้างสมบูรณ์ อีกทั้งบริเวณรอบเกาะ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางทะเลที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ทั้งสัตว์น้ำ แนวปะการัง และระบบนิเวศอื่นๆ เหมาะแก่การดำน้ำดูปะการังทั้งแบบดำน้ำลึก-น้ำตื้น จากความสมบูรณ์ของทรัพยากรที่ยังคงเหลืออยู่ดังแสดงในพื้นที่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง (ภาพที่ 6)

จากภาพที่ 6 นำมาทำการตัดขวางเพื่อให้เห็นการกระจายตัวของทรัพยากรที่ชัดเจนขึ้น โดยอ่านค่าจากระดับความลาดชัน และความสูงจากระดับน้ำทะเล กับการกระจายตัวของวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้าง หรืออาจหมายถึงพื้นที่แน่นทึบเป็นต้น จากผลการศึกษาพบว่า บริเวณแนวหินสูงที่ระดับ 20-90 เมตรจากระดับน้ำทะเลยังคงเต็มไปด้วยพื้นที่ป่าที่มีการกระจายตัวกันหนาแน่นในระดับ 0 - 1,000 เมตร มีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ ไม่พบสัตว์ใหญ่ พบพื้นที่เป็นเขตพื้นที่ทหารอยู่ในบริเวณที่มีโขดหินสูง ยากต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ระดับลงมาที่ 20-30 เมตร จากระดับน้ำทะเลเริ่มมีการกระจายตัวในระดับ 1,000 - 1,600 เมตร เนื่องจากบริเวณนี้เป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม และพื้นที่ที่ถูกบุกรุกโดยนายทุน ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการรื้อถอนของหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ชาวเขายังมีการใช้ไม้ไปทำเชื้อเพลิงเพื่อหุงต้มในครัวเรือน และในระดับความสูงจากน้ำทะเลที่ 0 - 20 เริ่มมีการกระจายเพิ่มมากขึ้นที่ระดับ 1,600 - 3,000 เมตร บางส่วนมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม มีรีสอร์ตจำนวนไม่มาก มีชุมชนชาวเล นอกจากนี้ยังเป็นบริเวณชายหาดไม่มีโขดหิน และบริเวณใกล้เคียงมีการสร้างบ้านเรือนของชาวเล การสร้างรีสอร์ต มีอาคารพาณิชย์ รีสอร์ต โฮมสเตย์ สถานที่ราชการ วัด และโรงไฟฟ้า ซึ่งบริเวณนี้มีชุมชนอยู่กันอย่างหนาแน่น

อย่างไรก็ตามคนในชุมชนจะสามารถมองความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรชายฝั่ง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรชายฝั่ง ต้องมีพื้นฐานในการรับรู้ข่าวสาร และการติดต่อบุคคลภายนอกเกาะ ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านสภาพภูมิประเทศ มีสภาพเป็นเกาะ ขาดต่อการเดินทางเข้าไปให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้สื่อที่คนในชุมชนสามารถรับรู้ข่าวสารต่างๆ ได้มาจากหลายแหล่ง ขึ้นอยู่กับความถี่ในการรับรู้ข่าวสารต่างๆ และการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานรัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า คนในชุมชนทั้งหมดรับรู้ข่าวสารจากโทรทัศน์ รองลงมาร้อยละ 79.02 รับข่าวสารจากสมาร์ตโฟน/โทรศัพท์มือถือ และวิทยุ หนังสือพิมพ์ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 23.90 และร้อยละ 2.93 รวมถึงมีการติดต่อกับบุคคลภายนอกเกาะในรอบ 1 เดือน 7 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 78.05 เคยติดต่อ 1-3 ครั้ง ร้อยละ 12.20 และน้อยที่สุด ติดต่อ 4-6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.76 ตามลำดับ นอกจากนี้การเข้าไปให้บริการของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ คนในชุมชนมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่โดยตรง 1-3 ครั้งในรอบ 1 เดือน คิดเป็นร้อยละ 65.37 โดยมีความคิดเห็นต่อตัวเองในเรื่องการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นบนเกาะมาน้อยเพียงใดมากถึงร้อยละ 91.71 ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากคนในชุมชนอยู่กันแบบฉันทุมิตร ล้วนแล้วแต่มีนามสกุลเดียวกัน (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อบุคคลภายนอกเกาะ

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
โทรทัศน์	205	100.00
วิทยุ	49	23.90
หนังสือพิมพ์	6	2.93
สมาร์ตโฟน/โทรศัพท์มือถือ	162	79.02
การติดต่อกับบุคคลภายนอกในรอบ 1 เดือน		
1-3 ครั้ง	25	12.20
4-6 ครั้ง	20	9.76
7 ครั้งขึ้นไป	160	78.05
ความสัมพันธ์กับบุคคลของหน่วยงานรัฐที่เข้ามาปฏิบัติในพื้นที่		
ไม่มีการติดต่อ	71	34.63
1-3 ครั้ง	134	65.37

ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ด้านสื่อบุคคล ระดับความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งร้อยละ 29.30 การรับรู้ข่าวสารผ่านทางเพื่อนบ้าน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 1 ที่ระดับ 3.81 รองลงมาร้อยละ 25.90 ผ่านทางเจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 2 ที่ระดับ 3.78 และร้อยละ 45.40 ผ่านทางผู้ใหญ่บ้าน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 3 ที่ระดับ 3.68 ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นอยู่ในช่วงระดับความคิดเห็นมาก นอกจากนี้ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ด้านสื่อมวลชน ระดับความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรผ่านทางวิทยุร้อยละ 51.20 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 1 ที่ระดับ 3.76 รองลงมาร้อยละ 46.30 ผ่านทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 2 ที่ระดับ 3.69 และร้อยละ 42.90 ผ่านทางผ่านทางโทรทัศน์ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 3 ที่ระดับ 3.60 ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นอยู่ในช่วงระดับความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 24 ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

ประเภทสื่อ	ระดับความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)													
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย		— X	S.D
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. สื่อบุคคล														
1.1 ผู้ใหญ่บ้าน	45	22.00	93	45.40	44	21.50	9	4.40	4	2.00	9	4.40	3.68 ³	1.18
1.2 เพื่อนบ้าน	60	29.30	91	44.40	35	17.10	4	2.00	5	2.40	10	4.90	3.81 ¹	1.23
1.3 เจ้าหน้าที่ประมง	47	22.90	96	46.80	32	15.60	10	4.90	5	2.40	15	7.30	3.61 ⁴	1.35
1.4 เจ้าหน้าที่อุทยาน	47	22.90	77	37.60	42	20.50	15	7.30	5	2.40	18	8.80	3.45 ⁶	1.43
1.5 เจ้าหน้าที่รัฐหน่วยงานอื่น	43	21.00	83	40.50	45	22.00	7	3.40	10	4.90	16	7.80	3.46 ⁵	1.41
1.6 เจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน	53	25.90	101	49.30	30	14.60	7	3.40	3	1.50	11	5.40	3.78 ²	1.22
2. สื่อมวลชน														
2.1 หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	49	23.90	95	46.30	39	19.00	4	2.00	6	2.90	12	5.90	3.69 ²	1.27
2.2 วิทยุ	47	22.90	105	51.20	35	17.10	4	2.00	3	1.50	11	5.40	3.76 ¹	1.19
2.3 โทรทัศน์	53	25.90	88	42.90	33	16.10	10	4.90	2	1.00	19	9.30	3.60 ³	1.42
2.4 หนังสือพิมพ์	40	19.50	88	42.90	38	18.50	8	3.90	5	2.40	26	12.70	3.35 ⁵	1.54
2.5 เอกสารเผยแพร่/วารสาร	49	23.90	95	46.30	25	12.0	11	5.40	3	1.50	21	10.20	3.55 ⁴	1.47

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของคนในชุมชนเกาะหลีเป๊ะ พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งในเรื่องการจับปลาเล็กที่ติดลอบ ปล่อยคืนสู่ทะเล คิดเป็นร้อยละ 44.40 โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 1 ที่ระดับ 4.06 รองลงมาร้อยละ 35.60 มีความคิดเห็นว่าการให้มีการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวในการดำน้ำลึก ดำน้ำตื้น และการให้อาหารปลาเพื่อไม่ให้ระบบนิเวศเสียสมดุล โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 2 ที่ระดับ 4.03 และความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางท่อส่งน้ำจืด เพื่อให้มีน้ำจืดเพียงพอมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 3 ที่ระดับ 3.67 ทั้ง 3 ประเด็นอยู่ในช่วงระดับความคิดเห็นมากก่อนไปทางมากที่สุด (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 25 ความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. จับปลาขนาดเล็กที่ติดลอบ ปล่อยคืนสู่ทะเล	63	30.70	91	44.40	38	13.70	10	4.90	2	1.00	10	4.90	4.06 ¹	3.25
2. รร. ให้เด็กเรียนรู้ถึงระบบนิเวศทางทะเลควบคู่กับการอนุรักษ์	40	19.50	71	34.60	58	28.30	22	10.70	3	1.50	11	5.40	3.41 ¹¹	1.26
3. ควรมีโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนชาวเล	41	20.00	92	44.90	51	24.90	7	3.40	4	2.00	10	4.9	3.46 ⁴	1.19
4. ไม่จับปลาตามแนวปะการังอาจทำให้ปะการังเสื่อมโทรม	39	19.00	89	43.40	46	22.40	11	5.40	6	2.90	14	6.80	3.51 ⁹	1.32
5. ไม่ผูกมัดวางป่าที่เหลืออยู่เพื่อจับจองที่ดินทำกิน	39	19.00	81	39.50	54	26.30	8	3.90	4	2.00	19	9.30	3.64 ¹²	1.39
6. ไม่จับปลาในช่วงฤดูวางไข่โดยใช้อวนตาถี่	55	26.80	69	33.70	53	25.90	8	3.90	6	2.90	13	6.30	3.59 ⁶	1.35
7. ออกกฎระเบียบสำหรับรีสอร์ตขนาดใหญ่ที่ปล่อยน้ำเสียลงทะเล	39	19.00	82	40.00	48	23.40	10	4.90	8	3.90	18	8.80	3.37 ¹³	1.42
8. ลดการขุดเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้อุปโภค-บริโภค	48	23.40	69	33.70	57	27.80	11	5.40	3	1.50	17	8.30	38.4 ¹⁰	1.38
9. ไม่ค้าปลิงทะเลในเขตอุทยานเกาะอาดัง	46	22.40	81	39.50	49	23.90	14	6.80	5	2.40	10	4.90	3.54 ⁷	1.25
10. ไม่ขายสิทธิ์ที่ดินของตนเองให้แก่ภายนอก	47	22.90	84	41.00	40	19.50	15	7.30	5	2.40	14	6.80	32.54 ⁸	1.35
11. เลี่ยงปลา/หอยสวยงามในกระชังเป็นอาชีพเสริมมากขึ้น	55	26.80	72	35.10	50	24.40	12	5.90	7	3.40	9	4.40	3.63 ⁵	1.25
12. ไม่วางลอบตามแนวปะการังเนื่องจากจับสัตว์น้ำได้ปริมาณมาก	45	22.00	100	48.80	37	18.80	4	2.00	6	2.90	13	6.30	3.66 ⁴	1.28
13. ควรมีการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวในการ ดำน้ำลึก-ตื้น/การให้อาหารปลาเพื่อไม่ให้ระบบนิเวศเสียสมดุล	73	35.60	69	33.70	40	19.50	8	3.90	2	1.00	12	5.90	4.03 ²	3.29
14. ควรมีการวางท่อส่งน้ำจืดขึ้นเพื่อให้ได้ใช้น้ำจืดอย่างเพียงพอ	64	31.20	74	36.10	40	19.50	6	2.90	4	2.00	17	8.30	3.67 ³	1.42

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง พบว่า ร้อยละ 79.02 ของคนในชุมชนมีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 91.71 ได้รับความรู้จากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเข้าถึงชุมชนง่ายกว่าสถาบันอื่น รองลงมาร้อยละ 84.39 ได้รับความรู้จากมหาวิทยาลัยต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ พะยอม รัตนมณี และวิสุทธ์ โชติกเสถียร (2551) ศึกษาการใช้ปะการังเทียมในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเล พบว่า การวางปะการังเทียมสามารถฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ ในด้านการท่องเที่ยว ชายหาดฝั่งอันดามันหลายแห่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายหลักของงานด้านวิศวกรรมชายฝั่งทะเล การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่โครงการได้อย่างสัมฤทธิ์ผล โดยกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ น้อยที่สุด นอกจากนี้ในด้านสังคม การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะในหลายๆ โครงการก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน จึงจำเป็นต้องวางเป้าหมายที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และยังช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในเชิงทรัพยากรธรรมชาติ คือการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรประมง โดยคาดคะเนว่าแนวปะการังเทียมจะมีศักยภาพที่ที่จะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และอนุบาลสัตว์น้ำ โดยใช้วัสดุไฟ ท่อซีเมนต์ในหลายพื้นที่ พบว่า มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว เนื่องจาก โครงสร้างประเภทจมได้ผิวหนังจะไม่บดบังทัศนียภาพที่ธรรมชาติของชายหาดนั้นๆ และสามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมอื่นๆ ได้ นอกจากนี้จากการเข้าไปศึกษาข้อมูล และการทำวิจัย ซึ่งทำให้ทราบข้อมูลทราบแนวโน้มของทรัพยากรทางทะเลของเกาะหลีเป๊ะในอนาค พบว่า ร้อยละ 98.05 ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลง ร้อยละ 97.10 สามารถจับสัตว์น้ำได้น้อยลง และร้อยละ 90.73 จับสัตว์น้ำไกลจากฝั่งมากขึ้นตามลำดับ (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง

รายการ	รวม (n=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง		
ไม่มี	43	20.98
มี	162	79.02
หน่วยงาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กรมประมง	89	43.41
ศูนย์อนุรักษ์ทะเลหิเลเป๊ะ	55	26.83
มหาวิทยาลัยต่าง ๆ	173	84.39
สำนักงานพัฒนาที่ดิน	72	35.12
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	188	91.71
อุทยานแห่งชาติ	90	43.90
แนวโน้มของทรัพยากรทางทะเลของเกาะหลีเป๊ะต่อไปในอนาคต (ตอบได้มากกว่า 1)		
จับสัตว์น้ำได้ปริมาณลดลง	199	97.10
แนวปะการังเสื่อมโทรม	175	85.37
น้ำทะเลหน้าหาดเน่า	12	5.85
จับสัตว์น้ำไกลจากฝั่งมากขึ้น	186	90.73
ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลง	201	98.05
ครบน้ำมันเพิ่มขึ้น	163	79.50
น้ำหาดบางหาดสูญหายไป	94	45.85

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า (1) ปัจจัยบุคคล ร้อยละ 42.90 มีความคิดเห็นในระดับมากกับความผูกพันกับทรัพยากรมายาวนานจึงมีจิตสำนึกต่อการฟื้นฟู/ดูแลทรัพยากรชายฝั่ง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 1 ที่ระดับ 3.88 และมีความคิดเห็นในระดับมากกับความคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 2 ที่ระดับ 3.86 และความคิดเห็นด้านทรัพยากรชายฝั่งใดที่ใช้เพื่อการดำรงชีพก็จะเข้าร่วมในการดูแลทรัพยากรนั้นๆ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 3 ที่ระดับ 41.50 (2) ปัจจัยกลุ่ม ร้อยละ 39.00 มีความคิดเห็นในระดับมากกับสมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งต้องมีจำนวนมากพอกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และมากพอสำหรับการมีอำนาจต่อรอง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 1 ที่ระดับ 3.70 และมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

ที่เกิดขึ้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงและสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 2 ที่ระดับ 3.51 และความคิดเห็นต่อพื้นที่ที่เคยเกิดเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง มีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 3 ที่ระดับ 3.45 (3) ปัจจัยหน้าที่ ร้อยละ 36.10 มีความคิดเห็นด้าน NGO ในพื้นที่ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนความคิดเห็นที่ได้จากมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง มีค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 1 ที่ระดับ 3.80 นอกจากนี้ร้อยละ 42.40 มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐที่ให้ความสนใจ และให้การสนับสนุน ซึ่งต้องเล็งเห็นถึงการดำรงชีพ และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ค่าคะแนนเฉลี่ยอันดับ 2 ที่ระดับ 3.79 และอันดับ 3 ร้อยละ 41.50 มีความคิดเห็นต่อแพปลา หรือเต้าแก๊ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง โดยมีค่าที่ระดับ 3.76 (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 27 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)												— X	S.D	
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
1.ปัจจัยบุคคล															
-ทรัพยากรชายฝั่งใดที่ใช้เพื่อการดำรงชีพก็จะเข้าร่วมดูแลทรัพยากรนั้น ๆ	62	30.20	85	41.50	31	15.10	8	3.90	4	2.00	15	7.30	3.72 ³	1.37	
-ความผูกพันกับทรัพยากรมายาวนานจึงมีจิตสำนึกต่อการฟื้นฟู/ดูแลทรัพยากรชายฝั่ง	63	30.70	88	42.90	38	18.50	6	2.90	3	1.50	7	3.40	3.88 ¹	1.13	
-คาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	65	31.70	87	42.40	34	16.60	6	2.90	5	2.40	8	3.90	3.86 ²	1.20	
-การมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถรวมกลุ่มในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งได้	45	22.00	99	48.30	30	14.60	10	4.90	5	2.40	16	7.80	3.59 ⁷	1.38	
-การสนับสนุนของครอบครัวและเครือข่ายเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันการมีส่วนร่วม	49	23.90	86	43.40	44	21.50	6	2.90	4	2.00	13	6.30	3.66 ⁵	1.28	
-การได้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชน	44	21.50	102	49.80	39	19.00	5	2.40	3	1.50	12	5.90	3.70 ⁴	1.21	
-การได้เรียนรู้ถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทำให้มีความเข้าใจ/สามารถเชื่อมโยงความสำคัญระหว่างการค้ารงชีพกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	55	26.80	94	45.90	29	14.10	7	3.40	7	3.40	13	6.30	3.70 ⁴	1.34	

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)												— X	S.D	
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
1.ปัจจัยบุคคล (ต่อ)															
-คำนึงถึงความปลอดภัยในตนเองในการเข้ามีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	51	24.90	94	45.90	40	19.50	5	2.40	3	1.50	12	5.90	3.72 ³	1.24	
-จากการมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐจึงทำให้สามารถง่ายต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	53	25.90	91	44.40	31	15.10	10	4.90	4	2.00	16	7.80	3.63 ⁶	1.38	
2.ปัจจัยกลุ่ม															
-มีผู้นำชุมชนที่สามารถทำให้คนในชุมชนเข้าร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	35	17.10	97	47.30	35	17.10	8	3.90	4	2.00	26	12.70	3.34 ⁵	1.52	
-วัฒนธรรมชุมชนต้องพึ่งพาทรัพยากรชายฝั่งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	37	18.00	85	41.50	50	24.40	9	4.40	6	2.90	18	8.80	3.41 ⁴	1.39	
-ในพื้นที่เคยเกิดเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	39	19.00	87	42.40	48	23.40	7	3.40	6	2.90	18	8.80	3.45 ³	1.39	
-ทุนในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่มาให้การสนับสนุนต้องมีเพียงพอ/ต่อเนื่อง	35	17.10	97	47.30	32	15.60	8	3.90	5	2.40	18	13.70	3.31 ⁶	1.56	

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
2.ปัจจัยกลุ่ม (ต่อ)														
-สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งต้องมีจำนวนมากพอกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และมากพอสำหรับการมีอำนาจในการต่อรอง														
58	28.30	80	39.00	44	21.50	7	3.40	4	2.00	12	5.90	3.70 ¹	1.29	
-กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่เกิดขึ้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงและสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน														
40	19.50	86	42.00	49	23.90	10	4.90	8	3.90	12	5.90	3.51 ²	1.30	
3.ปัจจัยด้านหน้าที่														
-มีแหล่งเงินทุนที่สนใจ และให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งหลายแห่ง														
55	26.80	89	43.40	39	19.00	9	4.40	4	2.00	9	4.40	3.76 ³	1.21	
-องค์การบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์และเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง														
55	26.80	78	38.00	48	23.40	5	2.40	11	5.4	8	3.90	3.67 ⁶	1.27	

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)													
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย		— X	S.D
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
2.ปัจจัยหน้าที่ (ต่อ)														
-สภาพทรัพยากรชายฝั่งมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	59	28.80	88	42.90	32	15.60	4	2.00	8	3.90	14	6.80	3.70 ⁴	1.37
-นำภูมิปัญญาและวิถีชาวบ้านมามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	54	26.30	75	36.60	46	22.40	5	2.40	4	2.00	21	10.20	3.52 ⁸	1.48
-มีวิทยากรที่เหมาะสม ซึ่งเป็นที่เคารพและยกย่องจากคนในชุมชน หรือผู้ที่มีชื่อเสียงเข้ามามีส่วนร่วมในเวทีการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	59	28.80	83	40.50	34	16.60	8	3.90	4	2.00	17	8.30	3.68 ⁵	1.41
-มีนักวิชาการและสื่อมวลชนที่มีความคิดเห็นไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	36	17.6	91	44.40	44	21.50	13	6.30	2	1.00	19	9.30	3.43 ⁹	1.38

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (N=205)													
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย		— X	S.D
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
2.ปัจจัยหน้าที่ (ต่อ)														
-มี NGO ในพื้นที่ซึ่งมีส่วนในการขับเคลื่อนความคิดเห็นที่ได้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งไปสู่หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป	67	32.70	74	36.10	42	20.50	7	3.40	7	3.40	8	3.90	3.80 ¹	1.25
-แพปลาหรือเต้าแกเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเนื่องจากเป็นผู้ถือครองทรัพยากรและผู้ใช้ประโยชน์ในเวลาเดียวกัน	60	29.30	85	41.50	35	17.10	8	3.90	9	4.40	8	3.90	3.76 ³	1.26
-นายทุน/ผู้มีอิทธิพลมีอำนาจเหนือคนในพื้นที่ยากต่อการขประนีประนอมและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง	61	29.80	88	42.90	32	15.60	7	3.40	3	1.50	14	6.80	3.76 ³	1.33
-นโยบาย กฎหมายที่ชัดเจนในการกระทำความผิดของผู้ได้ประโยชน์ทั้งจากภายใน-นอกเกาะ	49	23.90	84	41.00	44	21.50	7	3.40	4	2.00	17	8.30	3.57 ⁷	1.38
-มีหน่วยงานรัฐที่ให้ความสนใจและให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง/สังเกตเห็นถึงการดำรงชีพและการใช้ทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน	57	27.80	87	42.40	41	20.00	6	2.90	6	2.90	7	3.40	3.79 ²	1.17
หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย														

อย่างไรก็ตามหากมองแนวทางการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คนในชุมชนได้ให้ความคิดเห็นว่า ควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง โดยมองในหลายด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ กิจกรรมหรือวิถีปฏิบัติในการประกอบอาชีพย่อมมีความคล้ายคลึงกัน และมักปฏิบัติตาม ๆ กัน ซึ่งจากการศึกษาปฏิทินฤดูกาล ทำให้ทราบว่า ชาวเลขับเรือนำเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก เรือเกือบทั้งหมดบนเกาะเป็นของเจ้าแก้วที่ชาวเลรับจ้างจับสัตว์น้ำซึ่งใช้ทั้งใน-นอกฤดูท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรมหากิจกรรมที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เช่น การรวมกลุ่มเก็บขยะบริเวณชายหาด การออกกัญชุมชนเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเล จัดกิจกรรมชุมชนที่เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง อีกทั้งหาผู้นำในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ออกเป็นแต่ละประเภท นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีลอยเรือ ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เห็นถึงความพยายามในการตั้งถิ่นฐานและการรักษาทรัพยากรชายฝั่งของบรรพบุรุษไว้

2. ด้านการใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพ ปัจจุบันการประกอบอาชีพจับสัตว์น้ำบนเกาะหลีเป๊ะ มีการพัฒนาเครื่องยังไม่ทันสมัยมากนัก ชาวเลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การวางลอบในแนวปะการัง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เนื่องจากแนวปะการังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำจำนวนมาก หากระบบนิเวศบริเวณนั้นถูกทำลาย ชาวเลต้องออกไปจับสัตว์ไกลออกไป อีกทั้งข้อจำกัดในด้านแรงงานคน จำนวนเครื่องมือ และฤดูกาลท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดจำนวนลอบที่วาง หากวางลอบจำนวนน้อย หรือวางลอบขนาดเล็ก ส่งผลให้จับสัตว์น้ำได้ปริมาณที่จำกัด นอกจากนี้การใช้ประโยชน์จากน้ำบาดาล ทำให้ชาวเลไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากเพื่อซื้อน้ำอุปโภค-บริโภค แต่เนื่องจากปัจจุบันมีการขุดเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้มากขึ้นไป ส่งผลให้ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ชาวเลมีความคิดเห็นว่า ควรมีการรวบรวมเงินจากชาวบ้าน และขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐในการวางท่อส่งน้ำจืดจากเกาะอาดังกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง

3. ด้านการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในชุมชน จากปัญหาการบุกรุกที่ดิน และการทับซ้อนกันของกรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ชาวเลมีความคิดเห็นว่า เกิดจากกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ไม่ชัดเจน ประกอบกับการเปลี่ยนมือในการซื้อขายที่ดินมาหลายรุ่นระหว่างชาวเล นายทุน และการเข้ามาใช้ประโยชน์ของหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้จากการบุกรุกเดิมไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อุทยานแห่งชาติ หรือหน่วยงานรัฐควรเข้ามาจัดการ โดยการออกกฎหมายห้ามมีการซื้อขายที่ดินบนเกาะหลีเป๊ะเพิ่มเติม นอกจากนี้ในด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล ชาวเลสังเกตเห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันทางกฎหมาย อุทยานแห่งชาติปล่อยปละละเลย จึงส่งผลให้เกิดการเข้ามาของเรืออวน

ลากนอกพื้นที่จำนวนมาก รวมถึงนักท่องเที่ยวบางกลุ่มนำปลาทะเล หอยทะเล และปะการังจากเขตอุทยานแห่งชาติออกนอกเกาะ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายอย่างบ่งชี้ถึงการนำทรัพยากรชายฝั่งมาใช้มากจนเกินความจำเป็น จึงควรมีความเข้มงวดในการเข้ามาของเรือขนาดใหญ่ ใช้วิธีการผูกทุ่นแทนที่สมอเรือลงในแนวปะการัง และมีการเตือนนักท่องเที่ยวไม่ให้เหยียบย่ำลงบนแนวปะการังเพื่อคงทัศนียภาพที่ที่สวยงาม และมีระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ต่อไป

ในส่วนการปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จามะรี เชียงทอง และคณะ (2543) ศึกษาชุมชนกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในภาคใต้ ในกรณีของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ซึ่งได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2517 หลังจากนั้นมีการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติตะรุเตา พ.ศ. 2533 - 2537 เป้าหมายหนึ่งของแผนคือ เปิดโอกาสให้ราษฎรท้องถิ่น ส่วนราชการต่างๆ หน่วยงานส่วนกลางเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาอุทยาน โดยกำหนดเขตชุมชนเป็นเขตกิจกรรมพิเศษ (Special Use Zone) เพื่อช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชาวเลพื้นถิ่น อีกทั้งพัฒนาที่พักแรม และศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อช่วยนำรายได้มายังชุมชน ทั้งนี้ข้อเสียของแผนดังกล่าวคือ ไม่ได้เสนอการประเมินและติดตามอย่างใกล้ชิด ในปัจจุบันพบว่า มีนายทุนซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นสร้างบังกะโลที่พัก โดยใช้ไม้สนบริเวณหน้าหาดเป็นวัสดุดิบในการก่อสร้าง และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเกาะอาดังก็ให้ความสำคัญแก่การบริการนักท่องเที่ยวจนลืมข้อความที่ปรากฏในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตาไป

จากการศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการเข้ามาจัดการทรัพยากรชายฝั่ง พบว่า ร้อยละ 73.66 ของคนในชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะมีความไม่พร้อมในทางเศรษฐกิจ ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว รองลงมาร้อยละ 87.80 ทางราชการไม่มีการสนับสนุนให้เข้าไปมีส่วนร่วม และร้อยละ 35.12 นิสัยส่วนตัวที่ไม่ชอบการทำงานกับผู้อื่น ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าลักษณะนิสัยของชาวเลเกาะหลีเป๊ะบางส่วนไม่ชอบการเข้าสังคม อีกทั้งในบางกิจกรรมจำเป็นต้องใช้แกนนำเข้าร่วมประชุมเพื่อนำข้อมูล รายละเอียดการประชุมกลับมาสู่ลูกบ้าน ซึ่งอาจจะได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนกว่า นอกจากนี้ยังพบปัญหาการไม่ทราบเป้าหมายของการเข้าไปมีส่วนร่วม รวมถึงอุปสรรคทางด้านความคิดว่าจะมีผลทำให้ตนเองเดือนร้อนหรือยุ่งยากเพิ่มขึ้น ในบางรายอาจไม่มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเลย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า การกระจายข่าวสารไม่ทั่วถึง การมีภาวะทุพพลภาพที่ หรือป่วยจึงไม่มีโอกาสในการทำกิจกรรมบางกิจกรรมของชุมชน รวมถึงการคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ ทั้งนี้ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รายการ	รวม (N=205)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่ทราบเป้าหมายของการเข้าไปมีส่วนร่วม	68	33.17 ⁴
นิสัยส่วนตัวที่ไม่ชอบการทำงานกับผู้อื่น	72	35.12 ³
คิดว่าจะมีผลทำให้ตนเองเดือนร้อนหรือยุ่งยากเพิ่มขึ้น	45	21.95 ⁵
ไม่พร้อมในทางเศรษฐกิจ ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว	151	73.66 ¹
ไม่มีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วม	31	15.12 ⁶
คิดว่าตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ	19	9.27 ⁷
ทางราชการไม่มีการสนับสนุนให้เข้าไปมีส่วนร่วม	80	87.80 ²

หมายเหตุ : ตัวเลขยก ค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปน้อย

5. รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

5.1 สถานการณ์ปัญหาปัจจุบันที่เกิดจากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

ชุมชนเกาะหลีเป๊ะมีการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะภายหลังจากเหตุการณ์สึนามิเมื่อปี 2547 เกาะหลีเป๊ะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมน้อยมาก ทำให้มีสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และชาวไทยเดินทางเข้า-ออก เกาะหลีเป๊ะช่วงฤดูท่องเที่ยว 6 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – เดือนเมษายน มีจำนวนเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทยเดินทางเข้า-ออกเกาะหลีเป๊ะ

เดือน/ปี	ขาเข้า	ขาออก	รวม
พฤศจิกายน (2552)	754	753	1,507
ธันวาคม (2552)	1,618	1,157	2,775
มกราคม (2553)	1,723	2,553	4,276
กุมภาพันธ์ (2553)	1,742	1,819	3,561
มีนาคม (2553)	1,298	1,729	3,027
เมษายน (2553)	813	1,034	1,847
รวมทั้งสิ้น	7,948	9,045	16,993

ที่มา: ฝ่ายระบบฐานข้อมูล, (2552)

จากจำนวนนักท่องเที่ยวข้างต้นส่งผลให้เกิดขยายตัวของรีสอร์ท และที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ และปัญหาจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวในหลายประเด็น ดังนี้

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

1.1) ทรัพยากรที่ดิน พื้นที่รอบเกาะหลีเป๊ะเริ่มมีสภาพแออัด เนื่องมาจากมีการก่อสร้างรีสอร์ทที่พักระยะรอบเกาะ บริเวณอ่าวทั้ง 3 ด้านของเกาะ ได้แก่ อ่าวประมง อ่าวชาวเล และอ่าวพัทธา อีกทั้งเริ่มมีผู้ประกอบการเข้ามาเช่าพื้นที่เพื่อทำบริษัททัวร์ ร้านอาหาร สปา นวดแผนโบราณ ตลอดจนสาธารณูปโภคอื่นๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างครบวงจร และเป็นที่น่าสังเกตบริเวณเส้นทางขึ้นลงน้ำหาดที่นักท่องเที่ยวเคยสามารถเดินลงไปชายหาดได้อย่างสะดวก ในช่วงระยะเวลาเพียง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา ภายหลังจากมีการขายพื้นที่ให้กับผู้ประกอบการไป บางพื้นที่จึงเริ่มมีการกั้นรั้วคอนกรีตสูงล้อมรอบพื้นที่ รวมทั้งรีสอร์ทบางแห่งตั้งรูก่อออกมาบริเวณน้ำหาด นอกจากนี้ที่ดินดั้งเดิมที่เป็นสิทธิ์ถือครองโดยชาวอุลกลาโวยที่อยู่มาก่อนปี 2497 โดยคนในชุมชนอยู่อาศัยมาก่อนการประกาศที่ดินหลวงเขตหวงห้ามเพื่อการราชทัณฑ์ และประกาศพื้นที่เขตอุทยานตะรุเตาในปี 2517 แต่กลับพบว่า พื้นที่สิทธิ์ของชาวเลเกือบทั้งหมดมีนายทุนเข้าไปรวบรวมพื้นที่ และเปลี่ยนมาอยู่ในมือของกลุ่มทุนรายใหญ่ ส่งผลให้ชาวเลพบกับปัญหาการทับซ้อนในเอกสารสิทธิ์ที่ดิน จากสถานการณ์และปัญหาข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล อรุโณทัย (2549) ศึกษาประชาสังคมและชุมชนชายขอบ: ในบริบทของกลุ่มชายขอบ กรณีศึกษากลุ่มชาวเลในประเทศไทย พบว่า คุณภาพชีวิตและปัญหาในชุมชนที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาที่ดิน ในขณะที่เดียวกัน

อุทยานแห่งชาติตะรุเตา มองว่าปัญหาการบุกรุกที่ดินบนเกาะหลีเป๊ะ และการพัฒนาที่ดินเหล่านี้เป็น หนึ่งในปัญหาที่สำคัญที่สุดในการจัดการทรัพยากร ในขณะที่ปัญหาที่ดินบางส่วนอยู่ในระหว่างรอ การพิจารณาในชั้นศาล ชาวบ้านยังคงอ้างสิทธิ์ด้วยการอยู่อาศัย และนายทุนมีการสร้างสิ่งก่อสร้าง สำหรับนักท่องเที่ยวบนที่ดินนั้นๆ เพื่อประกาศความเป็นเจ้าของ ปัญหาที่ดินมีความซับซ้อนมากจน บางครั้งมีการใช้กระบวนการนอกกฎหมายเข้ามาจัดการ

ปัจจุบันชุมชนชาวอุลัถลาไว้อยู่ถูกล้อมรอบไปด้วยรีสอร์ทที่เกิดขึ้นมาตลอดเวลา โดยคนในชุมชนมองว่า การท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้ชาวเลมียรายได้ดีขึ้น เนื่องจากชาวเลยังเป็นแค่คน รับจ้างขนนักท่องเที่ยวจากเรือใหญ่ไปส่งฝั่ง แต่ในอนาคตรีสอร์ทหลายแห่งที่ตั้งอยู่หน้าเกาะ ได้มี การทำจุดจอดเรือ และทางขึ้นเพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้าที่พักโดยไม่ผ่านชาวเล ส่งผลกระทบใน อนาคตต่อรายได้ในช่วงฤดูท่องเที่ยว ทั้งนี้จากงานวิจัยของ ดนัย บวรเกียรติกุล (2549) จังหวัดสตูล ได้มีโครงการเร่งฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลทั้งระยะสั้น และระยะยาว เพื่อสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย แก่ปัญหาที่ดินทำกิน พบว่า มีการรุกพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ซึ่งได้เสนอ แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล เพื่อสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้ชาวเลที่เป็นชนกลุ่ม น้อยสามารถประกอบอาชีพได้ พร้อมทั้งได้รับการบริการด้านสาธารณสุข ส่งเสริมการศึกษา ภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย รวมทั้งแก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ให้มองชาวเลอย่างมี ศักดิ์ศรี

1.2) ทรัพยากรน้ำทะเล สัตว์น้ำ และแนวปะการัง เป็นแหล่งอาศัย และเอื้อ ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตแก่ระบบนิเวศชายฝั่ง โดยคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความ สมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งที่สำคัญ เช่น แนวปะการัง และสัตว์น้ำบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้แล้ว ยัง เป็นเส้นทางคมนาคมเพียงเส้นเดียวที่เชื่อมระหว่างเกาะกับแผ่นดินใหญ่ ซึ่งถือเป็นอีกจุดเด่น หนึ่งของเกาะหลีเป๊ะที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพที่ไม่ว่าจะเป็น ปลาสวยงาม หอย หมีก ปู กุ้ง และปะการังหลากหลายชนิด โดยในช่วงที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีอากาศ ร้อนเป็นระยะเวลานาน ทำให้อุณหภูมิน้ำสูงขึ้น หากฝนทิ้งชว่นานติดต่อกัน ส่งผลให้เกิด ปรากฏการณ์ปะการังฟอกขาวบริเวณหน้าหาดของเกาะหลีเป๊ะ และมีแนวโน้มน้ำอาจได้รับความ เสียหายเพิ่มขึ้น ประกอบกับการแพร่กระจายของปลาดาวหนาม ซึ่งเป็นสัตว์กินปะการัง ทำให้แนว ปะการังได้รับความเสียหาย

อย่างไรก็ตามในเบื้องต้นอุทยานแห่งชาติตะรุเตาได้เร่งกำจัดปลาดาวหนาม ขึ้นมาทำลายบนฝั่ง เพราะหากทำลายในทะเลอาจมีการฟื้นตัวแพร่ระบาดเพิ่มขึ้น และจากการ สืบรวจจุดดำน้ำหลายจุด รวมถึงเกาะหลีเป๊ะ ตลอดแนวอุทยานแห่งชาติตะรุเตา โดยการ ประสานงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน ซึ่งมีอุทยานแห่งชาติตะรุเตาร่วมกับศูนย์ศึกษาและวิจัย

พัฒนาอุทยานแห่งชาติทางทะเล จังหวัดตรัง และคณะกรรมการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสตูลเกิดปะการังฟอกขาวถึง 90 เปอร์เซ็นต์ รวมถึงบริเวณเกาะหลีเป๊ะ และบริเวณเกาะใกล้เคียง คือ บริเวณหาดชาวเล เกาะอุเสน เกาะกระ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจนเกิดเป็นปะการังฟอกขาวอยู่บริเวณใกล้ฝั่งประมาณ 1.50 เมตร ทั้งนี้ต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูนานถึง 10 ปี และบริเวณที่พบปะการังตาย อุทยานแห่งชาติตะรุเตาจึงมีการปิดเกาะห้ามนักท่องเที่ยวเข้าดำน้ำเพื่อทำการฟื้นฟูต่อไป (กอบขวัญ แดงบำรุง และคณะ, 2551)

1.3) ทรัพยากรแหล่งน้ำจืด แหล่งน้ำจืดเพื่อการอุปโภค-บริโภค จากเดิมการใช้ น้ำบนเกาะมีแหล่งน้ำ 2 แหล่ง คือ บ่อน้ำซับกลางหมู่บ้าน และน้ำจืดที่ต่อท่อมาจากน้ำตกโจรสลัดบนเกาะอาดัง แต่ปัจจุบันมีปัญหาการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวบนหลีเป๊ะ ส่งผลกระทบกับน้ำจืด ซึ่งมีแหล่งน้ำดิบมาจากน้ำตกโจรสลัดบนเกาะอาดังเริ่มขาดแคลนในช่วงเดือนมีนาคม และเมษายน เพราะในช่วงฤดูการท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเข้าพักตามรีสอร์ต โฮมสเตย์จำนวนมาก ชุมชนจึงใช้น้ำจากบ่อน้ำซับกลางหมู่บ้านเป็นหลัก และทำการร่อนน้ำฝนไว้ใช้ยามจำเป็น นอกจากนี้ยังมีการนำเข้าน้ำจืดจากภายนอกเกาะมาใช้ในช่วงที่ขาดแคลน ประกอบกับการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคไม่ว่าจะเป็นโรงแรม รีสอร์ตมักมีการขุดบ่อบาดาลใหม่ และใช้ปั๊มไฟฟ้าสูบน้ำเพื่อใช้ในอาคาร จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถใช้น้ำบาดาลได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้แหล่งน้ำใต้ดินที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน อีกสาเหตุหลักมาจากการถมคลองกลางหมู่บ้าน จึงส่งผลให้ฤดูฝนเกิดน้ำท่วมขัง และน้ำใต้ดินไม่สะอาด เนื่องจากไม่มีทางระบายน้ำเหมือนนอกสู่ทะเล ในหลายๆครัวเรือน และรีสอร์ตต่าง ๆ ใช้น้ำจากบริษัทเอกชนที่ผลิตน้ำบนเกาะเพื่อการบริโภค บางครัวเรือนขนน้ำจากเกาะใกล้เคียง และใช้น้ำประปาของบริษัทเอกชนมาใช้ทั้งอุปโภค และบริโภคตลอดทั้งปี

1.4) ทรัพยากรด้านทัศนียภาพ ปัจจุบันยังคงพบปัญหาทัศนียภาพที่เสื่อมโทรม ปัญหาขยะล้นเกาะ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากบนเกาะหลีเป๊ะมีรีสอร์ตและที่พักเกิดขึ้นจำนวนมาก อีกทั้งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พื้นที่ทัศนียภาพที่ถูกทำลาย เมื่อมีจำนวนรีสอร์ตเพิ่มขึ้น ร้านค้าเพิ่มขึ้น ประชากรเพิ่มขึ้นทั้งคนบนเกาะ ประชากรแอบแฝง รวมถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปี ส่งผลให้มีขยะเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว สกัคค์อนันต์ ปลาทอง และศศิณ เถลิมลาภ (2548) พบว่า ในช่วงฤดูท่องเที่ยวมีขยะมากถึง 900 ตัน ภาครัฐมองว่าเป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไขทันทีเพราะขยะเริ่มมีกลิ่นเหม็น และเกิดแมลงวันจำนวนมาก ดังนั้นทางอุทยานแห่งชาติตะรุเตาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องเข้ามาแก้ไขพื้นที่อย่างเร่งด่วน โดยประสานงานกับทางจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย และโรงไฟฟ้าเอกชน ได้ร่วมกันนำขยะขึ้นฝั่งเท่าที่จะนำไป

กำจัดได้ ส่วนชุมชนมีหน้าที่ต้องแยกชนิดขยะก่อนนำขึ้นฝั่ง ปัญหาที่ตามมาอีกหนึ่งประเด็น คือ ไม่มีเรือในการเดินทางที่นำขยะไปทิ้ง ดังนั้นทางอุทยานแห่งชาติตะรุเตาจึงแก้ปัญหาจัดหาที่ทิ้งขยะไว้ชั่วคราวในเขตอุทยานกลางเกาะหลีเป๊ะเป็นหลุมฝังกลบขยะเปียก ทั้งนี้การนำขยะไปทิ้งบนฝั่งได้นั้น ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในแต่ละปี

1.5) ทรัพยากรชายหาดโจดหิน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าทรัพยากร ธรรมชาติประเภทอื่นบนเกาะ ทั้งนี้ชายหาดมีความสำคัญต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล คือ เป็นแนวกันชนช่วยลดความรุนแรงของคลื่นและกระแสน้ำ อีกทั้งยังเป็นแหล่งกำเนิดของพืช และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่ล้วนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ อีกทั้งชายหาดที่สวยงามยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนของชาวเล และเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย

1.6) ทรัพยากรป่าไม้ จากในอดีตที่ชาวเลยังคงพึ่งพิงป่าไม้ โดยการล่าสัตว์เป็นอาหาร ใช้ไม้มาสร้างบ้าน ใช้หวายมาทำเครื่องมือประมง เทคโนโลยีทันสมัยขึ้นจึงได้ปรับเปลี่ยนวัสดุในการปลูกสร้างบ้าน ใช้เครื่องมือประมงที่ทันสมัยขึ้น บทบาทของป่าไม้จึงถูกลดความสำคัญลง จนมาถึงปัจจุบันเกิดการรุกคืบพื้นที่เขตอุทยาน เกิดการรื้อถอนทับ ขยายสิทธิ์ในที่ดิน ถูกเปลี่ยนไปหลายมือจนหาเจ้าของเดิมไม่ได้ ซึ่งยังคงอยู่ในขั้นตอนของกฎหมาย และขั้นตอนการรื้อถอนของหน่วยงานภาครัฐต่อไป

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น มีลักษณะตรงข้ามกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่นอกเหนือจากสิ่งปลูกสร้าง สถาปัตยกรรม ซึ่งทรัพยากรประเภทนี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้มากเช่นกัน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ ชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งมีประเพณี และวัฒนธรรมที่สำคัญหลายกิจกรรมด้วยกัน เช่น พิธีลอยเรือ พิธีบูชาเต่าทะเล พิธีบูชาทะเล รวมถึงการสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น พิธีเหล่านี้จะสูญหายไปตามกาลเวลา หากคนรุ่นหลังไม่อนุรักษ์ไว้ ทั้งนี้กิจกรรมหลายๆกิจกรรมยังจำเป็นต้องอาศัยใช้โตะหมอในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

จากจุดเด่นด้านทรัพยากรของพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เช่น เกาะแก่งต่างๆ หาดทรายสวยงาม ปะการัง และมีความหลากหลายทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอีกมากมาย ดังนั้นจึงเหมาะแก่การพัฒนา และส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และมีทรัพยากรสัตว์น้ำทางทะเลที่สมบูรณ์เหมาะแก่การพัฒนา และส่งเสริมอาชีพทางการประมง และจัดหาตลาดรองรับให้กับประชาชน พร้อมวางมาตรการเพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในอนาคต นอกจากนี้เป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซียทางทะเล อีกทั้งติดต่อกับมหาสมุทรอินเดีย จึง

นับเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การพัฒนา และส่งเสริมการค้าชายแดน และลงทุนประกอบธุรกิจร่วมกันตาม โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ

5.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน

จากทรัพยากรชายฝั่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยวในช่วงต้น ทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหลายกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่อย่างจำกัดได้ รวมถึงคนในชุมชนยังเกิดการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อการใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวในอนาคต นอกจากนี้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นยังไม่ได้ดึงคุณค่าทรัพยากรชายฝั่งมาใช้อย่างเต็มที่ ปัจจุบันจึงสามารถพบเห็นกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วไปในพื้นที่เกาะหลีเป๊ะได้ดังนี้

1) กิจกรรมเล่นน้ำชายหาด บริเวณหน้าหาดเป็นหาดทรายละเอียด มีชายหาด 3 หาด คือ หาดชันเซ็ท หาดชันไรส์ และหาดพิทยา (บันดาหยา) จึงเป็นบริเวณที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทางทิศตะวันออกของเกาะ คือ หาดชาวเล มีหน้าหาดยาวและปลุกมะพร้าวตลอดแนวหาด อีกทั้งสามารถมองเห็นหน้าเกาะอาดังซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเกาะหลีเป๊ะได้เป็นอย่างดี

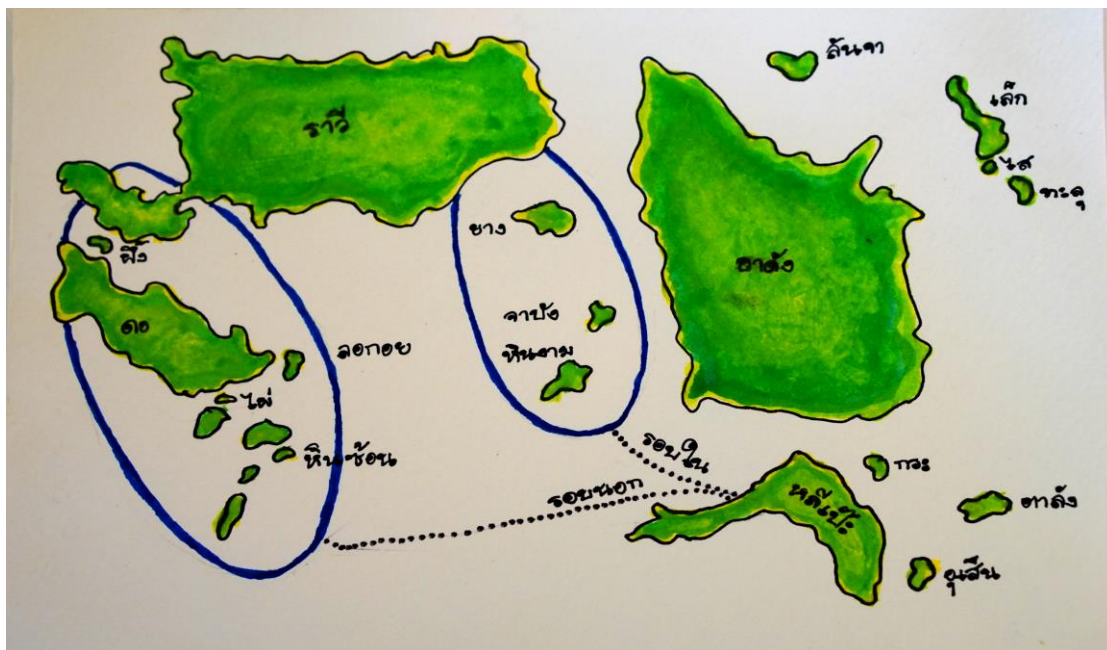
2) กิจกรรมดำน้ำตื้น (Snorkel Diving) และ ดำน้ำลึก (Scuba Diving) จุดเด่นของเกาะหลีเป๊ะ คือ ความสมบูรณ์ของแนวปะการังรอบเกาะ หลายบริษัททัวร์จึงนิยมนำหน่วยทริปแบบเข้าไปเย็นกลับ ซึ่งสามารถเลือกซื้อโปรแกรมทัวร์ได้ 4 แบบ ได้แก่ (ภาพที่ 7)

(1) ดำน้ำโซนใน ตั้งแต่เวลา 9.30 – 16.00 ราคา 550 บาท ดำน้ำ 5 จุด ได้แก่ ร่องจาบัง เกาะหินงาม เกาะราไว เกาะดง และเกาะยาง

(2) ดำน้ำโซนนอก ตั้งแต่เวลา 9.30 – 16.00 ราคา 650 บาท ดำน้ำ 7 จุด เกาะหินซ้อน เกาะลอกอย เกาะดง เกาะปุง เกาะปลู เกาะหินงาม ร่องจาบัง

(3) ดำน้ำโซนใน และชมพระอาทิตย์ตก ตั้งแต่เวลา 14.30 – 18.30 ราคา 450 บาท ดำน้ำ 4 จุด ร่องจาบัง เกาะหินงาม เกาะยาง และชมพระอาทิตย์ตกที่เกาะอาดัง

(4) ดำน้ำโซนใน และชมแพลงก์ตอน ตั้งแต่เวลา 13.30 – 20.00 ราคา 800 บาท ดำน้ำ 4 จุด ร่องจาบัง เกาะหินงาม เกาะยาง และเกาะอาดัง และดำน้ำชมแพลงก์ตอนเรืองแสง หน้าหาดชาวเล บริเวณรอบๆเกาะกระ

ภาพที่ 7 แผนที่ทำมือ : จุดค่าน้ำลึก โชนใน- โชนนอก

3) กิจกรรมชมพระอาทิตย์ขึ้น และพระอาทิตย์ตกดิน นักท่องเที่ยวสามารถชมพระอาทิตย์ขึ้นได้บริเวณหน้าหาดชาวเล หรือหาดชันไลท์ ซึ่งเป็นชายหาดที่เงียบสงบเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเป็นส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีจุดชมวิวนาเขาที่สามารถชมพระอาทิตย์ตกได้อย่างสวยงาม ในบริเวณพื้นที่ของแม่น้ำรีสอร์ท ซึ่งถือว่าเป็นวิวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของเกาะหลีเป๊ะ

4) กิจกรรมพายเรือแคนู และเรือคายัก นักท่องเที่ยวสามารถพายเรือบริเวณหน้าเกาะ และรอบๆเกาะหลีเป๊ะได้ เนื่องจากกระแสน้ำไม่แรงมากนัก โดยมีอัตราค่าบริการเช่าเรือ 100 บาทต่อชั่วโมง

5) กิจกรรมชมวิถีชีวิตชาวเล ตอนกลางของเกาะเป็นหมู่บ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งถือเป็นพลเมืองของเกาะในรุ่นเริ่มแรกของการบุกเบิกเกาะหลีเป๊ะที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตตามแบบฉบับดั้งเดิม และยังคงไว้ซึ่งขนบประเพณีที่สำคัญๆเอาไว้ นอกจากนี้ยังคงพบเห็นประเพณีการสร้างบ้านเรือนไม้ ยกพื้น หลังคามุงจาก และสังกะสี มีระเบียบบ้านยื่นออกมาไว้นอนเล่นพักผ่อน อีกทั้งยังมีอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว

6) กิจกรรมเดินช้อปปิ้งถนนคนเดิน จุดเริ่มต้นของถนนคนเดินอยู่ที่ท่าหาดพิทยายาวไปประมาณ 1 กิโลเมตร ไปจนถึงหาดชันไรต์ ถนนคนเดินจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 18.00 น. ไปจนถึง 24.00 น. ถนนคนเดินที่เกาะหลีเป๊ะจะเป็นร้าน ไม่ได้เป็นแผงลอยเหมือนถนนคนเดิน

ทั่วไป โดยส่วนมากจะเป็นร้านอาหาร ทั้งอาหารตามสั่ง อาหารทะเล พิซซ่า ของปิ้งย่าง โรตีสีนอกจากนั้นก็ยังมีร้านสะดวกซื้อ 7-eleven ทวีร์ดำน้ำ ร้านขายของที่ระลึก อุปกรณ์ดำน้ำ ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านขายยา และคลินิก

จากกิจกรรมการท่องเที่ยวข้างต้น สามารถอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวกับข้อได้เปรียบของทรัพยากร การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อน ทั้งนี้จากความสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่ง ได้แก่ ชายหาด น้ำทะเล สัตว์ทะเล แนวปะการัง และทัศนียภาพของเกาะหลีเป๊ะ ทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเล่นน้ำชายหาด กิจกรรมดำน้ำ กิจกรรมชมพระอาทิตย์ขึ้น/ตก กิจกรรมพายเรือแคนู กิจกรรมชมวิถีชีวิตชาวเล และกิจกรรมเดินช้อปปิ้งถนนคนเดิน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวยังมีการพัฒนาแบบไม่เต็มรูปแบบ อาศัยแรงขับเคลื่อนจากคนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบไร้ทิศทาง โดยสร้างกระบวนการพัฒนาด้วยกลุ่มแกนนำในหลายด้าน เช่น การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีสำคัญ สร้างกลุ่มเครือข่ายชาวเล ชมรมเรือหางยาว โดยมองอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นสำคัญ อธิบายได้ดังนี้ (ภาพที่ 8)

5.3 สถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบันหมายรวมถึงการจัดการด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการสื่อความหมาย โดยการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นต้องมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษา ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้จึงมีลักษณะเป็นกระบวนการจัดการ การท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น

จากการศึกษาด้านความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันของหลีเป๊ะ พบว่า (1) ด้านพื้นที่ ร้อยละ 41.50 มีความคิดเห็นว่าเกาะหลีเป๊ะมีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.48 มีความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.57 คิดเป็นร้อยละ 52.70 มีความคิดเห็นในระดับมาก และอันดับ 3 ร้อยละ 41.50 มีความคิดเห็นว่าเกาะหลีเป๊ะยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติที่ค่าเฉลี่ย 3.52 มีความคิดเห็นในระดับมาก (2) ด้านการจัดการ ร้อยละ 38.00 มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเกาะหลีเป๊ะว่าสามารถพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.73 (3) ด้านการมีส่วนร่วม ร้อยละ 36.10 มีความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น ชมรมเรือหางชมรมทัวร์ ชมรมผู้ประกอบการ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.69 มีความคิดเห็นในระดับมาก (3) ด้านการสื่อความหมาย ร้อยละ 37.10 มีความคิดเห็นด้านการสื่อความหมายธรรมชาติต่อการท่องเที่ยว เช่น ป้าย แผนที่ ละเอียดพื้นที่ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.81 มีความคิดเห็นในระดับมาก (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 30 ความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน (N=205)													
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย		— X	S.D
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1) ด้านพื้นที่														
- เกาะหลีเป๊ะยังคงมีสภาพความเป็นธรรมชาติ	46	22.40	85	41.50	38	18.50	14	6.80	7	3.40	14	6.80	3.52 ³	1.67
- ความสวยงามของเกาะหลีเป๊ะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้	43	21.00	86	42.00	41	20.00	10	4.90	5	2.40	18	8.80	3.48 ⁴	1.41
- เกาะหลีเป๊ะมีความโดดเด่น และเอกลักษณ์เฉพาะตัว	50	24.40	85	41.50	38	18.50	11	5.40	4	2.00	16	7.80	3.58 ¹	1.38
- เกาะหลีเป๊ะมีสถานภาพที่ชุมชนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้	37	18.00	108	52.70	32	15.60	9	4.40	2	1.00	17	8.30	3.57 ²	1.32
- การเกิดความภูมิใจต่อเกาะหลีเป๊ะที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยว	39	19.00	86	42.00	37	18.00	14	6.80	4	2.00	25	12.20	3.33 ⁵	1.53
2) ด้านการจัดการ														
- เกาะหลีเป๊ะมีการวางกฎระเบียบการจัดการดูแลหรือปฏิบัติในการท่องเที่ยว	45	22.00	84	41.00	10	4.90	38	18.50	5	2.40	23	11.20	3.41 ⁵	1.51
- การท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้	52	25.40	80	39.00	36	17.60	9	4.40	7	3.40	21	10.20	3.48 ³	1.51

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
2) ด้านการจัดการ (ต่อ)														
- การท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะสามารถพัฒนาไป เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา สิ่งแวดล้อมได้	62	30.20	78	38.00	39	19.00	10	4.90	5	2.40	11	5.40	3.73 ¹	1.30
- การจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบนเกาะหลีเป๊ะ ควรมีสภาพธรรมชาติที่ไม่แตกต่างไปจากเดิม	41	20.00	87	42.40	42	20.50	11	5.40	5	2.40	19	9.30	3.44 ⁴	1.42
- ปัญหา/ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวของ เกาะหลีเป๊ะสามารถแก้ไขได้	54	26.30	71	34.60	52	25.40	10	4.90	0	0.00	18	8.80	3.56 ²	1.39
3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน														
- การร่วมแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน ก่อนเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว	35	17.10	87	42.40	59	28.80	8	2.90	6	2.90	10	4.90	3.52 ²	1.20
- การมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมใน ชุมชนก่อนเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว	57	27.8	63	30.70	51	24.90	11	5.40	5	.40	18	8.80	3.50 ³	1.45
- การเข้าร่วมประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชมรม เรือหาง ชมรมทัวร์ ชมรมผู้ประกอบการ เป็นต้น	62	30.20	74	36.10	43	21.00	8	3.90	5	2.40	13	6.30	3.69 ¹	1.34

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

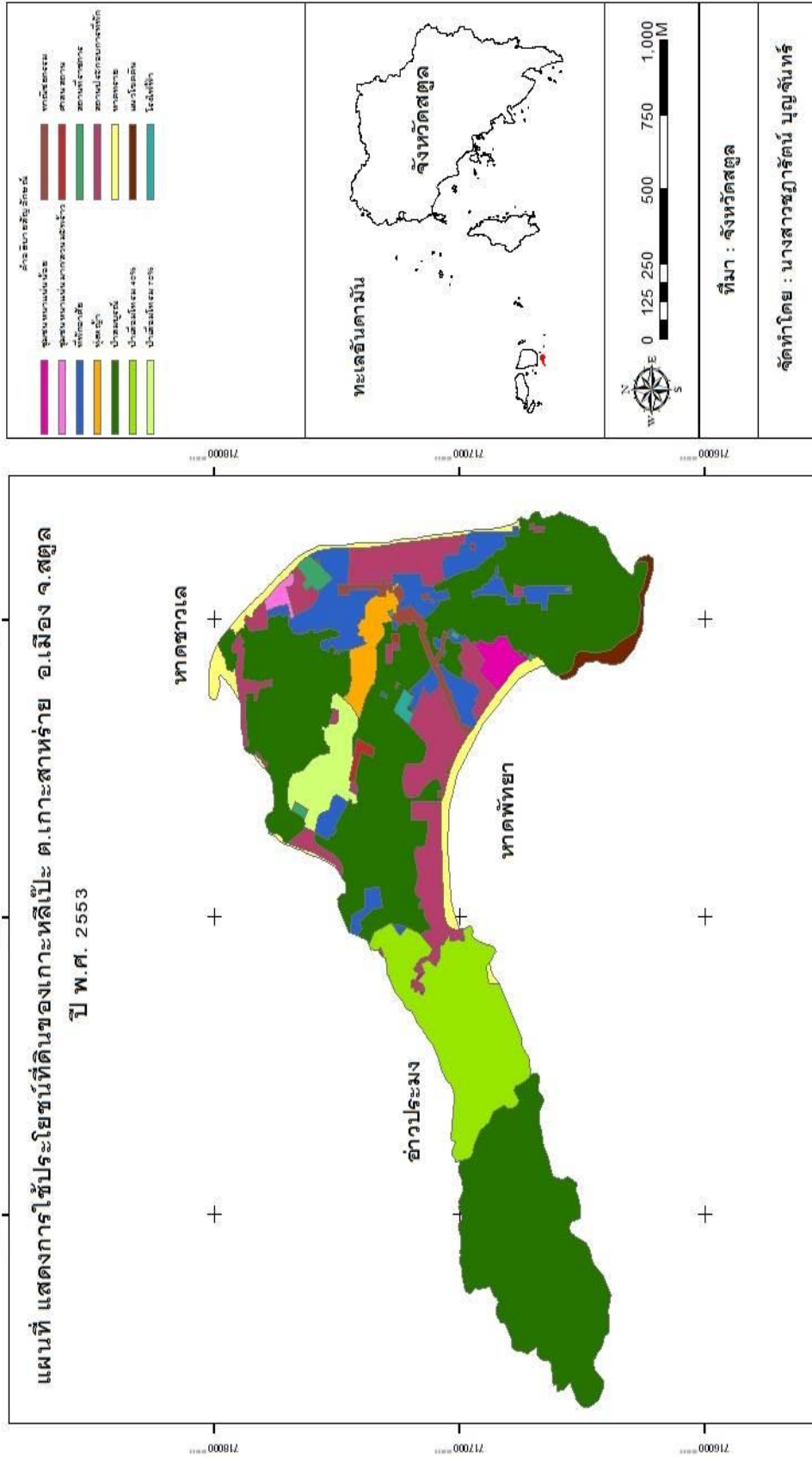
ตารางที่ 30 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
4) ด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ														
- การสื่อความหมายธรรมชาติต่อการท่องเที่ยว เช่น ป้ายเตือน แผนที่ รายละเอียดพื้นที่ เป็นต้น	72	35.10	76	37.10	33	16.10	6	2.90	6	2.90	12	5.90	3.81 ¹	1.34
- การให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลเบื้องต้น เส้นทาง กฎระเบียบที่ควรปฏิบัติในการท่องเที่ยวบนเกาะหลีเป๊ะ เป็นต้น	71	34.6	69	33.70	33	16.10	10	4.90	4	2.00	18	8.80	3.68 ²	1.48

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

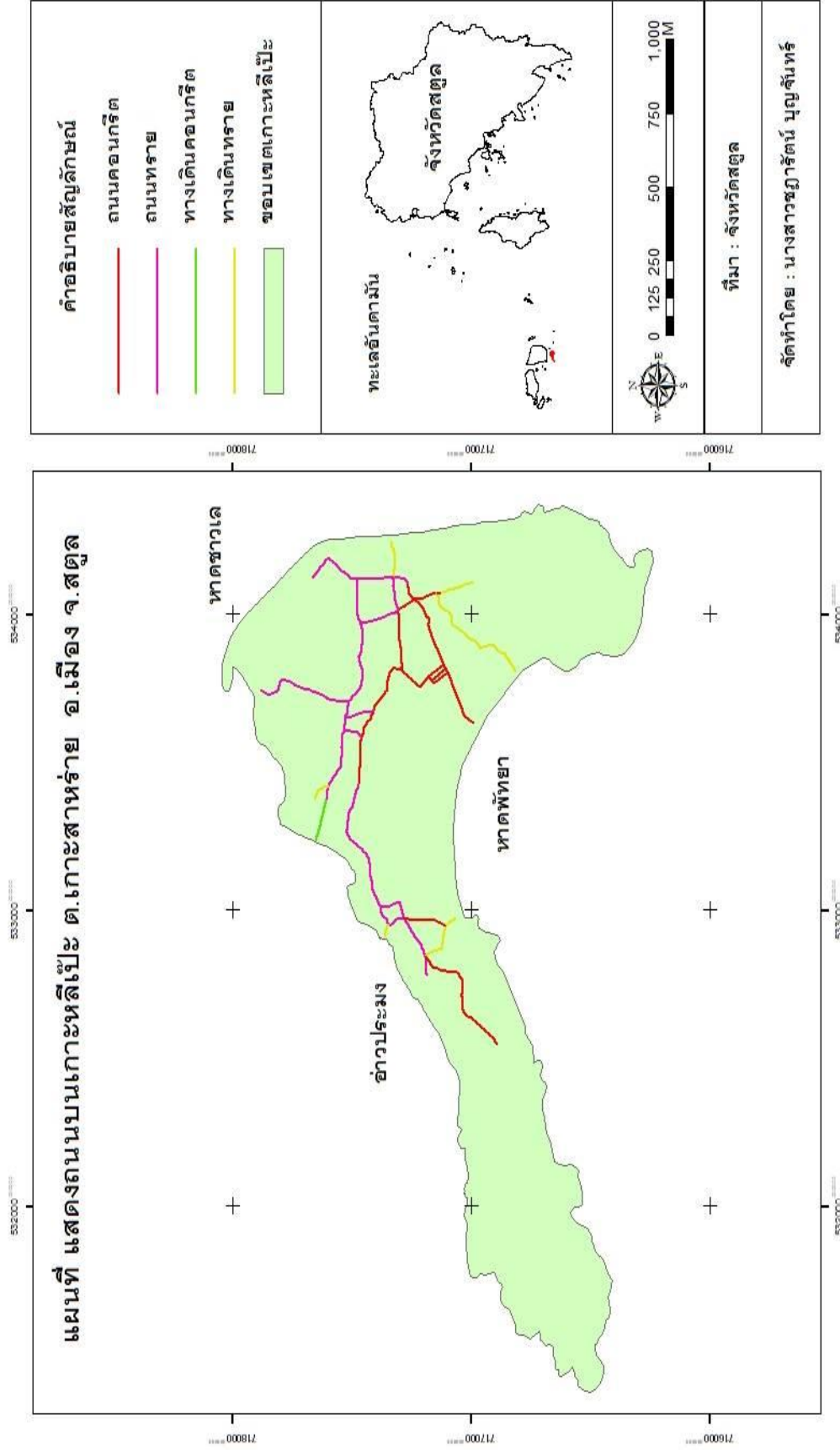
5.4 สภาพการใช้ทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

1. ที่ดิน การถือครองเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่เป็นนส 3. ต้องเสียภาษีที่ดิน ในอัตรา 500 บาท ต่อปี ให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ชาวเลมีความคิดเห็นว่า คนในชุมชนไม่เห็นด้วยกับการขายที่ดินในชุมชน หรือการเปลี่ยนมือไปยังนายทุน ซึ่งจะทำให้คนบนเกาะถูกเอาเปรียบ ทั้งนี้ชาวเลมีความคิดเห็นว่าแนวโน้มน้ำที่ดินบนเกาะในอนาคตอาจถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นรีสอร์ท และร้านอาหาร และชาวเลอาจไม่มีที่อยู่ใช้ทำกินในอนาคต ประกอบกับพื้นที่บนเกาะไม่มีการทำสวนไม้ผล ปลูกผัก หรือการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเนื่องจากดินขาดความสมบูรณ์ สภาพดินส่วนใหญ่ในดินทราย และขาดแคลนน้ำบ่อยครั้ง ในฤดูแล้ง พอเข้าสู่ฤดูฝนมักมีน้ำท่วมขัง (ภาพที่ 9)

ภาพที่ ๑ แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล
ที่มา : การเก็บข้อมูลภาคสนาม 2560

2. สาธารณะประโยชน์ บนเกาะมีถนนคอนกรีต ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่ายเป็นผู้รับผิดชอบ มีซอยจำนวน 3 ซอย คือ ซี่แข็ง อุเส็น และ ปาดัง มีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่ายรับผิดชอบในการเปิดปิดน้ำประปา นอกจากนี้การ นำน้ำมันขึ้นมาจากบนเกาะ ต้องขนส่งทางเรือ จึงทำให้น้ำมันมีราคาสูงถึงลิตรละ 42 บาท รวมถึง เครื่องใช้ไฟฟ้าที่สามารถใช้ได้มีสองระบบ ได้แก่ Dtac TRUE และ AIS อีกทั้งมีบริการเก็บขยะ ชุมชน ทุกวันอาทิตย์ คิดในอัตราที่แตกต่างกัน ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านค้า รีสอร์ท คิดในอัตรา 12,000-15,000 บาทต่อปี ร้านค้าเล็ก ๆ 6,200 บาทต่อปี ร้านเหล้า บาร์ 6,000 บาทต่อปี ส่วนการ ให้บริการไฟฟ้าบนเกาะมีโรงปั่นไฟแสงอาทิตย์ คิดค่าไฟฟ้าหน่วยละ 23 บาท คิดค่าบริการจ่ายตามจริง เฉลี่ยพันกว่าบาทต่อครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีการใช้แผงโซลาร์เซลล์กันในบางครัวเรือน และ หน่วยงานราชการบางแห่งบนเกาะ เช่น ศูนย์อนุรักษ์ และประมงเกาะหลีเป๊ะ (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 แผนที่แสดงเส้นทางถนนของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล

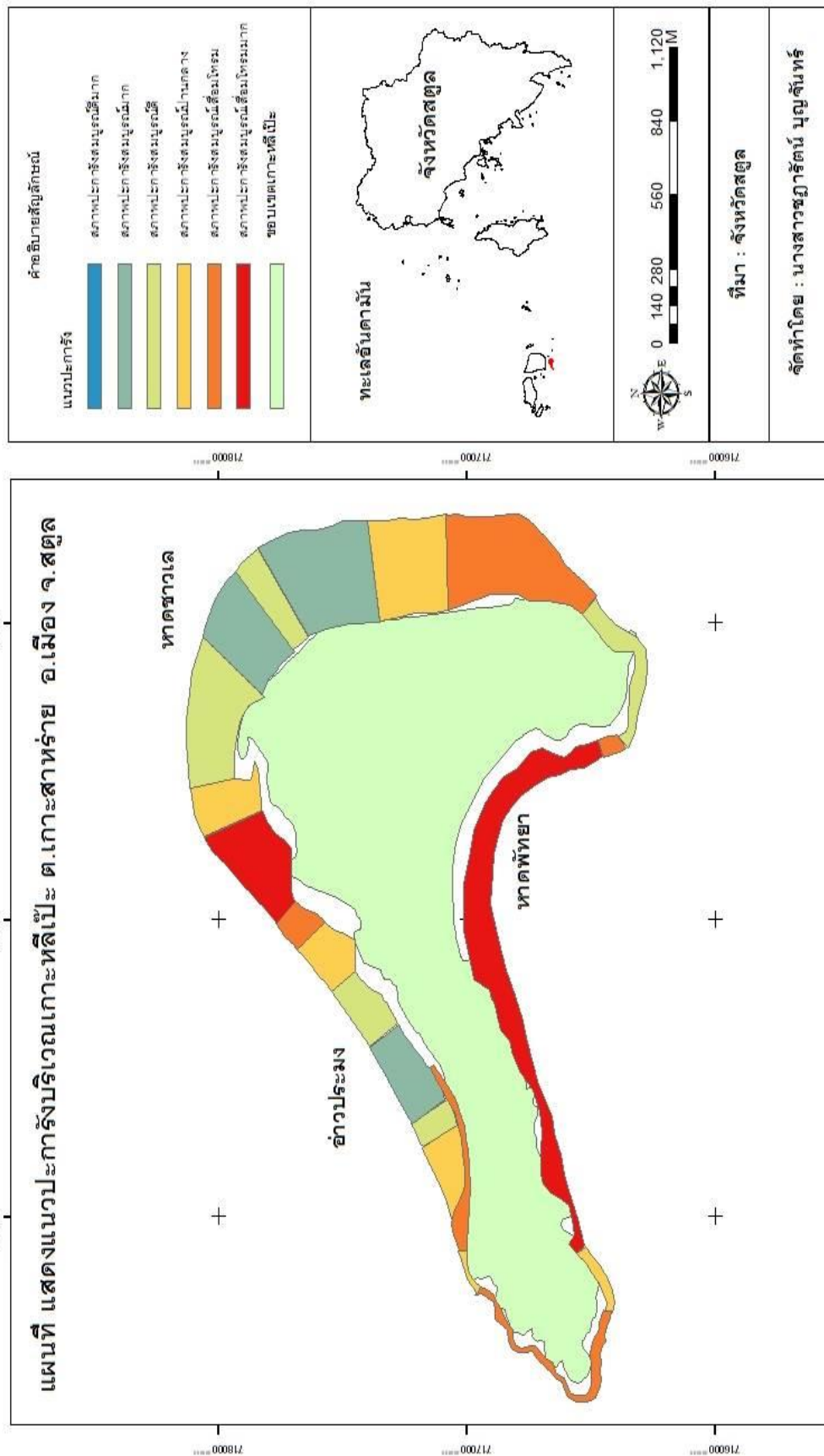
ที่มา : การเก็บข้อมูลภาคสนาม 2560

3. ปะการัง สามารถพบมากบริเวณรอบเกาะ ได้แก่ ปะการังเจ็ดสี ปะการังเขากวาง โดยสังเกตว่าปะการังยังคงความสมบูรณ์จากสี (ความสด) สีเขียว สีขาว สีเทา สีแดง โดยชาวเลมีความคิดเห็นว่าการวางสมอเรือใหญ่หน้าเที่ยว เรือเฟอร์รี่ เรือสปีดโบ๊ท มีส่วนทำให้แนวปะการังถูกทำลาย เช่นเดียวกับการวางลอบในการจับสัตว์น้ำของชาวเล แต่เนื่องจากจำเป็นต้องทำการประกอบอาชีพ แต่ต้องระวังและหลีกเลี่ยงไม่วางลอบตามแนวปะการัง ทั้งนี้ยังมีคนบางกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ หรือไม่ก็ละเลยความสำคัญไป นอกจากนี้ยังให้ความคิดเห็นในเรื่องการจับสัตว์น้ำ วางลอบ ฆมหอยไม่มีส่วนทำให้แนวปะการังถูกทำลาย ทั้งนี้ชาวเลสามารถบอกขอบเขตแนวปะการังรอบเกาะได้ ซึ่งปะการังน้ำตื้นอยู่ประมาณ 10 เมตร ในช่วงที่ผ่านมาเกิดปะการังฟอกขาวที่บริเวณเกาะกระ เกาะราวี หาดทรายขาว อุทยานจึงต้องทำการปิดเกาะเพื่อฟื้นฟูแนวปะการังกัน และวางแนวปะการังเทียมอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 11)

4. น้ำทะเล ในปี 2547 เกิดภัยพิบัติสึนามิขึ้น เกาะหลีเป๊ะได้รับผลกระทบน้อยมาก เนื่องจากเต็มไปด้วยเกาะรอบข้าง จึงคงความสมบูรณ์ของทะเลและสิ่งมีชีวิตไว้ได้ นอกจากนี้ยังพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในการพานักท่องเที่ยวไปดำน้ำ พายเรือ ให้อาหารปลา มีการควบคุมการทิ้งขยะ โดยให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะไว้ในเรือ โดยเจ้าของเรือจะทำการเก็บไปทิ้งเอง มีเพียงบางสถานประกอบการ โรงแรม รีสอร์ทที่ยังคงมีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลบริเวณหน้าหาด นอกจากนี้ยังพบ เรือไคหมัก เรืออวนลากดำใหญ่รुक้าเข้ามาได้ในบริเวณใกล้ฝั่ง และพบคราบน้ำมันที่ลอยอยู่ใกล้ๆบริเวณนั้น อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศใกล้เคียงได้

5. สัตว์ทะเล ชาวเลเกาะหลีเป๊ะมีวิถีชีวิตผูกติดกับทะเลมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีพ การประกอบพิธีกรรม การประกอบอาชีพ ชาวเลมีทักษะในการทำประมงแบบดั้งเดิม นิยมสังเกตแหล่งปลาชุกชุมจากความใสของน้ำทะเล ในเวลากลางวันชาวเลนิยมตกเบ็ด ส่วนในเวลากลางคืนนิยมลากอวน ชาวเลให้ความคิดเห็นว่า เมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา ระดับน้ำทะเลมีความลึกมากขึ้น อุณหภูมิสูงขึ้น แต่ไม่กระทบต่อทิศทางการกระแสน้ำ และการจับสัตว์น้ำ ปลาที่จับได้มากที่สุด ได้แก่ ปลาเก๋า ปลามง ปลาสลิดทะเล ปลาสลิดหิน ปลาเหลืองญี่ปุ่น ปลาอินทรี ตัวละ 4-5 กิโลกรัม จับได้บริเวณ ข้างเกาะ แนวปะการัง ข้างหลังเกาะ โดยใช้ลอบ อวนขนาด 5 นิ้ว เหล็กแทงปลาและเบ็ดในการจับสัตว์น้ำ ปัจจุบันมีการใช้ชนเบ็ดในการตกปลา สามารถใช้ได้ประมาณ 1 ปี ปลาที่จับได้นำไปจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง หรือส่งขึ้นฝั่งที่ทำเรือปากบารา หมึกที่จับได้มากที่สุด ได้แก่ หมึกกล้วย หมึกหอม ซึ่งหาได้ตลอดทั้งปี โดยการตกเบ็ด และอวน นอกจากนี้มีการฆมหอย เช่น หอยนมสาว หอยหน้ายักษ์ หอยเม่น ทั้งนี้การจับหอยเม่น ต้องทำการสังจับเป็นพิเศษ พ่อค้าคนกลางให้กิโลกรัมละ 500 บาท นอกจากนี้พบเห็นการค้าปลิง (ซีโป๊ะรูระ) มีมากในน้ำฝน ซึ่งมีหลายชนิด เช่น ปลิงกาหมาด อาศัยในน้ำตื้น 2-3 เมตร ปลิงเลือด (อาศัยในน้ำ

ลึก) ปลิงนม ปลิงพญานาคราชย์ ปลิงสมร ปลิงล็กี่ โดยทำการจับกับมือ มีการต็มน้ำปลิง 1 แกลลอน 20 ลิตร ปลิงแห้งกิโลกรัมละ 1,500 - 1,700 บาท น้ำต็มปลิง แกลลอนละ 500 บาท บางครั้งมีเถาแก่มารับซื้อ ส่วนปู ที่จับได้ติดมากับอวน และใช้ไฟฉายส่อง คือ ปูหิน ปูเขา บางครั้งนำมารับประทานเองบ้างขายให้กับรีสอร์ท และร้านอาหาร ทั้งนี้กรมประมง และอุทยานเป็นผู้ดูแล และควบคุมการจับสัตว์น้ำ รวมถึงเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ โดยชาวเลสามารถจับสัตว์น้ำได้ห่างจากชายฝั่งประมาณ 100 เมตร ทั้งนี้ชาวเลให้ความคิดเห็นว่า ในอดีตเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา จับสัตว์น้ำได้น้อยลง สาเหตุมาจากปริมาณปลาน้อยลง แรงงานในครัวเรือนน้อยลง ประกอบกับการปรับเปลี่ยนอาชีพไปทำการรับจ้างในรีสอร์ท และ โรงแรม และมีการรับจ้างจับสัตว์น้ำให้แก่เถาแก่ลดน้อยลงตามไปด้วย เนื่องจากชาวเลหันมารับจ้างขับเรือนำเที่ยวในช่วงฤดูท่องเที่ยวที่เกี่ยวกันมากขึ้น ทั้งนี้ชาวเลส่วนใหญ่ยังนิยมการค้าลอบที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วนมากชาวเลไปกลับประมาณ 5 คืน คำลอบ 3 หน คำลอบ 1 ลูก ใช้เวลาประมาณ 10 นาที ถ้ากรณีบริเวณน้ำลึก ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง ทั้งนี้เด็กๆอายุ 9 - 10 ขวบ จึงมักเริ่มออกทะเลเป็นครั้งแรก สัตว์น้ำที่จับได้ในช่วงฤดูท่องเที่ยวมักนิยมขายรีสอร์ท เนื่องจากได้รายได้ดีกว่า ประมาณ 1,000 - 2,000 บาทต่อวัน

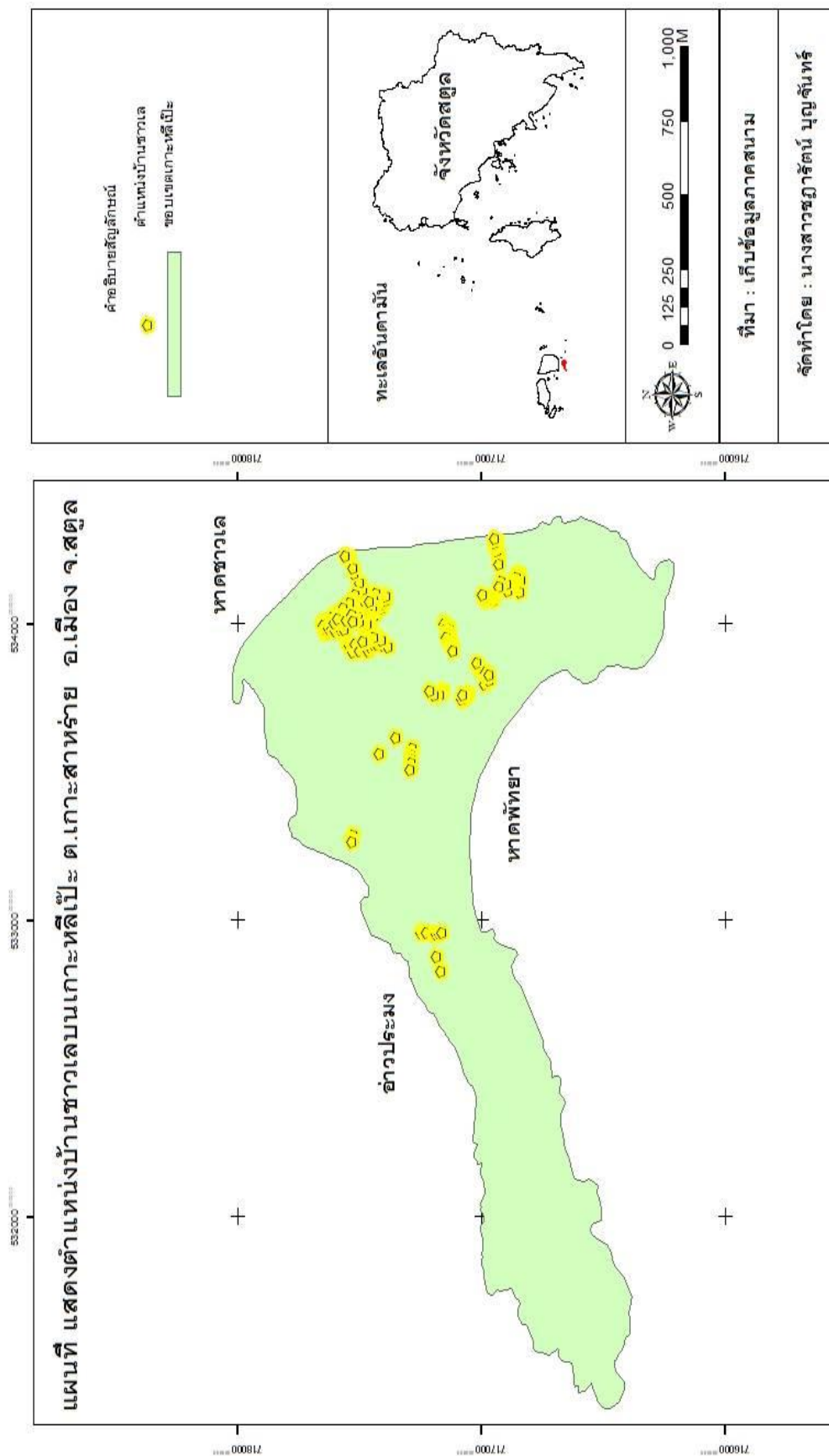

ภาพที่ 11 แผนที่แสดงพื้นที่แนวปะการังของเกาะหลิเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล

ที่มา : การเก็บข้อมูลภาคสนาม 2560

6. ชุมชนชาวเล อดีตที่ผ่านมามีคนอพยพเข้ามาประกอบอาชีพในเกาะมากขึ้น วิธีชีวิตการแต่งกาย ประเพณีและพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไป ส่วนประเพณีลอยเรือยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ปีละสองครั้ง เดือน 6 และเดือน 11 ชาวเลมีความคิดเห็นว่าในอนาคตชุมชนเกาะหลีเป๊ะจะกลายเป็นชุมชนเมือง โดยไม่ทันตั้งตัว เนื่องจากอาจเกิดความไม่เสมอภาคขึ้นในชุมชน ในการเข้าถึงทรัพยากรชายฝั่ง เกิดการแย่งชิงทรัพยากร และบุกรุกที่ดินมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ชุมชนชาวเลสมัยก่อนไปมาหาสู่กันระหว่างเกาะ เช่น เกาะราวี เกาะลันตา โดยได้ต่อเรือขึ้นมาใช้เอง ขนาดจุ 3 - 4 คน แบบเรือกรรเชียง เรือแจว เรือใบ ไม่มีเครื่องยนต์ใช้ ซึ่งปัจจุบันไปมาหาสู่กันสะดวกขึ้น โดยทางรถ แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์กับแบบเครือญาติยังคงลดน้อยลงกว่าในอดีต เนื่องด้วยต้องดำรงชีพเลี้ยงปากท้อง ประกอบกับสภาพปัญหาที่เผชิญรอบด้าน เช่น เรื่องที่ดินทำกิน ขาดแคลนน้ำ ขาดที่อยู่อาศัย เป็นต้น (ภาพที่ 12)

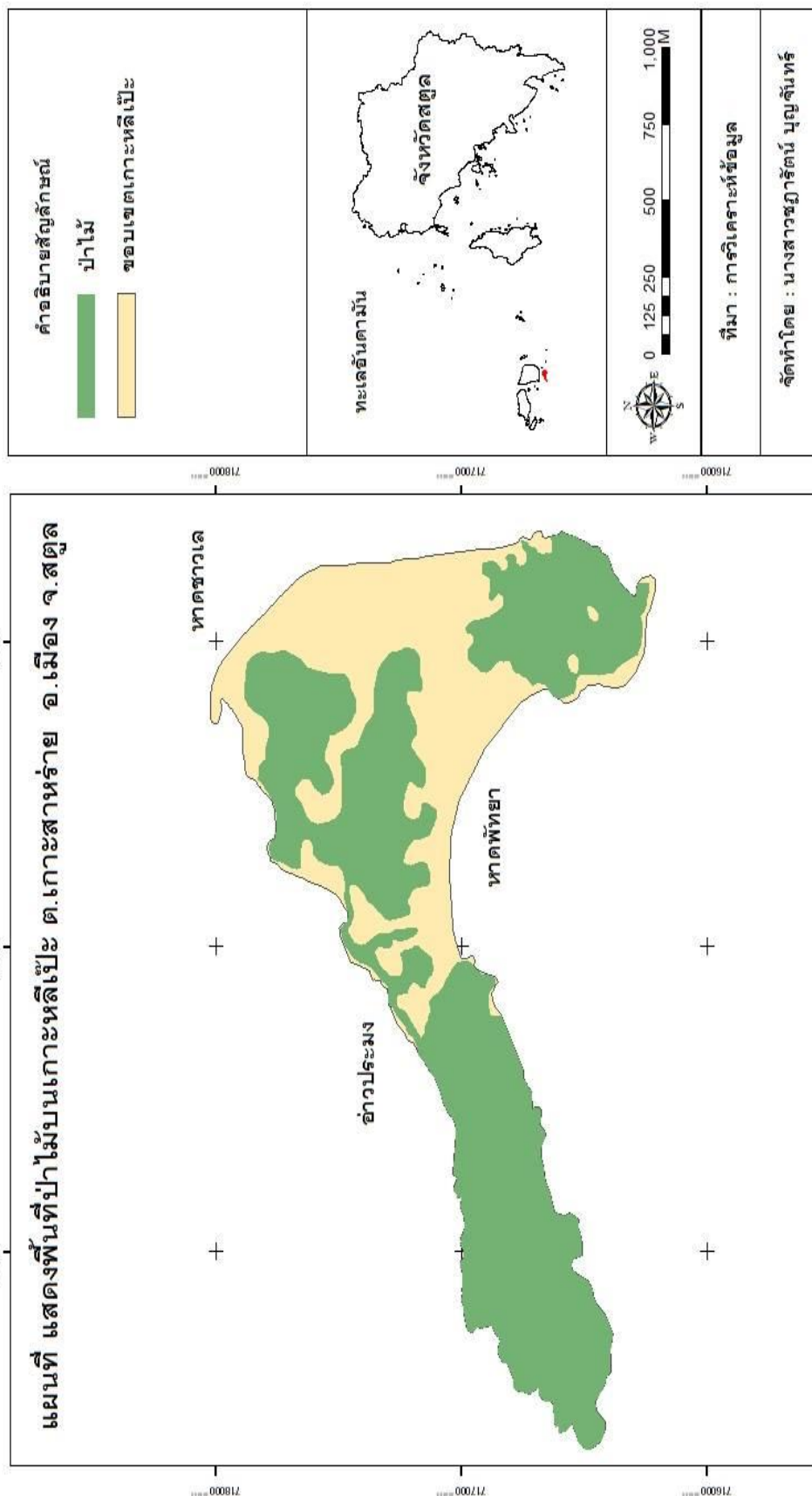
7. น้ำจืด ในอดีตมีการต่อท่อน้ำจืดมาจากน้ำตกโจรสลัดบนเกาะอาดัง น้ำจืดที่ใช้ ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ นกกระทา ภายหลังเกิดกระแสน้ำพัดทำให้ท่อส่งน้ำจืดจากเกาะอาดังแตก จึงทำการขุดหรือต่อขึ้น และทำการสูบน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้เพื่อการอุปโภค - บริโภคมากขึ้น ปัจจุบันมีการขุดบ่อมากกว่า 10 บ่อรอบเกาะ อีกทั้งมีการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง บางครั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่ายเข้ามาให้การช่วยเหลือ เนื่องจากในฤดูแล้งน้ำในบ่อจะแห้งทำการสูบน้ำไม่ขึ้น และมีสีแดงขุ่น

ภาพที่ 12 แผนที่แสดงพื้นที่ตั้งชุมชนชาวเลองเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล

ที่มา : การเก็บข้อมูลภาคสนาม 2560

8. ป่าไม้ สามารถพบเห็นลักษณะป่าสมบูรณ์ได้ทางโคดหินสูงบนเขา หรือพื้นที่อนุรักษ์ ยากต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ บางพื้นที่กลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ทิวมะพร้าวแก่ถูกโค่นและปลูกใหม่ บางพื้นที่เหลือเพียงทุ่งหญ้าว่างเปล่าไว้รอการก่อสร้างบ้านของชาวเล ชาวเลให้ความคิดเห็นว่า ไม่พบเห็นการตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกฎระเบียบของอุทยานชัดเจนขึ้น มีเพียงเรื่องฟ้องร้องการซ้นทับที่ของนายทุนบางราย และรอการรื้อถอน ไม่พบสัตว์ขนาดใหญ่และสัตว์หายาก เนื่องจากถูกจับกินเป็นอาหารหมดตั้งแต่ในอดีต แต่ยังคงใช้ประโยชน์จากป่าไม้ได้ โดยใช้หวาย เตยหนาม และเศษไม้เพื่อนำไปทำเชื้อเพลิงในครัวเรือน (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13 แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้ของเกาะหลีเป๊ะ ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล

ที่มา : การเก็บข้อมูลภาคสนาม 2560

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบรายละเอียดของทรัพยากรชายฝั่ง ที่ตั้ง ปัญหาและข้อจำกัดของทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งคนในชุมชนมีความคิดเห็นต่อทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันออก จึงได้นำข้อมูลเชิงลึกมาสังเคราะห์ผ่านกระบวนการด้านความคิดเห็นในด้านความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ คุณค่าของทัศนียภาพ และคุณค่าของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า (1) คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ร้อยละ 46.30 มีความคิดเห็นมากที่สุดด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งของเกาะหลีเป๊ะว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้แก่นักท่องเที่ยว ที่ค่าเฉลี่ยในระดับ 4.00 มีความคิดเห็นในระดับมาก (2) คุณค่าของทัศนียภาพ ร้อยละ 49.80 มีความคิดเห็นมากที่สุดด้านสภาพแวดล้อมที่ล้อมโอบ เช่น ความสดปรก ความแออัด ทำให้คุณค่าความงามลดลง ที่ค่าเฉลี่ยในระดับ 4.13 มีความคิดเห็นในระดับมาก (3) คุณค่าของชุมชน ร้อยละ 56.10 มีความคิดเห็นมากที่สุดด้านการนำของที่ทำมาจากธรรมชาติในเกาะ เช่น ปะการัง เปลือกหอย เตยปาหนัน มาจำหน่ายเป็นของที่ระลึก เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ค่าเฉลี่ยในระดับ 4.33 มีความคิดเห็นในระดับมาก (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 31 ความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1) คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ														
- ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งของเกาะหลีเป๊ะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น	95	46.30	54	26.30	39	19.00	4	2.00	5	2.40	8	3.90	4.00 ¹	1.26
- การให้มีกิจกรรมการตกปลาในบริเวณรอบเกาะ	81	39.50	64	31.50	38	18.50	8	3.90	3	1.50	11	5.40	3.87 ⁵	1.31
- ความสวยงามของแนวปะการังเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว /ส่งเสริมการท่องเที่ยว	82	40.00	68	33.20	33	16.10	8	3.90	3	1.50	11	5.40	3.90 ³	1.31
- ความสวยงามของชายหาดที่มีเม็ดทรายขาวละเอียดเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว /ส่งเสริมการท่องเที่ยว	73	35.60	68	33.20	46	22.40	9	4.40	6	2.90	3	1.50	3.89 ⁴	1.17
- ความสวยงามของสัตว์น้ำสวยงามเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว /ส่งเสริมการท่องเที่ยว	81	39.50	56	27.30	42	20.50	15	7.30	6	2.90	5	2.40	3.86 ⁶	1.4
- ความสวยงามของหาดหิน/โขดหินเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว /ส่งเสริมการท่องเที่ยว	87	42.40	56	27.30	44	21.50	7	3.40	5	2.40	6	2.90	3.95 ²	1.21

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (N=205)													
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย		— X	S.D
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
2) คุณค่าของทัศนียภาพ														
- ความสวยงามทางธรรมชาติของเกาะหลีเป๊ะ มีคุณค่าทางด้านจิตใจที่ควรอนุรักษ์ไว้	88	42.90	62	30.20	39	19.00	2	1.00	5	2.40	9	4.40	3.97 ⁵	1.26
- ปัญหาขยะก่อให้เกิดความเสื่อมทรามทาง ทัศนียภาพ ซึ่งมีผลให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว น้อยลง	86	42.00	62	30.20	48	23.40	4	2.00	2	1.00	3	1.50	4.06 ⁴	1.03
- ปัญหาน้ำเสียก่อให้เกิดความเสื่อมทรามทาง ทัศนียภาพ ซึ่งมีผลให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว น้อยลง	85	41.50	62	30.20	49	23.90	4	2.00	4	2.00	1	5.00	4.06 ⁴	0.99
- สภาพแวดล้อมของชุมชนที่ล้อมโอบ เช่น ความสกปรก ความแออัด ทำให้คุณค่าความ งดงามของทรัพยากรท่องเที่ยวลดลง	102	49.80	53	25.90	36	17.60	7	3.40	2	1.00	5	2.40	4.13 ¹	1.13
- เกาะหลีเป๊ะมีคุณค่าในการใช้เป็นสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น	96	46.80	59	28.80	40	19.50	3	1.50	2	1.00	5	2.40	4.11 ³	1.09
- การใช้บริเวณชายหาดพัทยาเป็นจุดรับส่ง นักท่องเที่ยว ไม่ได้มีส่วนทำให้ความสวยงาม ของชายหาดลดลง	99	48.30	57	27.80	38	18.50	3	1.50	2	1.00	6	2.90	4.12 ²	1.13

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
3) คุณค่าของชุมชน														
- การปล่อยน้ำเสียจากชุมชนลงทะเลมาก ๆ จะ ทำให้น้ำบริเวณชายหาดน่าเสีย	97	47.30	68	33.20	27	13.20	7	3.40	2	1.00	4	2.00	4.17 ²	1.06
- พิธีลอยเรือเป็นประเพณีที่ได้รับความสนใจ จากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก	98	47.80	55	26.80	29	14.10	7	3.40	4	2.00	12	5.90	3.98 ⁶	1.37
- วิถีความเป็นอยู่ของชาวเลอุรักลาโว้ยเป็น ส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว	100	48.80	48	23.40	40	19.50	6	2.90	2	1.00	9	4.40	4.03 ⁵	1.26
- ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนเป็น ส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพอใจมา ท่องเที่ยวยังเกาะหลีเป๊ะ	82	40.00	52	25.40	53	25.90	10	4.90	3	1.50	5	2.40	3.90 ⁷	1.17
- ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของที่พักเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ นักท่องเที่ยวพอใจมาท่องเที่ยวยังเกาะหลีเป๊ะ	94	45.90	55	26.60	42	20.50	6	2.90	5	2.40	3	1.50	4.06 ⁴	1.11

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (N=205)												— X	S.D
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		ไม่เห็นด้วย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
3) คุณค่าของชุมชน (ต่อ)														
- การนำของที่ทำมาจากธรรมชาติในเกาะหลีเป๊ะ เช่น ปะการัง เปลือกหอย มาจำหน่าย เป็นของที่ระลึก เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	115	56.10	55	26.80	29	14.10	2	1.00	2	1.00	2	1.00	4.33 ¹	0.94
- การรู้ถึงคุณค่า/วางแผนทรัพยากรชายฝั่งของคนในชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวคงอยู่ต่อไป	1120	54.60	52	25.40	21	10.20	6	2.90	3	1.50	11	5.40	4.13 ³	1.32

หมายเหตุ : ตัวเลขยก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

5.5 รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติแบบไม่เต็มรูปแบบ เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คนในชุมชนยังไม่สามารถบริหารจัดการพื้นที่ตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระบบนิเวศในชุมชนให้คงอยู่ และช่วยเสริมรายได้เรียกการท่องเที่ยวเข้าสู่เกาะหลีเป๊ะ รวมถึงให้ชุมชนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรม การเตรียมข้อมูลต่างๆ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวแบบนี้ต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ต้องเน้นคุณภาพที่มากกว่าปริมาณ และให้ความสำคัญด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศของชุมชนควบคู่กันไป เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจอธิบายโดยใช้แผนที่ชุมชนแบบง่าย (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 แผนที่ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

ในปัจจุบันเกาะหลีเป๊ะมีการกระจายตัวของรีสอร์ทที่อยู่บริเวณหน้าหาด ทั้ง 3 ด้าน หาดพัทยา หาดประมง และหนาแน่นที่สุดบริเวณหน้าหาดชาวเล มีร้านค้าเกิดขึ้นตลอด 2 ข้างทาง ตั้งแต่ถนนคนเดินไปจนถึงบริเวณหน้าหาดชาวเล นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นถนนคอนกรีตเพียง 1 สาย ตลอดแนวถนนคนเดินเท่านั้น ส่วนถนนดินสามารถพบเห็นได้ทั่วไป อีกทั้งมีสถานที่ราชการที่สำคัญตั้งอยู่ไม่กี่แห่ง เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย ตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานส่วนหน้า เป็นต้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ชุมชนชาวเลมักอยู่กันหนาแน่นบริเวณด้านในของเกาะ ซึ่งแตกต่างไปจากเกาะอื่น ทั้งนี้เนื่องจากการถูกไล่ที่โดยนายทุนรายใหญ่ ใช้ที่ดินสร้างรีสอร์ท เพื่อใช้บรรยากาศหน้าหาดเป็นจุดขายนักท่องเที่ยว ซึ่งให้เห็นถึง ความสมบูรณ์ของป่าไม้บนเกาะ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ชัดเจนมากขึ้น พื้นที่ป่าไม้ถูกห้ามทำการจับจองพื้นที่ทำกิน และสร้างรีสอร์ท เนื่องจากเป็นพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ มีการอนุญาตให้ศูนย์ตรวจการณ์เรดาห์ของกรมป่าไม้เข้าไปตั้งที่ทำการอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ชาวเลสามารถจับสัตว์น้ำเพื่อการยังชีพได้ บริเวณใกล้ชายฝั่ง เนื่องจากมีกองหิน และแนวปะการังที่สมบูรณ์เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำหลากหลายพันธุ์ ทั้งนี้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของเกาะหลีเป๊ะได้ดังนี้

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ที่แสดงออกผ่านการเรียนรู้ในประเพณีลอยเรือ ซึ่งถือเป็นประเพณีสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณในหนึ่งปีจะจัดขึ้น 2 ครั้ง ช่วง 15 ค่ำ เดือน 6 และเดือน 11 ช่วงนี้จะเป็นช่วงเปลี่ยนฤดูกาล พิธีการดำเนินยาวนานถึง 3 วัน 3 คืน โดยการเสี่ยงทายของ โต้ะหมอที่เสี่ยงทายเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ในรอบปีถัดไป อีกทั้งยังมีการสร้างเรือที่ทำกับไม้ระกำและไม้ตีนเป็ด (ต้องขออนุญาตจากอุทยานแห่งชาติที่เกาะอาดัง) เรือเป็นสัญลักษณ์ของการนำพาความทุกข์ โรคภัยออกไปจากชุมชน (ภาพที่ 15)

ในวันขึ้น 13 ค่ำ ช่วงเช้า ชาวเลจะเดินทางไปยังบริเวณที่จะทำพิธี ผู้หญิงจะทำขนมผู้ชายจะสร้างและซ่อมแซมที่พักชั่วคราว ช่วงเย็นทั้งหญิงและชายจะไปรวมกันที่ศาลบรรพบุรุษเพื่อนำอาหารเครื่องเซ่นไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นการบอกกล่าวให้มาร่วมพิธีลอยเรือ ซึ่งเช้าของวันขึ้น 14 ค่ำ ผู้ชายส่วนหนึ่งเดินทางไปตัดไม้เพื่อนำไม้มาทำเรือผู้หญิงจะร้องรำทำเพลง ในขณะที่รอรับไม้บริเวณชายฝั่ง แล้วขบวนแห่จะแห่ไม้ไปวนรอบศาลบรรพบุรุษเพื่อนำกลับมาทำเรือ "บาจ๊ก" คืนวันขึ้น 14 ค่ำ มีพิธีฉลองเรือโดยมีการร่ายรอบเรือ เพื่อถวายวิญญูณบรรพบุรุษโดยใช้ดนตรีและเพลงร่ำมะนาประกอบวงหนึ่งและอีกวงจะเป็นการร่ำวงแบบสมัยใหม่มีดนตรีซาโดว์ประกอบกรร้องรำ โต้ะหมอจะทำพิธีในช่วงเริ่มฉลองเรือและมีพิธีสาดน้ำตอนเที่ยงคืน (เลขุบาละ) และทำพิธีอีกครั้งในช่วงเช้าตรู่วันขึ้น 15 ค่ำ ก่อนนำเรือไปลอยในทิศทางลมซึ่งแน่ใจว่าเรือจะไม่ลอยกลับเข้าฝั่ง หลังจากนั้นแยกย้ายกันนอนพักผ่อน ในช่วงบ่ายวันขึ้น 15 ค่ำ ผู้ชายส่วนหนึ่งแยกย้ายไปตัดไม้ และหาใบกะพ้อเพื่อทำไม้กันฝึสำหรับทำพิธีฉลองในเวลากลางคืน โดยมี

พิธีกรรมเหมือนกับพิธีฉลองเรือทุกประการ จนกระทั่งใกล้จะสว่าง โต้ะหมอจะทำพิธีเสกน้ำมนต์ ทำนายโชคชะตา และสะเดาะเคราะห์ให้สมาชิกที่เข้าร่วมพิธีก่อนจะอาบน้ำมนต์ และแยกย้ายกันกลับบ้านโดยนำไม้กันผีไปปักบริเวณรอบหมู่บ้านและหน้าหาด ทั้งนี้สามารถแบ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภทย่อยๆ ดังนี้

1.1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เกาะหลีเป๊ะสามารถเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ ในบริเวณเกาะใกล้เคียงได้ เช่น เกาะไข่ เกาะตะรุเตา เกาะรอกลอย เป็นต้น ซึ่งคนในพื้นที่สามารถเล่าเรื่องราว และเข้าถึงในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งชาวเลมีความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นอย่างถ่องแท้ ซึ่งทำให้คนบนเกาะมีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

1.2) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี เกาะหลีเป๊ะมีพิธีกรรมหลายอย่างสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทั้งนี้เพื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวเลจัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจ นักท่องเที่ยวต้องศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ อีกทั้งเป็นการเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามา

1.3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวเล เกาะหลีเป๊ะมีทางเดินเชื่อมต่อเข้าสู่ตัวหมู่บ้านหลายทาง ซึ่งเป็นการดีที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมหมู่บ้าน วิถีชีวิตชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นผลงานสร้างสรรค์บนผนังบ้านเรือนบนเกาะ และภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถูกถ่ายทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แสดงความเชื่อมโยงของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมได้ดังนี้

ภาพที่ 15 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติ มีหลายประเภทด้วยกัน เช่น การส่องนก การพายเรือคายัก เรือแคนู การดำน้ำตื้น (Snorkel Diving) ค่าเช่าเหมาเรือประมาณ 1,200 - 1,500 ต่อทริป และ ดำน้ำลึก (Scuba Diving) ค่าเช่าอุปกรณ์พร้อมทริป 12,000 - 18,000 บาทต่อใคร่จุดเด่นของเกาะหลีเป๊ะ คือ ความเป็นธรรมชาติของปะการังรอบเกาะ บริษัททัวร์จึงนิยมจำหน่ายทริปให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อโปรแกรมทัวร์ได้ 2 แบบ คือ ดำน้ำโซนใน และดำน้ำโซนนอก ได้แก่ ร่องน้ำจางัง เกาะหินงาม เกาะหินซ้อน (หมู่เกาะคง) เกาะไม้ไผ่ เกาะรอกลอย เกาะยาง และหาดทรายขาว (เกาะราวี) (ภาพที่ 7) จุดลอยตัวถึงแนวปะการังมีตั้งแต่ระยะประมาณ 3-5 เมตร จนถึง 10-15 เมตร นักท่องเที่ยวส่วนมากนิยมดำน้ำลึกมากที่สุดประมาณ 10-15 เมตร มีไกด์แนะนำข้อปฏิบัติในการดำน้ำอย่างถูกวิธี คนในชุมชนมีการบริหารจัดการแนวปะการัง โดยการวางทุ่นสีเหลือง สำหรับเรือใหญ่ สีแดงสปีดโบ๊ท สีขาว เรือหางยาว บ่งบอกสัญลักษณ์สีที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการกระทบแนวปะการัง หรือดำน้ำไปสัมผัส และจับ หรืออาจให้เท่าเทียมโดยไม่รู้ตัว และมีอีกหลายกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทั้งสามารถทำได้ เช่น เล่นน้ำบริเวณชายหาด ชมพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกดินได้อย่างสวยงาม ซึ่งถือว่าเป็นวิเวกลักษณะเฉพาะของเกาะหลีเป๊ะ และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือนักท่องเที่ยวต้องเข้าใจบริบทของการท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะด้วย สิ่งที่ขาดไม่ได้ นอกเหนือจากตัวทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ยังมีทรัพยากรชุมชนที่มีลักษณะเด่นและมีเอกลักษณ์ นั่นก็คือ การชมวิถีชีวิตชาวเล ทางตอนกลางของเกาะเป็นหมู่บ้านชาวเลอุรักลาไว ซึ่งถือเป็นพลเมืองของเกาะในรุ่นเริ่มแรกของการบุกเบิกเกาะหลีเป๊ะที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตตามแบบฉบับดั้งเดิม และยังคงไว้ซึ่งขนบประเพณีที่สำคัญเอาไว้ นอกจากนี้ยังคงพบเห็นประเพณีการสร้างบ้านเรือนไม้ ยกพื้น หลังคามุงจาก และสังกะสี มีระเบียบบ้านยื่นออกมาไว้นอนเล่นพักผ่อน อีกทั้งยังยึดอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังมีจุดชมวิวพระอาทิตย์ที่สวยงาม ซึ่งหันหน้าเข้าหาเกาะอาดัง เหมาะแก่การถ่ายภาพที่วิวิธทัศน์เป็นอย่างมาก และในช่วงกลางคืนยังสามารถเดินชมวิถีชีวิตชาวเล รวมถึงซอปปิ้งบนถนนคนเดิน ที่ยาวไปประมาณ 1 กิโลเมตร ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวมากขึ้นเต็มไปด้วยร้านค้าตลอด 2 ข้างทาง ทั้งนี้สามารถแบ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติออกเป็น 2 ประเภทย่อยๆ ดังนี้ (ภาพที่ 16)

2.1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เกาะหลีเป๊ะมีแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เมื่อระดับน้ำลดลงต่ำสุดทั้งข้างขึ้นและแรม สามารถเดินชมและสัมผัสกับปะการังและสิ่งมีชีวิตในทะเลได้ ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศทางทะเล

2.2) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ เกาะหลีเป๊ะสามารถเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเหตุการณ์ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาวตก

จันทรูปราคา และการดูดาวจักราศีที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยะจักรวาล มีความรู้ความประทับใจ ความทรงจำ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเกาะหลีเป๊ะเป็นพื้นที่โล่งเหมาะแก่การดูดาวในคืนเดือนมืด แสดงความเชื่อมโยงของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติได้ดังนี้

ภาพที่ 16 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติ

3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามลักษณะความสนใจพิเศษ (ภาพที่ 17)

3.1) การท่องเที่ยวทัศนศึกษา และศาสนา เกาะหลิเป๊ะมีวัด และสำนักสงฆ์เพื่อใช้ในการทัศนศึกษา เรียนรู้จากปรัชญาชาวบ้านด้านศาสนา หอองค์ความรู้ด้านการฝึกสมาธิ เพื่อความรู้ใหม่ และประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น

3.2) การท่องเที่ยวศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ เกาะหลิเป๊ะมีชาวเลอูลักกราไว้อาศัยอยู่ก่อนการก่อตั้งอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ซึ่งถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้ท่องเที่ยวลักษณะนี้เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นด้านการเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของชุมชนชาวเลดั้งเดิม

3.3) การท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพ เกาะหลิเป๊ะมีการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อน จากลักษณะทางทัศนียภาพ นำมาซึ่งการเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกาย – ใจให้ได้รับสุนทรียภาพ และความเพลิดเพลิน อีกทั้งกระตุ้นให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการรักษาคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพชีวิตให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

3.4) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม ปัจจุบันเกาะหลิเป๊ะเริ่มมีการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เพียงไม่กี่รีสอร์ท ซึ่งเป็นการจัดการนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม มีการเสนอรายละเอียดการจัดกิจกรรมนำเที่ยวก่อน – หลัง ซึ่งการจัดรายการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง และผู้ที่ร่วมเดินทางมากับผู้เข้าประชุม (ครอบครัวของผู้เข้าร่วมประชุม) การท่องเที่ยวลักษณะนี้ถูกจัดเป็นรายการท่องเที่ยวแบบวันเดียว หรือแบบพักค้างแรม 2 วัน แต่ไม่เกิน 4 วัน ซึ่งมีอัตราค่าใช้จ่ายด้านอาหาร และค่าบริการนักท่องเที่ยว ในอัตราเหมาที่แตกต่างกันออกไป

3.5) การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ในปัจจุบันเกาะหลิเป๊ะมีโฮมสเตย์หลายหลังด้วยกัน ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์กลุ่ม โดยมีความที่ต้องการให้ใช้ชีวิตสัมผัสใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปพัก ทั้งนี้เพื่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตความเป็นอยู่

รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ

ภาพที่ 17 รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ

จากรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ เกาะหลีเป๊ะมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างต่อเนื่องในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน จำเป็นต้องใช้งบประมาณเพื่อมาสนับสนุน ทั้งนี้เกาะหลีเป๊ะขาดแคลนงบประมาณในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง โดยในปัจจุบันสามารถสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นได้แล้วเสร็จ ดังนี้

1) การคมนาคม เส้นทางคมนาคมบนเกาะหลีเป๊ะมีทั้งถนนคอนกรีตยาวตลอดแนวหน้าถึงกลางหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีถนนทราย เพื่อใช้สัญจรภายในเกาะ และทางเดินทราย มีลักษณะเป็นทางแคบสำหรับเดินเท้าหรือปั่นจักรยาน

2) ไฟฟ้า การใช้ไฟฟ้าบนเกาะหลีเป๊ะมาจากการผลิตไฟฟ้า 3 วิธี ได้แก่

- ไฟฟ้าจากเครื่องปั่นไฟที่ใช้น้ำมันดีเซลเป็นเชื้อเพลิง ซึ่งในบางครั้งเรือจะปั่นไฟใช้เองด้วยเครื่องปั่นไฟขนาดเล็ก ส่วนในรีสอร์ท โรงแรม จะมีเครื่องปั่นไฟขนาดใหญ่ใช้เฉพาะพื้นที่ตนเอง เนื่องจากกำลังการผลิตไฟฟ้าของชุมชนยังไม่สามารถผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนและรีสอร์ท อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมทั่วทั้งเกาะ

- ไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ ยังคงมีใช้เพียงบางครัวเรือนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านของชาวบ้าน ซึ่งปัจจุบันมีบางส่วนเปลี่ยนมาซื้อไฟฟ้าจากบริษัท โรงไฟฟ้าชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ทั้งนี้เนื่องจากสะดวก และมีการจ่ายไฟตลอด 24 ชั่วโมง

- ไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าของบริษัทไฟฟ้าชุมชนเกาะหลีเป๊ะ เป็นบริษัทเอกชนที่เคยผลิตไฟฟ้าจำหน่ายที่เกาะพิพิ แต่หมดสัญญาจึงมาลงทุนที่เกาะหลีเป๊ะ ปัจจุบันจำหน่ายไฟฟ้าให้กับประชาชนบนเกาะหลีเป๊ะ แต่ยังไม่ทั่วถึงทั้งเกาะ เนื่องจากกำลังการผลิตที่มีเพียง 300 - 400 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง ซึ่งปัจจุบันได้มีการให้บริการไฟฟ้าตามถนนบางสายเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวและสถานีอนามัย โดยคิดค่าบริการเป็นรายเดือน ในอัตรา 25 บาทต่อหน่วย

3) การบริการสาธารณสุข มีสถานอนามัยจำนวน 1 แห่ง มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน พยาบาลวิชาชีพ 1 คน พยาบาลเทคนิค 1 คน เจ้าพนักงานสาธารณสุข 1 คน

4) โทรศัพท์ เครื่องข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สามารถใช้บริการได้มี 3 ระบบ คือ AIS TRUE และ DTAC นอกจากนี้ยังมีบริการตู้โทรศัพท์สาธารณะแบบใช้บัตรจำนวน 1 เครื่อง

5) การบริการด้านการศึกษา บนเกาะหลีเป๊ะมีโรงเรียนจำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้านศิลปะ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ของชุมชนเกาะหลีเป๊ะไว้อย่างละเอียด

6) โป๊ะเทียบเรือ จัดเป็นจุดแรกที่นักท่องเที่ยวลงมาเพื่อเปลี่ยนถ่ายเรือโดยสารขนาดเล็ก (เรือหางยาว) เพื่อเข้าสู่หน้าหาด ปัจจุบันมีจำนวน 2 โป๊ะ

7) ยานพาหนะ ชาวเลนิยมใช้รถจักรยานยนต์พ่วงข้างกันเป็นส่วนมาก โดยนำรถจากบนฝั่งมาประกอบพ่วงกันเองเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น ใช้บรรทุกคนในครอบครัว ใช้บริการนักท่องเที่ยว ใช้ขนของไปขาย เป็นต้น

ทั้งนี้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันบนเกาะหลีเป๊ะถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ เนื่องจากสภาพบนเกาะหลีเป๊ะยังคงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ชาวเลเกาะหลีเป๊ะมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ วิทยุญาณ และบรรพบุรุษ มีการทำพิธีบูชาสะเดาะเคราะห์ พิธีบูชาต่าทะเล พิธีลอยเรือ พิธีบูชาทะเล ซึ่งปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ชาวเลยุคใหม่มีความคิดเห็นว่าควรมีการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่เหลือเอาไว้ ให้คนรุ่นหลังในอนาคตได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป ประกอบกับทักษะ ความชำนาญในการทำประมงด้วยเครื่องมือประจำถิ่นเป็นอย่างดี จนทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังคงหลงใหล และอยากเข้าถึงวิถีการทำประมงด้วยเครื่องมือดั้งเดิม อาทิเช่น ปืนฉมวก ไซ เบ็ด นิยมใช้จับสัตว์น้ำลึก ส่วนลอบ อวน เบ็ดอินโด ใช้จับสัตว์น้ำตื้นหรือบริเวณรอบๆเกาะ ทั้งนี้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงควรพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสิ่งแวดล้อม และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมควบคู่กันไป อย่างไรก็ตามชาวเลมองว่าคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางตรงและอ้อม ดังนั้นคนในชุมชนจะวางบทบาทหรือการมีส่วนร่วมอย่างไรในการร่วมกันรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างสมดุล เพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเพื่อการดำรงชีพหรือประกอบอาชีพได้อย่างพอเพียง รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ถึงเวลาของชุมชนชาวเลที่จะออกมาปกป้องสิทธิ และทรัพยากรชายฝั่งให้คงอยู่ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากการวิเคราะห์ชุมชนแบบเร่งด่วน (เทคนิค RRA) โดยทำการศึกษาร่วมกับการทำประวัติชุมชน ปฏิทินฤดูกาล การทำแผนที่ชุมชน และการสำรวจเชิงพื้นที่ ประกอบกับผลการศึกษาศักยภาพเชิงลึก และแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบถึงการใช้จ่าย และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง ผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรและการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง เพื่อมองความเชื่อมโยงของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

สภาพทั่วไปของเกาะหลีเป๊ะ : คริวเรือนชาวเลเกาะหลีเป๊ะปัจจุบันมีการประกอบอาชีพขั้วเรือนำเที่ยวเป็นอาชีพหลักในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว และรับจ้างในโรงแรม-รีสอร์ท ซึ่งบทบาทผู้ชายยังคงมีบทบาทสำคัญโดยการเป็นหัวหน้าครอบครัว มีสิทธิ์ในการตัดสินใจใดๆในครัวเรือนเอง รวมถึงปัจจุบันคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการศึกษาในขั้นพื้นฐานมากขึ้น มีการส่งลูกหลานออกไปเรียนภายนอกเกาะ สังเกตได้จากการที่เกือบทุกครัวเรือนมีเด็กที่อยู่ในวัยเรียน โดยมีแรงงานบางส่วนที่ยังคงออกไปหางานทำภายนอกเกาะ เนื่องจากมีรายได้มากกว่ารับจ้างภายในเกาะช่วงหมดฤดูกาลท่องเที่ยว นอกจากนี้ในด้านการถือครอง มีการถือหนังสือแสดงสิทธิ์การครอบครองที่ดินมือเปล่า โฉนดหรือ นส. 3/ นส. 3 ก มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ บางครัวเรือนมีการขายที่ดินที่เคยอยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อนำไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ โดยปัญหาที่ชาวเลพบเจอในขณะนี้ ได้แก่ ปัญหาความเป็นอยู่ การคมนาคมในชุมชนไม่สะดวก สุขภาพที่อ่อนแอไม่มีดี ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ ขาดแคลนไฟฟ้า ขาดแคลนเงินทุน ที่ดินไม่เหมาะแก่การทำเกษตร ขาดน้ำเพื่อการเกษตร ไม่มีที่ดินทำกิน การขนส่งไม่สะดวก ขาดอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ

สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือน : คนในชุมชนนิยมจับสัตว์น้ำเดือนละ 4 ครั้ง โดยเฉลี่ยอยู่ในช่วง 200 - 300 กิโลกรัมต่อสัปดาห์ มีรายได้โดยเฉลี่ยอยู่ในช่วง 400 - 1,500 บาทต่อครั้ง บางรายออกจับสัตว์น้ำทุกวัน ทั้งในช่วงฤดูท่องเที่ยว และหมดฤดูกาลท่องเที่ยว บางรายเข้าเป็นสมาชิกของชมรมเรือหางยาว สามารถทำการออกเรือได้ 20 ครั้งต่อเดือน มีรายได้วันละ 1,500 บาท บางรายมีรายได้จากการรับจ้างทั่วไปประมาณ 300 บาทต่อวัน บางครัวเรือนเปิดร้านขายของชำ เปิดร้านอาหารขนาดเล็กจึงทำให้มีรายได้มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูท่องเที่ยว มี

รายได้สูงถึง 1,500 – 2,500 บาทต่อวัน ซึ่งคนในชุมชนส่วนมากมีความคาดหวังในการประกอบอาชีพปัจจุบันในหลายเหตุผล ได้แก่ เพื่อให้บุตรหลานมีการศึกษาสูง คาดหวังให้มีความมั่นคงทั้งด้านงาน การเงิน และคาดหวังที่จะช่วยเหลือตนเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

ทั้งนี้จากการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรชายฝั่ง การประกอบอาชีพ รวมถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งพลวัตของชุมชน และสถานการณ์การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ ออกเป็น 4 ยุค ดังนี้ 1) ยุคตั้งถิ่นฐานชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ประมาณปี พ.ศ. 2440 – 2450 2) ยุคประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติตะรุเตา ปี พ.ศ. 2517 3) ยุคปรับเปลี่ยนอาชีพ และทางเลือกเพื่อการประกอบอาชีพ ปี พ.ศ. 2528 4) ยุคขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกาะหลีเป๊ะ โดยการใช้ทรัพยากรชายฝั่งของครัวเรือนเมื่อ 10 ปีที่แล้วเพียงเพื่อการดำรงชีพเป็นหลัก แตกต่างจากการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันที่มีการนำทรัพยากรชายฝั่งขึ้นมาใช้มากขึ้น จนส่งผลถึงแนวโน้มการใช้ทรัพยากรชายฝั่งก่อให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อการดำรงชีพของคนในชุมชน รวมถึงการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่งในการประกอบอาชีพส่งผลให้สัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งมีปริมาณน้อยลงจากกิจกรรมท่องเที่ยว เกิดการบุกรุกเข้าทำประมงใกล้ชายฝั่งมากขึ้น จึงทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการจับสัตว์น้ำบริเวณใกล้เขตอุทยาน รวมถึงเกิดการแย่งชิงน้ำจืดในฤดูแล้ง โดยการขุดบ่อบาดล บางครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกินเนื่องจากขายที่ดินของตนเองให้กับนายทุน ขาดแคลนของป่าเนื่องจากพื้นที่ป่าลดลง ปริมาณปลิงทะเลใกล้ฝั่งลดลงเนื่องมาจากการดำปลิงมากเกินไป และน้ำมันเรือส่งผลทำให้วิสัยทัศน์ของน้ำบริเวณชายฝั่งเสื่อมโทรม

การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเกาะหลีเป๊ะ : คนในชุมชนมีความคิดเห็นในด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่งของคนในชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ในหลายด้าน ได้แก่ การจับปลาเล็กที่ติดลอบปล่อยคืนสู่ทะเล มีการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวในการดำน้ำลึก ดำน้ำตื้น และการให้อาหารปลาเพื่อไม่ให้ระบบนิเวศเสียสมดุล และมีความคิดเห็นว่าการวางท่อส่งน้ำจืด เพื่อให้มีน้ำจืดอย่างเพียงพอ ทั้งนี้มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การมีความผูกพันกับทรัพยากรมายาวนานจึงมีจิตสำนึกต่อการฟื้นฟู/ดูแลทรัพยากรชายฝั่ง นอกจากนี้สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งต้องมีจำนวนมากพอกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมากพอสำหรับการมีอำนาจต่อรอง และด้านองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่มีส่วนในการขับเคลื่อนความคิดเห็นที่ได้จากมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถพบเห็นได้บนเกาะหลีเป๊ะ ได้แก่ เล่นน้ำชายหาด ดำน้ำตื้น และ ดำน้ำลึก ชมพระอาทิตย์ขึ้น และพระอาทิตย์ตกดิน พายเรือแคนูและเรือคายัก ชมวิถีชีวิตชาวเล และเดินช้อปปิ้งถนนคนเดิน

รูปแบบการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ : จากสถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน คนในชุมชนมีความคิดเห็นว่าเกาะหลีเป๊ะมีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ นอกจากนี้คนในชุมชนมีการเข้าร่วมประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น ชมรมเรือหางงู ชมรมทัวร์ ชมรมผู้ประกอบการ เป็นต้น และในด้านการสื่อความหมายธรรมชาติต่อการท่องเที่ยว มีป้าย แผนที่ รายละเอียดพื้นที่ เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามคนในชุมชนมีความตระหนักถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (1) คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งของเกาะหลีเป๊ะเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว (2) คุณค่าของทัศนียภาพ ด้านสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม เช่น ความสกปรก ความแออัด ทำให้คุณค่าความงดงามลดลง (3) คุณค่าของชุมชน ด้านการนำของที่ทำมาจากธรรมชาติในเกาะ เช่น ปะการัง เปลือกหอย เตยป่าหนามมาจำหน่ายเป็นของที่ระลึก เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และสามารถส่งเสริมการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมของชุมชนเกาะหลีเป๊ะได้ ดังนี้

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

1.1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เกาะไข่ เกาะตะรุเตา เกาะรอกลอย เป็นต้น ซึ่งคนในพื้นที่สามารถเล่าเรื่องราว และเข้าถึงในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

1.2) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี มีพิธีกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเป็นอย่างมาก

1.3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวเล มีเป็นผลงานสร้างสรรค์บนผนังบ้านเรือนบนเกาะ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิต ประเพณีสำคัญ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศธรรมชาติ

2.1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล มีแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีระดับน้ำลดลงต่ำสุดทั้งข้างขึ้นและแรม และระบบนิเวศที่คงความสมบูรณ์

2.2) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแนวหาดและพื้นที่สูงชัน สามารถมองเห็นปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ได้ชัดเจน

3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามความสนใจพิเศษ

3.1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

3.2) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา มีวัด และสำนักสงฆ์เพื่อให้ทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา

3.3) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย มีชาวเลอุ้งราไวย์พื้นเมืองอาศัยอยู่ก่อนการก่อตั้งอุทยานแห่งชาติตะรุเตา ที่แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชนกลุ่มน้อย

3.4) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ปัจจุบันมีโฮมสเตย์เกิดขึ้นหลายหลังวัตถุประสงค์เพื่อต้องการใช้ได้สัมผัสกับครอบครัวในท้องถิ่น และภูมิปัญญาที่ได้รับ

3.5) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม เริ่มมีการท่องเที่ยวในลักษณะนี้เพียงไม่กี่รีสอร์ทเป็นการจัดนำเที่ยวให้แก่กลุ่มลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม เพื่อบริการให้ตรงความต้องการของผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง

2. ข้อเสนอแนะ

การจัดการชายฝั่งเป็นการควบคุม และดูแลชายฝั่งเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งอย่างเหมาะสม และยั่งยืน การจัดการชายฝั่งต้องใช้ทรัพยากรทั้งงบประมาณและบุคลากรที่เหมาะสม อีกทั้งต้องอาศัยความรู้ในหลากหลายสาขาวิชาการจัดการชายฝั่งยังมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนหลายกลุ่มในระดับต่างๆ ทั้งใน ระดับนานาชาติ ระดับประเทศภูมิภาค และท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ นักวางแผนนักพัฒนานักการเมืองกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งถือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคเอกชน และประชาชนแผนการจัดการชายฝั่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการยอมรับจากภูมิภาคส่วนที่ตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยต้องส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่ง และเป้าหมายของการจัดการชายฝั่ง โดยสามารถเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ถือเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกหนึ่ง ที่จะสามารถพัฒนาควบคู่ไปพร้อมๆกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวทางในการปรับเปลี่ยนนโยบายการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนในการพัฒนาชุมชนเสียใหม่ โดยการให้ความสำคัญแก่ชุมชนในการกำหนดอนาคตของชุมชนเอง และให้ความสำคัญแก่ระบบการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรที่หลากหลายตามความแตกต่างของท้องถิ่นผู้ใช้ทรัพยากร ด้วยส่งเสริมให้ชุมชนสามารถผลิตหลักการสิทธิชุมชนขึ้นมาใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันของเกาะหลีเป๊ะ ได้นั้น รัฐ และชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการดังกล่าว ดังนี้

1. รัฐต้องยอมรับระบบความรู้ของชุมชนต่างๆที่หลากหลายในการอธิบายและเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ โดยต้องเลิกอคติที่ว่ามีความรู้ที่ส่งมาโดยรัฐเท่านั้นถึงจะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง และยอมรับระบบความรู้ของชุมชนว่าเป็นอีกระบบหนึ่งที่มีเหตุผลและเนื้อหาสาระ

สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ รัฐต้องสนับสนุนความเป็นได้ต่างๆที่จะให้ชุมชนสามารถรักษาพื้นที่ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อชุมชนไว้ได้ รวมทั้งสามารถผลิตซ้ำระบบความรู้ของตนเองได้ เช่น

1.1 ชุมชนสามารถใช้ความรู้ที่สั่งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของพวกเขาทำมาหากินในเขตทะเลชายฝั่งโดยไม่ถูกรุกรายจากประมงพาณิชย์

1.2 ชุมชนมีความผูกพันกับป่าไม้ สามารถใช้ประโยชน์จากป่าตามความรู้ที่สืบทอดกันมา

1.3 ชุมชนมีความมั่นคงในการทำมาหากิน การสืบทอดวิถีชีวิตของตนเอง โดยไม่หวั่นว่าจะถูกไล่หรือขับออกจากพื้นที่ที่อยู่

1.4 รัฐต้องยอมรับเหตุผล และวิถีคิดของคนในชุมชน เมื่อรัฐจะดำเนินโครงการใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนควรให้คนในชุมชนมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจว่าจะเอาโครงการนั้นหรือไม่ ถ้าเอาแล้วจะดำเนินการอย่างไร

2. การที่รัฐจะสนับสนุนให้ชุมชนอยู่ได้บนฐานทรัพยากรธรรมชาติโดยอาศัยภูมิปัญญาของชุมชนเองในการใช้ และเข้าถึงทรัพยากรบนเกาะได้นั้น ไม่เพียงรัฐจะยอมรับระบบความรู้ของชุมชนเท่านั้น แต่รัฐจะต้องสร้างหลักประกันว่าชุมชนสามารถใช้ภูมิปัญญาของตนได้จริง โดยประการแรก รัฐจะต้องยอมรับหลักการให้ชุมชนอยู่ร่วมกับทรัพยากรตามวิถีของเขาที่เป็นมาแต่เดิม ไม่ใช่แยกเอาทรัพยากรมาอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ แล้วผลักดันคนในชุมชนออกไปดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นรัฐจะต้องดำเนินโครงการคืนทรัพยากรให้ชุมชน ให้ชุมชนสามารถใช้เป็นฐานในการดำรงอยู่และพัฒนาตัวเองได้อย่างแท้จริง โดยหน่วยงานรัฐจะต้องคอยป้องกันไม่ให้อำนาจจากภายนอกเข้าไปแย่งชิงทรัพยากรของชุมชน เช่น ประมงพาณิชย์ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

3. รัฐจะต้องยอมรับระบบอำนาจในการจัดการทรัพยากรว่าไม่ใช่มีเฉพาะระบบของรัฐที่ใช้กฎหมายในการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆเท่านั้น แต่ชุมชนก็มีระบบอำนาจของตนเองในการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรผ่านระบบความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือกฎจารีตของชุมชน และด้วยระบบอำนาจของชุมชนดังกล่าว ชุมชนสามารถดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์มาหลายร้อยปี และต้องยอมรับว่าการใช้อำนาจแบบเดียวของรัฐที่ผ่านมานอกจากทำให้ชุมชนเดือดร้อนแล้ว รัฐเองก็ไม่สามารถรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรให้คงอยู่ได้ ดังนั้นรัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้ระบบอำนาจของตนเองในการจัดการความสัมพันธ์ต่างๆ เกี่ยวกับการใช้และดูแลรักษาทรัพยากรนั้นๆ

4. การจัดการชายฝั่งเป็นการจัดการที่ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม ทั้งในด้านบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการใช้สารและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งหรือผู้มีส่วนได้เสีย การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ ในการจัดการชายฝั่งที่เข้าซ้อนการของหน่วยงานต่างๆ อาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานเนื่องจากความเกรงกลัวการสูญเสียอำนาจในการจัดการนั้น ไปในขณะเดียวกันผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง หรือผู้ที่มีส่วนได้เสียอาจมีการเกรงกลัวว่าจะเสียผลประโยชน์จากการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่เดิมทำให้เกิดการต่อต้าน และไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

5. เนื่องจากการจัดการชายฝั่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้มีส่วนได้เสีย และคนในชุมชน ซึ่งหากบุคคลหรือกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของชายฝั่งรวมไปถึงความเชื่อหรือทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในการรักษาสีงแวดล้อมจะทำให้การจัดการชายฝั่งไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

6. กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมุ่งที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งมากจนเกินไปหรือเกินสมดุล โดยไม่คำนึงถึงว่าทรัพยากรเป็นสมบัติของส่วนรวมและเป็นของคนในรุ่นต่อไปทำให้ทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรม ประชาชนส่วนใหญ่ มักจะผลัดภาระการปกป้องและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับภาครัฐ เช่น การจัดการของเสียต่างๆ ที่ออกจากกรีตอร์ขนาดใหญ่ โดยกลุ่มคนเหล่านี้เชื่อว่าเป็นผู้เสียภาษีให้กับภาครัฐ

7. การขาดความรู้ และการบูรณาการความรู้ในการจัดการชายฝั่ง ซึ่งบริเวณชายฝั่งเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรต่างๆ และเป็นสมบัติของคนในชุมชนที่ต้องร่วมมือกันดูแลให้ทรัพยากรชายฝั่งให้คงอยู่ต่อไป โดยต้องใช้ความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น รวมถึงการบูรณาการความรู้ในการจัดการชายฝั่ง และความสามารถในการบูรณาการความรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการระหว่างหน่วยงานระดับท้องถิ่นส่วนภูมิภาค ส่วนกลาง และระหว่างประเทศ

8. การขาดความร่วมมือในการจัดการชายฝั่งมีขอบเขตพื้นที่ครอบคลุมตั้งแต่พื้นที่บนบกไปจนถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่มีทรัพยากรต่างๆ มากมาย และมีกิจกรรมในการใช้ประโยชน์ในหลายประเภท อีกทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเป็นจำนวนมาก และมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในการจัดการชายฝั่ง

9. การจัดการชายฝั่งต้องทันต่อความเสื่อมโทรม เกาะหลีเป๊ะถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่องในระดับกลุ่มจังหวัด เช่น กระบี่ ภูเก็ต ตรัง เป็นต้น และเป็นพื้นที่ชายฝั่ง

ทะเลกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย อาจได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาเป็นโครงข่ายต่อเนื่องได้ ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ชายฝั่งเป็นบริเวณที่มีความเปราะบางและอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ในขณะที่การศึกษา และการจัดทำนโยบายยุทธศาสตร์หรือแผนการจัดการชายฝั่งก่อนข้างล่าช้า ประกอบกับขั้นตอนในการอนุมัติให้ความเห็นชอบกับยุทธศาสตร์และแผนการจัดการนั้นมีความยุ่งยาก และซับซ้อนต้องใช้เวลาานทำให้การปฏิบัติตามแผนการจัดการที่ได้รับความเห็นชอบไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของชายฝั่ง หรือความเสื่อมโทรมของชายฝั่ง

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา และพื้นที่ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ร่างรายงานขั้นสุดท้าย. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กรมอุตุนิยมวิทยา กองทัพอากาศ. 2530. หมู่เกาะอาดัง-ราวี-หลีเป๊ะ อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. สตูล : กองทัพอากาศ.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2542. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ECOTOURISM. กรุงเทพฯ : กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ.
- กอบขวัญ แดงบำรุง ชุตินา บัญรัตน์ ชุตินา หลีหุมุด นพวิทธิ์ สุภสินันท์ภักดิ์ และ พนิดา จอมพิพัฒน์. 2551. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชน: กรณีศึกษาหมู่บ้านเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล. รายงานการวิจัย. หลักสูตรบริหารการศึกษ. มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา.
- เกรียงศักดิ์ ปัทมรชชา. 2541. วิถีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน. 2548. คือ คนอันดามัน คือ คนรักทะเล. เครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน. บริษัท แพลนโมทิฟ จำกัด. ตรัง.
- โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้. 2549. การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชน : ศึกษากรณีการทำซั้งของชุมชนบ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส. สงขลา: หจก. โฟ-บาร์ด.
- จรินทร์ เลขเชยชม. 2551. การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำในอ่าวพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน การพัฒนาอย่างสมดุลและรอบด้านบนฐานความรู้, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. หน้า 211-215. จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- จามะรี เชียงทอง ประเทือง นรินทรานุกูล ณ อุตทยา ชุศักดิ์ วิทยาภักดิ์ ประสิทธิ์ คุญรัตน์ โอภาส ปัญญา อนุชาติ พวงสาลี วิภาณุ คงจันทร์ นันทนา บรรพศิริ โชติ นฤมล หิณชิระนันท์ วัฒนา สุกัณศีล. 2543. พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากรสถานการณ์ในประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- คณัย บวรเกียรติกุล. 2549. ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพจากการท่องเที่ยวและนันทนาการ. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. กรุงเทพฯ.
- คารุณี บุญธรรม, เลาท้าว แซ่โซ้ว, สมศักดิ์ พานพองเจริญ, วัลยา แซ่ย่าง, เลานั่ง พานพองเจริญ และอัครณัฐ ชันโท. 2546. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนชาวม้ง บ้านน้ำเค-सानก้วย ตำบลผาซางน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดสตูล. 2553. สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและชาวไทยที่เดินทางเข้า - ออกเกาะหลีเป๊ะในฤดูท่องเที่ยวช่วง 6 เดือน. สตูล : สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง.
- ธฤตวรรณ นนทพุทท. 2545. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. 2554. ชุมชนศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- นฤมล อรุโณทัย. 2549. ประชาสังคม และชุมชนเข้มแข็งในบริบทของกลุ่มชายขอบ: กรณีศึกษา กลุ่มชาวเลในประเทศไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นวนน้อย ตรีรัตน์, 2552. การจัดการทรัพยากรสาธารณะ. มติชนรายวัน. 21 ตุลาคม. น. 6.
- บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. 2552. จดหมายจากตะรุเตา ครบรอบสามทศวรรษ. พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. 2546. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งโดยองค์กรพัฒนาเอกชน กรณีโครงการอันดามัน (ARR). กรุงเทพฯ : องค์กรอ็อกแฟม เกรท บริเทน.

เผด็จศึกดี จารยะพันธุ์ ศรีณย์ เพ็ชรพิรุณ สมิท ธรรมเชื้อ โกมล จิรัชัยสุทธิกุล พวงทอง อ่อนอุระ
 สุมาลี สุขदानนท์ อรชา ธนากร เทวัญ ธนมาลารัตน์ สมภพ รุ่งสุภา สุนันทา เจริญปัญญา ยิ่ง
 และ วันชัย จันทร์ตะเอียด. 2550. โครงการสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตของ
 ประเทศไทยกับการใช้ทะเลอย่างยั่งยืน. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุน
 สนับสนุนการวิจัย.

ฝ่ายระบบฐานข้อมูล. 2552. ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ. สถิตินักท่องเที่ยวเขตอุทยาน
 แห่งชาติตะรุเตา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - 2552. สถูล : สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์และ
 อุทยานแห่งชาติ สบอ.5.

พะยอม รัตนมณี และวิสุทธ์ โชติกเสถียร. 2551. การใช้ปะการังเทียมในการป้องกันการกัดเซาะ
 ชายฝั่งทะเล. การประชุมวิชาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 1. 3-5
 กันยายน 2551 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค บางนา กรุงเทพฯ. กระทรวง
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ภาควิชาชีววิทยา. 2543. การจัดการอุทยานแห่งชาติสิรินาถ. ภูเก็ต : อุทยานแห่งชาติทางทะเล กรม
 ป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

มาโนช วงษ์สุริย์รัตน์ และสุธีระ เชี่ยวชาญ. 2550. โครงการศึกษาเพื่อการคุ้มครองพื้นที่อนุรักษ์ทาง
 ทะเล. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. ศูนย์ประสานงานการศึกษานโยบายที่ดิน. สำนักงาน
 กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ.

มูลนิธิชัยพัฒนา. 2552. การดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนาในเขตจังหวัดสตูลและเกาะลันกาวิ.
 มูลนิธิชัยพัฒนา. http://www.chaipat.or.th/site_content/898-news-hrh-princess-maha-chakri-sirindhorn-the-very-siam-royal/823-2009-12-02-11-02-33.html. (สืบค้นเมื่อ 3
 มีนาคม 2554).

นางนภัส เทียงกมล. 2552. สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนตรี กรรพุมมาลย์. 2539. การพัฒนาชุมชน : แนวคิดและการปฏิบัติ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่.

ยุทธ ไกยวรรณ. 2556. การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศ สันตสมบัติ. 2544. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ใน รายงานการวิจัยในโครงการ BRT, หน้า 235-248.
 เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา
 อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ระพีพรรณ ทองหล่อ, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, บำเพ็ญ เขียวหวาน, ปิณิดา พุ่มแยม, สายพิน สันทัด, รติกา อังกูร และอินทิรา นาคินทร์. 2551. การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง. รายการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.
- เลิศชาย ศิริชัย อุดม หนูทอง สืบพงษ์ ธรรมชาติ สมเจตนา มุณีโมไนย และนภดล กิตติกุล, 2546. สิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ โครงการสิทธิชุมชนท้องถิ่น จากจารีตประเพณีสู่สถานการณ์ปัจจุบัน:การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางนโยบายสิทธิชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย. สำนักพิมพ์นิติธรรม. กรุงเทพฯ.
- วรรณา วงษ์วานิช. 2546. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- วัฒนา สุนทรชัย. 2547. เรียนสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- วิรัช (ไม่มีนามสกุล). 2551. เกาะหลิเป๊ะ ไข่มุกงามอันดามัน ฤาจะดับสูญ. เล่าเรื่องเมืองไทย. 106 Magazine. <http://www.106familynews.com> (สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2560).
- วรินทรา ไกยรวงศ์. 2541. ทะเลชุมชน. คู่มือกฎหมายสำหรับชาวประมงพื้นบ้าน. โครงการความร่วมมือเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน. สมใจการพิมพ์. กรุงเทพฯ.
- วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ อาทิตยา พงพรหม และนันทนา อภิวัฒน์ชนกุล. 2550. การจัดการพื้นที่กันชนในประเทศไทย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิบูลย์ จุง. 2550. ทฤษฎีองค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2551. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ : ฟันนี่พับลิชชิ่ง.
- ศักดิ์อนันต์ ปลาทอง. 2541. นิเวศทัศน์แนวปะการัง. สงขลา: ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศักดิ์อนันต์ ปลาทอง และศศิณ เฉลิมลาก. 2548. องค์ความรู้ในการจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเล. ใน คู่มือการจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลตามเกณฑ์พื้นที่คุ้มครองทางทะเลของอาเซียน, หน้า 22 – 32. นราธิวาส: โรงพิมพ์สุโหงโก-ลก.

- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). 2557. ทักษะวัฒนธรรมชาวเล ร้อยเรื่องราวชาวเล มอแกน มอแกลน และอุรักลาไวย์ ผู้กล้าแห่งอันดามัน. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). หจก. ภาพพิมพ์. กรุงเทพฯ.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2551. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ สมชาย หิรัญกิตติ ลัทธிகาล ศรีวระมณั จิรศักดิ์ จิยะจันทร์ และชวลิต ประภาชนะนนท์. 2545. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ไคมอน อิน บิสซิเนส เวิร์ล.
- สถาบันทรัพยากรชายฝั่ง. 2543. การรวมกลุ่มกับการปรับเปลี่ยนในกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรของชาวเลในเกาะลิป๊ะและเกาะอาดัง. สงขลา : สถาบันทรัพยากรชายฝั่ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย . 2529. คู่มือการวางแผนพัฒนาและจัดการชายฝั่งทะเล สำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ฟันนี่พับลิชชิง.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2541. การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล. รายงานฉบับสุดท้ายเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยสารสนเทศภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2543. ขอบเขตอุทยานแห่งชาติตะรุเตา อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. สงขลา : สถาบันวิจัยสารสนเทศภูมิศาสตร์ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันวิจัยสารสนเทศภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2545. ขอบเขตเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา. 2543. ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล. จุลสารสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล บางแสน มหาวิทยาลัยบูรพา. 12 (3) กันยายน-ธันวาคม 2543.
- สาทิส สุขพ่องศรี. 2543. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมือง มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สินธุ์ สโรบล. 2545. สรุปประสบการณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคเหนือ. ใน การประชุมปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545, หน้า 34 - 43. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2543. สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า.

- สุภางค์ จันทวานิช. 2546. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวลักษณ์ สารมณีสพันธุ์. 2554. การจัดการชายฝั่ง: บูรณาการสู่ความยั่งยืน. สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล. มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม.
- สุวิมล ติรกานันท์. 2551. การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย สนั่นเมือง. 2541. ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล. 2553. เรื่องเกาะหลีเป๊ะ. [http:// www.satun. mots.go.th](http://www.satun.mots.go.th) (สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2553).
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. 2551. เสียงจากประชาชน การต่อสู้เพื่อสิทธิในที่ดิน กรณีร้องเรียน 2545-2550 ที่ดินสาธารณะและที่ราชพัสดุ. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2540. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิบูลย์การปก.
- สำนักงานบริหารการทะเบียน. 2554. การตรวจสอบบ้านจากทะเบียนบ้าน ณ เดือนมกราคม 2554 พื้นที่ในระดับตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล. สตูล : กรมการปกครอง.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550. คำนิยามข้อมูลสถิติการเกษตร. ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เอกสารวิชาการเลขที่ 304. กรุงเทพฯ
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2550. คำนิยามข้อมูลสถิติการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานส่งเสริมและประสานงานมวลชน. 2552. เรื่องน้ำรู้ทะเลไทย. [http://www. marinepcd .org/seastory/coastal.html](http://www.marinepcd.org/seastory/coastal.html) (สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2553).
- อนันต์ เกตุวงศ์. 2543. หลักและเทคนิคการวางแผน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุวัฒน์ นทีวัฒนา. 2551. ความหลากหลายของเกาะในประเทศไทย. เอกสารเผยแพร่สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ฉบับที่ 39. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ.

- อมรเทพ ณ บางช้าง, อรพรรณ ศรีเสาวลักษณ์, ศิริพร สัจจามันท์, มาโนช วงษ์สุริย์รัตน์, อุทัยลักษณ์ ชัยโสทธิ และกัญญา สุทัศน์. 2549. โครงการวิจัยการจัดการพื้นที่ชายฝั่ง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อภิรมย์ พรหมจรรยา, ชัยนันท์ ไชยเสน, สุนทร บุญแก้ว, เกศินี ชัยศรี และคมสัน รัชตพันธ์. 2543. การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา. รายงานการวิจัย. สงขลา : โครงการจัดตั้งคณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย. 2553. แผนพัฒนาการเกษตร 2553. องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. สตูล: สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล, 2558. แผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2558-2560. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล. สตูล
- อำพร วิริยโกศล, สุภโชค วิริยโกศล, เกศศิริ เจริญวิศาล, ทิพย์วรรณ เรืองกิตติสกุล, สุพัตรา โมกษกุล, กัญญาณี พรพิเนตพงศ์ และวิวัฒน์ แซ่หลี่. 2548. การประเมินศักยภาพและผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่ออุทยานแห่งชาติทางทะเลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ใน รายงานส่วนที่ 1 อุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Ativitavas, P. 2004. Coastal management: The guidance after Tsunami in the south, Thailand. *Journal of Architectural and Planning Research and Studies* 3 : 227-238.
- Boo, E. 1990. *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Washington D.C. : World Wildlife Fund.
- Choi, C.H. and Sirakaya, E. 2006. Sustainability indicators for managing community tourism. *Tourism Management* 27 : 1274-1289.
- Cincin, J.R. 1998. *Integrated coastal and ocean management: concept and praticices*. Washington D.C. : Island.
- Clark, J. 1996. *Coastal Zone Management*. Washington D.C. : Lewis Publishers.
- Denicolai, S., Cioccarelli, G. and Zucchella, A. 2010. Resource-based local development and networked core-competencies for tourism excellence. *Tourism Management* 31: 260-266.
- Derek, J. P. 2009. *Ecotourism in Thailand's Andaman Coast: An Assessment of Modes, Localities and Mediators*. The Degree of Master of Arts. Department of Southeast Asian Studies. Faculty of Arts and Social Sciences. National University of Singapore.
- Drake, S. P. 1991. In *Nature Tourism Managing for Environment*. Whelan : Island Press.

- Durham, H. and Wallingford, C. 2008. Ecotourism and conservation in the America. *Tourism Management* 31: 447-451.
- Erwin, W. 1976. *Participation Management: Concept, Theory and Implementation A-Tainted*. Georges : Georges State University.
- French, P.W. 1997. *Coastal and estuarine management*. NewYork : Routledge.
- Ghimire, N. P., Caravello, G. and Kumar Jha, K. P. 2010. Impacts of tourism on water quality in Sagarmatha National Park, Nepal. *International Conference Biodiversity, Livelihood and Climate Change in the Himalayas*. Kathmandu, Nepal. 12-14 December 2010 : pp. 153 - 160.
- Horn, C. and Simmons, D. 2002. Community adaption to tourism: comparisons between Rotorue and Kaikoura, New Zealand. *Tourism Management* 23 : 133-143.
- Jiwan, M., Alan, R. and Lepun, P. 2009. Agro-Eco-Tourism potential and benefits for sustaining Kalabit community in Bario. University Putra Malaysia Bintula Campus, Sarawak. http://www.assets.wwfmalaysia.inga.bluegecko.net/downloads/wwfar09_201109_3.pdf. (accessed October 19, 2010).
- Kakazu, H. 2009. *Sustainable Island Tourism: The Case of Okinawa*. University of The Ryukyus. http://www.homeofgeography.org/uk/e-Arch_1/C04.36_rep04-08.doc. (accessed December 21, 2010).
- Kang, S. 2008. *Community participation for sustainable tourism in the heritage site: the case of Angkor, Siem Reap Province, Cambodia*. M.B.A. Thesis. Prince of Songkla University.
- Kay, R. and Alder, J. 2005. *Coastal planning and management* (2nd ed.) NewYork: Taylor and Francis.
- Logar, I. 2010. Sustainable tourism management in Crikvenica, Croatia: An assessment of policy instruments. *Journal of Tourism Management* 31 : 125–135.
- Marine Environment Division. 2004. *Marine Engines Reliability*. Marine Environment Division. <http://www.marinepcd.org/seastory/coastal.html>. (accessed August 1, 2010).
- Potts, T. D. and Harrill, R. 1998. Enchanting communities for sustainability: A travel ecology approach. *Tourism Analysis* 3 : 133-142.
- Reeder, W. W. 1974. *Some Aspects of The Informal Social Participation of Farm Families*. New York : Cornell University.

- Scheyvens, R. 1999. Case study ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management* 20 : 245-249.
- Victurine, R. 2000. Building tourism excellence at the community level capacity building for community-based entrepreneurs in Uganda. *Journal of Travel Research* 3 : 221-229.
- Warran, R. 1963. *The Community in America*. Chicago: Rand McNally.
- Wichupankul, S. 2006. *Community Participation for Sustainable Tourism Development at Koh Yao Nai, Changwat Phang Nga*. M.B.A Thesis. Prince of Songkla University.
- World Tourism Organization. 2002. *Asia-Pacific Ministerial Conference on Sustainable Development of Ecotourism Retrieved*. World Tourism Organization http://www.world-tourism.org/sustainable-IYE/Regional_Activities/Maldives/report.html. (accessed September 6, 2010).

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ (RRA) โครงการวิจัย

การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ

ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....

ประเด็นคำถามส่วนที่ 1 ประวัติชุมชน

1. เหตุการณ์สำคัญ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ทรัพยากรชายฝั่งที่ถูกนำมาใช้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพ ตั้งแต่ พ.ศ. 2440 – พ.ศ. 2450
2. เหตุการณ์สำคัญ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ทรัพยากรชายฝั่งที่ถูกนำมาใช้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพ ตั้งแต่ พ.ศ. 2482 – พ.ศ. 2525
3. เหตุการณ์สำคัญ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ทรัพยากรชายฝั่งที่ถูกนำมาใช้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพ ตั้งแต่ พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2548
4. เหตุการณ์สำคัญ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ทรัพยากรชายฝั่งที่ถูกนำมาใช้ รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพ ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน

ประเด็นคำถามส่วนที่ 2 ปฏิทินฤดูกาล

1. ประเภท/ลักษณะการจับสัตว์น้ำ
2. ทักษะความชำนาญ เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำ
3. ฤดูกาลของกิจกรรมการท่องเที่ยว การเปิดบริการของสถานประกอบการ และการอพยพเคลื่อนย้ายของแรงงานใน 1 รอบปี
4. ฤดูกาลของทรัพยากรสัตว์น้ำใน 1 รอบปี
5. ฤดูกาลของการประกอบอาชีพ ใน 1 รอบปี
6. ฤดูกาลของกระแสลม ใน 1 รอบปี
7. ฤดูกาลของกิจกรรมการท่องเที่ยว การเปิดบริการของสถานประกอบการ และการอพยพเคลื่อนย้ายของแรงงานใน 1 รอบปี

ประเด็นคำถามส่วนที่ 3 แผนที่ชุมชน

1. ที่ตั้งหมู่เกาะอาดังราวี-หลีเป๊ะ
2. เส้นทางเรือนำเที่ยวที่เริ่มต้นจากเกาะหลีเป๊ะออกไปยังเกาะใกล้เคียง
3. จุดดำน้ำลึก และดำน้ำตื้นบริเวณเกาะหลีเป๊ะ และเกาะใกล้เคียง
4. ที่ตั้งสำคัญบนเกาะหลีเป๊ะ ได้แก่ โบราณสถาน ศาสนสถาน ส่วนราชการ เส้นทางถนนคอนกรีต แหล่งชุมชน โป๊ะเทียบเรือ และแหล่งสถานประกอบการท่องเที่ยว

5. ที่ตั้งของทรัพยากรชายฝั่ง ได้แก่ แหล่งปลาชุกชุม ป่าทึบ โขดหิน ชายหาด ชุมชน แนวปะการัง และพื้นที่หวงห้าม

ประเด็นคำถามส่วนที่ 4 การสำรวจเชิงพื้นที่

1. ระดับความสูงชันของพื้นที่
2. ภาควัดขวางของทรัพยากรชายฝั่ง
3. การใช้ประโยชน์ที่ดิน
4. พื้นที่ป่าไม้
5. พื้นที่แนวปะการัง
6. พื้นที่แนวโขดหิน
7. พื้นที่ตั้งชุมชน
8. ที่ตั้งเส้นทางถนนภายในเกาะ

ประเด็นคำถามส่วนที่ 5 เวทีสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

1. ความคิดเห็นในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง
2. ความคิดเห็นด้านปัญหาการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง
3. ความคิดเห็นด้านผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง
4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการเข้าไปจัดการทรัพยากรชายฝั่ง
5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน
6. ความคิดเห็นด้านคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
7. ความคิดเห็นด้านการใช้ทรัพยากรชายฝั่งเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (ถึงโครงสร้าง) โครงการวิจัย
การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ
ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....เพศ.....อายุ.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน

1. สมาชิกในครัวเรือน
2. ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว.....
3. การศึกษา.....
4. การเป็นสมาชิกกลุ่ม.....
5. นับถือศาสนา.....
6. ลักษณะครอบครัว.....
7. ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน.....
8. ลักษณะบ้านเรือน.....
9. แรงงานในครัวเรือน และการประกอบอาชีพ.....
10. อาชีพหลัก.....
11. อาชีพรอง.....
12. สภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือน.....
13. พื้นที่ถือครอง.....
14. เอกสารสิทธิ์.....
15. ปัญหาด้านสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน.....
16. ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ.....
17. บัญชีครัวเรือน.....
18. สถานะการหนี้สิน.....
19. การออม.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา
 - 1.1 ป่าไม้.....
 - 1.2 สัตว์ป่า.....
 - 1.3 น้ำใต้ดิน
 - 1.4 ที่ดิน.....
 - 1.5 สัตว์ทะเล.....
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง (ต่อ)**
 - 1.6 น้ำทะเล.....
 - 1.7 ปะการัง.....
 - 1.8 ชายหาด.....
 - 1.9 ชุมชน.....
2. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
 - 2.1 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้.....
 - 2.4 ความคิดเห็นเรื่องสภาพป่าไม้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน
 - 2.5 การปรับตัวต่อการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าไม้
 - 2.6 แนวโน้มของสภาพป่าไม้ที่เหลืออยู่.....
 - 2.7 ปริมาณสัตว์ป่า และสาเหตุที่พบ.....
3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำใต้ดิน
 - 3.3 ลักษณะการใช้น้ำจืดเพื่อการอุปโภค บริโภค.....
 - 3.4 การเปลี่ยนแปลงของสภาพน้ำจืด.....
 - 3.5 หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ
 - 3.6 แนวโน้มการใช้ประโยชน์จากน้ำใต้.....
4. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล
 - 4.1 ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล.....
 - 4.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพน้ำทะเล
 - 4.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพแนวปะการัง.....

- 4.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพชายหาด.....
- 4.5 เครื่องมือในการประกอบอาชีพและลักษณะการจับสัตว์น้ำ
- 4.6 วัตถุประสงค์ในการจับสัตว์น้ำของครัวเรือน
- 4.7 ลักษณะการจับสัตว์น้ำในครัวเรือน
- 4.8 ทักษะความชำนาญในการประกอบการใช้ประโยชน์ทางประเพณี/วัฒนธรรม.....
5. การแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง
- 5.1 การแปรสภาพด้านทักษะ/ความชำนาญในการประกอบอาชีพ
.....
.....
- 5.2 การแปรสภาพด้านค่านิยมและความเชื่อในการประกอบอาชีพ
.....
.....
- 5.3 การแปรสภาพด้านทรัพยากรทุนที่ดินในการประกอบอาชีพ
.....
.....
- 5.4 ความผูกพันระหว่างชุมชนกับทรัพยากรชายฝั่ง
.....
.....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นด้านผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่งและการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง รวมถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

1. ความคิดเห็นด้านผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

- ผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง

.....

- ผลกระทบจากการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

.....

2. ความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

- ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งบนเกาะหลีเป๊ะ

1) ปัจจัยบุคคล

.....

2) ปัจจัยกลุ่ม

.....

3) ปัจจัยด้านหน้าที่

.....

ส่วนที่ 4 การรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

1. ช่องทางการรับรู้ข่าวสารและการติดต่อบุคคลภายนอกเกาะ

.....

2. หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

.....

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่ง
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. สถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

- ด้านพื้นที่

.....

- ด้านการจัดการ

.....

- ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

.....

- ด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ

.....

2. ความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ

.....

- คุณค่าของทัศนียภาพ

.....

- คุณค่าของชุมชน

.....

แบบสอบถามโครงการวิจัย
การจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะหลีเป๊ะ
ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และเติมคำตอบที่เป็นจริงลงในช่องว่างให้สมบูรณ์
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน

1. สมาชิกในครัวเรือน คน

ลำดับ	ชื่อ	อายุ	ความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครอบครัว	สถานภาพ สมรส	เพศ	การศึกษา	การเป็นสมาชิก กลุ่ม
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

2. นับถือศาสนา

1. พุทธ 2. อิสลาม 3. คริสต์ 4. นับถือภูตผี

3. ลักษณะครอบครัว

1. อยู่ร่วมกันหลายครอบครัว 2. อยู่ครอบครัวเดียว

4. ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนเป็นแบบเครือข่ายดี 1. ใช่ 2. ไม่ใช่

5. บ้านเรือนของท่านตั้งอยู่ในชุมชนใด

1. ตูโป๊ะ 2. ปาดัก 3. ซิงเซ็ง
 4. อุเส็น 5. คาหยา

6. ภูมิสำเนาเดิมครอบครัวของท่าน

1. อยู่บนเกาะหลีเป๊ะดั้งเดิม 2. ย้ายมาจากที่อื่น จากจังหวัด

สมาชิกในครอบครัวของท่านออกไปทำงานนอกเกาะบ้างหรือไม่

1. มี จำนวน คน
 เกาะอื่น ๆ ไปทำที่

บนฝั่ง ไปทำที่

2. ไม่มี

ท่านคิดจะย้ายออกไปอยู่ที่อื่นหรือไม่

1. ไม่คิด เพราะ

2. คิด เพราะ

7. แรงงานในครัวเรือน และการประกอบอาชีพ

7.1 แรงงานในการจับสัตว์น้ำ.....คน

7.2 แรงงานที่ไม่ได้ทำการจับสัตว์น้ำ.....คน

7.3 วิทยาลัยศึกษา.....คน

7.4 อาชีพหลัก

1. จับสัตว์น้ำ 2. รับจ้างในรีสอร์ท
 3. ค้าขาย 4. ขับเรื่อนำเที่ยว
 5. เปิดร้านอาหาร 6. ทำธุรกิจนำเที่ยว

7.5 อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. มี 2. ไม่มี
 1. จับสัตว์น้ำ 2. รับจ้างในรีสอร์ท
 3. ค้าขาย 4. ขับเรื่อนำเที่ยว
 5. เปิดร้านอาหาร

8. สภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือน

8.1 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่บนเกาะ 1. ตั้งแต่กำเนิด 2. เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่
 ระยะเวลาที่ย้ายเข้ามาอยู่.....ปี

8.2 มีพื้นที่ถือครอง.....ตารางวา

8.3 เอกสารสิทธิ์ 1. มี 2. ไม่มี

1. ส.ค. 1 2. โฉนด

3. นส. 3/นส. 3ก

8.4 ลักษณะบ้านเรือนปัจจุบัน

☐	1. บ้านไม้ยกพื้น ฝาขัดไม้ไผ่ หลังคามุงจาก	☐	2. บ้านไม้ยกพื้น หลังคามุงสังกะสี
☐	3. บ้านไม้ยกพื้น หลังคามุงกระเบื้อง	☐	4. บ้านไม้ 2 ชั้น
☐	5. บ้านครึ่งปูน ครึ่งไม้ ชั้นเดียว	☐	6. อื่นๆ (ระบุ)

8.5 ปัญหาด้านความสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐	1. ชุมชนแออัด	☐	2. ถูกลิดรอนสิทธิในที่อยู่อาศัย
☐	3. ถูกลิดรอนสิทธิในที่ทำกินบนเกาะ	☐	4. ถูกลิดรอนสิทธิในที่ทำกินในทะเล
☐	5. ขาดแคลนไฟฟ้า	☐	6. ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้
☐	7. อื่นๆ (ระบุ)		

8.6 ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ 1. มี 2. ไม่มี

☐	1. ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	☐	2. ขาดแคลนเงินทุน
☐	3. ไม่มีที่ดินทำกิน	☐	4. ที่ดินไม่เหมาะแก่การทำเกษตร
☐	5. การขนส่งไม่สะดวก	☐	6. ขาดอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ

8.7 การย้ายออกจากเกาะ 1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ

9. รายได้-รายจ่ายในครัวเรือน และภาวะการหนี้สิน

9.1 ปัจจุบันรายได้ในครัวเรือนเพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่

☐	1. เพียงพอแต่ไม่มีเงินเก็บ	☐	2. เพียงพอ/มีเงินเก็บ	☐	3. ไม่เพียงพอ

9.2 หากรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ครอบครัวยังมีปัญหาอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐	1. เอาของไปจำหน่าย	☐	2. ซื้อสินค้าเงินเชื่อ	☐	3. เล่นแชร์
☐	4. กู้เงินนอกระบบ	☐	9. อื่นๆ (ระบุ)		

9.3 การมีหนี้สิน 1. มี 2. ไม่มี

ถ้ามี มีการจัดการอย่างไร

☐	1. ยืมญาติพี่น้อง	☐	2. ยืมเพื่อนบ้าน	☐	3. ยืมนายทุน

9.4 การออมเงิน 1. มี 2. ไม่มี

ถ้ามี มีการจัดการอย่างไร

☐	1. เก็บไว้ในรูปเงินสด	☐	2. ลงทุนในอาชีพ	☐	3. ปล่อยเงินกู้
☐	4. ซื้อที่ดิน	☐	5. เข้ากลุ่มออมทรัพย์		

9.5 รายได้-รายจ่ายครัวเรือน

หน่วย:บาท/ปี

รายการ	รายได้	รายจ่าย	คงเหลือ
1. รายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์			
ไก่			
เป็ด			
นกกกระทา			
2. รายได้สุทธิจากการจับสัตว์น้ำ			
3. รายได้จากการทำงานนอกฟาร์ม			
รายได้จากการขับเรือหางยาว			
รายได้จากการรับจ้างในรีสอร์ท			
รายได้จากการค้าขาย			
รายได้จากการเปิดร้านอาหาร			
รายได้จากบุตรที่ส่งมาให้			
4. รายได้ครัวเรือน			
5. รายจ่ายครัวเรือน			
ค่าข้าวสาร			
ค่าเสื้อผ้า/เครื่องประดับ			
ค่าการศึกษาบุตร			
ค่ารักษาพยาบาล			
ค่าทำบุญ			
ค่าซ่อมแซมบ้าน			
ค่าน้ำ-ไฟฟ้า-ค่าน้ำมัน			
ค่าภาษี			
ค่าผ่อนรถ			
ค่าเดินทางขึ้นเกาะ			
เบ็ดเตล็ด			
รายได้หลังหักค่าใช้จ่าย (ต่อปี)			
เฉลี่ย (เดือน)			

ส่วนที่ 2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

1. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบัน

ทรัพยากรชายฝั่ง	ระดับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง							
	ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา				ปัจจุบัน			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ใช้ประโยชน์	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้ใช้ประโยชน์
ป่าไม้								
สัตว์ป่า								
น้ำใต้ดิน								
ที่ดิน								
สัตว์ทะเล								
น้ำทะเล								
ปะการัง								
ชายหาด								
ชุมชน								

2. การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

2.1 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ 1. ใช้ประโยชน์ 2. ไม่ใช้ประโยชน์
ถ้าใช้ประโยชน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ตัดไม้มาทำฟืน 2. หาของป่า 3. ตัดหญ้า
 4. ตัดเตยป่านั่น

2.2 ใช้เชื้อเพลิงจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เผาถ่านใช้เอง 2. ซื้อจากนอกเกาะ 3. ซื้อจากร้านค้าในเกาะ

นำไม้จากแหล่งใดมาทำฟืน

1. ภายในเกาะ 2. บนเกาะอาดัง

2.4 ความคิดเห็นเรื่องสภาพป่าไม้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน 1. ไม่เปลี่ยนแปลง 2. ลดลง

ถ้าลดลง เพราะสาเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ป่าเสื่อมโทรม 2. ปลูกบ้านพักอาศัย 3. สร้างรีสอร์ท ท
 4. สร้างหน่วยงานราชการ

2.5 การปรับตัวต่อการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าไม้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ใช้ไฟที่ผลิตจากโรงไฟฟ้าบนเกาะ	☐ 2. ใช้การปั่นไฟ
☐ 3. ใช้แผงโซลาร์เซลล์	☐ 4. หาไม้จากเกาะอื่นมาใช้
☐ 5. ซื้อมาใช้	

2.6 แนวโน้มของสภาพป่าไม้ที่เหลืออยู่

☐ 1. ปรับเปลี่ยนเป็นรีสอร์ท	☐ 2. ถูกจับจองโดยนายทุน
☐ 3. คงพื้นที่อนุรักษ์เพื่อหน่วยงานราชการ	

2.7 ปริมาณสัตว์ป่า 1. ไม่เคยพบเห็น 2. ลดลง

สาเหตุปริมาณสัตว์ป่าลดลงเพราะสาเหตุใด

☐ 1. ถูกจับนำไปเป็นอาหาร	☐ 2. ถูกจับนำไปจำหน่าย

3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำใต้ดิน

3.1 การใช้น้ำใต้ดิน 1. มี 2. ไม่มี

3.2 นำน้ำจืดขึ้นมาใช้โดยวิธีใด 1. ขุดบ่อน้ำซึม 2. เจาะบาดาล

3.3 ลักษณะการใช้น้ำจืดเพื่อการอุปโภค บริโภค

☐ 1. ใช้ร่วมกับเพื่อนบ้าน	☐ 2. ใช้ภายในครัวเรือน
--	---

3.4 การเปลี่ยนแปลงของสภาพน้ำจืด 1. เปลี่ยนแปลง 2. ไม่เปลี่ยนแปลง

ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ระดับน้ำในฤดูแล้ง	☐ 2. ความขุ่น-ใส	☐ 3. สีของน้ำใต้ดิน
---	---	--

3.5 หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. อบต.	☐ 2. หน่วยงานเอกชน	☐ 3. หน่วยงานรัฐ
----------------------------------	---	---

3.6 แนวโน้มการใช้ประโยชน์จากน้ำใต้ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ขาดแคลนน้ำจืดมากขึ้น	☐ 2. อาศัยน้ำจากเกาะอาศัย
☐ 3. ซื้อมาจากบริษัทเอกชนบนเกาะ	☐ 4. ทำการขุดบ่อเพิ่มขึ้น
☐ 5. ใช้น้ำประปาจากบริษัทเอกชนบนเกาะ	

4. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล

4.1 ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. ใช้ชายฝั่งในการสร้างบ้านเรือน	☐ 2. ใช้ชายหาดในการนันทนาการพักผ่อน
☐ 3. ใช้ทะเลในการทำพิธีกรรม	☐ 4. จับสัตว์น้ำเป็นอาหาร
☐ 5. จับสัตว์น้ำเพื่อจำหน่ายภายในเกาะ	☐ 6. จับสัตว์น้ำจำหน่ายให้เจ้าแก้ว
☐ 7. จับสัตว์น้ำส่งจำหน่ายที่ท่าเรือปากบารา	☐ 8. จับแล้วนำไปเลี้ยงในกระชัง
☐ 9. ใช้เป็นแหล่งศึกษานิเวศทางทะเลเพื่อลูกหลาน	

4.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพน้ำทะเล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. น้ำลึกมากขึ้น	☐ 2. อุณหภูมิน้ำเย็นขึ้น
☐ 3. อุณหภูมิน้ำร้อนขึ้น	☐ 4. สีนํ้าทะเลเข้มขึ้น
☐ 5. มีขยะในทะเล	

4.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพแนวปะการัง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. มีสีส้มสดใส	☐ 2. มีสัตว์น้ำอาศัยชุกชุม
☐ 3. แดกหักเป็นบางส่วน	☐ 4. ฟอกขาวเป็นบางส่วน
☐ 5. มีปลาตายจำนวนมาก	

4.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพชายหาด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. เกิดการกัดเซาะมากขึ้น	☐ 2. ทศณียภาพที่หาดเสื่อมโทรม
☐ 3. พบคราบน้ำมันเรือ	☐ 4. มีการพัดพาตะกอน/ทรายเข้ามาเพิ่มขึ้น
☐ 5. บางหาดเป็นหาดปะการัง	☐ 6. ทรายขาวละเอียด
☐ 7. มีขยะมูลฝอย	

4.5 เครื่องมือในการประกอบอาชีพและลักษณะการจับสัตว์น้ำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

รายการ	เป็นของเจ้าแก่	เป็นของตนเอง
เรือหางยาว		
เรือไม่มีเครื่องยนต์		
ลอบ		
อวนคัก		
เหล็กแทงปลา		
อวนถ่วง		
เบ็ด		
ไม้ป้าง		

หมายเหตุ : หน่วย (จำนวนชิ้น/คน)

4.6 วัตถุประสงค์ในการจับสัตว์น้ำของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เพื่อการบริโภคในครัวเรือน 2. เพื่อการจำหน่าย

4.7 ลักษณะการจับสัตว์น้ำในครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. จับสัตว์น้ำตลอดทั้งปี 2. จับสัตว์น้ำเฉพาะฤดูมรสุม
 3. จับปลาในฤดูวางไข่ 4. จับสัตว์น้ำตามแนวปะการัง
 5. ปล่อยสัตว์น้ำไม่ได้ขนาดลงทะเล

4.8 ทักษะความชำนาญในการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ให้รุ่นหลังอนุรักษ์ทักษะไว้ 2. ให้รุ่นหลังใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้
 3. อนุรักษ์ความเป็นอนุรักษ์วิถี

5. การใช้ประโยชน์ทางประเพณี/วัฒนธรรม

5.1 ประเพณีที่กำลังสูญหาย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ลอยเรือ 2. ปูยาปิ่นยู
 3. ตูละบาลา 4. ปูยาลาโว้ย

5.2 ประเพณีที่ต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเร่งด่วน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ลอยเรือ 2. ปูยาปิ่นยู
 3. ตูละบาลา 4. ปูยาลาโว้ย

5.3 ความต้องการเผยแพร่ให้คนภายนอกได้เรียนรู้/เข้าถึงประเพณี/วัฒนธรรม

1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ

หากต้องการ เพราะสาเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย 2. ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป
 3. เพื่อต้องการขอทุนสนับสนุน

6. การแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

6.1 การแปรสภาพด้านทักษะ/ความชำนาญในการประกอบอาชีพ (ตอบได้ มากกว่า 1 ข้อ)

1. ขับเรื่อน้ำเที้ยว 2. รับจ้างเ้าแก่จับสัตว์น้ำ
 3. ทำอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ 4. เทคนิค/วิธีการจับสัตว์น้ำ

6.2 การแปรสภาพด้านค่านิยมและความเชื่อในการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เลี่ยงทายในการประกอบอาชีพ 2. มีเครื่องอำนวยความสะดวกเหมือนเพื่อนบ้าน
 3. มีเงินในการเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น 4. มีเงินเก็บเพิ่มขึ้น
 5. มีเป็นที่นับหน้าถือตาของคนในชุมชน

6.3 การแปรสภาพด้านทรัพยากรทุนที่ดินในการประกอบอาชีพ

หากมีผู้มาติดต่อซื้อที่ดิน 1. ขาย ราคา.....บาท/ไร่ 2. ไม่ขาย
 สาเหตุการขายที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เพื่อนำเงินมาใช้หนี้ 2. เพื่อนำเงินไปใช้จ่ายในครัวเรือน
 3. เพื่อนำเงินส่งบุตรเรียนต่อ 4. เพื่อนำเงินไปปลูกบ้านหลังใหม่
 5. เพื่อนำเงินไปประกอบกิจการอื่น

สาเหตุการไม่ขายที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ทำบ้านพักบริการนักท่องเที่ยว 2. ปลูกผัก ผลไม้ เลี้ยงสัตว์เพื่อไว้ขาย
 3. เก็บเป็นที่ดินว่างเปล่า 4. สร้างบ้าน

6.4 ความผูกพันระหว่างชุมชนกับทรัพยากรชายฝั่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เพื่อความอยู่รอด 2. เพื่อรักษาประเพณี/ค่านิยม
 3. เพื่อรักษาความเชื่อ 4. เพื่อการประกอบอาชีพ

6.5 แหล่งทุนในการประกอบอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เงินออม

2. กองทุน

3. มรดก

4. กู้ยืม

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นด้านผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่งและการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง รวมถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

1. ความคิดเห็นด้านผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง และการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง

5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด 0=ไม่เห็นด้วย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
1. ผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง						
1. เกิดการแย่งชิงน้ำจืดในฤดูแล้งโดยการขุดบ่อบาดาล						
2. ขาดแคลนของป่าเนื่องจากพื้นที่ป่าลดลง						
3. ปริมาณปลิงทะเลใกล้ฝั่งลดลงเนื่องจากค่าปลิงมากเกินไป						
4. สัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งน้อยลงจากกิจกรรมท่องเที่ยว						
5. ไม่มีที่ดินทำกินเนื่องจากขายให้กับนายทุน						
6. คราบน้ำมันเรือทำให้วิสัยทัศนน้ำทะเลชายฝั่งเสื่อมโทรม						
7. มีการบุกรุกเข้าทำประมงใกล้ชายฝั่งมากขึ้น						
8. ปลาที่อยู่เป็นฝูงใหญ่อยู่ใกล้ชายฝั่งมากขึ้น ส่งผลให้ระบบนิเวศเสียสมดุล						
9. ความไม่เท่าเทียมกันในการจับสัตว์น้ำใกล้เขตอุทยาน						
2. ผลกระทบจากการแปรสภาพทรัพยากรชายฝั่ง						
1. เกิดความฟุ้งเฟ้อมากขึ้น						
2. ใช้ทรัพยากรเกินขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้						
3. มีเครื่องอำนวยความสะดวกเพียงพอ						
4. บุตรหลานได้เรียนหนังสือในเมือง						
5. มีการนำเข้าทรัพยากรจากภายนอกมากขึ้น						
6. เกิดธุรกิจและกิจการที่หลากหลายขึ้น						
7. คนจากภายนอกอพยพเข้ามามากขึ้น						
8. วิถีชีวิตความเป็นของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลง						
9. ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐและเอกชน						

3. ความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด 0=ไม่เห็นด้วย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
1. จับปลาขนาดเล็กที่ติดลอบ ปล่อยคืนสู่ทะเล						
2. รร.ให้เด็กเรียนรู้ถึงระบบนิเวศทางทะเลควบคู่กับการอนุรักษ์						
3. ควรมีโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนชาวเล						
4. ไม่จับปลาตามแนวปะการังอาจทำให้ปะการังเสื่อมโทรม						
5. ไม่เผ้วถางป่าที่เหลืออยู่เพื่อจับจองที่ดินทำกิน						
6. ไม่จับปลาในช่วงฤดูวางไข่โดยใช้วนตาถี่						
7. ออกกฎระเบียบสำหรับรีสอร์ตขนาดใหญ่ในปล่องน้ำเสียลงสู่ทะเล						
8. ลดการขุดเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้อุปโภค-บริโภค						
9. ไม่ค้าปลิงทะเลในเขตอุทยานเกาะอาดัง						
10. ไม่ขายสิทธิ์ที่ดินของตนเองให้แก่นายทุน						
11. เลี้ยงปลา/หอยสวยงามในกระชังเป็นอาชีพเสริมมากขึ้น						
12. ไม่วางลอบตามแนวปะการังเนื่องจากจับสัตว์น้ำได้ปริมาณมาก						
13. ควรมีการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวในการดำน้ำลึก-ตื้น/การให้อาหารปลาเพื่อไม่ให้ระบบนิเวศเสียสมดุล						
14. ควรมีการวางท่อส่งน้ำจืดขึ้นเพื่อให้ได้ใช้น้ำจืดอย่างเพียงพอ						

4. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งบนเกาะหลีเป๊ะ

5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด 0=ไม่เห็นด้วย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
1.ปัจจัยบุคคล						
-ทรัพยากรชายฝั่งใดที่ใช้เพื่อการดำรงชีพก็จะเข้าร่วมดูแลทรัพยากรนั้น ๆ						
-ความผูกพันกับทรัพยากรมายาวนานจึงมีจิตสำนึกต่อการฟื้นฟู/ดูแลทรัพยากรชายฝั่ง						
-คาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-การมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะสามารถรวมกลุ่มในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งได้						
-การสนับสนุนของครอบครัวและเครือญาติเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันการมีส่วนร่วม						
-การได้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชน						
-การได้เรียนรู้ถึงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทำให้มีความเข้าใจ/สามารถเชื่อมโยงความสำคัญระหว่างการดำรงชีพกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-คำนึงถึงความปลอดภัยในตนเองในการเข้ามีส่วนร่วมต่อการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-จากการมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐจึงทำให้สามารถง่ายต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
2.ปัจจัยกลุ่ม						
-มีผู้นำชุมชนที่สามารถทำให้คนในชุมชนเข้าร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-วัฒนธรรมชุมชนต้องพึ่งพาทรัพยากรชายฝั่งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน						
-ในพื้นที่เคยเกิดเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-ทุนในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่มาให้การสนับสนุนต้องมีเพียงพอ/ต่อเนื่อง						

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
2.ปัจจัยกลุ่ม (ต่อ)						
-สมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งต้องมีจำนวนมากพอกับการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และมากพอสำหรับการมีอำนาจในการต่อรอง						
-กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งที่เกิดขึ้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง และสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน						
3.ปัจจัยด้านหน้าที่						
-มีแหล่งเงินทุนที่สนใจ และให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งหลายแห่ง						
-องค์กรบริหารส่วนตำบลให้การประชาสัมพันธ์และเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-สภาพทรัพยากรชายฝั่งมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-นำภูมิปัญญาและวิถีชาวบ้านมาปรับบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-มีวิทยากรที่เหมาะสม ซึ่งเป็นที่เคารพและยกย่องจากคนในชุมชน หรือผู้ที่มิชื่อเสียงเข้ามามีส่วนร่วมในเวทีการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-มีนักวิชาการและสื่อมวลชนที่มีความคิดเห็นไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						
-มี NGO ในพื้นที่ซึ่งมีส่วนในการขับเคลื่อนความคิดเห็นที่ได้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งไปสู่หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป						
-แพปลาหรือเถ้าแก่เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเนื่องจากเป็นผู้ถือครองทรัพยากรและผู้ได้ประโยชน์ในเวลาเดียวกัน						
-นายทุน/ผู้มีอิทธิพลมีอำนาจเหนือคนในพื้นที่ยากต่อการประนีประนอมและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง						

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
3.ปัจจัยด้านหน้าที่ (ต่อ)						
-นโยบาย กฎหมายที่ชัดเจนในการกระทำความผิดของผู้ได้ประโยชน์ทั้งจากภายใน-นอกเกาะ						
-มีหน่วยงานรัฐที่ให้ความสนใจและให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง/เล็งเห็นถึงการดำรงชีพและการใช้ทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน						

ส่วนที่ 4 การรับรู้ข่าวสารด้านการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

1. การรับรู้ข่าวสารและการติดต่อบุคคลภายนอกเกาะ

ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. โทรทัศน์	☐ 2. วิทยุ
☐ 3. หนังสือพิมพ์	☐ 4. สมาร์ทโฟน/โทรศัพท์มือถือ

การติดต่อกับบุคคลภายนอกในรอบ 1 เดือน

☐ 1. 1-3 ครั้ง	☐ 2. 4-6 ครั้ง	☐ 3. 7 ครั้งขึ้นไป

ความสัมพันธ์กับบุคคลของหน่วยงานรัฐที่เข้ามาปฏิบัติในพื้นที่

☐ 1. ไม่มีการติดต่อ	☐ 2. 1-3 ครั้ง

2. หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

☐ 1. มี	☐ 2. ไม่มี

ถ้ามี ได้แก่หน่วยงานใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. กรมประมง	☐ 2. ศูนย์อนุรักษ์ฯเกาะหลีเป๊ะ
☐ 3. มหาวิทยาลัย	☐ 4. สำนักงานพัฒนาที่ดิน
☐ 5. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	☐ 6. อุทยานแห่งชาติ

3. ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง

5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด 0=ไม่เห็นด้วย

ประเภทสื่อ	ระดับความถี่					
	5	4	3	2	1	0
1. สื่อบุคคล						
1.1 ผู้ใหญ่บ้าน						
1.2 เพื่อนบ้าน						
1.3 เจ้าหน้าที่ประมง						
1.4 เจ้าหน้าที่อุทยาน						
1.5 เจ้าหน้าที่รัฐหน่วยงานอื่น						
1.6 เจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน						
2. สื่อมวลชน						
2.1 หอกระจายข่าวหมู่บ้าน						
2.2 วิทู						
2.3 โทรทัศน์						
2.4 หนังสือพิมพ์						
2.5 เอกสารเผยแพร่/วารสาร						

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ความคิดเห็นต่อสถานการณ์การจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด 0=ไม่เห็นด้วย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
1) ด้านพื้นที่						
- เกาะหลีเป๊ะยังคงมีสภาพความเป็นธรรมชาติ						
- ความสวยงามของเกาะหลีเป๊ะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้						
- เกาะหลีเป๊ะมีความโดดเด่น และเอกลักษณ์เฉพาะตัว						
- เกาะหลีเป๊ะมีสถานภาพที่ชุมชนดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้						
- การเกิดความภูมิใจต่อเกาะหลีเป๊ะที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยว						
2) ด้านการจัดการ						
- เกาะหลีเป๊ะมีการวางกฎระเบียบการจัดการ ดูแลหรือปฏิบัติในการท่องเที่ยว						
- การท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้						
- การท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะสามารถพัฒนาไปเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้						
- การจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบนเกาะหลีเป๊ะควรมีสภาพธรรมชาติที่ไม่แตกต่างไปจากเดิม						
- ปัญหา/ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวของเกาะหลีเป๊ะสามารถแก้ไขได้						
3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน						
- การร่วมแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนก่อนเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว						
- การมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมในชุมชนก่อนเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว						
- การเข้าร่วมประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชมรมเรือหาง ชมรมทัวร์ ชมรมผู้ประกอบการ เป็นต้น						

ประเด็น (ต่อ)	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
4) ด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ						
- การสื่อความหมายธรรมชาติต่อการท่องเที่ยว เช่น ป้ายเตือน แผนที่รายละเอียดพื้นที่ เป็นต้น						
- การให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลเบื้องต้น เส้นทางกฎระเบียบที่ควรปฏิบัติในการท่องเที่ยวบนเกาะหลีเป๊ะ เป็นต้น						

2. ความคิดเห็นต่อคุณค่าของทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย 1=น้อยที่สุด 0=ไม่เห็นด้วย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
1) คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ						
- ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งของเกาะหลีเป๊ะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น						
- การให้มีกิจกรรมการตกปลาในบริเวณรอบเกาะ						
- ความสวยงามของแนวปะการังเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว / ส่งเสริมการท่องเที่ยว						
- ความสวยงามของชายหาดที่มีเม็ดทรายขาวละเอียดเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว / ส่งเสริมการท่องเที่ยว						
- ความสวยงามของสัตว์น้ำสวยงามเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว / ส่งเสริมการท่องเที่ยว						
- ความสวยงามของหาดหิน/โขดหินเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว / ส่งเสริมการท่องเที่ยว						
2) คุณค่าของทัศนียภาพ						
- ความสวยงามทางธรรมชาติของเกาะหลีเป๊ะมีคุณค่าทางด้านจิตใจที่ควรอนุรักษ์ไว้						
- ปัญหาขยะก่อให้เกิดความเสื่อมทรามทางทัศนียภาพ ซึ่งมีผลให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวน้อยลง						
- ปัญหาน้ำเสียก่อให้เกิดความเสื่อมทรามทางทัศนียภาพ ซึ่งมีผลให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวน้อยลง						

ประเด็น (ต่อ)	ระดับความคิดเห็น					
	5	4	3	2	1	0
2) คุณค่าของทัศนียภาพ (ต่อ)						
- สภาพแวดล้อมของชุมชนที่ล้อมโอบ เช่น ความสกปรก ความแออัด ทำให้คุณค่าความงามของทรัพยากรท่องเที่ยวลดลง						
- เกาะหลีเป๊ะมีคุณค่าในการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น						
- การใช้บริเวณชายหาดพัทยาเป็นจุดรับส่งนักท่องเที่ยว ไม่ได้มีส่วนทำให้ความสวยงามของชายหาดลดลง						
3) คุณค่าของชุมชน						
- การปล่อยน้ำเสียจากชุมชนลงทะเลมาก ๆ จะทำให้น้ำบริเวณชายหาดเน่าเสีย						
- พิธีลอยเรือเป็นประเพณีที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก						
- วิถีความเป็นอยู่ของชาวเลอุรักลาไวย์เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว						
- ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพอใจมาท่องเที่ยวยังเกาะหลีเป๊ะ						
- ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของที่พักรับส่งนักท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพอใจมาท่องเที่ยวยังเกาะหลีเป๊ะ						
- การนำของที่ทำมาจากธรรมชาติในเกาะหลีเป๊ะ เช่น ปะการัง เปลือกหอย มาจำหน่าย เป็นของที่ระลึก เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว						
- การรู้ถึงคุณค่า/หวนหาทรัพยากรชายฝั่งของคนในชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวคงอยู่ต่อไป						

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะหลีเป๊ะที่เหมาะสม

1. มีแนวทางในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
2. มีแนวทางในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งด้านการดำรงชีพของชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
3. มีแนวทางในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งด้านความสัมพันธ์ของชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
4. มีแนวทางในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งด้านความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมดั้งเดิมของชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....
5. มีแนวทางอื่นๆ ในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
 - 1.....
 - 2.....
 - 3.....

ภาคผนวก ข

ภาพประกอบการลงพื้นที่ภาคสนาม
(เก็บข้อมูลเชิงลึก เทคนิค RRA จัดประชุมกลุ่มย่อย และเก็บแบบสอบถาม)

ภาพประกอบการลงพื้นที่ภาคสนาม
(เก็บข้อมูลเชิงลึก เทคนิค RRA จัดประชุมกลุ่มย่อย และเก็บแบบสอบถาม)

กิจกรรมการจับสัตว์น้ำของอูร์กราไว

กิจกรรมจับปลิงทะเลเพื่อการประกอบอาชีพในอดีต

ลักษณะบ้านเรือนของอุรกล้าไวย

ปัญหาที่พบเห็นได้ในชุมชนอุรกล้าไวย

กิจกรรมประเพณีลอยเรือของชาวอุรักลาไวย์

กิจกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเกาะหลีเป๊ะ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเกาะหลีเป๊ะ

โป๊ะเรือ จุดจอดเรือหางยาว และชมรมเรือหางยาว

